

„TOT DEN MAN.....” DOOR PAULA

MET spanning had zij de lijst der passagiers tegemoet gezien. Zou hij er dit keer weer bij zijn? Toen zij hem laatst sprak, had hij 't wel over deze reis gehad, maar of het tot besluiten gekomen was? Hij kon zoo besluiteloos zijn! Toch wel een gezellige baas, met al zijn eigenaardigheden. Wel vreemd, dat hij na die keeren, dat zij samen gefietst hadden, niets meer had laten hooren: ze hadden toen zoo ernstig met elkaar gesproken. Soms vond zij hem haast te ernstig voor een jongen man van nog geen dertig. En dan zag zij hem weer voor zich, leunend tegen de verschansing, zijn diep ernstig oog starend naar datgene wat hem boeide. Neen, dat waren niet de talrijke vlindertjes om hem heen, die in haar verschillende kleurige opvallende toiletjes zooveel aandacht vroegen, maar het schoone der natuur. Meer dan eens, had zij zijn oog vlichtig gezien, als hij daar rustig stond te genieten van den azuurblauwen hemel, die daar als het ware rustte op de met sneeuw bedekte toppen, of de schoon belichte bergweiden met haar kleurige huisjes, hun dertel vee. Ze wist, dat trok hem. Die stille pracht kon hem opvoeren en 't was als of ze dan de bede in zijn oog en las, weer te mogen geven wat hij zag en in dat zien Hem te verheerlijken, die 't al geschapen heeft. In die oogenblikken had zij zich altijd stil teruggetrokken, bang, den ragfijnen draad te verbreken die hem als 't ware aan dat voor haar onzichtbare bond, hem vasthield, met bovenmenselijke kracht.

Was dit alles al weer een jaar geleden? Lag daar waarlijk weer een jaar van onvermoeid werken tusschen? Werk, dat wel is waar haar lief was, maar toch ook weer zoo moe, zoo dood moe gemaakt had. En dan moesten de menschen noodig zeggen: „jij zult je werk daar ook wel aan kunnen bij zoo'n dame alleen!”

Och arme, niemand wist, wat daár van haar gevraagd werd. De stakker kon het niet helpen, was psychopate, maar dag en nacht klaar staan voor een zieke, want dat was ze toch immers, viel niet mee. Dat moest je meegemaakt hebben, om daarover te kunnen oordeelen. Nog een week en dan werd mevrouw door den oudsten zoon gehaald en had zij de geheele maand vacantie.

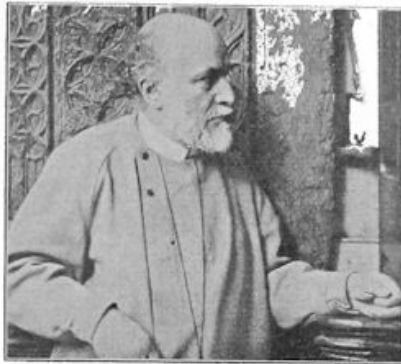
Natuurlijk waren er wel, die 't overdreven vonden, dat zij elk jaar een buitenlandsch reisje ging maken, haar familie was er zelfs wel boos om geweest, dat zij nooit eens kwam loeëren in de vacantie, maar ze kón niet. In die drukke gezinnen met drie, vier en zes kinderen kwam ze niet tot rust. „Ze kon toch rusten wanneer ze wilde, was toch haar eigen baas!” Ja ja, dat kende ze, daar wist ze alles van. Twee dagen ging alles prachtig, maar dan was er van alles te doen, waaraan zij zich gewoon niet onttrekken kon. Vroeger had zij het nog wel eens gedaan, maar nu hield ze voet bij stuk en ging op reis.

Als hij er toch eens bij was! Zou hij haar weer tutoeieren? 't Gaf zoo iets vertrouwelijks.

Met een stralend gezichtje pakte zij den volgenden middag de groote gele enveloppe zelf van den postbode aan. Alfabetaisch! De R. zoeken. Ruder, daar stond ie! Ja, 't was 'm. Wilgenkade 36. Ja, dat was zijn adres. Gezellig! Hoe nu aan te leggen, dat zij naast hem aan tafel kwam? Dat moest toch van hem uitgaan! Afwachten maar, in ieder geval prettig, dat hij meeging.

* * *

Zoekend dwaalt haar oog langs de dichte rijen menschen, die gereed staan de groote reis naar het hooge Noorden mee te maken. Was hij dat niet? Neen, die leek er alleen op. Straks zou ze hem wel zien. Eerst zich maar even rustig installeren in haar hut: 't zou wel vol zijn met hun vieren in die kleine ruimte. Waar moest ze al haar japonnetjes hangen, 't leek wel een uitdragerij! Van koffer uitpakken geen sprake. Anders vond ze er altijd iets gezelligs in, haar hotelkamer zoo huiselijk mogelijk in te richten, maar daar was hier natuurlijk geen sprake van en dat wist ze ook nog wel van de vorige reis. Een hut alleen was zeker buiten haar bereik. Dit ging haar krachten al haast te boven. 't Was, dat mijnheer Frederik, de oudste zoon, vond, dat zijn moeder haar wel eens een extratje voor een reisje mocht geven, anders had zij deze reis toch ook nooit kun-

BOURDELLE, de beroemde Fransche beeldhouwer is dezer dagen overleden. Hij was ook ver over de landsgrenzen bekend.

nen doen. Zoo, het voor haar beschikbare net had ze tenminste zoo goed en zoo kwaad dit ging ingericht op een makkelijk vinden van de noodigste dingen. Nu vlug verkleeden. Ze deed dat gezellig gebloemde jurkje maar aan, dat vond Henk verleden jaar zoo aardig, dat had hij toen wel tweemaal gezegd, een heele prestatie voor hem, die nooit iets over kleeren zei. Jammer, dat zij er wat moe en weggetrokken uitzag, maar de frissche zeelucht en de rust moesten haar wel goed doen.

* * *

Rust en zeelucht deden haar goed. Haar smal wit gezichtje was iets geulder geworden, de bleke huiskleur had plaats gemaakt voor een paar frisch roode wangen, alleen haar voor enkele weken nog zoo schitterend oog staarde droomend in niet-begrijpen, de wijde ruimte in. Natuurlijk had zij hem ontmoet. Vriendelijk was hij naar haar toe gekomen en toen ze even gearzeld had „Henk” te zeggen, had een hartelijk „dag Nel” haar daar dadelijk overheen geholpen. Wel had zij het even vreemd gevonden, dat hij zonder op haar te wachten zijn plaats gezocht had, er niet aan gedacht had zelfs een plaats voor haar te bewaren, ook niet, toen op den tweeden dag, de vaste plaatsen pas golden voor de geheele reis. Zoo was en zoo bleef hij nu. Voor nog zooveel niet, had zij er om willen vragen. Maar waarom kwam hij dan toch telkens weer naar haar toe om een gesprekje aan te knoopen, haar oordeel te vragen bij het koopen van kaarten of kleinigheden voor thuis, voor zijn moeder en zuster? Waarom uren naast haar zitten met een boek, dat hij

wel open voor zich had, maar waar hij zelden in las, daar volgens hem de schoone natuur zijn denken omvat hield, hem opvoerde ver boven het gewoel der wereld. Leeft hij dan zóó in hooger sferen, dat hij niet begreep, dat hij door zijn telkens weer tot haar komen, begeerten had wakker geroepen, die voor hem niet tot ontwaken hadden mogen komen? Voelde zij in die oogenblikken niet sterker dan ooit den vloek eenmaal in het Paradijs over de vrouw uitgesproken toen daar klonk: „tot den man zal Uwe begeerte zijn?” En toch liever alles dragen, dan door één blik verraden, dat zij naar meer hunkerde. Hunkerde naar wat hij schijnbaar niet geven kon. Toen was zij hem bewust gaan ontloopen, maar telkens weer zocht hij haar op. Als hij dan zoo vergenoegd naast haar kwam zitten, kon haar oog zoo vragend in het zijne rusten. Maar ook op die onuitgesproken vraag volgde geen antwoord. 't Antwoord kreeg ze, toen ze enkele dagen later een jong vlindertje naast hem zag, met rokjes tot even over haar knie, met blonde krulletjes uit een wit wollen mutsje, met oogjes, die zijn groote droomoogen wisten vast te houden, een meiske, dat hem als een schaduw volgde. Eene, die het niet beneden haar waardigheid vond, om zijn vriendschap, zijn nabijheid te bedelen. Of daar liefde in zijn hart voor haar ontwaakt was, daar vroeg zij in jeugdige onbezonnenheid niet naar.

Was dit wuften kind zooveel slechter dan zij? Immers neen! Lag ook dit jonge kind niet onder den Paradijsvloek, waaraan geen vrouw ontkomt? Wat zou het einde van dit spel zijn? Aan wie de overwinning? Och ze wist het, kende hem nu al een paar jaar. Wist van zijn groote besluiteloosheid. Had hij haar in vertrouwelijke oogenblikken niet meer verteld, dan men aan een vreemde doet? Rustig had zij hem dan aangehoord, alleen soms niet begrepen. Wel was zij tot de ontdekking gekomen, dat zijn rijk bezit, zijn geld, zijn veelzijdige ontwikkeling hem niet dat gegeven hadden, wat men geluk noemt. Meeuwig kon zij hem dan nazien, als hij langs haar ging met, dicht tegen zijn arm, 't witte vlindertje.

Vriendelijk vertrouwelijk knikte hij haar altijd toe, als was ze zijn moedertje en altijd weer had ze de kracht vriendelijk terug te knikken. Kon hij helpen, dat zij aan 't droemen was geraakt? Haar weerd ontnomen had, dat, wat hij misschien niet eens vermoedde haar gegeven te hebben, de stille hoop op jong geluk, op..... moedervreugde? 't Hunkerend verlangen, dat vroeg of laat in elk vrouwenhart geboren wordt? Neen, niet hij, zij was de schuldige. Was zij niet aan 't droemen, aan 't bouwen gegaan van haar eigen huisje, nog vóór zij om zóóveel geluk gebeden had?

Want die weelde was toch voor elke vrouw weggelegd? Geleund tegen de verschansing van het groote vaartuig, dat rustig en kalm zijn weg vervolgt over het zacht kabbelende water, vouwt zij de handen en smeekt om kracht voor de straks weer wachtende moeilijke taak, om geduld en liefde voor de kranke van geest, wie zij opgewekt vertellen moet van de wondere pracht, die haar ook hier aanschouwde.

In het Westen kleurde de dalende dagvorstin een breede gouden streep op het spiegelgladde water. Haar plekje lag in de schaduwlijn. Zou dit het beeld van haar leven zijn? Zou en licht wel op een afstand zien, maar zelf in de schaduw blijven? O, dan te mogen ontvangen, kracht om te dragen in elken weg.

THOMAS ALVA

(TER GELEGENHEID VAN HET GOULDE

Thomas Alva Edison, de twee en tachtigjarige uitvinder, dien wij in dit artikel gedenken.

OP 21 October a.s. zal het 50 jaar geleden zijn, dat Thomas Alva Edison de praktisch bruikbare elektrische gloeilamp uitvond. Amerika heeft zich opgemaakt om, naar aanleiding van dit jubileum, dat ook in andere landen warme belangstelling wekt, den grijzen uitvinder op grootsche wijze te huldigen.

Edisons uitvinding is de sleutel geweest, welke den toegang tot een „lichtende” toekomst heeft ontsloten, is de kern geweest, waarom zich de vrucht der moderne verlichtingstechniek heeft gezet.

Uit de eenvoudige kooldraadlamp van Edison, waarvan de sterkte van 8, 16, 32 kaarsen de concurrentie met den gasbrander verraadt, welks sterkte eveneens 8 kaarsen bedroeg, zijn de huidige lampen, de metaal-draad-, de wolfram-, de gasvullingslampen, zooals ze thans in de groote gloeilampen-

fabrieken, b.v. de Philips-fabrieken te Eindhoven, worden gemaakt, voortgekomen.

Een brokje historie.

De groote beteekenis van Edisons werk komt in een helder licht te staan, wanneer wij de geschiedenis der verlichting in het kort nagaan.

Een eeuw geleden, ten tijde van Napoleon, moest men zich nog behelpen met kaarsen en olielampen. Daarvóór bezigde men voor verlichting vlammen-de, harsachtige houtsplinters, fakkels, primitieve vet- en olielampjes, enz. Zelfs wordt gewaagd van een zeer oude methode, die in Zuid-Amerika zou zijn toegepast, waar men vuurvliegjes en glimwormpjes in een of ander voorwerp

mededroeg. Of deze soort van levende lan-taarn veel licht verspreidde, wagen we te betwijfelen.

In de laatste honderd jaar kwamen gas en petroleum in de mode en thans triomfeert de electriciteit. Tientallen van eeuwen leefde men, wanneer de duisternis was ingevallen bij een schemerigen schijn, die een zeer gebrekkige en geheel onvoldoende verlichting gaf, totdat in één enkele eeuw een snelle evolutie werd doorgemaakt, waardoor inderdaad de nacht in een dag is herschapen.

Licht en het snelverkeer.

Wat heeft de betere verlichtingsmethode den menschen gebracht? We zouden deze vraag kunnen beantwoorden door een tweede vraag te stellen: Kunnen we ons eigenlijk het moderne leven, en speciaal het moderne verkeer, het trein-, scheepvaart-, post-, automo-

biel- en vliegverkeer wel denken zonder elec-trisch licht?

Het kunstlicht compenseert de verschillen in daglengte, legt den noodzakelijken grondslag voor de regelmaat onzer maatschappelijke samenleving en hierdoor tevens voor het snelle tempo, dat het intense leven van het hedendaagsche geslacht kenmerkt.

Het is deze regelmaat, waardoor een geregeld internationaal verkeer mogelijk wordt gemaakt en welke dus een eerste voorwaarde is voor een bloeiend economisch leven.

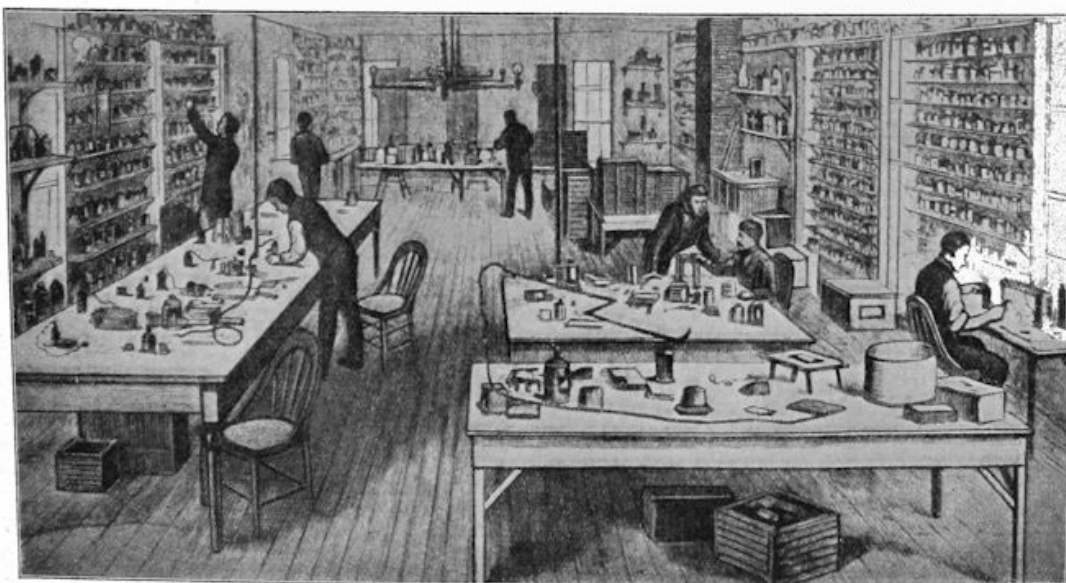
Het electrisch licht draagt voorts voor een groot deel bij tot het comfort dat de internationale treinen, de enorme zoekasteelen bieden. Een goede verlichting der perons, der kaden, waaraan de schepen meren, is voor de veiligheid een eerste vereischte.

Het automobieler verkeer bij nacht zou zonder autolampen, die den weg tot op grooten afstand helder verlichten, levensgevaarlijk zijn, zij vormen eveneens een noodzakelijk element voor de veiligheid.

En het maken van nachtvluichten vereischt zoowel voortreffelijke vliegtuiglampen als een

BOVEN: De eerste praktische bruikbare gloeilamp in 1879 door Edison vervaardigd. Zóó gezien, verschilt de lamp niet zooveel van onze tegenwoordige, electrische lampen. Toch zijn er groote, technische verschillen.

LINKS: Het oude, vrij primitieve laboratorium van den genialen ontdekker, in welk laboratorium verschillende ontdekkingen van Edison werden gedaan of voorbereid.

VA EDISON

EN JUBILEUM DER GLOEILAMP)

doelmatige verlichting der landingsterreinen. Het licht geen twijfel of in de toekomst zal het nachtvliegen meer en meer beoefend worden. We denken in dit verband ook aan het afleggen van lange trajecten; b.v. Holland-Indië vluchten, welke over eenige jaren in een vijftal dagen zullen kunnen worden afgelegd. Zonder elektrische verlichting zou dit natuurlijk een onmogelijkheid zijn.

Het elektrisch licht biedt echter niet alleen zijn diensten aan ten behoeve van de ontwikkeling van het snelverkeer. Wellicht zal men het een eenigszins boude bewering achten, wanneer we neerschrijven dat het elektrisch licht het leven der menschen „verlengt”. En toch is dit zoo. Een eeuw geleden gingen de menschen des avonds over het algemeen veel vroeger ter ruste dan tegenwoordig. Door het zwakke licht van kaarsen en olielampen werden hun oogen spoedig vermoeid. Van werken kon al heel weinig komen. Als geen gasten verpozing brachten, kwam uit de grijze schemering de grauwe verveling aangeslopen.

Thans is het tijdstip, waarop men zijn legerste opzoekt minstens eenige uren verschoven. Men kan des avonds werken, lezen, zich ontspannen, zonder dat men zich over zijn oogen ongerust behoeft te maken en zonder dat men een verlamdend gevoel van moeheid ondervindt.

En al hebben de langere avonden ook wel bezwaren, toch is er alle reden om hulde te brengen aan Edisons genie, dat definitief een einde heeft gemaakt aan een lange periode van betrekkelijke „duisternis”; en niet alleen aan zijn genie, maar ook aan zijn volharding en stalen ijver. Schier bovenmenselijk is de inspanning van den uitvinder. Immers, hij streeft naar het verkrijgen van iets, wat tot dusverre niet bestond, onmogelijk te verwezenlijken scheen, hij leeft dus boven de werkelijkheid uit. Wel moet hij, in tijden van teleurstelling en mislukking, sterk staan en zich zijn doel, zijn ideaal, steeds helder voor den geest stellen. Hij is te vergelijken met den kruisvaarder der middeleeuwen, die naar onbekende landen trok en te midden van schier onoverkomelijke moeilijkheden steeds het heilig doel voor oogen hield.

Wanneer wij dan in gedachten toeven in het laboratorium van Edison, in Menlo Park, vijftig jaar geleden, dan staan wij daar met ingehouden adem te staren naar een geheimzinnigen draad in een glazen omhulsel, die aangloeit geelachtig rood; de gloed wint aan kracht, het licht wordt al schitterender. We zijn vervuld van vrees, dat dit tooverachtig licht plotseling zal verdwijnen, zooals reeds

dikwijls te voren geschiedde. Doch het gloeit voort.

Alle aanwezigen staan verstomd; het minst verbaasd is de uitvinder zelf. Voor hem is dit experiment niet nieuw, voor zijn geestesoog heeft hij deze lamp reeds vele malen zien branden.

Het licht van zijn droom is thans werkelijkheid geworden!

Zijn werkzaamheden.

„Werken is Edisons eerste levensbehoefte”, heeft eens een van Edisons kennissen gezegd, en dat dit gezegde waarheid bevat, blijkt wel duidelijk, wanneer wij even in het kort nagaan, wat hij in zijn leven verricht heeft.

1869 werd door Edison zijn eerste patent verkregen, en wel voor een toestel, waarmee bij stemmingen op eenvoudige wijze de uitgebrachte stemmen konden worden geregistreerd.

In een snel tempo volgden de uitvindingen elkaar hierna op; de voornaamste worden hieronder in chronologische volgorde opgenoemd:

Een toestel om op automatische wijze telegrammen te verzenden. Volgens dit systeem kon een snelheid van 3500 woorden per minuut bereikt worden.

Een methode om vier telegrammen tegelijkertijd langs één lijn te zenden; twee in elke richting.

De „mimeograaf-methode” voor het vermenigvuldigen van geschriften; hierop berust ook het tegenwoordige „stencillen”.

Verbeteringen aan de telefoon.

Uitvinding van de koolmicrofoon.

De „electro-motograaf”, een nieuw toestel om telegrammen te ontvangen, vangen.

Een „loudspeaking telephone”, die gebruikt werd bij de telefoon, doch op een geheel ander principe berustte dan onze tegenwoordige luidsprekers.

De „tasimeter”, een toestel om de warmte van vèr verwijderde lichamen (b.v. hemellichamen) te meten.

De gramfoon (waarvoor op 19 Februari 1878 het patent werd verkregen). Thans staan er meer dan 100 patenten in verband met de gramfoon op Edisons naam.

De elektrische gloeilamp en verscheidene uitvindingen, die hiermee verband houden. Zoo vond hij een volledig installatie-systeem: tweeleider en drieleidersysteem, zekeringen en schakelaars uit.

Uitwerking van het principe van de cinematograaf. Bij zijn werk hieraan vond hij ook de methode uit, volgens welke tegenwoordig de rolfilmcamera's voor amateur-fotografen werken.

De wonderlijke gelijkenis tusschen Edison en Napoleon.

De Edison-accu, een poging tot verwezenlijking van de „lichte” accu.

De „kinotoffoon”, waaruit later de „spreekende en musicerende film” is ontstaan. Deze uitvinding had in 1912 plaats.

Een apparaat om telefoongesprekken op gramfoonplaat vast te leggen.

Een dicteermachine, die op vele kantoren gebruikt wordt en op hetzelfde principe berust als de gramfoon.

Een formule voor de synthetische bereiding van phenol.

Een veertigtal oorlogsuitvindingen.

Er staan op het oogenblik meer dan 900 patenten op Edisons naam, waarvan er echter vele niet in de practijk worden toegepast.

De 82-jarige uitvinder is nog steeds een ijverige werker, die in zijn laboratorium vele proefnemingen op verschillend gebied doet.

Uit al het vorenstaande blijkt nog eens, van hoe groote betekenis de figuur van Edison geweest is, voor den technischen vooruitgang der wereld. En hoewel wij ons soms wel eens afvragen waar het einde van de techniek is en of de technische perfectionering ons nu werkelijk gelukkiger maakte, toch waardeerden wij het vele goede dat ons in den middellijken weg door mannen als Edison geschonken werd. En gedurende de Amsterdamsche lichtweek zullen wij bij de zegeningen der techniek nog eens extra bepaald worden.

V. D. H.

De Amerikaanse Edison-postzegel.

Een reclame-afiche voor de Amsterdamsche Lichtweek.

P. A. DE GÉNESTET

1829 21 NOVEMBER 1929

DE honderdste geboortedag van den dichter, wiens „land van mest en mist” in een eeuw tijds uiterlijk en innerlijk heel wat verandering heeft ondergaan, zal in veler hart aangename herinneringen wekken. Al is De Génestet een echt kind van zijn tijd geweest, van wat hij geschreven heeft, spreekt nog menig gedicht het hart van onzen tijd toe. Het algemeen menschelijke, het huiselijke, vooral ook het zacht-vrome in zijn werk trekt nog aan; bovenal vermeit men zich nog in zijn Leekedichtjes, die bijna klassiek zijn geworden.

Daar komt bij, dat onze tijd, om andere oorzaken dan de zijne, een al of niet uitgesproken afkeer heeft van den geest, dien De Génestet tegengrad met zijn geestige aanvallen op de leus „deftig, vormlijk, waar-dig”, en met zijn pittige pleidooien voor „natuur en waarheid”. Ook nu vindt het overbekende „wees u zelf, sprak ik tot iemand” een klankbodem; ook deze tijd stelt zich tegen „vormendienst, onnatuur en vitterij”; zelfs zijn „Durf te leven!” vond letterlijk weerklank in onze dagen.

Toch zou men ver mistasten, wanneer men De Génestet een helder licht of een betrouwbaar gids noemde voor de zoekende zielen, die in levensvragen of twijfel zijn verstrikt geraakt, zielen, die ook deze tijd er bij menigte telt. Als wij zingen, dat „op den bodem aller vragen ligt der wereld zondschuld”, dan klinkt ons als een dissonant in de ooren zijn bekende „Ik kan het met uw vroomeid niet vinden op den duur”, waarvan dan deze verklaring volgt:

„Gij, die in alle dingen
„Slechts zonde vindt en schuld,
„Van leelijke gedachten
„Is vast uw ziel vervuld.”

„Dichter van het modernisme” heeft men De Génestet genoemd en scherper nog oordeelde eens een rechtzinnig predikant: „Niemand heeft der religie meer kwaad gedaan dan hij.” Opmerkelijk, dat ook de geloofige R. K. het zoo ziet: de bekende Gerard Brom, ofschoon constateerende, dat De Génestet met zijn menschelijkheid veler hart veroverde, oppert toch de mogelijkheid, „dat hij meerderen van alle geloof hielp vervreemden.”

Ook de kunstwaarde van De Génestet's gedichten is niet onbepikt erkend. Tollens al, zag hem met zorg ootreden, schudde bedenkelijk het hoofd en voorspelde „van zulk een richting weinig goeds voor onze letterkunde”. Huet en Pierson, wiens geestesrichting aan die van De Génestet grensde, hebben hem hoog geprezen, doch zonder het aanleggen van den aesthetischen keursteen, dien zij bij anderen terdege gebruikten. Ook in later tijd werd de poëzie van De Génestet naar literairen maatstaf te licht bevonden: Dr. de Vooy's bijv. acht hem wel een afzonderlijke vermelding waardig, doch..... „onder de grootendeels onbeduidende dichters”; de jongere schrijvers, die tusschen 1850 en 1865 voor het eerst optraden, „hadden geen van allen voldoende talent om de letterkunde op nieuwe wegen te brengen.”

Maar zoo al „scheef in de religie” en onvoldoende in de aesthetica, De Génestet heeft dan toch maar een ruime plaats gekregen in de harten van duizenden toen, en, naar verhouding, van honderden nu. Van waar dit? Wij mogen dat m.i. geheel op rekening schrijven van den toon, dien hij te treffen wist; enerzijds be-

koort gevoelige en weemoedige poëzie onmiddellijk, anderzijds trekt en boeit spot en hekelen altijd. En zet dan geen gering deel van zijn succes op rekening van het feit, dat hij, zelf predikant, den dominee en den preekstoel tot mikpunt koos! In een tijdperk, dat het hart des volks onmiddellijk aansloot bij de bede: „Verlos ons van den preektoon, Heer! Geef ons natuur en waarheid weer.”

Ook langs anderen weg naderde hij het hart; gevoelige snaren wist hij te treffen met „het Haantje van den toren”; warmte voor den huiselijken kring straalde uit van den „St. Nikolaasavond”; de volksziel werd geraakt door den „Mailbrief”; Jan Rap kreeg schik in den aanval op..... Jan Rap. En dan die puntige, pittige Leekedichtjes, voor alle tijden soms: „Uw richting is mij wel, mits zij naar Boven streeft”, „Geloof niet op gezag, meneer!”, „k Ben vóór de Waarheid”, enz.

Het was slechts een kort, maar een vol leven, dat De Génestet beschoren is geweest. Hij was jong wees, jong predikant, jong gehuwd, verloor vroeg vrouw en kind, was reeds na acht jaren emeritus, stierf op 32-jarigen leeftijd. Dat alles werd doorleefd tusschen 21 Nov. 1829 en 2 Juli 1861. En — het werd doorleefd door een gevoelige natuur, een zacht karakter, een teer gestel. Het werd ook doorleefd in een tijd van geloofsstrijd en twijfel, in den tijd, dat Da Costa's bazuin stoot tegen den geest der eeuw weerklonk. Uit dat samenstel van 's levens lief en leed, van zielestrijd en kerkelijke wrijvingen is De Génestet nooit opgestaan als overwinnaar met een kloek: „Ik heb gevonden”, maar bleef hij de tastende, de soms smartelijk lijdende, soms hoopvol gestemde, maar altijd passieve. Heel zijn dichtwerk draagt dien stempel; het liberalisme ontvluchtte hij, omdat het ongeloovig, maar de orthodoxie, omdat zij „bekrompen” was.

„Een kruis met rozen
„Is 't menschen lot.” —

dat zag De Génestet. Maar den Man van Smarten, Die aan het Kruis geslagen werd, om te redden, wat verloren was, Dien zag hij niet!

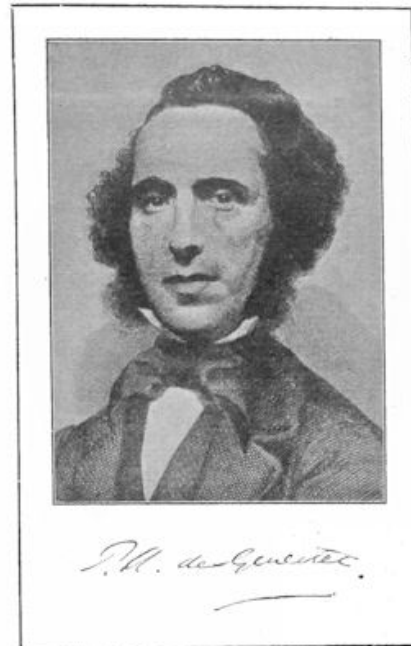
Drie plaatsen van ons land bewaren een herinnering aan De Génestet. Op Beekhuizen bij Rozendaal, waar de door het leed led geslagen dichter stierf, wijst een grafteeken de plaats, waar hij rust:

„Ik weet de rozen — zij vallen af!
„Het kruis nu legt ge pas neer — aan 't graf.”

Boven de poort der Remonstrantsche kerk te Delft, die hij acht jaren gediend heeft, is een borstbeeld aangebracht. De derde herinnering bewaart Bloemendaal in de De Génestet-bank:

„U heb ik uit gelezen
„Mijn bosch en beemd en dal.
„Daar half mijn thuis mocht wezen,
„U eer ik bovenal.”

In Bloemendaal heeft zijn groote liefde voor de natuur bodem en bloei gevonden. Hij kende het lieflijke dorp al sedert 1843, toen hij er zijn vakantie doorbracht bij dezelfde familie, waaruit hij in 1852 zijn bruid, Henriëtte Bienfait kreeg. Zij, die hem volkomen begreep, heeft hem slechts zeven jaren het leven tot een stille vreugde mogen maken. Stellig hebben de weelde van het natuurschoon en die van het huiselijk geluk hier den bodem bereid voor vele gedichten, die De Génestet in al zijn beminnelijkheid weerspiegelen. Vooral in dat huiselijk geluk is hij rijk geweest; het steeg ten top, toen bij de drie dochters nog een zoon hem geschonken werd. Dat was in Mei 1859. Een paar maanden later trok de sombere schaduw over zijn huis, die in No-

vember een slag zou worden, zóó rwaar, dat hij dien nimmer te boven is gekomen. Zijn lieve gade stierf: „dat lief en lieflijk wezen was gesloopt van dag tot dag, voor de oogen onzer liefde”. Kort daarna moest de diepbedroefde man ook zijn zoonste aan den dood afstaan. Toen was het gedaan met zijn veerkracht; hij nam ontslag uit den dienst en ging beurtelings te Amsterdam en te Bloemendaal wonen.

Maar ook dit heeft slechts kort mogen duren; hij besteedde nu alle kracht aan de opvoeding zijner kinderen, schreef ook nog twee (laatste) bundels gedichten, zelfs kwam een tweede huwelijk in 't zicht (met de zuster zijner overleden vrouw), maar het zou anders gaan. In 1860 vertoonden zich de voorboden van de ziekte, waartegen zijn teer gestel niet bestand was. Een hevige keelziekte, eerst nog bedwongen, kwam den beproefden dichter vellen. Nog trachtte hij in de Geldersche lucht (Rozendaal) heul te vinden en tot zijn sterfdag heeft hij nog in den kring der zijnen vertoefd. Dien nacht, tusschen 1 en 2 Juli 1861, is hij zonder strijd of pijn zacht ingeslapen.

In het licht van deze herinneringen kan men zich zoo goed den weemoed indenken, dien de poëzie van De Génestet uit dat tijdperk kenmerkt. Inzonderheid denken we aan het zoo bekende en beminde „Het haantje van den toren”, dat hij in December 1857 heeft geschreven. Het is, alsof hij daarin het lijd van zijn lieve vrouw heeft voorvoeld en den afloop als in vergezigt heeft gezien. Wij denken aan die ontroerende bede:

„k Wou toch alleen zoo graag dat God,
„Eer Hij mij tot Zich nam,
„Nog eens een zoeler luchtje gaf
„Voor Zijn geschoren lam.”

„Maar eindlijk op een Junidag”
„Vol zomerglans en geur,
„Daar rolde een „open rijtuig” aan
„Dat stulhield voor haar deur.
„Naar 't Haantje van den toren keek
„Met droeven glimlach, één:
„'t Blonk in de blauwe lucht en wees —
„[naar 't zoel Zuiden heen.”

Weemoed en eenvoud enerzijds, scherts en spot anderzijds, zijn de kenmerken van De Génestet's werk. Het zijn de kenmerken, die in alle tijden aantrekken. „Als onzer één”, zóó hebben de menschen van zijn tijd hem gewaardeerd. En onze tijd vindt nog menige aansluiting in dezen dichter, die nooit uit de hoogte, nooit hard, nooit hatelijk was, maar die door een buitengewoon gelukkige afwisseling van lach en traan, het echt menschelijke trof en dusdoende ook nu nog verwikken kan. Maar — hij trok zelf een scheidslijn, die we nooit mogen vergeten: „Gij en wij”. Daar was aan den eenen kant:

„Naar uw eng, fantastisch Hemelpoortje
„Strumpelt gij op 't afgebakend pad.”

En aan den anderen:
„Op des Geestes breede, diepe stroomen
„Drijven, zwerven, zoeken, lijdten wij.”

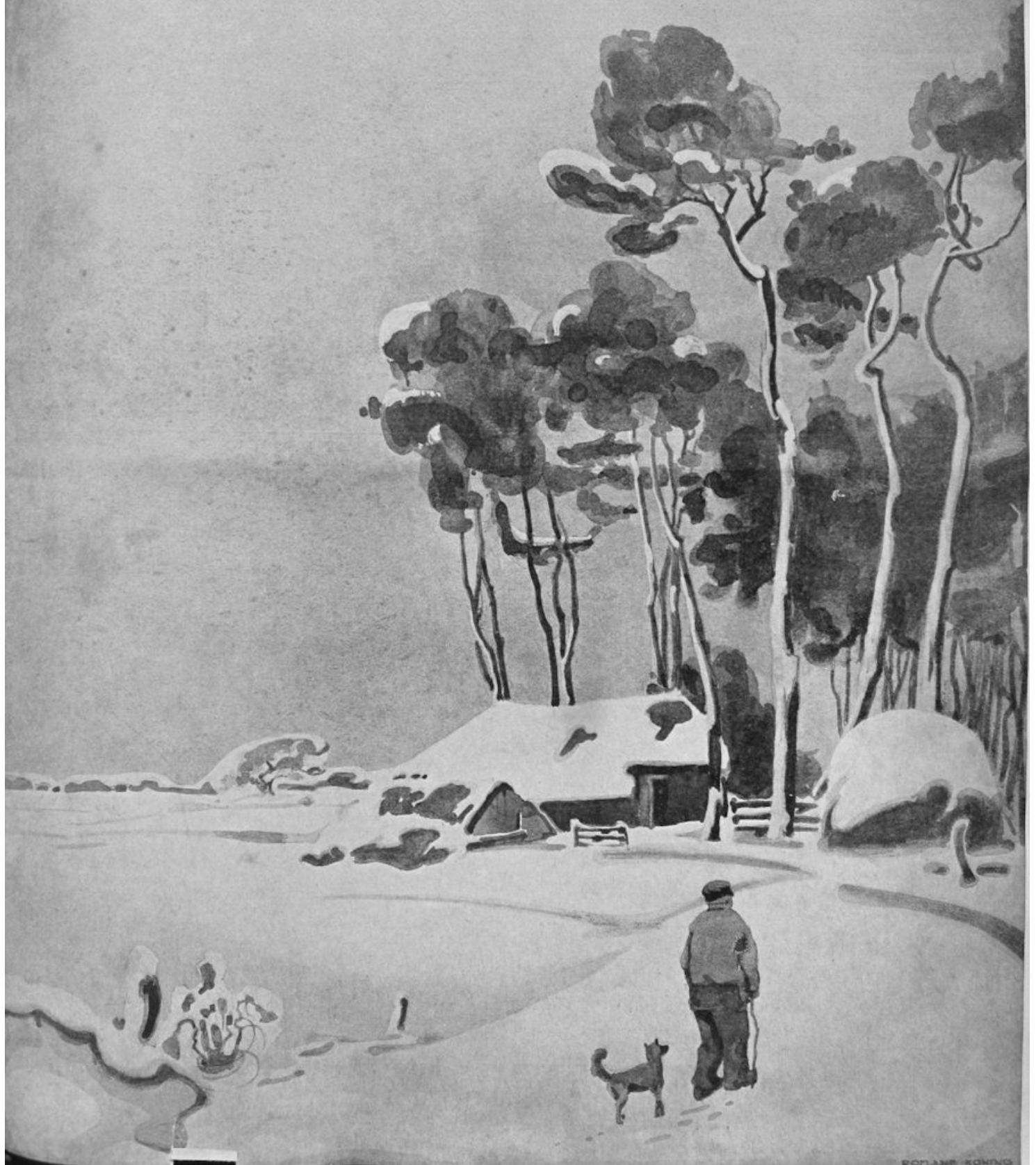
Als..... Bunyan eens kiezen mocht.....
H. J. v. D. M.

De De Génestet-bank te Bloemendaal, in welk plaatsje de dichter, over wien onze medewerker in dit artikel schrijft, gewoond heeft.

HET SCHOUWVENSTER

KERSTNUMMER 1929

ECLAWÉ-KONING

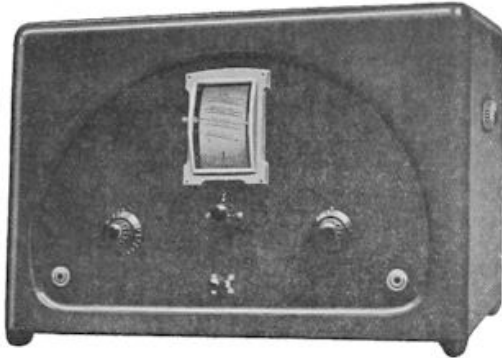
ZIEN IS

Eénknops-bediening, voorzien van frommelschaal met de namen der meeste zendstations, waardoor afstemming eenvoudiger is dan met ieder ander toestel.
 Het middenfrequent gedeelte is gebouwd in aluminium kast en voorzien van speciale dubbelroosterlampen B.R. Daardoor is het toestel ongekend selectief en storingvrij. Het is voorzien van 1 modulateur-, 2 middenfrequent-, 1 detector- en 2 laagfrequentlampen.

PRIJS compleet met lampen f 260.-
 Gecombineerde Raamantenne f 30.-

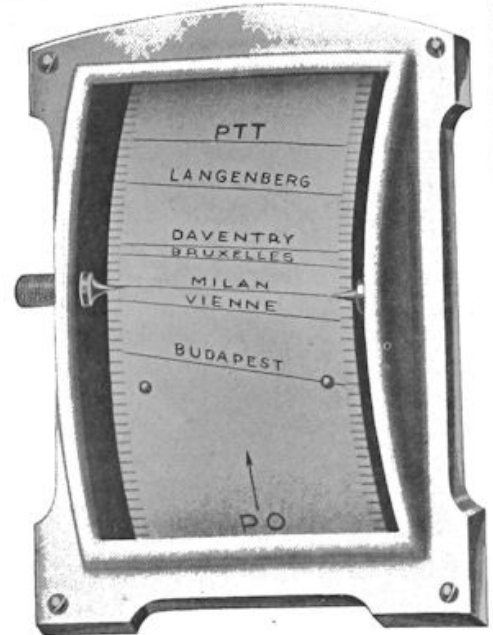
Hetzelfde toestel, ingebouwd in Salonkast, met gecombineerde Raamantenne en Ducresa-Wisselstroomset f 450.-

Bij uitvoering in Salonkast geschiedt de overschakeling van korte op lange golf geheel automatisch.

HOOREN

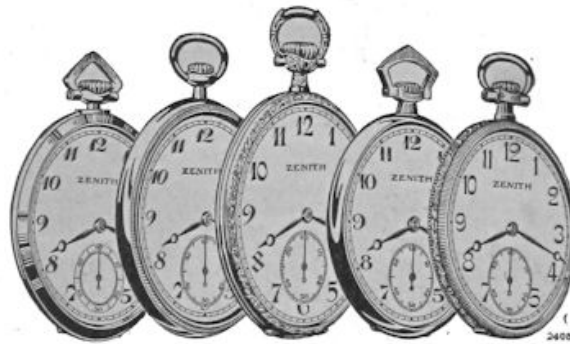
met Zeslamps Radiomodulateur
 :- „DUCRETET” :-

Imp. N.V. GROOTHANDEL IN ELECTRISCHE EN RADIO-ARTIKELEN PH. J. SCHUT - KEIZERSGRACHT 684 AMSTERDAM.

Z
E
N
I
T
H

WERELDRECORD

NAUWKEURIGSTE GANG

H
O
R
L
O
G
E
S

E
E
R
E
Z
E
D
G
O
D
I
N
D
E
N
H
O
O
S
E

En het geschiedde in diezelbe dagen, dat er een gebod uitging van den Keizer Augustus, dat de geheele wereld beschreven zoude worden. Deze eerste beschrijving geschiedde als Cyrenius ober Syrië stadhouder was. En zij gingen allen om beschreven te worden, een iegelijk naar zijne eigene stad.

En Jozef ging ook op van Galilea, uit de stad Nazareth, naar Judea, tot de stad Davids, die Bethlehem genaamd wordt, omdat hij uit den huize en geslachte Davids was, om beschreven te worden met Maria, zijne ondertrouwde vrouwe, welke bevrucht was.

En het geschiedde als zij daar waren, dat de dagen verbuld werden, dat zij baren zoude. En zij baarde haren eerstgeboren zoon, en wond hem in doeken, en leide hem neder in de kribbe, omdat voor henlieden geene plaats was in de herberg.

En er waren herders in diezelbe landstreek, zich houdende in het veld en hielden de nachtwacht over hunne kudden. En zie, een engel des Heeren stond bij hen, en de heerlijkheid des Heeren omscheen ze, en zij breesden met groote breeze. En de engel zeide tot hen: Vereest niet; want zie, ik verkondig u groote blijdschap die alle volken wezen zal: namelijk dat u heden geboren is de Zaligmaker welke is Christus de Heer in de stad Davids. En dit zal u het teeken zijn: Gij zult het kindeke binden, in doeken gewonden en liggende in de kribbe.

En van stonde aan was er met den engel eene menigte des hemelschen heitlegers, prijzende God en zeggende: Eere zij God in de hoogste hemelen en brede op aarde, in de menschen een welbehagen! En het geschiedde, als de engelen van hen weggebaren waren naar den hemel, dat de herders tot malkanderen zeiden: Laat ons dan henengaan naar Bethlehem, en laat ons zien het woord dat er geschied is, hetwelk de Heer ons heeft kond gedaan.

En zij kwamen met haaste, en bonden Maria, en Jozef, en het kindeke liggende in de kribbe. En als zij het gezien hadden, maakten zij alom bekend het woord, dat hun van dit kindeken gezegd was. En allen, die het hoorden, verwonderden zich over hetgene hun gezegd werd door de herders.

Doch Maria bewaarde deze woorden alle te zamen, overleggende die in haar hart. En de herders keerden wederom, verheerlijkende en prijzende God ober alles wat zij gehoord en gezien hadden, gelijk tot hen gesproken was.

Toen nu Jezus geboren was te Bethlehem, gelegen in Judea, in de dagen van Koning Herodes, zie, eenige Wijzen van het Oosten zijn te Jeruzalem aangekomen. Als zij nu de ster zagen, verheugden zij zich met zeer groote vreugde. En in het huis gekomen zijnde, bonden zij het kindeken met Maria, zijne moeder; en nederballende hebben zij het aanbeden; en hunne schatten opengedaan hebbende, brachten zij hem geschenken, goud, wierook en mirre.

Als zij nu de ster zagen,
verheugden zij zich met
grootte vreugde!

En buiten allen twijfel,
de verborgenheid der
Godzaligheid is groot:
God is geopenbaard in
het vleesch, is gerecht-
vaardigd in den Geest,
is gezien van de Enge-
len, is gepredikt onder
de Heidenen, is geloofd
in de wereld, is opgeno-
men in heerlijkheid.
1 Timotheüs 3: 16.

DE HEERLIJKHEID GODS

„Buiten allen twijfel, de verborgenheid der
Godzaligheid is groot: God is geopenbaard
in het vleesch.....”

Ja, dat is Kersfeest.

„Het Woord is vleesch geworden, en heeft onder ons gewoond!”

En nu moeten wij ons op dit feest van den zang der glorie Gods
aanbiddend buigen voor het Kind van Bethlehem, Dat ons God
verklaart — God, Dien niemand ooit heeft gezien.....

Het Kind van Bethlehem — de heerlijkheid Gods.....

Ach, beseffen wij de volheid van genade wel, welke God ons
daarmee schenkt? Het zien van Gods heerlijkheid!

Hoor daar Mozes bedelen aan de deur, de gesloten deur, die voor
zijn oog afsluit het mysterie van Gods brandende heerlijkheid:
„Toon, toon mij nu Uw heerlijkheid.....” (Exodus 33.)

Hij hunkert, hij beeft van heilig verlangen naar de gemeenschap
met zijn God, Die hem zooeven nog vertroost heeft met de heerlijke
belofte: „Ook deze zaak, die gij gesproken hebt, zal Ik doen, dewijl
gij genade hebt gevonden in Mijn oogen, en Ik u bij name ken.”

En Mozes tast, in heilig heimwee, naar de verborgenheid van Gods
heerlijkheid: „ach, toon mij ze.....”

Maar Mozes — dat kan toch niet! Kan dan de waterdruppel
vragen aan de zon: „Toon mij uw heerlijkheid?”

Zoo kan Gods heerlijkheid zich niet openen voor Mozes' oogen.
Wie Jehovah ziet, moet immers sterven?

Gods heerlijkheid wordt aan den man, met wien de Heere van
aangezicht tot aangezicht sprak, niet geopenbaard — maar troosteloos
zendt Hij Zijn dienaar niet weg: „Ik zal al Mijn goedheid voorbij
uw aangezicht laten gaan.....”

Meer kan Mozes niet verdragen. De heerlijkheid des Heeren dus
in geen geval — en Zijn goedheid alleen maar, wanneer deze diep-
begenadigde groote onder het Oude Verbond door God in een kloof
van een steenrots wordt geplaatst, en met Zijn hand overdekt.

„En niemand heeft ooit God gezien”, zegt Johannes, de Apostel.
Daar stonden, na Mozes, de eeuwen door, menschen met tastende

handen aan de gesloten deur, welke Gods heerlijkheid wegbergt.....
en zij vroegen als het ware: „Toon mij nu Uw heerlijkheid.....”

Steeds weer was Gods antwoord: „Mij zal geen mensch zien,
en leven!”

En sinds de Vleeschwording geeft God ons een ander antwoord.
Nu echter is het Woord vleesch geworden!

Want nu aanschouwen wij Zijn heerlijkheid!

Een antwoord van verhooring.

Als er een kreet van verlangen in ons hart trilt: „Toon ons Uw
heerlijkheid.....” — dan leidt het feest, dat wij straks hopen te
vieren, ons naar de Kribbe van Bethlehem.

En daar mogen we niet alleen in vlammeende letters boven het Kind
van Maria zien branden het woord van Gods ontferming: „Al mijn
goedheid doe Ik voorbij uw aangezicht gaan” —

Maar daar aanschouwen wij ook de heerlijkheid Gods. Immers:

„het Woord is vleesch geworden, en wij hebben Zijn heerlijkheid
aanschouwd, een heerlijkheid als van den Eeniggeborene des
Vaders!”

Kerstfeest.

Ja, dat Kind verklaart ons den Vader —

Dat is: openbaart ons Gods heerlijkheid!

Nu moge ons hart trillen van diepe, levende, vreugde-rijke
ontroering.

Christus Jezus verklaart ons de verborgenheid der Godzaligheid.
God, geopenbaard in het vleesch.....

God, als Onzer een.....

God als mensch.....

En die mensch lijdt. Die mensch wordt tot zonde gemaakt. Die
mensch hangt als een vervloeking tusschen hemel en aarde.

Die mensch verklaart ons God.

God is Liefde.

Ja, Heere, nu aanschouwen wij Uw heerlijkheid.

Het is Kerstfeest in ons hart.....

J. SMELIK.

KERSTFEEST IN ALLE LANDEN

LINKS: Het beroemde St. Thomas-jongenskoor (New-York) op den Kerstmorgen.

RECHTS: Parijsche kinderen bij den Kerstboom, op het Stadhuis.

VELERLEI zijn de kerstgebruiken, die in de Christelijke landen nog in eere gebleven zijn. Helaas, moet het worden erkend, dat zeer vele van die gebruiken niet — of althans maar zéér los — in verband staan met het heerlijk gebeuren in den Kerstmorgen. In oorsprong zijn vele van die gebruiken Heidsch. Maar deze Heidsche gebruiken ontwikkelden zich, toen zij op Christelijken stam werden geënt tot tradities ook der Christelijke wereld.

Hierin komen de gebruiken in alle landen overeen: dat er op Kerstfeest veel werk gemaakt wordt van het eten.

De Duitscher heeft z'n kerstgans, de Hollander z'n haas of konijntje, de Engelschman z'n plumpudding enz.

Het is wel verwonderlijk, dat bij een feest van zulk een groote geestelijke betekenis het materiele zoo meespreekt. Herinneringen aan het heidendom?

Wat voor Christelijke gedachte kan er b.v. ten grondslag liggen aan het eten van de z.g. „Mettwurst“ in Neder-Beyeren? De bevolking is in deze streek streng R.-Katholiek, en allen, ook van de verstaafgelegen boerderijen, gaan in den Kerstmorgen naar de nachtmis in het meest nabije dorp. Slechts een heel enkele, die op de boerderij de wacht moet houden is

plechtigheden in verband te staan, en herinnert aan de tijden van het heidendom. Althans iets positief Christelijks valt er niet in te ontdekken. Evenmin trouwens als in het eten van Kerstbrood, welk gebak z'n oorsprong vindt in de heidsche offerkoeken.

Gelukkig zijn er ook bij de Christenvolken vele gebruiken in zwang, die in meer direct verband staan met het feest, dat wij vieren.

Zoo b.v. het loopen met, het zingen bij de ster. Dit komt ook in ons land voor. De foto, welke bij dit artikel staat afgedrukt (1e pag., links onderaan) is echter uit Roemenië afkomstig. In den Kerstmorgen (en -avond) gaan de jongelui rond met de Ster van Bethlehem. Deze „ster“ is versierd met religieuze voorstellingen en behangen met kleine klokjes. Zoo gaan de jongelui van huis tot huis, overal een gezegend Kerstfeest wenschend. En rijkelijk vloeien hun de gaven en versnaperingen der bewoners toe.

Een typisch gebruik in Engeland is het „Kerstzingen“. Aan de traditie gehecht, als de Engelschen zijn, geschiedt dit vaak in ouderwetsch costume. Een orgel of piano wordt op een kar gezet, en zoo trekt de zangersstoet, onder de verlichting van fakkels, door de stille straten der stad en klinkt door den stillen avond het Kerstlied ter eere van het Kind van Bethlehem. Soms zijn de Kerstliederen wel eens vreemd en voor de ooren van ons menschen uit de twintigste eeuw onbegrijpelijk. Zoo begint een liedje, dat veel gezongen wordt al heel wonderlijk: „I saw three ships, come sailing in, On Christmas day in the morning“. (Ik zag drie schepen zeilend, op Kerstmorgen.) Het slot van het lied herinnert toch wel heel sterk aan het blijde gebeuren: „My soul still cling to Bethlehem, On Christmas-day in the morning“ (Mijn ziel klemt zich aan Bethlehem vast, op den Kerstmorgen).

Laten we hopen, dat dit van alle Engelsche kerstzangers de leidende gedachte is!

Toch wordt er zooveel menschelijk

bijmengsel gevonden in het vieren van den Kerstdag..... en niet altijd kan ter verontschuldiging worden gezegd dat het gebruiken zijn die in een oude traditie grond vinden. Wat b.v. te zeggen van de leiding van het beroemde St. Thomas jongenskoor in Amerika, dat op Kerstmorgen het „Eere zij God“ doet schallen door de Gothische gewelven der Kathedraal..... terwijl een der jeugdige zangers..... de „Stars-and-stripes“-vlag in de hand houdt? Dit is een uiting van het Amerikaansche chauvinisme, dat zich zelfs op

Kerstzingen in Engeland.

een feest voor heel de Christenheid niet verloochent. Is het Kerstfeest dan voor den Amerikaan in het bijzonder, is men geneigd te vragen. Maar laten wij niet te hard oordeelen. Wij, Nederlandsche Christenen vooral, zijn van een dergelijk chauvinisme ook niet heelmaal vrij te pleiten.

In Rusland vallen eveneens vele interessante kerstgebruiken op te merken. Helaas belet de Sovjet-regeering, zooveel in haar vermogen is de Kerstfeest-viering. In de stad kan haar dit, voor een deel althans, gelukken, maar in de dorpen hebben de autoriteiten, op dit punt althans, heel weinig macht. Want

Zangers met de ster (Roemenië).

staan. Hoe die markt er vroeger uitzag, laat de middenplaat — naar een tekening uit 1796 — ons duidelijk zien.

Zoo hebben wij dan in dit artikel gesproken van verschillende Kerstgebruiken in de landen onzer Christelijke beschaving. Veel, heel veel is er, waarmede wij het als Protestantsche Christenen niet eens kunnen zijn.

Doch daar, waar werkelijk Christus' geboorte het middelpunt der feestviering is gebleven, en op den Kerstdag de vraag, hoe ieder persoonlijk staat tegenover het Kind van Bethlehem, een klemmende is, daar veroordeelen wij niet.....

Laten wij bedenken, dat het Kerstkind ook is de Koning van Christenen, die anders denken dan wij! En dan, de overtuiging, dat onze streng, orthodox-Protestantsche opvatting van de Kerstfeest-ontzering de juiste is, zij ons niet voldoende. Er moet Kerstwarmte en Kerstliefde in ons hart zijn. En op dit punt kunnen wij misschien nog wel iets, indien niet veel, van andersdenkende kerstfeestvierende Christenen leeren!

Is dat eigenlijk niet diep beschamend? Als wij beseffen, dat ons zooveel, zoo onuitsprekelijk veel geschonken is in het Kerstkind, dan moest op den feestdag van Christus' geboorte ons hart overstromen van liefde en mildheid. Was dit reeds zoo bij ons? Dan vierten wij op de rechte wijze Kerstfeest. Doch was het bij ons zoo nog niet, bidden wij dan om de rechte Kerststemming, die dit feest voor ons en anderen leven tot een blij feest maakt.

MAX ARDAU.

de koelaki (gezetten boer) en de moëjid (kleine boer) is zeer religieus, en aan de voorvaderlijke zeden buitengewoon gehecht. Zoodat op het platte land, trots communisme het Kerstfeest nog gevierd wordt.

Nu moet men echter niet denken, dat het vierten overal even stemmig gaat. De foto bovenaan op deze pagina zegt het ons wel anders. Met zang en dans, begeleid door de harmonica, wordt in sommige streken van Rusland het Kerstfeest gevierd. Wie de foto goed bekijkt, zal bemerken, dat sommige vrouwen zelfs pijpen rooken.

Neen, deze Russische Christenen hebben al heel wonderlijke opvattingen! Maar..... het zijn dan ook bewoners van de gebieden op de grens van Aziatisch Rusland. En die menschen hebben weer een heel andere kijk op de dingen dan wij!

In de Romaansche landen, waar men gaarne zinnelijke voorstellingen der dingen heeft en men alle gelegenheden aangrijpt een optocht of maskerade te organiseeren, heeft men ook het Kerstfeest voor dit doel misbruikt. Zoo geeft de foto beneden rechts van deze pagina een beeld van de intocht der z.g. „Drie Koningen“ (n.b. er staat in den Bijbel: „drie wijzen“) in de stad Madrid. Een wonderlijk en eigenaardig gebruik, dat echter veel volk trekt, en waarnaar de bewoners van Madrid elk jaar weer met bewondering kijken.

Ten slotte nog iets over Duitschland.

Duitschland is het klassieke land van Kerstfeest. Met „Weihnachten“, zijn, voor zoover dit eenigszins mogelijk is, de leden van het gezin bijeen. Wie in ons land een Duitsche dienstbode heeft, weet hoe juist tegen de Kerstmis de trek naar de „heimat“ bijzonder groot wordt. Kerstmis is in Duitschland het feest van de huiselijkheid, van de familie-saamhoorigheid. En dat is goed en schoon, indien in den familiekring het Kerstkind dan maar in het middenpunt staat. Niet het Kerstkind der treffende, met sagen omweven legende, maar de waarachtige Zoon van God, Die op de wereld kwam, om zondaren zalig te maken. Gelukkig, in vele Duitsche gezinnen is het nog zoo, daar is het:

„Die miljoenen eens zaligen zal,
„Werd geboren in Bethlehems stal“,

geen taal der lippen alleen.

Toch is ook voor dezulken het Kerstfeest in Duitschland een familie-feest: waarop men elkaar cadeautjes geeft en vriendschaps- of liefdebanden versterkt.

De weken, die aan het Kerstfeest vooraf gaan, zijn dan ook zeer belangrijke! In vele steden worden speciale Kerstfeestmarkten gehouden, en hoewel de beteekenis dezer markten belangrijk minder is geworden nu de groote warenhuizen het publiek in elk opzicht van het benodigde kunnen voorzien, toch hebben deze markten ook nu nog bijzondere beteekenis. Vooral de kerstfeestmarkt te Berlijn is belangrijk..... en die belangrijkheid wortelt ook in de historie. Door den loop der eeuwen is de Berlijnsche Kerstfeestmarkt blijven be-

Een ons Westersche Christenen vreemd aandoende Kerstfeestviering in Aziatisch Rusland.

De Kerstfeestmarkt in Berlijn (1796). Deze Kerstfeestmarkt wordt naar zeer oud gebruik ook thans nog gehouden, al gaat de instelling in beteekenis achteruit door de vele moderne warenhuizen.

De intocht der drie Koningen in Madrid.

VAN KRIBBE TOT KRUIS

NAAR EEN OUDE LEGENDE

DOOR MEVR. N. v. SILLEVOLDT—HAASSE

DONKER lag de nacht over de groote zandvlakten van de woestijn, die zich uitstrekten tot dicht bij Bethlehem, 't kleine plaatsje, waar de reizigers gewoon waren, na volbrachte reis, een rustplaats te zoeken, veilig voor alle gevaar dat hen bedreigd had op hun moeilijke tochten.

Een troep ruiters, woeste, zwaargewapende mannen, op vlugge, doch nu uitgeputte paarden, had halt gehouden op een kleine hoogte, vanwaar het vriendelijk stadje met de vele wenkende lichtjes zichtbaar was.

„We geven het op!” sprak de aanvoerder mismoedig. „Al ons haasten heeft ons niet gebaat, wij konden hen voor den nacht niet meer inhalen. Nu zijn zij daarginds in veiligheid en hun schatten met hen!”

„Ik wist wel van 't begin af aan”, antwoordde een der ruiters, „dat deze tocht mislukken zou! Hebben wij allen niet dat vreemde verschijnsel nacht op nacht gezien met angst en beven! Dat voorspelde immers geen goeds!”

„Neen”, mengde een derde zich in 't gesprek. „Die schitterende ster en de heldere lichtstreep, die de karavaan vóór ons den weg wees door de woestijn, heeft ons belet hen in het donker te naderen en te overvallen! Zonder dat licht zouden wij reeds dagen geleden ons van hun rijke schatten hebben meester gemaakt, en nu..... ze zijn nu daar ginds ingekwartierd, op een plaats, waar geen van ons het zou wagen zich te vertoonen!”

„Geén van ons?” klonk het spottend uit den mond van den jongsten onder de roovers. Hij was nog bijna een kind, deze jongeling, maar reeds volwassen in alle kwaad en schanddaden. Zeer jong reeds bij den roovertroep gekomen, was hij volkomen gewend aan dat leven van roof en moord en geweld, ja, hij was één der moedigsten en verdorvensten onder deze in het kwaad verharde mannen.

Nu hief hij trots het hoofd op en lachte spottend zijn makkers toe. „Zou geen van ons zich daar in het stadje wagen?” vroeg hij nogmaals. „Omdat er een prijs op het hoofd van elk onzer staat? Wat zou dat, als men slechts vlug en stoutmoedig is? Als de hoofdmans het mij toestaat, dan ga ik nog dezen nacht op verkenning uit en tracht te weten te komen waar de karavaan dezer rijke vreemdelingen gehuisvest is. Wellicht hoor ik dan wel iets omtrent hun verdere plannen, en wie weet, kunnen wij toch hun schatten vermeesteren!”

„Het zij zoo!” sprak de aanvoerder goedkeurend. „Maar pas op, jongen! Het licht der ster schijnt nog altijd hiel over de vlakte. Alles is op verren afstand zichtbaar in dezen zonderlingen nacht.”

„Ik zal mij er wel doorslaan!” pochte de jongeling, en zijn paard de sporen gevend, reed hij omzichtig op het stadje toe.

Daar was intusschen de hevige drukte op straten en pleinen, die daar heerschte door de aankomst van vele, vele reizigers, bedaad. De slaap verkwikte de vermoeide leden van al die honderden, die zich ongemak en gevaar hadden getroost om hun bestemming te bereiken. Alleen op een enkele plaats was nog beweging en haastig heen en weer loopen van menschen en dieren te bespeuren. Dat was de plek waar de karavaan, dagenlang door de roovers gevolgd, kwartier had gevonden. De jongste roover steeg van zijn paard, bond dit in het duister vast in een boschje van dadelpalmen, en sloop voorzichtig naderbij om deze lieden te bespieden.

Groote pakken werden afgeladen van de knielende kameelen, en door zwarte helpers gedragen naar het huis, waarin de reizigers hun intrek hadden genomen. En na eenigen tijd kwamen daaruit drie statige mannen naar buiten, wonderfraai gekleed, en achter hen aan kwamen dienaars, zwaar beladen onder kostbare stoffen, kistjes van goud en zilver, prachtige voorwerpen van kunst.

De oogen van den spiedenden jonge-

..... en aanschouwde een wonderbaar gezicht.

ling werden grooter en grooter bij het zien dezer schatten.

Begeerig beschouwde hij deze rijkdommen, die ontsnapten waren aan de handen zijner makkers. En hij volgde

de voorzichtig den stoet, die zich begaf naar een kleinen stal, uitgehouden in de rotsen, en waarboven het wonderlijk sterlicht flonkerde. De reizigers en hunne dienaren gingen daar binnen, en de roover wonderde zich ten zeerste. Wie kon daar zijn, in deze schamele schuilplaats, bij wien zulke waardige mannen met zulke rijke geschenken wilden binnentreden!

Zachtjes sloop hij naderbij. Daar in den muur was een spleet, wijd genoeg om er doorheen te zien. Op de teenen hief hij zich op, bracht het gelaat voor de opening, en aanschouwde een wonderbaar gezicht!

Op een bed van stroo zat een jonge vrouw gehurkt, en op haar schoot rustte een klein, klein kind, dat was alles. Maar op een kleinen afstand van dezen eenvoudigen groep knielden de reizigers, en hieven de handen in eerbiedigen groet op tot moeder en kind. En achter hen stonden de dienaren met de schatten, de gouden en zilveren schatten, die zij het kindje aan de voeten kwamen leggen!

Begeerig glinsterden de oogen van den jongen roover. Als deze rijkdommen hier achterbleven, in deze armzalige woning, dan zou 't geen kunst zijn ze straks, als ieder slipt, te vermeesteren! En zijn bliken zochten reeds naar het beste en kostbaarste, dat hij voor zich zou eischen van den hoofdmans.

Toen, terwijl zijne oogen ronddwaalden, ontmoetten zij den blik van het Kind. Groot en onschuldig zag het hem aan, en de roover legde snel de hand op zijn heftig kloppend hart. Wat was dat? Wat gebeurde daar binnen in hem voor wonderlijks? Waarom welden er tranen op in zijn oogen, en waarom scheen het hem eensklaps alsof hij zichzelf zag als klein, onschuldig kind, even onschuldig als dit kleine Kindje dat hem aanstaarde en binnen in hem scheen te willen lezen?

Heel zijn leven van boosdoen en schande trok aan zijn herinnering voorbij, en voor 't eerst gruwde hij van zichzelf en van zijn makkers. Voor 't eerst bedacht hij wat hij had kunnen zijn, en wat hij geworden was. Diepe wanhoop maakte zich van hem meester, en in de oogen, die hij op het Kind gevestigd had, kwam een innige bede om hulp, om kracht, om lang ontbeerde reinheid en zondeloosheid. En eensklaps kwam er een lach in de groote kinderoogen, en het Kindje strekte twee kleine handjes uit naar het verwrongen gezicht voor den spleet!

Toen vluchtte de roover haastig weg, voort, voort in den nacht. Toen hij buiten het stadje in veiligheid was, wierp hij zich op den grond en snikte het uit. Maar steeds zag hij voor zich den blik der onschuldige kinderoogen, en hij deed in dezen wondervollen nacht de plechtige gelofte afstand te doen van zonde en kwaad, en een ander en beter leven te gaan leiden.

De jaren gingen voorbij. Moeilijke jaren voor den jongeling, die inmiddels man was geworden. Tot zijn makkers was hij niet teruggekeerd. Hij had gepoogd eerlijken arbeid te vinden en hiermee in zijn bestaan te voorzien. Vaak vond hij dien ook, op de een of andere boerderij, bij herders of handwerklieden, en hij was vlijtig en ijverig, ofschoon geregeld werk hem zwaar viel. Maar dan gebeurde het, dat 's avonds de lieden bij elkaar zaten en over allerlei praatten. En dan vroegen zij hem: „Vanwaar zijt gij?”

Dan durfde hij niet naar waarheid antwoorden en zweeg. En al gauw verloor hij het vertrouwen van zijn meester en werd weer ontslagen en verder gestuurd. Men moest voorzichtig zijn met vreemdelingen, nietwaar? Wie eerlijk was, zou niet schroomen om zijn herkomst te vertellen!

Zoo ging het hem vele malen. Er waren tijden, dat hij honger leed. Er waren tijden, dat de verzoeking hem in 't oor blies: „Zoek je makkers weer op

Iets over Kerstlegenden.

en begeef je weer in het wilde, rijke, avontuurlijke leven". Maar telkens weer zag hij de groote, diepe kinderoogen op zich gericht en weerstond de verleiding.

Eens, hij was moe en uitgeput van het zwerven, zag hij hoe een ruiter, voor hem op den weg, zijn gevulden geldbuidel verloor. Haastig raapte hij dien op, en was op 't punt hem onder zijn gescheurden mantel te verborgen. Toen spraken weer de oogen van het Kind tot hem, en hij spoedde zich aan achter den ruiter en gaf hem het verlorene terug.

Een andermaal zag hij een kind, een jong meisje, door eene domme, onnadenkende moeder met sieraden overladen. Het kind lag sluimerend in het gras en hij bleef staan, met brandende blikken naar de armbanden en halskettingen starend. Toen sloeg het kind de oogen op, en hij vlood haastig heen, want het Kind had hem weer aangezien, zooals op dien nacht in den stal.

Arm werd hij en ziek. Zijn kleeren waren slechts lompen, en geen meester wilde den bedelaar meer aannemen voor eerlijk werk. Van huis tot huis zwierf hij en van dorp tot dorp. Men kende hem in deze streek, en door zijn verwilderd voorkomen bevreesd geworden hitste men de honden op hem af en gooiden de deuren stijf dicht wanneer hij naderde.

Tien, twintig, dertig jaren gingen voorbij. De kinderoogen behoedden hem voor kwaad, maar niet voor armoede en ellende. Zoo kwam hij op een zijner zwerftochten in den vroegen morgen te Jeruzalem, de groote, heerlijke stad. Hier kende niemand hem, en hier hoopte hij een schamel stukje brood te verdienen.

In de nu reeds drukke, woelige straten lette niemand op den ouden, ellendigen bedelaar. Hij echter speurde en spiedde rond, bedacht op elk kansje dat hem een klein voordeel zou kunnen brengen.

Daar naderde een joelende volksmenigte. Soldaten voerden in hun midden een gevangene, wiens handen gebonden waren. Met gebogen hoofd schreed hij voort, niet achtende op de beledigende scheldwoorden die het volk hem toeschreeuwde. Er waren mannen die hun stokken omhoog hieven om hem over de hoofden der soldaten heen te treffen.

Vrouwen hieven haar kinderen omhoog, dat ze zijn kleed zouden bespuwen. En vlak voor de voeten van den bedelaar was er een rijk gekleede man die zich bukte en een steen opnam om dien naar den gevangene te slingeren. De arme bedelaar kende den gevangene niet; hij wist niet of die een gevaarlijk boosdoener was of een onschuldig veroordeelde. Maar zijn geheele gemoed kwam in opstand tegen de ellendigen die een weerlooze sarden en bespotten. Zijn bloed kookte toen hij den rijken man de hand met den steen zag opheffen tot den worp! Hij greep toe, vatte den steen aan om dien te ontwringen aan den rijkard. Maar hij had z'n krachten overschat. De ander velde hem met een vuistslag.

„Grijpt hem, den boosdoener!" krijschte de aangevallene. „Hij wilde mij met dezen steen het hoofd inslaan. Om mijn beurs was het hem te doen, natuurlijk!"

De toegeschoten soldaten sleurden den half bewusteloozen man mee, en toen hij weer tot zichzelf kwam bevond hij zich in de gevangenis. Dit was dus het einde! Hij die zich bovenmenselijke inspanning had getroost om den rechten weg te gaan, was aangeland op de plaats van waaruit slechts de dood hem zou verlossen. En 't waren slechts de kinderoogen met hun trouwen onschuldigen blik, die hem een straal van licht brachten.

Zijn vonnis was spoedig gewezen — reeds enkele uren na zijn gevangenneming! De rijke man had invloed onder de rechters, en wat was er verbeurd aan dezen zwerfer! Bij het verhoor was immers zijn geheele verleden aan het licht gekomen! De daden zijner jeugd waren voldoende om hem streng te straffen. Wie rekende met de dertig jaren van berouw en moedigen strijd? Hij moest sterven. Tusschen het joelende volk door werd hij gevoerd naar den heuvel waar de misdadigers van Jeruzalem gekruisigd werden. Met hem zouden nog twee anderen dat wreede lot ondergaan.

Een van hen was reeds aan 't kruis genageld en vulde de lucht met zijn kreten en vervloeking. Nu was de beurt aan hem. Het arme, gemartelde lichaam hing zwijgend aan het martelhout.

Toen zag hij den derden misdadiger naderen, en aan zijn gang herkende hij onmiddellijk den man dien hij had trachten te verdedigen tegen de aanvallen van het volk. Hij verwonderde zich erover dat zij samen en op hetzelfde oogenblik denzelfden dood zouden sterven; hij was dus wel een misdadiger.

Nu stonden de drie kruisen opgericht, elk met zijn droeven last. De moordenaar aan de uiterste zijde ging voort met lasteren en vloeken, hij die in het midden hing gaf geen geluid. De oude bedelaar wong en draaide het hoofd om het gezicht van dezen naast hem een oogenblik te kunnen zien, en tegelijkertijd trachtte hij den lasteraar het zwijgen op te leggen.

Toen, met alle krachtsinspanning, kreeg hij het hoofd zoover omgewend dat hij den martelaar aan het middelste kruis kon aanzien. En hij blikte in de oogen, ja, in de oogen dezelfde gronde-looze, liefdevolle kinderoogen die hem geroepen hadden tot een schuldeloos, hoewel o, zoo moeilijk leven. En diezelfde oogen wezen hem nu, in dit laatste vreeselijk oogenblik voor den dood, den weg naar het Hemelsch Paradijs.

Hij speurde en spiedde rond.

HET valt te begrijpen, dat een feest gelijk Kerstmis, waar de poëzie als doorheen is geweven, in de volksverbeelding verschillende legenden heeft doen ontstaan.

Over den oorsprong van den kerstboom b.v. zijn verschillende legenden in omloop. Winfridus, of de Apostel der Duitschers, zooals hij wordt genoemd, predikte omstreeks 725 onder de Saksers, aanvankelijk met niet veel succes.

Toen hij op een winternacht door het bosch trok, bad hij om hulp des hemels voor zijn bekeeringswerk onder de Saksers. Daar viel zijn oog op een groep mannen, die op het punt stonden een kind aan Donar, den god van den donder, te gaan offeren, bij den heiligen eik. Hij grijpt het kind, neemt een bijl en slaat met alle kracht in den heiligen boom. Ontzet deinzen de Saksers achteruit, want ongetwijfeld zou Donar zijn bliksem neerzenden om de in hun oogen heiligschennende hand van Winfridus te treffen. Er gebeurt echter niets.

Op dat oogenblik schijnt de maan door de takken van een den, waarop Winfridus zich tot de Saksers wendt en op den denneboom wijzend zegt: „Van dezen dag af zal de den uw heilige boom zijn. Hij spreekt u van vrede, want uw huizen zijn uit zijn hout gebouwd en hij spreekt u van onsterfelijkheid, omdat hij altijd groen is en hij spreekt u van Christus, omdat zijn takken ten hemel wijzen."

Een echt typische kerstlegende, vol van kerstpoëzie, is de volgende.

Een arme man moest van den vroegen ochtend tot den laten avond hard werken, om een stuk brood te verdienen voor zijn vrouw en twee kinderen. Hij woonde aan den rand van het bosch en op een winteravond, toen de sneeuwstorm om het huis en door den schoorsteen joeg, werd er tegen de ruiten getikt.

Vader kijkt naar buiten en ziet een kind staan; hij doet de deur open en een arm gekleed jongetje vraagt hem binnen te mogen komen om wat uit te rusten. Dadelijk roepen de beide kinderen: „Kom maar hier; bij het vuur is nog wel een plaats en je kunt nog wel van onze boterham mee krijgen."

Het ventje valt hongerig op het brood aan, terwijl het zijn verkleumde ledematen verwarmt en zijn bed deelt met het zontje.

Midden in den nacht wordt het zusje wakker door een geluid, dat van buiten tot haar doordringt. Ook haar broertje is ontwaakt en zit recht overeind in zijn bed. Het is een muziek, zooals ze nog nooit in hun leven hebben gehoord en terwijl zij naar het raam sluipen, zien zij onder den grooten denneboom vlak voor hun huisje een rij kinderen met gouden harpen staan en het kleine jongetje, dat zij nu eerst missen, staat in hun midden, nu niet meer bleek en moe en armoedig gekleed, maar een bijzondere glans straalt van hem af, evenals van zijn gewaad. Daar ontdekt het kind zijn beide weldoeners aan het venster, het komt naar hen toe en zegt vriendelijk: „Ik ben het Christuskind en voor de gastvrijheid die ge me hebt bewezen, zal ik u overvloedig beloonen".

De met sneeuw bedekte denneboom straalde nu plotseling in een zee van licht, beladen met kostbare geschenken. „Deze boom", gaat het Christuskind voort, „zult ge ieder jaar in dezen nacht op dezelfde wijze getooid, even schitterend zien prijken, als een bewijs, dat ik u niet vergeet".

Deze legenden — want het zijn niet meer dan legenden — gingen in den kersttijd van mond tot mond, en werden van geslacht op geslacht verder verteld. W. S.

Het Midwinterfeest (Joelfeest) der Germanen.....

(Naar een schilderij.)

ER hoort eenige moed toe, om het neer te schrijven: maar wij zitten met de gebrui-

HET MIDWINTER FEEST

Zijne indaling in onze arme menscheijkheid. Een nadere beschouwing hierover zou ons

echter te ver voeren. Er zou op dit punt veel te zeggen zijn.

Wij wilden slechts wijzen op het verband tusschen het Germaansche mid-winterfeest en ons Kerstfeest. Het eigenlijke mid-winterfeest duurde twaalf dagen en liep over van de Wintermaand in de Wolfsmaand. Twaalf nachten lang, van den mid-winternacht waarin het nieuwe jaar zijn aanvang nam af, werd er gegeten en gedronken, gejubeld en gejoeld — vandaar dat men dit groote Germaansche feest ook wel Joelfeest noemde. Dit was het feest ter eere van het weer doorbrekende licht. Daarbij werd de immer groene denneboom rondgedragen, en in den besneeuwden grond voor de deuren der huizen gezet, met lichten versierd, als een symbool van het groeiende licht. Dan ontvingen ook de goden dubbele gaven..... Intusschen was men dan den nieuwen maankring, de Wolfsmaand reeds feestelijk ingetreden, zoo lustig en vroolijk zelfs, dat het noodig was geworden om achter de twaalf feestdagen nog 1 dag te voegen, den „dertienden dag“.

De namen van de Heidensche feestdagen verdwenen, maar de gebruiken bleven..... Zooals in den nacht het feest van den mid-winter, van den terugkeer van het licht, begon, zoo wordt door de Katholieken in den nachtmis Christus' geboorte gevierd..... hoewel nergens in den Bijbel staat dat de Heiland in den nacht geboren werd. Het kerstbrood, de kersttafel, enz., het zijn slechts overblijfselen van de heidensche offerkoeken en offermaaltijden. De kerstboom is de oude Germaansche den, waarover wij hierboven schreven. Het Driekoningenfeest is het dertien-dag-feest..... het brood met de boon er in, is een herinnering aan het offergebak onzer heidensche voorouders.

Zoo doet, wie de uiterlijke dingen volgt, eigenlijk aan het Heidensche mid-winterfeest mee. Natuurlijk, willen wij niet te ver gaan. De lichtjes van den kerstboom kunnen voor kinderen althans eenigszins verduidelijken de gedachte, dat Christus het licht der wereld is, dat opging in den nacht van zonde! Maar hoeden wij er ons voor, dat wij de groote gedachte zouden loslaten: Christus gekomen om den band tusschen God en een verloren wereld te herstellen..... om zondaren zalig te maken.....

Op den achtergrond van Germaansche, zoowel als van Romeinsche feestviering, vinden wij ongetwijfeld de herinnering aan het geboortefeest van Mithras, den Perzischen lichtgod, die te middernacht in een onaanzienlijke grot het leven ontving. Waar, heel diep in het onderbewustzijn, de herinnering aan de Perzische legende nog leefde bij alle Indo-Germaansche stammen, kostte het — menschelijkerwijze — niet veel moeite, den geboortedag des Heeren op 25 December te doen gedenken. De eerlijke Christen, die critisch durft te zijn, vindt zelfs in onze

Protestantsche voorstelling van Christus' geboorte, nog reminiscentiën aan de Mythras-cultus. B.v. die poovere koude stal, waarin Christus zou geboren zijn, heel de armoede van het Christuskind! Dit zijn louter on-bijbelsche begrippen. Nergens staat dat Jozef en Maria arm waren en dat het Jezus-kind in wereldsche armoede op aarde verscheen. Christus' armoede was

v. D. H.

Kerstmysterie

(Bij de inlegplaat)

KERSTMysterie. — zoo zou ik deze plaat het liefst willen karakteriseeren. Het is eene vrouw uit het volksleven, die de teekenaar hier geeft; met opzet niet eene aetherische en onwerkelijke vrouwengestalte, zooals ze traditioneel op dergelijke stemmingsbeelden wordt opgevoerd, alsof het mystieke en mysterieuze in de religie alleen door den fijn-gecultiveerden, uiterst gevoelig-besnaarden, en hoog-idealen mensch zou kunnen worden „aangevoeld” en genoten, — maar eene vrouw zooals ze bestaât, eene volkswrouw, eene vrouw die we tegenkomen in een visschersdorp, die in het gedrang van het maatschappelijk leven genoodzaakt is mée te dringen, eene vrouw met een man op zee en kinderen thuis, eene levende vrouw, zooals wij allen eene moeder gehad hebben.

Het is blijkbaar de zucht naar realiteit, die den kunstenaar gedrongen heeft. Hij heeft den voorgrond van zijne plaat in de tastbare werkelijkheid gezet.

En zeer terecht. Want de Kerstgebeurtenis is realiteit. Ze heeft plaats gevonden op eene bepaalde plek, met bepaalde personen, en op een bepaalden tijd. Ze is niet eene hoogere idee, waarvan de neerslag in het oud-Christelijk bewustzijn de vormen van eene naïeve geschiedkundige gebeurtenis heeft aangenomen, zoodat wij die gebeurtenis ook wel kunnen loslaten, indien wij de hoogere waarheid slechts vasthouden; — maar wij herdenken, gelijk Lukas met zijn herhaald „en het geschiedde”..... „en het geschiedde”..... als opzettelijk ons inprenten wil, op Kerstmis een historisch feit. Dat Kindeke en die kribbe, die doeken en die menschen, ze zijn tastbare realiteit geweest. Wanneer het Goddelijke indaalt in het menselijke, dan moet het de vormen van dat menselijke aannemen, de vormen van tijd en plaats; dan moet het Woord vleesch worden.

* * *

Aan deze realiteit der Kerstgebeurtenis hebben wij behoefte.

Want onze zonde en schuld voor God is óók realiteit. En wat van die zonde en schuld verlost moet worden, dat zijn werkelijk bestaande menschen, gelijk die vrouw op deze plaat. En daarom hebben wij noodig een Middelaar, die in onze reële menselijke natuur inging, die vleesch en bloed aannam uit eene vrouw; een Zaligmaker die onzer één werd, geboren als een mensch, en straks in volle werkelijkheid lijdend en stervend tot verzoening der zonden.

O, wij danken den hoogen God, dat Hij niet slechts gedachten des vredes heeft gehad, en een besluit tot verlossing en verzoening, maar dat Hij die gedachten ook tot werkelijkheid heeft gebracht, en dat besluit ook heeft uitgevoerd. En Kerstmis, — dat is de aanvang van die uitvoering, het begin der verwerkelijking van Gods vredesgedachten. Dit is de heerlijkheid van Kerstfeest. Het zegt en toont ons, dat Gods genade niet in den hemel gebleven is, en niet opgesloten in Gods hart, maar dat die genade afgedaald is in de werkelijkheid van onze ellende; dat God Zijn verlossingsbesluit tot uitvoering en realiteit heeft gebracht; zoo waarachtig als wij er zélf zijn, zoo werkelijk als die doeken en die kribbe te zien en aan te raken waren, en een apostel jubelen kon van wat zijne oogen aanschouwd en zijne handen getast hadden van het Woord des Levens.

Nog eens, — dit is de heerlijkheid van Kerstfeest. En elke zondaar, die van de werkelijkheid zijner schuld en ellende overtuigd werd, die mag hier komen tot de kribbe en het Kindeke, en de volle realiteit aannemen zijner verzoening met God.

* * *

Maar achter deze realiteit is het mysterie. En het is dáarover, dat de vrouw op onze plaat aanbeddend peinst.

Zij is daarmee niet begonnen. Blijkbaar is ze begonnen met rustig de Schrift te lezen. Den grooten, ouden familiebijbel, het heilig boek, bij welks licht reeds de voorgelachten gewandeld hadden, heeft zij opgeslagen in het Kersthoofdstuk van Jesaja, en zij heeft gelezen tot aan dat wondere woord: — „Want een Kind is ons geboren, en Zoon is ons gegeven, en de heerschappij is op Zijn schouder; en men noemt Zijn Naam Wonderlijk, Raad, Sterke God, Vader der eeuwigheid, Vrede-

vorst”..... Verder is deze vrouw met lezen niet gegaan; ze heeft eene wijle van haar blad opgezien, en voor hare gedachten weer doen opkomen dat bekende, geliefde tafereel uit Bethlehems stal, zoo oud reeds, en altijd weer bekorend-nieuw, — die armelijke moeder, en dat Kindeke in doeken gewonden, en die voederkribbe der beesten.....

Dat ziet die vrouw; de wazige teekening op den achtergrond geeft het aan. En ze is gaan peinzen; gaan peinzen over dat groote wonder der geboorte van Gods Zoon als kind van Maria, — het Kerstmysterie. En de vraag van Maria, de echte vraag der vrouw, is ook bij haar weer opgekomen: — „Hoe zal dat wezen?”..... Die ontvangenis uit den Heiligen Geest..... Dat hulpbehoevend wichtje — de Sterke God..... Dat Kindeke van enkele uren — de Vader der eeuwigheid..... God, Gód — in ons vleesch, in doeken gewonden en liggende in de kribbe..... Hoe zal dat alles wezen?..... Zoo peinst deze vrouw; en als vanzelf hebben hare handen zich eerbiedig gevouwen over het bijbelblad; en de blik harer oogen is meer afwezig geworden, afgeleid van de aardse omgeving, en gericht op het boven-natuurlijke, den goddelijken achtergrond van de Kerstgebeurtenis, het „ondoorzoekelijke” mysterie dat alleen kan aangebeden worden. En aanbidding, — aanbidding is het waarin deze vrouw thans verzonken is.

Kerstfeest heeft bij zijn voorgrond van realiteit, een achtergrond van mysterie.

* * *

Kerstmysterie.

Hoe goed zou het zijn, indien wij op ons feest eens de stille oogenblikken hadden, gelijk deze vrouw, waarin we met onze ziel aanbeddend doordrongen tot den goddelijken achtergrond der Kerstgebeurtenis.

Onze feestdagen zijn zoo druk. We hebben met al onze toebereidselen, om toch een heugelijk Kerstfeest te hebben, zoo vaak ons zelve en anderen de gelegenheid ontnomen, om zelfs maar een uur van eenzame overdenking te hebben, en onze ziel te laten opvoeren in aanbeddende beschouwing van het heilig wonder dat schuilt achter Bethlehems kribbe. Zeker, wij gaan ter kerk, en wij lezen het Kerstevangelie met de onzen. Maar veelszins blijven we dan staan bij den voorgrond dezer dingen; en 't is al véél, zoo wij geloovig mogen aannemen dat het Kerstwonder ook voor óns geschied is. Om dit wonder aanbeddend te beschouwen, en met gevouwen handen het mysterie van Immanuël te overdenken, — ach, hoe schaars wordt het zelfs op Kerstfeest gevonden.

En toch mag de Heere dit van ons vorderen. En het is ook het hoogste en reinste der ware Kerstvreugde. Want achter heel onze verlossing, en achter elk heilsfeit dat deze verlossing bewerkte, schuilt het ondoorgrondelijk mysterie der gedachten en wegen Gods, dat in stillen jubel der ziel, tot eere des Allerhoogsten, moet aangebeden worden. Neen, wij hebben dien weg der zaligheid, die daar in Bethlehem openbaar wordt, niet uitgedacht. Wij hebben met onze wijsheid de vleeschwording van den Zoon Gods niet kunnen bedenken. En zelfs nu — nu het geschied is — zijn wij niet bij machte dit wonder te verklaren. Gód, God alleen, heeft dit overlegd. Achter den voorgrond onzer zaligheid schuilt het mysterie van Goddelijke wijsheid en zondaarsliefde.

Is dan die wijsheid en liefde Gods niet waard, dat zij aangebeden worden?

Laat dan ons Kerstfeest ook zijne oogenblikken hebben, waarin wij, gelijk die vrouw op onze plaat, den bijbel medenemen naar de binnenkamer, om in de stilte weer die woorden te overdenken van dat Kind en dien Zoon, Wiens naam Wonderlijk is, en Vader der eeuwigheid; om dóór te dringen met onze gedachten naar den heiligen achtergrond van het Kerstfeit, en onze handen te vouwen in aanbeddende beschouwing van het mysterie onzer zaligheid.

Wij zullen dan een goed Kerstfeest hebben, en onze stem paren aan die der engelen, — Eere zij God!

v. A.

De stille Kerstnacht.

Kerst-Poëzie

door

Joh. J. Hesseling

Rust bij de pyramiden.

O, zing mij nog eenmaal dat oude lied,
Van Christus onzen Heere,
Van hemelsche dingen op aarde geschied,
Van Zijn lijden, Zijn liefde, Zijn eere.

DE schoonheid van „dat oude lied” heeft de Christenheid ontroerd van de vroegste tijden af aan. En uit die ontroering zijn zangen geboren, waaruit vaak spreekt de liefde van het hart. Als die ontroering, als die liefde, er niet is, ach, dan worden er misschien wel wat strofen aan elkaar geregen, van vrome gedachten vol, maar geen lied. Dat die liefde vooral in het Kerstlied tot uiting komt, is te verstaan. Want voor wie God lief heeft, is de diepste ontroering gekomen als de engelen uit den hemel spreken van „eere zij God, vrede op aarde, in de menschen een welbehagen”.

De liefde Gods voor zondaren in het Kind van Bethlehem geopenbaard, is uitgezongen in wonder-heerlijke taal. Hooft ze in oude tijden in den Kerstnacht zingen als ze bijeen zijn in het gebouw van den Koning, in de Kerk:

Nu zijt welkomme, Jezus, lieve Heer,
Gij komt van alzoo hooge al van zoo veer,
Nu zijt welkomme van den hoogen hemel neer.

Hier al in dit aardsche zijt gij gezien, nooit weer

Kyrieleys.

Dit is een van de oudste Kerstliederen uit de Middeleeuwen.

De jaren gaan voorbij, maar de ontroering blijft voor „het oude lied”. Iedere tijd brengt dat lied in anderen vorm. De Middeleeuwen geven het eenvoudig verhalende, op het naieve af; in de vorige eeuw domineert de lofverheffing. Een mooi voorbeeld daarvan is de Kerstpsalm van Beets:

Daar is uit 's werelds duist're wolken,
Een Licht der lichten opgegaan.
Kom tot Zijn schijnsel alle volken,
En gij, mijn ziele, bid het aan.
Het komt de schaduwen beschijnen,
De zwarte schaduw van den dood;
De nacht der zonde zal verdwijnen,
Genade spreidt haar morgenrood.

En nu een leelijk voorbeeld van die lofverheffing. Ook dit Kerstlied werd, zij het te onzaliger ure, in den z.g. nieuwen Gezangenbundel opgenomen, bij de Ned. Herv. Kerk in gebruik. Hooft hier Tollens daveren:

Heft aan, heft aan den luiden zang,
Laat al wat leeft dien hooren.
Laat dreunen door dit kerkgewelf,
Laat klinken door den hemel zelf,
Dat Jezus is geboren!

In onzen tijd zien we een teruggrijpen naar dat heel sobere van de Middeleeuwen. Wij zingen weer het: „Nu zijt welkomme” en: „De herdertjes lagen bij nacht”. Ook de dichters van onze eeuw geven weer dat gave, zonder groote woorden en tierelantijn-

tjes van bijvoegelijke naamwoorden. Zoo zingt Leopold:

Zij waren den dag zich moe gegaan
met zwoegen en met gezucht,
in den laten avond kwamen zij aan
in Bethlehem het gehucht.
Maria en Jozef liepen tezaam
de donkere straten door,
en vroegen bij alle menschen aan,
en vonden geen gehoor.
En hadden eindelijk in een stal
hunnen intrek genomen
en zochten zwijgend hun terecht
in dit hun onderkomen.
Na angst en nood waren gerust
ingeslapen zij beien,
en ook het Kindje was gesust,
dat gekomen was met schreien.
Maria lag bij het jonge Kind,
gelukkig en uitgeput
en Jozef hield zijn knikkend hoofd
in de linkerhand gestut.
En engelen zweven met vleugelslag
om drieën dit nieuwe gezin
en de drie Koningen komen aan,
en houden hun voeten in.

Ziedaar weer het heel sobere. Maar wie iets weet van de ontroering, door de liefde van God in het Kind geopenbaard, voelt hier toch een leegte. Die heeft meer noodig dan een piëteitvolle beschrijving van wat in Bethlehem is geschied, volgens den eigen indruk van den dichter, zelfs van een dichter als Leopold. Een dieper toon treft de Vlaming Van Cauwelaert in zijn: „Kerstnacht”:

Nu komt de hemel tegemoet
naar d'aarde: o menschen, God is goed —!
Zijn Geest ontroert ons diepst
gemoed,

ons denken en begeeren.
Hoe treuren oogen diep en klaar,
Hoe reiken handen in beëgebaar,
Hoe zuchten vrome zielen naar
De nieuwe komst des Heeren.

De wereld ligt in rust'ge nacht
gelijk een vrouw, die, zonder klacht,
het naderend barenuur verwacht,
In bange en blijde lijden.
Nu wordt der menschenroep ver-
hoord,

De wond're Kerstmissterre gloort;
Nu zal de nieuwe Godsgeboort'
De wereld gaan verblijden.

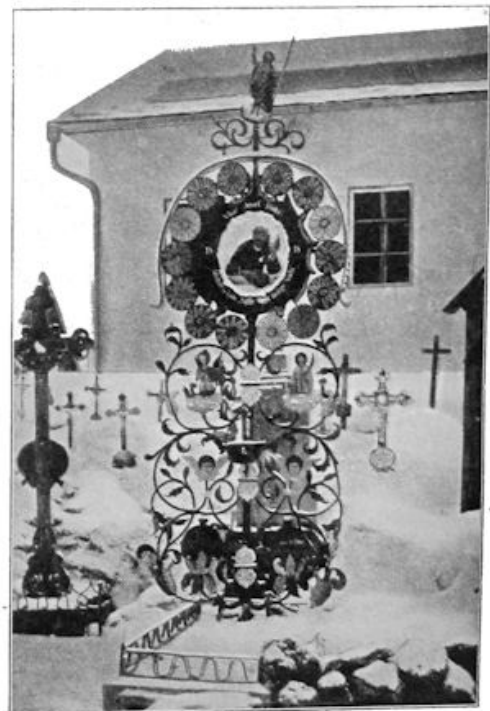
Hier ook weer het onopgesmukte. Maar ook den persoonlijken, den

eigen indruk. Het impressionisme heeft op de dichtkunst van dezen tijd wel in hooge mate zijn stempel gedrukt. Een voorbeeld nog van dien eigen indruk — hoewel hier toch het Kerstfeest meer benaderd wordt — geeft Nijhof in zijn: „Tweespraak”:

Waarom waren het herders,
die hun kudde en veld verlieten
toen de boodschap
in Bethlehem werd verteld —?
Omdat er een Lam en een Herder kwam.

Waarom waren het visschers,
die van schip en net
werden weggeroepen
bij 't meer van Genesareth —?
Omdat Hij een Visch en een Visscher is.
(De visch is het oude symbool
van het Christendom.)

Weet jij waarom de krijgsknecht
bloem en blad afrukt
en een barre krans van steelen
op 't droevig voorhoofd drukt —?
O Roos, zonder doorn, uit doornen geboren

Het graf van den dichter: „Stille nacht”.

Ach dat Hem de vijand
kende met een kus
en dat Hij Zijn vrienden
vreemd bleef tot in Emmaüs —?
Ach, waren dat wij niet —? Ach ik niet —?
Ach jij niet —!

In W. A. P. Smit ontmoeten we een Christen-dichter van onzen tijd, die het Kerstfeest bezingt. Ook weder in heel sobere bewoordingen:

De oude stal was kil van vocht
En angstig in lantarenschijn.
Maria, na den langen tocht,
Was bleek van moeheid en van pijn.

Maar aan den hemel ging een ster,
En dreven zangen op den wind,
Want langzaam kwamen van heel ver,
Drie wijze mannen om een Kind.

Zoo in de armoe onzer ziel,
Zijt Gij geboren, onverwacht.
En 't licht dat rond Uw Hoofdje viel,
Staat als een ster in onzen nacht.

Toch ook weer impressionistische poëzie, hoewel meer leidende naar het Kerstfeest toe. Maar geen lofverheffing, als in de vorige eeuw, toen ook de breed-lyrische Kerstcantate de belangstelling trok.

De dichter De Groot geeft in zijn bundel „Sprongen”, ook merkwaardige proeven van

de moderne gewijde kunst, bijvoorbeeld in het gedicht: „De stal”.

In schamel licht gedoken was de stal
een stille plek waar niets bewoog
dan 't kleine hoofd der moeder, dat zich boog
over een Kind — Was dit Gods Zoon
van Wien 't heeal

gezongen had —? Was dit de Koning
Die redden zou wat was verloren —,
Was deze stal genoegzaam tot Zijn woning?
Was hier de Zoon van God geboren —?

De wijzen bogen neder en aanbaden
bij hen geen vraag, geen twijfel, geen
verwijt,
God zelve had hun schreden hier geleid,
vertrouwen en geloof waren hun simpele
daden.

En schuchter kwam ik na en zag de
kinderroogen
Die zochten heel den twijfel van mijn hart.
Ik vond een blik van eind'loos mededooen,
Van eindeloze liefde, van eindeloze
smart.

In dit beknopte overzicht van wat dichters van deze eeuw over het Kerstgebeuren hebben gezongen, moge ook niet ontbreken het Kerstliedje van Willem de Mérode, die daarin een bede uitzingt, welke op dit feest, waarin zich de liefde van God op het heerlijkst openbaart, ook de taal moge zijn van onze ziel:

Kind, komt Gij ditmaal in ons hart
om alle duisternis en smart
en aller zonde plagen
op eenmaal te verjagen —?

Ach Heer, wij zijn zoo boos gezind,
wij hebben 't kwaad alleen bemind,
En Uwe ster wil schijnen
alleenlijk voor de reinen.

Bedeek onze oogen voor een wijl
En dan..... doorlicht ze met Uw heil,
en 't hart, dat Uw geboden
belacht, ai wil het dooden.

Wie weet, zijn nare donkerheid
wordt glanzend licht als Gij weer schreit
want Gij komt zonder vreezen,
daar waar geen mensch wil wezen.

O Kind, dat glimlacht zacht en teer,
wij zien Uw ster, wij zien U weer,
O Jezus, wil ons hooren:
Word nu in ons geboren.

Dit moge onze bede zijn ook voor dit Kerstfeest, opdat we leeren nazeggen wat de dichter uitsprak, van wien we aan het begin van dit opstel iets aanhaalden:

Dit is, dit is het oude lied,
Daar is verzoening gevonden,
Het is volbracht, het is geschied,
Daar is vergeving van zonden.

KERSTMIS

DOOR

J. M. ENGEL

I.

't Woord is vleesch geworden. Zingt
Isrel en de volken!
Ziet, de starre Jakobs blinkt
Schitterend door de wolken,
Boven alle perk en peil
Schenkt de Allerhoogste u heil,
Wil Hij vrede u geven
En het eeuwig leven.

II.

Wat in Eden is voorspeld
En in beeld en teeken;
Door de Schriften voorgesteld,
Gaaf op 't luidst thans spreken.
„God voorziet Zich van een Lam!”
Profeteerde eens Abraham,
Die den dag zag gloren
Van Gods Eengeboren.

III.

Van de Kribbe en langs het Kruis
Leidt de weg ten leven.
Jezus wil in 't Vaderhuis
Straks een plaats ons geven,
Wereldwijzen vatten 't niet,
Noch begrijpen 't eng'lenlied
Dat de komst gaat staven
Van Gods eelste gave.

IV.

Slechts den herders in het veld,
Die den Heer verwachtten,
Wordt des Heilands komst gemeld,
Waar hun ziel naar smachtte.
Luist'rend' naar des engels stem,
Trekken ze naar Bethlehem.
't Vast geloofsvertrouwen
Wordt daar blij aanschouwen.

V.

Heil hen, die voor 't Levend Brood
In de kribbe knielen,
Dat ons 's Vaders liefde bood,
Tot een spijs der ziele;
Die verzadigt en versterkt
En ons eeuwig heil bewerkt.
's Herders lamm'ren heeten
Zij, die daarvan eten.

VI.

't Kindeke, dat tot ons kwam
Is niet van de wereld;
Schoon zij gaarne 't Godlijk Lam
Met heur glans omperelt;
't In gebloemde en wierook hult
En de schaam'le krib verguldt,
Maar 't in hart en leven
Toch geen plaats wil geven.

VII.

Laat, Immanuel, Uw Geest
In ons harte wonen,
Dan zal Uw geboortefeest
Ons met zegen kronen.
Wil daar binnen, onzen stal
Lout'ren en — bezielen!
Tot — geleid door 't schaduwdal —
We om Uw troon straks knielen.

Toen de Kerst-ster vader den weg naar huis wees

Een vertelling uit den oorlog, door Johan C. W. Juuhl
Uit het Noorsch vertaald door M. J. Molanus—Stamperius

IN wervelenden dans stoven de witte sneeuwvlokken over het kleine stadje aan de wijde, eindeloze zee. Dreunend en donderend sloegen de golven in toornige woede tegen de rotsachtige kust. Gierend huilde de storm door de stille straten.

Een wit kleed spreidde zich over daken en torens, bedekte de kleine, vriendelijke visscherswoningen, die aan den buitenkant tegen de berghellingen uitgestrooid lagen.

De Kerst-drukke stond voor de deur. In straten en winkels, in groote en kleine huiszen. Doch het was, als lag er dit jaar een druk op allen en iedereen, op de vreugde en blijheid voor het komende, groote feest. Het anders zoo levendige stadje ging zwaar gebukt onder de nood en onrust der tijden. De groote wereldbrand strekte zijn dood en verderf brengenden arm uit naar neutrale landen. De verraderlijke U-booten dreigden den zeevarenden met groot gevaar. Stelden hun plichtsgevoel en moed ernstig op de proef. Zoo de storm menig liefdevol hart achter de blanke ruiten met de heldere gordijnen en roode fuchsia's angstig deed kloppen, dit was niets in vergelijking met de niet-wijkende onrust voor de moorddadige stooten der zwarte spooksels. De menschen spraken over weinig anders dan torpedeeringen. Ieder trok naar de ramen van het grootste dagblad, waar het laatste nieuws over de tragedies der zee te lezen stond, om met angstig kloppend hart te zien, of het ditmaal een der „onzen" was, die ten offer was gevallen aan de zee-rooverij, of dat een naburige plaats het zware verlies te betreuren had. Iedere nieuwe dag bracht nieuwe spanning, nieuwe ellende. Be-

moedigden de berichten uit zee den eene, den ander brachten ze den zwaarsten slag toe. Het dreigende: vandaag ik, morgen gij, hing den menschen als een zwaard van Damocles boven het hoofd. Aan hoeveel blijde hoop werd niet den bodem ingeslagen, hoe menige zeeheld offerde zijn leven ter wille van zijn plicht. Welk een leed, welk een smart bij weduwen en vaderlooze kleinen, die met één enkelen slag hun geluk verstoord zagen.

Het was daarom niet te verwonderen, dat een sombere stemming over het stadje lag. Dat de harten der menschen onrustig waren en de heilige Kerstvreugde verduisterd werd. Volgens oud gebruik echter deed ieder z'n uiterste best, blijde het Kerstfeest te vieren. De winkels verlichtten hun ramen, besteedden dubbel zorg aan hun uitstallingen. In de woningen bakte en kookte men, en versierde de kamers. Vooral daar, waar kinderen waren. De onschuldige kleinen mochten geen schaduw bemerken op den heiligsten aller avonden. Te vroeg zouden kommer en leed hun deel worden; nu moesten ze gelukkig wezen.

In een der witte huisjes met een keurig onderhouden tuintje ervoor is een jonge zee-mansvrouw bezig met de voorbereidingen voor het Kerstfeest. Het heele huis heeft een groote beurt gehad, alles glanst en blinkt en ruikt naar zeep. Voor de ramen hangen schoon gestreken gordijnen, op tafel en commode liggen witte kleedjes. Nu legt ze de laatste hand aan haar baksels in de keuken, waar pannen en koperwerk fonkelen, dat het een lust is.

— Moeder — moeder! Nu heeft God de Kerst-ster uitgehangen. Nu wijst die vader den weg naar huis. Niet waar, moeder? klinkt een druk, hoog kinderstemmetje in de kamer. De keukendeur wordt opengerukt en een paar blanke oogen in een stralend kindergezigtje zien op naar moeder.

— Ja, m'n kind, de goede God, zal onze gebeden verhooren en vader bij ons terug brengen, zoodat we met mekaar een gezegend Kerstfeest kunnen vieren. Dat weet je; ik heb het je al dikwijls gezegd, antwoordt Anne-Marie.

Maar de kleine laat haar niet met rust. Moeder moet ook de fonkelende ster zien. Een kleine kinderhand heeft moeders schort vastgegrepen en trekt haar mee, de kamer door naar het raam.

Haastig klautert het meisje op een stoel en drukt het warme gezigtje tegen de ruiten, terwijl een klein, mollig vingertje naar den hemel wijst. Moeder slaat haar eenen arm vast om haar dochttertjes hals en rust met den anderen op de vensterbank. Samen zien ze uit in den donkeren avond, over blank stralende bergkammen en sneeuwggedekte daken en een kleine streep zee tusschen holmen en scheren, glinsterend aan den verren einder.

De storm en sneeuwjacht zijn gaan liggen. De zee gromt en mort als een gekooid dier. De voortjellende wolken-

massa's drijven uiteen en aan den open plekken hemel flonkeren

de sterren als zoovele diamanten.

Anne-Marie wordt stil en weemoedig. De avondster roept zoovele herinneringen op. Blijde, gelukkige herinneringen. Bij haar glans had ze het levensverbond gesloten met hem, die nu streed op de zee. En bij het afscheid had ze den hand van trouw tusschen hen beiden bezegeld. — Denk aan mij, telkens als je de avondster ziet. Dat zal ik ook doen, had hij haar in het oor gefluisterd. De avondster had het gebed van haar hart tot God gehoord, om hem bij haar terug te brengen. En zij had haar gekozen tot de leidende ster voor haar kleine meisje en de lichtende hoop op vaders tijdige, welbewaarde thuiskomst voor het heilige Kerstfeest. Ja, de milde avondster was haar een licht op haar pad. In menig uur van angst en verlangen had zij haar „nader tot God" gevoerd.

Met bonzend hart zendt zij ook nu een stil gebed op tot den Almachtige, dat de fonkelende sterre haar dierbaren man veilig mag voeren over zee — nu, in dezen van gevaren vollen tijd. Het is haar, als fluistert een stem haar in het oor: „bidt, en u zal gegeven worden". Als kreeg zij kracht van een sterk, innerlijk gevoel, werd angst en zorg haar van de schouders genomen.

— Nu gaan moeder en kleine Tulla de stad in om samen naar de mooie winkels te kijken en boodschappen te doen. Kom, dan zullen we ons aankleeden.

Anne-Marie doet haar opgestroopte mouwen naar beneden, bindt haar schort af, strijkt het haar glad voor den spiegel en neemt hun mantels uit de kast. Blij en vertrouwelijk glijdt een kleine hand in de hare en samen gaan ze naar buiten in den winteravond.

— Brengt de ster vader morgen thuis, moeder?

— Niet morgen, maar Kerstavond, zoo God wil. We moeten nog een paar dagen geduld hebben.

— En dan brengt vader de groote pop, die hij me beloofd heeft, mee, niet waar moeder? Zoo'n mooie pop, die haar oogen open en dicht kan doen.

— Ja, dan brengt vader je pop mee, kindje.

— O, 'k wou maar, dat het morgen Kerstavond was! juicht de kleine.

Al babbelend loopen ze samen de straten door en bekijken de mooie winkels, doen hun inkoop en denken aan den blijden, komenden avond.

Bepakt en beladen zijn ze op weg naar huis, als Anne-Marie's aandacht wordt getrokken door de groote menschenmassa, die zich buiten voor het gebouw der krant verdringt. Een hang voorgevoel grijpt haar aan. Met angstig kloppend hart dringt zij zich tusschen de menschen in. Gejaagd doorvliegen haar oogen de verschillende berichten over de moordpartijen en ongelukken in het buitenland, blijven rusten op de tijdingen uit zee. Ze leest van overvallen, van schepen, die

Samen zien ze uit in den donkeren avond, over blank stralende bergkammen en sneeuwggedekte daken.

..... de blauwe potloodletters warrelden haar voor de oogen. De „Margit“ getorpedeerd in de Noordzee..... De geheele bemanning omgekomen..... Ja, het stond er.....

men heeft doen zinken, van dapperheid en strijd met als loon dood en ellende.

Bijna zonder ademhaalt leest ze een scheepsnaam, het trieste einde eener gansche bemanning. Verlicht haalt ze adem. God zij gedankt, het was niet een der „onzen“. Een vreemde schuit. Het menschelijk egoïsme verloochent zich nimmer — zelfs niet onder het dreigende: vandaag ik, morgen gij! Weer volgt een scheepsnaam. Een nieuwe tragedie, doch met het lichtpunt: „de bemanning wist zich te redden in de booten“.

Ineens voelt ze den grond als 't ware onder zich wegzinken. De blauwe potloodletters warrelden haar voor de oogen. De „Margit“ getorpedeerd in de Noordzee. „De heele bemanning omgekomen.“ Ja, het staat er. Het staat er. Daar is geen ontkomen aan.

Een messteek schijnt haar het hart te doorboren. Zacht steunend drukt ze de hand tegen de borst. Haar hoofd doet ondraaglijk pijn. Een doffe smart brandt gelijk vuur diep binnen in haar.

Krampachtig klemt ze het kleine handje in de hare en wankelt doodsbleek terug van het raam, zich met uiterste inspanning overeind houdend. De medelijdende blikken der menschen om haar heen merkt ze niet op.

Zwijgend, werktuigelijk sleept ze zich voort naar huis, doof voor het babbelen en praten van haar dochtertje. Als een slaapwandelster gaat ze naar binnen en loopt door de kamers, niet in staat haar gewone werk te doen. De voorbereidingen voor het Kerstfeest blijven liggen, troosteloos.

Doch moedig draagt ze in stilte den zwaren slag. Ze kan het niet over zich verkrijgen, haar meiske te vertellen van het ongeluk, dat hun getroffen heeft. Ze zal het altijd nog vroeg genoeg hooren. Alleen strijdt ze met haar groote leed, kampt ze tegen de verwoesting in haar hart. Ze heeft het gevoel, als leefde ze in een andere wereld, als doen haar handen het werk zonder dat ze er zelf van weet. Verstijfd, versteend. Verlamd door

het ondraaglijke verdriet, dat ze nog niet geheel bevatten kan.

Was het werkelijk waar, wat daar geschreven stond? Was het geen leugen? Was het niet een booze droom, waaruit ze met een gil zou ontwaken om bevruid terug te keeren tot het gewone, gelukkige leven van allen dag? Was het mogelijk, dat ze hem niet zou weerzien! Nooit meer zijn lieve stem hooren, den warmen blik zijner oogen op zich voelen rusten, haar armen om zijn hals, hij haar vast tegen zich aandrukkend! Onmogelijk — onmogelijk. Het kon niet waar zijn. Het kon niet. De Heere had haar immers juist kort geleden zulk een oneindig groot geluk geschonken, haar gesterkt, haar Zijn genade bewezen! Hoe kon dan de macht van het gebed zoo plotseling vernietigd zijn! En was God niet liefde? Hoe kon Hij dan het blijde geluk verstoren in een vriendelijk, zonnig tehuis! Den band, die twee menschen samenbond, verbreken! Alles hullen in het sombere kleed der smart! En dat nu, waar het heilige Kerstfeest voor de deur stond; hoogtij van licht en genade, wanneer Zijn Woord vrede op aarde en in de menschen een welbehagen verkondigde. Kon een mensch vrede vinden, als hij zoo onzegbaar leed? Konden leed en zorg opvorderen tot verzoening en welbehagen? — Neen, doch louteren kon het leed. Louteren het zondige menschenhart in al zijn hoovaardigheid en

hoogmoed! Was zij dan toch afgedwaald? Had de Heere in Zijn groote wijsheid niet de allerbeste bedoelingen met ons, arme menschen? Was niet elk Zijner beproevingen tot ons bestwil, ook al konden wij met onze verblinde oogen dit niet zien? Was God niet liefde! Ach ja, Zijne genade was oneindig. De toevlucht was Hij voor weduwen en vaderlooze kleinen, gelijk in den bijbel stond. „Komt herwaarts tot Mij, allen die vermoeid en belast zijt.“ Nu was het het uur harer bedruktheid. Ja, in waarheid. En zij wilde niet haar hart verhard en Gods genade en barmhartigheid afwijzen en van zich stooten. Neen, zij wilde haar knieën buigen voor den Heere. Bij Hem was alles mogelijk!

En de Heere onthield haar Zijne genade niet. Toen de Kerstavond daar was, lag er stille berusting over Anne-Marie's hart. Een wonderbaarlijke kracht gaf haar de vroegere sterkte terug. Ze hervatte haar huiselijke bezigheden, die ze twee dagen lang bijna geheel verwaarloosd had. Ze maakte alles gereed voor het blijde feest. Dekte de tafel met gebak en koek en kaarsen in blanke koperen kandelaars, versierde den kleinen kerstboom, die met de flonkerende ster hoog in den top het vertrek vervulde met blijden glans. Haar kleine schat zou niet langer met groote oogen de zwijgende moeder aanzien en angstig vragen: „Is moeder ziek? Wordt moeder weer beter, als vader thuis komt? Krijg ik geen kerstboom en van vader geen groote, mooie pop?“ Nee, nu zou haar meiske het Kerstfeest vieren, het blijde Kerstfeest — ondanks het leed. De Heere had haar in Zijne genade daartoe de kracht geschonken.

Met moeizaam verworpen blijheid zong de moeder: „Er is een Kindeke geboren op aard' —“ „O, Kerstnacht,

schooner dan de dagen —“. Vroolijk klonk het kinderstemmetje aan haar zij. Toch vond de kleine, dat het geen „echt“ Kerstfeest kon zijn, vóór vader er bij was en haar op zijn knie trok en haar de mooie, groote pop gaf, die hij haar had beloofd. En moeders troost, dat het slechte weer en de storm vader hadden opgehouden, mocht niet meer baten.

Telkens staat de kleine op van tafel en laat het lekkers en den boom in den steek, om ongeduldig voor het raam te staan uitkijken. — Moeder, klaagt ze ten laatste verdrietig — waarom hangt God de ster niet uit, die vader den weg naar huis moet wijzen?

Doch de moeder geeft geen antwoord. Met het gelaat in de handen verborgen is Anne-Marie neergezonken op een hoek van de bank.

Daar klinkt ineens een blij juichende kinderstem door de kamer: — Moeder — moeder, nu hangt Onze Lieve Heer de Kerstster uit. Nu brengt die vader thuis. O moeder — moeder, moeder, daar is vader — hier — hier — voor het raam. Daar staat vader, moeder!

En voor Anne-Marie tijd heeft, het groote wonder te begrijpen, omvatten twee sterke mannenarmen haar bevende gestalte.

Nu smelt het ijs in haar binnenste en de tranen stroomden haar langs de wangen. Eindelijk stamelt ze iets over het noodlottige bericht. Doch het snikken verstikt haar woorden.

— Dat moet een vergissing zijn, anders kan ik het me niet verklaren, zegt haar man. — Een anderen stakker heeft dit keer het ongeluk getroffen. Waarschijnlijk hebben ze onze „Margit“ verwisseld met de „Margot“, die vier nachten geleden gezonken is.

Maar kleine Tulla heeft zich reeds op vaders knie genesteld en met een plechtig stemmetje praat ze over de ster, die vader den weg naar huis heeft gewezen.

— De Heere heeft mijn gebed verhoord. God is liefde, zegt Anne-Marie, trillend van aandoening, de oogen omhoog gericht.

Boven een gelukkig tehuis flonkert de lichtende Kerstster.

Daar staat vader, moeder.....! En voor Anne-Marie tijd heeft, het groote wonder te begrijpen, omvatten twee sterke mannenarmen haar bevende gestalte.

De groote stad in den winter

De Montelbaanstoren te Amsterdam.

De Zuiderkerkstoren te Amsterdam.

De Oude Kerk in den Winter.

Amsterdam.

CHRISTUS ALLEEN

F. de Quay

J. F. Tierie Jr

Zeer eenvoudig, eenigszins droefgeestig,
doch niet te langzaam.

m.p. *Te - der - een is zoo al - leen, In het diepste van zijn we - zen, 't Doet zoön vreemde, wond'n: pijn, Al - tijd*

The first system of music features a vocal line on a treble clef staff and a piano accompaniment on a grand staff (treble and bass clefs). The key signature is three flats (B-flat, E-flat, A-flat) and the time signature is 4/4. The vocal line begins with a mezzo-piano (*m.p.*) dynamic and includes accents and slurs. The piano accompaniment also starts at *m.p.* and features a steady, rhythmic accompaniment.

zoo alleen te zijn, Al - tijd zoo alleen te wezen In het diepste van zijn wezen. Ah, mijn ziel, moet dat zoo

zeer rustig en zacht

The second system continues the vocal and piano parts. The vocal line has a dynamic of *sf* (sforzando) and includes a fermata. The piano accompaniment features a *ppp* (pianissimo) section with the instruction "2 pedalen" (two pedals) and a *ppp* section. The tempo/mood instruction "zeer rustig en zacht" (very calm and soft) is written above the system.

zijn? In de kern van iè - der we - zen, kan al - leen maar Christus we - zen, Kan al - leen maar Christus zijn. Als daar

met bezieling, steeds een weinig versnellen

The third system shows a change in tempo and mood. The vocal line has a dynamic of *sf* and includes a 3/4 time signature change. The piano accompaniment has a dynamic of *m.f.* (mezzo-forte) and includes a 3/4 time signature change. The tempo instruction "steeds een weinig versnellen" (always a little faster) is written below the system.

Christus niet kan wezen, Als daar Christus niet kan zijn, zal daar al - tijd Heimwee we - zen, zal daar al - tijd Heimwee zijn.

The fourth system concludes the piece. The vocal line has a dynamic of *sf* and includes a *p* (piano) section. The piano accompaniment has a dynamic of *pp* (pianissimo) and includes a *pp* section. The tempo/mood instruction "breed" (broad) is written above the system.

Een „witte” Kerstijid op de velden.

(Naar een teekening van Henk Poeder.)

KOM es mee!

We gaan samen stil naar 't bosch. Praten willen we niet. Alleen maar zien en ons geven aan de welige wijding van 't winterwoud. En luisteren naar den winterschen groet van 't geschapene tegen Kerstfeest.....

Tegen Kerstfeest in Bosch en Veld

DOOR H. PILON

kruipklaver, die ook prachtige kringvormige pollen kan maken.

Wat hebben we hier? O, 't zijn allemaal kraaien- en roekensporen. Die hebben hier gister een kleine vergadering gehad. Ze hebben wat in den mest zitten wroeten, dien de boer er juist op gebracht had. En daarbij hebben ze mekaar uitgescholden op vischwijvenmanier, niet zoo zuinig. Merkwaaardige woorden gebruiken ze daarbij. Dezelfde ongeveer als de mannen van de bierkaai, namelijk klankencombinaties, waar alleen de ingewijde uit wijs kan worden. Echt mensche-lijk, maar dan wat aan den onbeschaafden en onverschilligen kant.....

't Dunne sneeuwlaagje knepert een beetje van de vorst, als we voortloopen. De grauwe graslaag, die alleen maar in de wortels leeft, is door heer Winter keurig gemaskeerd, zoodat de weiden heel niet onprettig zijn om te zien. We loopen maar door deze weide, dan zien we meteen, waar dit haasje z'n leger heeft.

Welk haasje? Nou, dat hier z'n prenten heeft ingedrukt, kijk maar! Je kunt de richting van z'n sprongetjes makkelijk volgen. Die lange indrukken zijn van de achterloopers, deze ronde van de voorpooten. De sneeuw is erg los, zoodat Lampe er dóór ging hier en daar. Maar daar geeft-ie niks om!

Hij is naar 't knollenland geweest vannacht en met een heerlijk buikje-vo! naar z'n leger gegaan. Wedden, dat-ie daar ginds onder dat lage dennetje zit! Pas op, nou zal-die komen..... rrrr! Zie-em es kogelen! Zou je zeggen, dat-ie den grond raakt? Ooren op..... ooren neer..... daar maakt-ie 'n haak.....

Nee, beste hazenjongen, we zullen je niet schieten. We zijn wát blij, dat je 't leven gehouden hebt in den kwaden jachtijid! Geniet nog maar wat van je vrijbuiters- leven, dat voor ons menschen één stuk poëzie lijkt. En dat voor zoo veel haasjes een aantéenschakeling van leed en tragiek is..... 'k Hoop, dat Lampe zich dezen winter redt: voorspoed in 't nieuwe, mooie haas!

Kijk, deze dikke paddestoel heeft het nog uitgehouden. Laatst, in October, stonden ze hier in prachtige cirkels: heksenkringen. Als 't weer tot kerstijid wat zacht was gebleven, had je ze misschien nog kunnen vinden. Ook in 't bosch. Maar 't zijn verschillende soorten.

Soms zijn de cirkels vervangen door ovalen, of door slingerende slierten van paddestoeltjes. Tooverachtig gezicht. Net of je de werkelijkheid van sprookjes ervaart. Welke Ariadne is langs dezen slingerenden weg gegaan, vraag je haast onwillekeurig.

De cirkels en ovalen werden in den spokentijid toegeschreven aan wonder- werking van de heksenvoetjes, die er in een kring hadden gedanst.....

We weten nu, dat er in den grond een dradenmassa leeft, waaruit elk jaar tegen den natten herfst de paddestoelen opschieten, om sporen te maken voor 'de voortplanting. Dat deze dradenmassa kringvormig wordt, ligt aan 't feit, dat de ontwikkeling op een centraal punt begint. Op dezelfde manier als een witte

Maar de natuur is jaloersch! Ze vraagt onze aandacht, en 't spijt ons werkelijk niet, als we die, misschien eerst met tegenzin, eindelijk geven.

'n Schelle schreeuw snerpt vlak boven ons hoofd. De auteur er van doet erg verschrikte en vliegt haastig weg, terwijl-ie den schreeuw nog es herhaalt. Nu weet 't heele bosch, dat we hier zijn! De gaai speelt de rol van wachter-waar- schuwer, al hebben de boschdieren vermoedelijk zoo'n functionaris immer aangesteld en ook niet noodig. De meeste vogels, vooral de kleinere, zullen meer vrees hebben voor den alarmmaker, dan voor 't aangekondigde gevaar, want de gaai of meerkol is een brutale eierroover en durft ook jonge vogels de hersenpan best in te hakken met z'n sterken puntigen snavel. Hij is een voortdurende bosch- bewoner, evenals de boschduiven, die hier en daar hoog uit de boomen opvliegen

Nou even een sprongetje en we staan tusschen de denneboomen. Witte pletsjes sneeuw versieren ze. Sta nou es stil en beluister de stilte. Is 't niet heerlijk? Die stilte is één van de mooiste tonen van de Carmen Sylva, de stem van 't woud.

Er zijn andere tonen ook. Asjeblijft! Die heb ik in den herfst gehoord. Ze waren soms woest, soms hoog, soms diep, soms schrijnend weemoedig, soms op- wekkend vroolijk. Maar altijd waren ze me lief, omdat ze harmonieëren met de menschenziel. Ze vinden er weerklink als 't orgelgeluid in de kerkgewelven.....

Zoo ook nu. De stilte van den nacht, waarin de Heiland werd geboren, komt ons tegen uit het dennenwoud in Kerstijid. Ze krijgt vat op ons, we geven ons er aan over. Het dichte dennenkruinendak is ons een rustige herberg, en méér dan een stal.....

Maar de natuur is jaloersch! Ze vraagt onze aandacht, en 't spijt ons werkelijk niet, als we die, misschien eerst met tegenzin, eindelijk geven.

'n Schelle schreeuw snerpt vlak boven ons hoofd. De auteur er van doet erg verschrikte en vliegt haastig weg, terwijl-ie den schreeuw nog es herhaalt. Nu weet 't heele bosch, dat we hier zijn! De gaai speelt de rol van wachter-waar- schuwer, al hebben de boschdieren vermoedelijk zoo'n functionaris immer aangesteld en ook niet noodig. De meeste vogels, vooral de kleinere, zullen meer vrees hebben voor den alarmmaker, dan voor 't aangekondigde gevaar, want de gaai of meerkol is een brutale eierroover en durft ook jonge vogels de hersenpan best in te hakken met z'n sterken puntigen snavel. Hij is een voortdurende bosch- bewoner, evenals de boschduiven, die hier en daar hoog uit de boomen opvliegen

Eekhoortje in het Winterwoud.

onder veel vleugelgeraas.

Dat het bosch een goede nestplaats is, bewijzen de talrijke nesten, die in de boomtoppen voorkomen. Overigens zijn er veel meer, dan we zien. De nestjes van mees en vink en lijster ontdekken we niet zoo makkelijk.

Als we 'n poosje stillaan, onbeweeglijk, dan hooren we tien tegen één wel een eekhoorn in de buurt. Krakende takjes of vallende dennenegels verraden den bruinen pluimbezitter. Hij is natuurlijk bezig met de ontleding van een kegel! Minder met een wetenschappelijk doel, als wel om aan het zaad te komen, dat onder elk schildje ligt.

Kijk, in dezen boom zit de rakker, want 't is bezaaid met schildjes, en allemaal nog versch. Hij

zit doodstil op 'n tak, heel hoog, en loert voorzichtig naar beneden. Want de eekhoorn is nieuwsgierig, niet zuinig! Voor ons is-t-ie bang ook, en daarom zie je hem niet bewegen. 'k Zal 'm es even laten schrikken en tegen den boom schoppen, dat doet Bruinstaart niet zeer. Zie 'm es springen in de kruin van den volgende boom! En dan verder, verder. Hij zal wel boos zijn, dat we hem niet rustig lieten voortknabbelen. Maar de denneboomen hangen vol troost, en anders liggen er nog gave eikels genoeg onder de eikelaars van de mooie laan daarginds. En tegen den avond weet Bruinstaart 'n prachtig plekje in een oud kraaiennest, waar hij warm en zacht kan sluimeren.

Mocht de sneeuwlaag te dik worden, of op de dennenegels gaan bevriezen, dan heeft de eekhoorn altijd nog wel een paar plaatsjes, waar hij in den herfst wat voedselvoorraad heeft verstopt. Deze bergplaatsen worden dan aangesproken. Toch vindt hij de vrije voedselzoekerij verreweg 't fijnst, want hij is tot vrijheid en vrolijkheid geboren.

Nee, schrikken is heel niet noodig! Een konijntje sprong uit dien wilden boschgraspol. 't Lag er denkkelijk een dutje te doen met een volle maag. De konijntjes weten 't knollenland ook best te vinden. Waarom dit beestje nu juist hier ging slapen, terwijl 't toch zeker een hol heeft? Misschien genieten van 't mooie stille winterlicht, hè? Wie zal 't zeggen?

De meeste konijntjes zitten in de hollen. Hier heb je zoo'n verblijf. Onder 'n hoek van 45 graden gaat dat zoo de diepte in, dwars onder 't wortelgestel van een den door. 't Komt ergens wel weer boven. En niet makkelijk zijn de diertjes te vangen, behalve met 'n fret. Die slanke witte bunzing wordt door konijnjagers 't hol ingestuurd, met 'n muilkorfje voor vanwege de bloeddorst. De arme konijntjes vluchten 't hol uit en worden opgevangen in netten of met een knuppel doodgeslagen. 'n Karwei, dat gansch niet bij deze vredige omgeving past.

Nu mag het konijnenvolk volgens den Bijbel onsterk zijn — en dat is wáár — aan den anderen kant staat de verbazend snelle vermenigvuldiging, waardoor er menig lid kan sneuvelen, zonder dat er nog eenige kans op uitroeiing is.

Ik moet u nog even laten zien, waar de voorraadschuren van de meezen zijn. Met m'n mes peuter ik dan wat schors los van de ruwste dennen. Wat komt er voor den dag? Spinnen, spinnetjes, poppen van allerlei insecten, kleine kevertjes!

Maar niet alleen de meezen gaan er te gast hier! De spechten spreken den voorraad ook duchtig aan. Sommige boomen zijn er kaal van op den stam. De snavelhakken van de insecteneters zijn hier en daar goed te zien. Als u een eindje verder meeloopt, wijs ik u de plaats, waar een specht zoo'n schik had in de hakkerij, dat hij dwars door den stam heen hakte. Mogelijk was 't plan, er een nestholte te maken, maar 'k geloof niet, dat het daar toe gekomen is.

Dan zijn er natuurlijk nog een massa kleine zangvogeltjes, als roodborstjes, boomklevers, winterkoninkjes, die allemaal azen op wat er zit tusschen de schorsspleten.

Een tweede voorraadschuur voor dat kleine goed, en ook voor lijster en merel, is de laag naalden en blaren van 't bosch! Wat daar zooal in verschuilt, om door de broeiende stoving de winterkou door te komen,

moet verbazend wezen. Als je zwarte lijsters in de blaren aan 't werk ziet met een vuur en courage om van te watertanden, dan ben je overtuigd van het feit, dat er voor dien vogel vast en zeker een figuurlijke goudmijn in zit.

Luister! Dat was de trompetstoot van den boschfazant! Hij denkt niet, dat we in de buurt zijn. Of hij wil ons toonen, dat-ie zich van ons niemand aantrekt!

Hier in 't mos is-t-ie bezig geweest te wroeten. Kijk maar: dat zijn z'n sporen, die fijn in de sneeuw geteekend staan. Statisch is-t-ie hier heen gestapt en toen begonnen, 't mos los te krabben. Daar huist ook wel 't een en ander, dat hem als eiwitrijk krachtvoedsel in den winter goed van pas komt!

Hij trompettert al weer. 't Geluid komt uit het hakhout in de verte. Daar zie je hem natuurlijk niet, want 't is een dichte warreling van takjes en braamstengels en adelaarsvarens. Die varens zijn vervallen grootheden, gouden ruïnes van wat dezen zomer groene kasteelen leken. En toch zijn ze nu ook nog prachtig om te zien: ze fleuren 't hakhout bronzig op en blijven dat doen tot de nieuwe stengels en blaren ze in den voorzomer overgroeien. Dan keeren ze tot de aarde weer, waaruit ze zijn opgekomen.....

O, dat is heerlijk! Nu zien we den koninklijken boschvogel toch! 'n Korte audientie wel is waar. Want hij maakt zich zweefvliegend uit de voeten, als 'n zware, horizontaal afgeschoten pijl, de sterlijke lange staart wapperend achter zich! Dit gezicht vergeet niemand.....

Och, blijf eventjes staan en zie dat leuke boschmuisje bezig met den maaltijd! De mummelende kaakjes, de glinsterige kraaloojes. 't satijnen vachtje, de soepele beweginkjes..... 't is allemaal even aardig, niet? Zou-d-ie ons niet vertrouwen? Schichtig draait-ie zich om en verdwijnt in 'n klein, haast onzichtbaar holletje.

Wat had de kleine snaak daar te knabbelen? Juist, een eikel! De fijne tandjes staan er duidelijk in. Boschmuis en eekhoorn zijn knabbelconcurrenten, en niet alleen maar voor de leus!

Ze leggen beide wintervoorraden aan, maar ik denk, dat de kleine 't in slimheid van den groote wint. Als de voorraad van de muizen uitgeput is, weten ze dien van de eekhoorns ook nog wel te vinden.....

't Boschmuizenlevetje is over 't geheel nog zoo slecht niet. En krijgen ze 't wat te kwaad, dan is 't bosch groot genoeg!

Gevaaren? Ja, die zijn er! Kraaien, gaai en ekster, en nog meer.....

Intusschen, de boschmuis mag veel vijanden hebben — één er van is op 't oogenblik niet present, en dat is de egel. 't Spijt het muisje werkelijk niet, want tientallen soortgenooten zijn tusschen de grage spitse tanden terecht gekomen en hebben er niets van naverteld. Maar dat was in den zomertijd.

De stekelige muizenvreter slaapt nu. Wilt ge weten, wáár? Kom maar es mee naar dezen dichten braamstruik. De blaren van eikjes en berkjes en vuilboompjes zijn hier heengewaaid en door de luwte van de braamtakken tegengehouden.

Graaf met de hand maar es wat blaren weg. Niet durven? Voorzichtig aan maar. Zie, daar hebben we doolie grasstengels. Wat liggen ze stijf tegen mekaar, niet? Trek ze maar es omhoog. Zitten ze vast? Maar trekken..... Au, dat prikt daar onder!

Dat is de egel in z'n winterslaap.

Van wakker maken is geen sprake! Hij rolt zich stijf in mekaar, als-t-ie uit z'n warme bedje gehaald wordt. De oogen blijven dicht. Wil je ze open hebben, dan moet je doen, of je den slaper verdrinken wil. Maar dat is een te groote plagerij en dat zullen we nu es niet doen, niet waar, vriend Egelman? Al weet ik, dat je op je tijd een rakker kunt wezen..... Maar 'k zal 't vandaag niet verklappen, want 't is Kersttijd. Dan willen we niet aan leelijke dingen denken. D'r is veel te veel moois in 't leven! In 't leven van de Schepping en in dat van de Herschepping!

De Kersttijd bringe u en mij ware genieting van al dat schoone.

Laat het ons zoeken als de Wijzen.....

Vriend Lampe in z'n winterlager opgeschrikt door wandelaars over de met sneeuw bedekte velden: een aardig wintertafereeltje.

..... „sloop een gestalte door een der nauwe, vuile sloppen.“

Het rose gezichtje had iets buitengewoon aantrekkelijks.

Het mondje was half geopend en de groote ernstige kinderoogen volgden met spannenden blik de aanwijzingen van het grootere meisje, dat de figuren trachtte te verklaren op de bontgekleurde plaatjes, de eenige versiering van het kleine kerstboompje, dat midden op de tafel stond.

Het was voor het kleinste kind als het wonder van een sprookje.

Het grootere meisje verklaarde op kinderlijke wijze de betekenis van wat zij meende, dat de plaatjes voorstelden. De herders, de wacht houdende bij hunne kudde, door de zwijgende sterren bewaakt, door God tot waardige bezoekers gemaakt van Bethlehem's stal, waarin sluimert „de Heiland aller volken“. Het Engelenkoor, welks heilige zangen het zwijgen der aarde verbreken door de muziek des Hemels.

Bethlehem, de nederige plek van 's Heilands geboorte te midden der zorgeloze, bezige wereld, onbewust van het nieuwe leven, dat haar tot zegen wil worden.

De wijzen uit het verre Oosten met hun karavaanpracht, in één zielsbegeeren met de herders, met hetzelfde doel als dezen op weg naar Juda's stede om te buigen voor

„het Licht uit de Hoogte“, opgegaan over degenen, die in duisternis wandelen en zitten in de schaduwen des doods.

De bange, gevaarlijke vlucht naar Egypte, de wreede Herodes in tegenstelling met de lieflijke moeder des Heeren Maria en het heilige Kind, aan wiens Kindervoeten zegen ontspruit, van wiens Kinderhanden genade nederdruppelt.

't Werd alles met een bekoorlijken eenvoud verhaald, die de hoogste kunst te boven gaat.

De verrukking, die uit de groote kinderoogen straalde, waarmee het kleine meisje haar jonge onderwijzeres aankeek, bewees, dat haar jeugdig hartje begon te ontluiken voor de dingen, die niet zijn van deze aarde.

Daar de deur van het vertrekje niet geheel gesloten was, had de man woord voor woord kunnen verstaan.

Zwijgend bleef hij nog een poos voor zich uitstaren, toen kwam er een einde aan zijn voorgewende, uiterlijke kalmte. Zijn hand greep den deurknop, hield dezen een oogenblik krampachtig omkneld, toen stiet hij de deur wijd open en stond opeens voor de beide kinderen.

Het groote meisje deinsde verschrikt achteruit, het kleine kind daarentegen keek met haar heldere vraagooien den man onbevreesd aan, stak zelfs een handje naar hem uit en toonde hem het kerstboompje.

De man vatte even het handje en maakte een beweging om het kind in zijn armen te nemen, daarna bedwong hij zich met geweld.

„Waar is d'r moeder?“ was zijn norsche vraag aan het oudere meisje.

Het kind keek met een paar angstige oogen naar den vreemden indringer.

„De juffrouw is naar de kerk“, stotterde ze, „ik moest zoolang op Liesje passen, tot ze terug kwam, dan gaan we het boompje aansteken en kerstfeest vieren, heeft de juffrouw gezegd.“

„Nog niets verbeterd“, bromde de man voor zich heen, „zorgeloos als altijd.“

„Ik mag altijd op Liesje passen als haar moeder naaiwerk wegbrengt“, waagde het

meisje nog eens.

Ze voelde een vage onrust in de tegenwoordigheid van dien vreemden man; 't was of ze hem haar aanwezigheid hier behoorde te verklaren.

„Mijn moeder woont hier vlak naast, ze komt dadelijk ook“, voegde ze er verontschuldigd bij.

„Niet meer noodig“, zei de man kort, „ik neem Liesje mee.“

„Och, doe dat niet mijnheer“, smeekend hief het meisje de handen naar hem op, „dan is Liesje weg als de juffrouw terugkomt, en ik moet op haar passen.“

Schreiend verborg ze haar gezichtje in de handen.

„Kom, houd je stil“, zei de man ruw, met een boog hij zich over het kleine kind en fluisterde het iets toe.

Blij lachend keek ze naar hem op. Plotseeling leek het of deze zonnige glimlach het kille hart van den man één oogenblik omkoesterde.

„Zie je wel, dat ze niet bang voor me is?“ triomfeerde hij tot het schreiende meisje.

„Ik zal haar geen kwaad doen“, stelde hij haar gerust; tegelijkertijd nam hij een doek van een spijker aan den muur en wikkelde het kind daarin met een teederheid, die het groote meisje verbaasd naar hem deed kijken, terwijl ze haar tranen droogde.

't Kind sloeg de armpjes vertrouwelijk om zijn hals toen de man haar in zijn armen nam en de deur wilde uitgaan.

„Ga niet mee, Liesje, ga niet!“ gilte het oudere meisje nu, „'t is een stoute man, hij wil je kwaad doen!“ en zij versperde den man den weg.

Dreigend hief deze den arm op. „Als je nog een kik geeft, dan sla ik je dood.“

Woest stiet hij het meisje van zich af, wierp een geldstuk op de tafel met de woorden: „Daar, dat is voor jou en vertel haar moeder, dat ze blij mag zijn, dat ik het kind heb weggehaald; ze is geen kind waard.“

Met een harden slag trok hij de deur achter zich dicht en stommelde de donkere trap af.

Het meisje keek een poos met verwilderd gelaat naar de gesloten deur; ze durfde zich nauwelijks bewegen uit angst, dat de man terug zou komen en zijn bedreiging ten uitvoer brengen.

Toen was ze met één sprong bij de tafel, greep gretig naar het geldstuk en holde de deur uit om haar moeder te roepen.

Intusschen was de man reeds in de duisternis verdwenen.

Toen hij zich ten laatste uit het warnet van stegen en sloppen had losgemaakt, matigde hij zijn pas en keek eens onder het licht van een lantaarn naar het kind, dat in zijn arm in slaap was gevallen.

Hij drukte een kus op het lieve gezichtje en trok den doek wat dichter om haar heen.

„Ziezoo“, mompelde hij, „nu ben je weer van mij, Liesje, ze kan lang wachten vóór ze je terug krijgt“, en er kwam een grimmige uitdrukking in zijn oogen.

„Moeke“, droomde het kind hardop, opende even de oogen en glimlachte tegen den man, toen sliep het weer in.

„'t Wordt tijd, dat ze haar moeder vergeet, werd er een oogenblik een teedere snaar in zijn ziel aangeraakt, toen sloten zijn lippen zich weer tot een harde lijn.

„'t Wordt tijd, dat ze haar moeder vergeet, 'k heb al veel te lang gewacht, dacht hij bitter. Schuw keek hij om zich heen en begon wat vlugger te loopen. Hij bevond zich nu in een

„Het kind van Bethlehem“

Kerstnovelle, door W. H. Tuinstra—Temminck

Op een vorstigen kerstavond toen de sterren fel en scherp schitterden en de volle maan schaduwen wierp over de groote stad met haar rusteloos, deinend leven, sloop een gebogen gestalte door één der nauwe, vuile sloppen. Eén oogenblik scheen het of dit oord der ellende werd opgeheven in het stralend licht om een korte stonde te deelen in zijn luister. Steeds sneller en sneller gleed de sluipende gedaante langs de morsige huizen, die een schijn van onwerkelijkheid hadden in het witte maanlicht.

Tastend en struikelend vond de man eindelijk zijn weg naar een verdoken winkelje, waarnaast een donkere trap omhoog spookte. Behoedzaam zette hij zijn voeten op de afgesleten treden, waarlangs de duisternis scheen op te kruipen en langzaam de geheimzinnige gestalte deed vervagen.

Een kromming aan de trap bracht het gelaat van den man plotseling op gelijke hoogte met een klein raam.

Haastig boog hij zich voorover en tuurde naar binnen.

Het licht uit het vertrekje viel thans op hem en toonde een bleek gelaat met harde trekken en vastgesloten lippen. Hij zag er mager en verwaarloosd uit, er was een eigenaardige raadselachtige uitdrukking in zijn speurende oogen.

Eensklaps was het of de man een wondere gedaantewisseling onderging. De zoekende uitdagende uitdrukking op zijn gelaat verdween, zijn trekken ontspanden zich, een zacht licht kwam in zijn oogen. Zijn blik vestigde zich op het aardige tafereeltje in het armoedig, doch zindelijk kamertje, waar een spaarzaam vuurtje brandde en een petroleumlampje een schemerachtig licht verspreide over de karige meubels.

Op den stoel vóór de tafel zat een ongeveer driejarig meisje.

Ze was van een frisheid en fijnheid, die men in deze armelijke omgeving tenaauwernood gezocht zou hebben.

Haar blanke halsje kwam recht als de stengel eener bloem uit het blauwe jurkje.

breede straat met net uitziende huizen voor welker ramen hier en daar een kerstboom brandde. Hij zag de vrolijke gezinnen, om den boom, het tintelend licht der brandende kaarsen wierp een feestelijk schijnsel over de straat.

Liesje sliep nog altijd, ze werd zwaar in zijn armen.

Vermoeid zette hij zich op een stoep en drukte het kind dicht tegen zich aan.

In zijn onmiddellijke nabijheid luidde een kerkklok.

Gansch de samenleving stond stil van haar jachten en zweogen voor twee geheele dagen als gebod een opgestoken hand stilte en rust.

„Waarom?” vroeg de man zich somber af. „Om de Majesteit van het Kind van Bethlehem”, fluisterde een stem hem in.

Ongeduldig trok hij de schouders op. Wat ging dit Kind, dat al zooveel eeuwen geleden was geboren, hem aan! Het kind, dat hij in de armen droeg was hem oneindig kostbaarder. Voor dit kind zou hij kunnen sterven, want 't was immers van hem!

Ja, van hem, maar ook van de moeder, sprak zijn geweten en hij had het van haar geroofd.

Van de moeder, hm, wat voor een moeder! Ze had immers bewezen geen kind waard te zijn!

Onwillekeurig verzonk hij in droef gepeins en dacht hij aan het vorige jaar om dezen tijd toen hij met zijn jonge vrouw woonde in het aardige huisje aan de spoorbaan, waar hij spoorwachter was. Ze hadden toen twee kinderen, een jongetje van vijf en het kleine meisje, dat hij thans in zijn armen hield, dat toen twee jaar telde.

Op den avond vóór Kerstmis was het vreeselijke ongeluk gebeurd.

Zijn zootje stak juist de rails over toen de sneltrein in razende vaart voorbij kwam; de machinist had geen tijd meer om te remmen, zoodat het kind door den trein gegrepen werd en op slag dood was.

Hij huiverde nog als hij er aan dacht, hoe hij zijn vrouw had beschuldigd van moord, omdat zij niet beter op het kind gepast had, ofschoon hij heel goed wist, dat niemand het ongeluk op dat oogenblik had kunnen voorkomen.

De arme vrouw was kort daarop ernstig

„Zijn zootje stak de rails over.”

ziek geworden, zoodat de dokter vreesde voor haar behoud. Doch God had haar weder opgericht, hoewel er geen enkel gebed van den man gedurende haar ziekte ten hemel was opgestegen. Zelfs toen zij weder hersteld was bleef hij ruw en harteloos tegen haar. Ook zijn dochtertje was hem onverschillig geworden.

De arme moeder, die dacht, dat zij voor goed de liefde van haar man had verloren en zijn verwijten en ruwheid niet langer verdragen kon, was op een avond het huis ontvlucht, haar dochtertje met zich nemend naar de groote stad, waar zij werk hoopte te vinden. Dagen en nachten had zij geploeterd om haar kind en zich zelf voor honger te bewaren en 't was een wonder, hoe het kleine meisje in dat benauwde sloopje zong en jubelde als een vrolijk vogeltje in een bloementuintje. Doch niemand zou in de gebogen vrouw met het bleeke gelaat en de droeve oogen het fleurige vrouwtje van weleer herkend hebben.

De man, alleen achtergebleven in zijn huisje, tusschen de duinen, bracht zijn leven in vereenzaming door. Er kwamen oogenblikken van knagend verdriet, die zijn ziel verteerden; ondanks zich zelf voelde hij heimwee in zijn hart naar vrouw en kind. Ten slotte was het of een geheime macht er hem toe dreef de schuilplaats van zijn vrouw op te gaan zoeken, doch vergeven zou hij haar niet, op leven en dood echter zou hij vechten om zijn dochtertje machtig te worden, voor wie hij weder liefde voelde ontluiken in zijn bijkans versteende hart.

Na lang zoeken had hij eindelijk de arme-lijke woning van vrouw en kind ontdekt. 't Was de Kerstavond, dien hij uitgekozen had om zijn lang gekoesterd snoed plan te volvoeren. Inderdaad, 't was hem maar al te wel gelukt.

Hier zat hij dan op een kouden stoep, met het kind in zijn armen, met haat in het hart op dezen stillen heiligen avond, zoo vol luister, zoo vol zaligheid, als het menschenhart moet trillen van bevend verlangen naar Bethlehem's kribbe, omdat daar sluimert „het Kind”, naar Hetwelk toch zoovele eeuwen hebben uitgezien om redding en verlossing uit zonde en ellende.

Hij werd gestoord in zijn gemijmer doordat het kleine meisje plotseling wakker werd.

„Moeke, ik wil naar Moeke”, klonk het bedroefd.

Driftig keerde de man zich naar het kind, doch de droeve uitdrukking in de kinderoogen stemde hem op eens weer zacht en teeder.

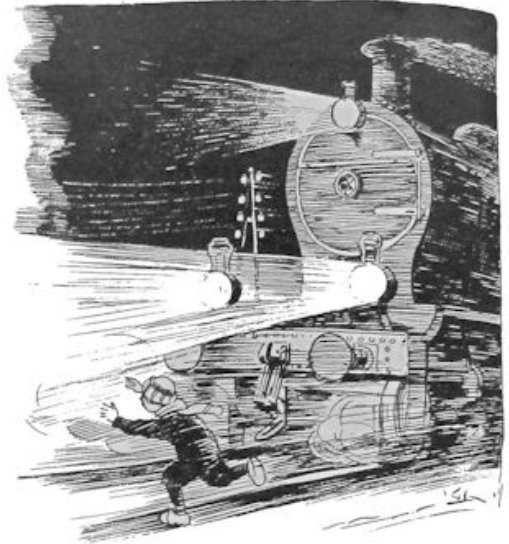
„Je gaat met vader naar huis”, suste hij. „Kom, 't wordt koud, je kunt nu wel lopen, is 't niet?”

Hij trok den doek om haar hoofdje en schouders en nam het kleine meisje bij de hand.

Haastig gingen ze, het meisje tegen den man zich aandrukkend, verder.

Opeens stak het kind haar handje in de hoogte.

„Hoor, muziek”, fluisterde ze; blij verrast keek ze op naar de hooge, verlichte ramen der groote kerk, waaruit

weeke, zachte orgeltonen tot hen doordrongen.

De man bleef staan en luisterde met gespannen aandacht.

„Liesje wil naar de muziek”, zei het kind. Weer was het of een onzichtbare macht hem drong het kind te volgen, dat hem meetroonde naar de geopeude deur.

De man en het kind traden binnen juist toen het orgel ophield te jubelen.

Achter in de kerk zette de man zich neer, het kind naast zich, dat met groote verwonderde oogen rondkeek.

Als van heel uit de verte kwam de stem van den prediker, die tot tekst had gekozen: „Een Kind is ons geboren, een Zoon is ons gegeven.”

De man zat stil neergebogen, met stokken- den adem te luisteren.

't Was of de sfeer des Hemels om hem was, of Engelenwiekslag hem omruischte.

„Het Kind van Bethlehem”, wil heden Zijn troon opslaan in uw leven, in uw ziel, klonk het van den kansel.

Door Hem komt God tot ons, in het offer van Zijn Zoon, die, zoo wij in dien Zoon gelooven, het leven van heilige liefde in ons werken wil, een liefde, die vergeeft en geneest.

Vergeeft en geneest, zong het in de ooren van den eigenzinnigen, hoogmoedigen mensch, die daar als een geslagen en gebroken man in wanhoop was gaan zitten, doch thans het kloppen hoorde aan de poort van zijn hart.

Langzaam zag hij het licht dagen na maanden van duisternis.

Hij gevoelde het: de liefde tot zijn vrouw was niet dood, kon niet sterven, want ze was echt geweest.

Het was God, Die in zijn hart dit wonder der liefde had ontstoken.

Het „Kind van Bethlehem” was hem verschenen op den weg, opdat hij weder ziende en van den Heiligen Geest vervuld zou worden.

Doch thans kwam hij ook tot het volle besef van zijn zondig gedrag tegenover vrouw en kind en peilde hij de wreedheid ervan.

Hij kreunde.

Was zijn zonde niet te groot, dan dat hem, eigengerechtigden wreedaard, vergiffenis zou worden geschonken?

En wederom klonk de stem van den prediker:

„Als je nog een kík geeft, sla ik je dood.”

..... volgde hij het kind, dat hem meetrok."

waren de grootste gaven, die „het Kind van Bethlehem” bracht aan een arme wereld, dus ook aan hem!

Zijn hart tintelde en zong van geluk. Hij merkte niet eens, dat de menschen de kerk uitstroonden.

Het kleine meisje echter liet zich plotseling van de bank glijden en hij hoorde haar roepen: „Moeke, daar is Moeke!”

Verschrikt keek hij óp. Wit vervaard zag hij het gezicht eener vrouw door een opening tusschen de menschen.

Hij kon een kreet niet onderdrukken. Was dat zijn vrouw? Die door smart geknakte gestalte, doodvermoeid, achteroverleunend tegen den muur?

Het voorhoofd pijnlijk tezamen getrokken, bleef ze verschrikt staren naar haar man, dien ze terstond herkend had. Als van een opgejaagde hinde stonden haar oogen angstig groot en open de hijgende mond.

Toen trachtte ze door de mensenmassa heen te ontsnappen, het kind met zich meetrokkend. Doch de man was haar te vlug af; buiten haalde hij haar in en heesch klonk zijn stem toen hij de woorden uitstootte:

„Marie, Marie, ga niet weg, wacht toch even!”

Door den klank zijner stem gerustgesteld, bleef de vrouw staan en keerde het hoofd om.

„Wees niet bang meer voor me, Marie”, smeekte hij. Toen ziende, dat zij wankelde, sloeg hij een arm om haar heen en trok haar naast zich op een bank in de nabijheid.

De vrouw lag doodstil, als gebroken, in zijn arm. 't Was te veel voor haar, na maanden van ballingschap, eenzaamheid en verlatenheid, op eens terug in de veilige armen van hem, dien ze nog steeds liefhad.

„Toe, Liesje, vraag aan Moeke of ze vader vergeven wil”, snikte de man als een klein kind.

„Moeke slaapt”, zei het meisje met verwondering in haar oogen.

Zoodra de moeder de stem van haar kind hoorde, herwon ze zich en richtte zich op. Ze keek haar man aan, doch kon niets zeggen; dit was ook onnoodig, want in haar oogen las hij, dat zij hem vergeven had.

Toen keken ze beiden naar hun kleine meisje. Met een blijden glimlach zag het naar hen op en in dien glimlach vonden deze menschen elkaar voor altijd terug.

Eindelijk stond de man op. „Kom, Liesje, Moeke en jij gaan weer met Vader naar huis.”

„Naar huis!” Hoe heerlijk klonk dat woord de moede vrouw in de ooren.

Nooit meer naar dat donkere slop, maar naar hun huisje buiten; ze rook weer de geuren van zee en duin.

Zoo bracht de man zijn vrouw en kind weer naar huis om samen een nieuw leven te beginnen en de geboorte te vieren van „het Kind in Bethlehems kribbe”, dat voortaan een eerste plaats in hun leven zou innemen met al het nieuwe, dat het aanbrengt en daarnaast, hoog opgericht: „het Kruis van Golgotha”, met al het oude, dat er aan sterft.

„De zonden van ons, zwakke menschen, zijn niets in vergelijking met de oneindige diepte van Gods genade. Aan Gods rechterhand staat als Middelaar het Kind van Bethlehem, dat pleit voor den berouwvollen zondaar.”

O, zaligheid! het klonk als een kreet van verlossing door hem heen, nu had hij de zekerheid, dat hem vergiffenis was geschonken.

De stem, die hem de boodschap van genade en vergeving had gebracht, hield op. Het orgel begon weer te spelen.

Als een triomflieder was voor hem het lied, dat de gemeente staande aanhief:

„Wat heil, een Kind is ons geboren,
Een Zoon gegeven door Uw kracht,
De heerschappij zal Hem behooren,
Zijn last is licht, Zijn juk is zacht,
Zijn Naam is wonderbaar, Zijn daden
Zijn wond'ren van genade alleen,
Hij doet ons, hoe met schuld beladen,
Verzoend voor 't oog des Vaders treën.”

Genade en verzoend waren de woorden, die de man met gretige ooren opving. Ze

„Moeke slaapt”, zei het meisje verwonderd.

De Herders

door
L. Loor—Goedhart

1
De sterren straalden tintelend schoon
In den Kerstnacht boven de velden,
Toen de engelen Gods op leederen toon
De zaligheid blijde vertelden.

2
Zij kwamen der wereld vermelden
De komst van des Vaders eenigen Zoon.
In 't harte der herders daar welden
Gevoelens van liefde en vrede, zoo schoon.

3
En toen ze de heilmare hooren,
Gaan met haaste ze naar 't Kindeke heen,
In aanbidding en blijdschap verloren,

4
En zij knielen neder in zalig genot
Voor Hem, Die op aarde geen plekske, geen
Plaats heeft — dan 't harte van God.

NIET allen wacht met Kerstfeest een kring van minzame huisgenooten of hartelijke vrienden. Niet allen gaan het Kerstfeest met groote blijdschap tegen, ook hierom omdat hun de gezelligheid als een schut omringen zal. Er zijn ook eenzamen op wie niemand wacht, naar wie niemand omziet. Wie vraagt hen in hun woning? — Wie zoekt hun gezelschap? Merkwaardig, dat vooral in de groote steden de meeste eenzamen te vinden zijn. Waar duizenden bijeen wonen, loopen de enkelingen rond voor wie het, o zeker, met de Kerstdagen feest kan zijn, omdat ze wel heel nauw in het gezelschap verkeerden van een ouderpaar voor wie geen plaats was in de herberg. Ook voor de eenzamen spreekt het Kind in de kribbe Zijn Woord van vrede en welbehagen. Maar..... het is ook iets waard wanneer er menschen zijn, die met ons meelevende in de blijdschap van het hooge feest. We vormen 'n deel van het groote geheel. En daarom is het zoo heerlijk, dat juist op het Kerstfeest dien eenzamen wordt toegeroepen: Er wordt met u meegeleefd! We willen ook u geven de warmte van een gezelligen kring. We willen een Kerstboom ontsteken ook voor u. We willen iets doen om in den tijdelijken nood waarin ge verkeert, te voorzien. Want dan kunt ge beter luisteren naar de blijmare van het Evangelie, van den Heiland, Die arm geworden is daar Hij rijk was, opdat gij door Zijne armoede rijk zoudt worden. Ziet ze daar op onze plaat bijeen in de verlichte zaal, die armen naar de wereld, die eenzamen in de groote stad. Hier wordt hun toegeroepen, dat onder welke droeve omstandigheden zij ook verkeerden mogen, het toch feest is, ook voor hen. Want in den Naam van den Heiland, Die met zondaren at en dronk, Die Zijn Woord van liefde sprak ook tot de diepst gezonkenen, wordt dezen moeden en beladenen gepredikt de rust, die het Kindeken van Bethlehem uitstorten wil in hun arme zielen. Heil en vree wordt gebracht aan een wereld verloren in schuld. Al zouden de menschen dien eenzamen hun deel onthouden, nooit doet aldus de rijke Heiland, Die in arme zondaren, al zijn ze nog zoo laag geplaatt, Zijn heerlijkheid wil openbaren.

Er is nog een andere eenzaamheid, en daarvan spreekt ons de tweede plaat op deze pagina. Dat is de eenzaamheid van het ziekenvertrek. O ja, er zijn er, die in dagen van krankheid zich omringd weten door veler vriendelijke zorg, hetzij in huis, hetzij in de inrichting waarin ze worden verpleegd. Iederen dag genieten ze van bezoekers, die hun wat verkwikking brengen hetzij door hun woord, hetzij door hun gaven. O, dat de zieken, die dit lezen er toch steeds dankbaar voor mogen zijn, dat er menschen leven, die belang in hen stellen, die hen met hun hartelijkheid omringen. Want ach, het kan ook zoo anders. Ook onder de zieken bevinden zich eenzamen. Het ging niet meer op hun kamertje, en daarom was opname in een ziekenhuis geboden. Maar als er bezoeker is, komen er aan alle bedden belangstellende menschen, be-

halve aan het hunne. Ze hebben geen familieleden, die naar hen omzien, geen vrienden, die hen de hand komen drukken. Ze zijn den acht-en-dertig-jarigen kranke gelijk, die klagen moest: „Heere, ik heb geen mensch”. Of wel, ze liggen nog thuis, en de eenige die bij hen komt, is misschien de dokter of de verpleegster van de wijk. Verder verlopen de uren traag en rekken ze zich slechts langzaam tot dagen, om van de nachten maar te zwijgen. Ach, als we misschien zelf zieken hebben te bezoeken in het ziekenhuis, en we weten: op de zaal ligt ook een eenzame, breng dan met Kerstfeest een kleinigheid voor zoo'n stakkerd mee, en fluister hem of haar een woord in van Jezus uwen Heere. Heeft Hij niet zalig geprezen, degenen, die de minste der broederen en zusteren, die in krankheid liggen om Zijnentwil hebben bezocht? Of als er in uw straat of misschien in hetzelfde huis waarin ge woont iemand ziek is, en neer ligt zonder de verkwikking van eenig bezoek, ga er dan heen, breng er den zegen van uw belangstelling en vooral iets van de blijdschap van het Kerstfeest omdat de Heiland er is tot Wien men de lijders bracht opdat Hij ze de handen zou opleggen. Neem maar een voorbeeld aan den kleinen padvinder, die bezig is met zijn goede daad, en een enkele bloem strooit op het pad van de naaste. Denk aan de eenzamen, ook aan de eenzame kranken.

En eindelijk vraagt nog een derde groep op deze bladzijde de aandacht. Hebben we hier ook met eenzamen te doen? — Neen, want ze hebben elkander. Ze zijn aan den arbeid in de bergen, hoog en ver. Naar huis terugkeeren om er den Kerstavond te vieren, is voor hen niet mogelijk. En nu hebben ze het zich in de hut maar gezellig gemaakt op den Kerstavond, heel ver verwijderd van de menschen, zelfs van ieder ander menschelijk geluid dan dat van hen en van hun vrienden. Ze hebben, dat was in deze streken gemakkelijk genoeg, uit het bosch een denneboompje gehaald en dat zoo'n beetje op hun manier versierd. Ze hebben voor een extra bakje koffie en voor wat rookgerij gezorgd. Wat lekkers is ook aanwezig. Zoo vieren ze den Kerstavond in het bergland. Zoo naar het uitwendige valt er niets bijzonders aan hen te ontdekken. Ze schijnen zich in hun positie wel behagelijk te gevoelen. Maar toch..... zouden ze in hun gedachten niet verwijlen bij hun vrouw en bij hun kinderen? Dat kan bijna niet anders. Is de liefde tot zijn eigen huis niet ieder aangeboren—? En is het niet zoo, dat het Kerstfeest vooral is het feest van den huiselijken kring? Ook omdat het ons de tijding brengt, dat er een Huis voor ons is, een Vaderhuis? Uit dat Huis is ons een bewijs gezonden van onuitsprekelijke liefde en van eeuwige trouw. Waar vindt ge dat bewijs —? In Bethlehem. Daar is het Kind in doeken gewonden en liggende in de kribbe. Nu weten we, dat het Huis voor ons geopend is. Dat we er heen mogen gaan al zijn we eenzaam of door vele banden van liefde aan deze aarde geboeid.

JOHANNES.

SPRUYTE DAVIDS

*Een spruytgen heeft de Heer geplant
Te Bethlehem, int Jootsche lant,
Uit Davids stam gesproten
Vol Conincklijke loten.*

*Sijn twijgen staen wijt uit-gebreyt,
Met bloemen cierlijck overspreyt,
Als met een peirlen crone;
Geen schoonheit is soo schone.*

*In 's Heeren lusthof sal hy staen
Vol vruchten, die de siel versaen;
Sijn geloof geneest de crancken,
Wijt boven alle drancken.*

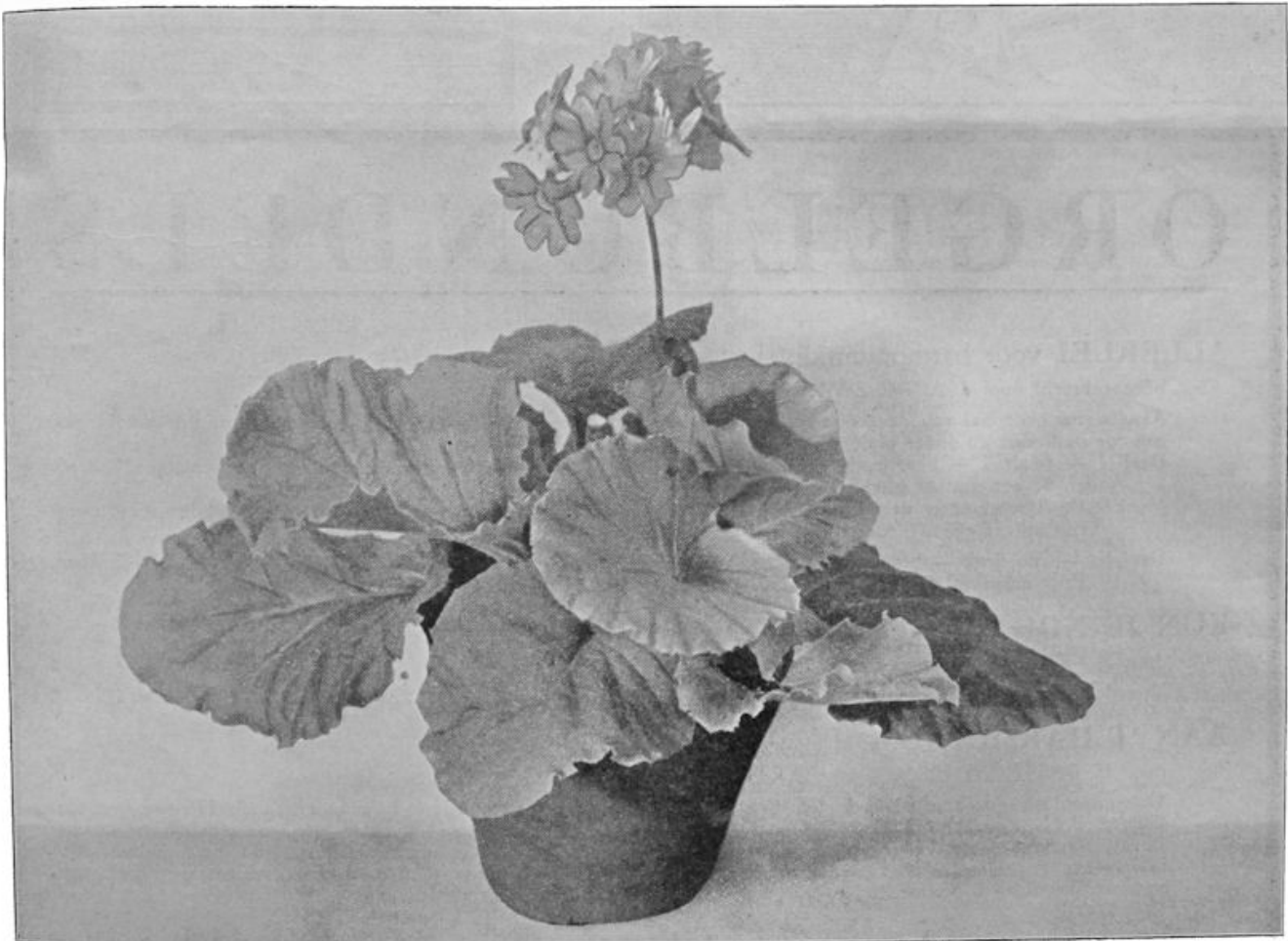
*Gods waerheyt sal sijn wortel sijn
Gods heete liefd' sijn sonne-schijn,
Den groten Geest een reyne
En levende fonteyne.*

*O Vader goet! geeft, dat wij ras
Dit over-costelijck gewas
Met herten vreugd genieten;
Geen cruys sal ons verdrieten.*

JACOBUS REVILIJS.

Rozen in den winter.

Bloeiende primula.

(Naar kunstfoto's.)

Zijn Geheim

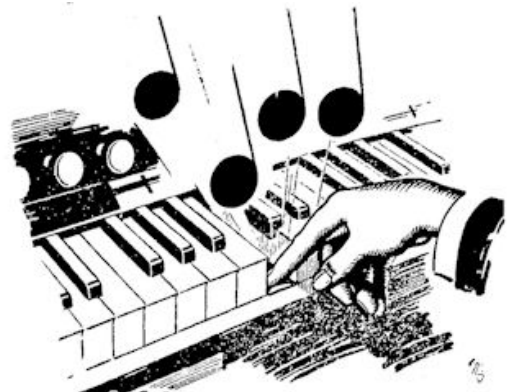
Hoe doet hij dat toch? In vier minuten is hij klaar, fijn geschoren en goed-gehumeurd. Om jaloersch te worden! Hij gebruikt een "Valet". De "Valet"-gebruiker kan zich altijd vlug even scheren, omdat zijn mes steeds vlijmscherp is.

"Valet" mesjes
gaan
langer mee.

"VALET" Veiligheidsscheermes

Overal verkrijgbaar vanaf F. 1.75

Importeurs:
Firma B. MEINDERSMA, DEN HAAG.

Met één vinger
'n vol accoord!

Dank zij de nieuwe uitvinding kan thans iedereen, ook zonder notenkennis, orgel-spelen. Wij hebben thans orgels, waar, bij het neerdrücken van één enkelen toets automatisch een vol vierstemmig accoord wordt gevormd. Deze orgels onderscheiden zich uiterlijk door niets van het gewone orgel en zij zijn bovendien ook evenals elk gewoon orgel te bespelen.

Speel van nu af aan, onafhankelijk van anderen, zelf Uw psalmen en liederen! Zonder éenige verplichting zullen wij U gaarne dit instrument laten zien. Vraagt prospectus No 57.

ook RADIO PHILIPS o.o.

GOLDSCHMEDING

AMSTERDAM Raadhuisstr. 48-50
GOES Lange Kerkstr. 41
HAARLEM Ged. Oude gracht 108
HILVERSUM Vaartweg 13
ROTTERDAM v. Oudenbarneveldstr. 112 en 129

ORGELBUNDELS

ALLERLEI voor harmonium/orgel

bijeengebracht door J. A. DE ZWAAN en K. VELDKAMP.

Aangenaam materiaal van de goede soort, in grootte verscheidenheid, aantrekkelijke genre-stukjes van onze bekendste componisten. Een en ander onder het bereik van beginnende spelers.

Deel I — 4e druk — bevattende eenvoudige bewerkingen van 54 wereldlijke liederen en 35 stichtelijke liederen en 37 eenvoudige stukken zonder tekst.

De bewerkingen der algemeen bekende en geliefde liederen vormen door den toegevoegden tekst tevens een omvangrijken liederenbundel Prijs ingenaaid f 1.90, gecart. f 2.40, gebonden f 2.75.

Deel II. — 2de druk — bevat uitsluitend oorspronkelijke gemakkelijke orgelmuziek zonder tekst. 100 orgelstukken. Prijs ingenaaid f 1.90, gecart. f 2.40, gebonden f 2.75.

KUN JE NOG ZINGEN, ZING DAN MEE! voor orgel of harmonium

door J. VELDKAMP en K. DE BOER.

Tweede druk — 77 Lieder met tekst. Prijs ingenaaid f 1.50, gebonden f 2.25.

AAN 'T HARMONIUM

door H. P. STEENHUIS.

Oeteningen en voordrachtstukken ten gebruike en ten vervolge op iedere harmoniumschool. Nieuwe herziene uitgave. Prijs ingenaaid f 2.90, gebonden f 3.50.

Bevat uitgebreider leer- en leesstof dan een harmoniumschool aanbiedt. De inhoud bestaat uit: acht psalmen met voorspelen, dagelijksche studiën, Christelijke zangen, zangen van gemengden aard en instrumentale muziek, oorspronkelijke orgel- of harmoniummuziek, koraalvoorspelen van oude meesters.

P. NOORDHOFF - GRONINGEN

HET ORGEL

EEN VEELZIJDIG INSTRUMENT

Het orgel¹⁾ is een zeer veelzijdig instrument, dat diensten-gevolge ook vele mogelijkheden in zich sluit.

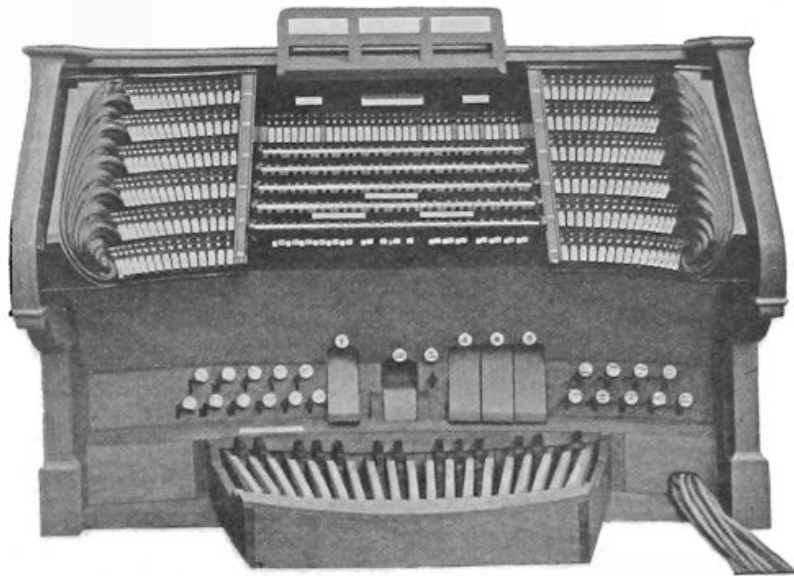
Een van zijn eigenschappen is het kunnen voortbrengen van een edelen, verheven, gedragen toon. Van deze gaat de rust uit, waaraan met name de moderne mensch zoo'n behoefte heeft. De verheven orgeltoon brengt het opstandige en koude verstand langzaam tot zwijgen en opent het binnenste, het hart. Deze toon brengt dus het tijdelijke tot rust en maakt het hart ontvankelijk voor het luisteren naar de eeuwige dingen.

Daarom is het orgel zoo bij uitstek geschikt om in een kerk te worden gebouwd. Wel hebben puriteinen uit vroeger eeuwen tegen het orgel in de kerk getoond en is Cromwell er toe kunnen komen, alle orgels in Engeland te vernietigen. Dat hij daarmee in den geest van den grooten reformator Calvijn handelde, is zoo goed als zeker niet waar. In ieder geval hebben de gereformeerden hier te lande gelukkig wel de groote betekenis van het orgel in het huis des gebeds ingezien en tegenwoordig zullen er wel weinig Christenen meer worden gevonden die het orgel gaarne uit het godshuis zouden willen zien verdwijnen.

Wij zullen in dit artikel ons beperken tot het kerk- en concertorgel, waarbij met enkele woorden zal worden aangegeven aan welke eischen deze beide instrumenten in hoofdzaak moeten beantwoorden. Dit is even-

wel niet goed mogelijk zonder eerst enkele grondbeginselen te hebben besproken. Allereerst de toonhoogte en toonvang. De hoogte wordt uitsluitend bepaald door de lengte van de pijp: hoe langer deze is, des te lager de toon en omgekeerd. De z.g. orkesthoogte (a^1 — 435 trillingen per seconde) door de reeks pijpen waarvan groot C ongeveer 2.57 of wel 8 voet (8') lang is. Bij groote orgels loopen de handklavieren of manualen alle van deze C tot en met c^4 , het voetklavier of pedaal van dezelfde C tot en met g^1 . Pijpen ter lengte van 16' en 32' komen voornamelijk op het pedaal voor, die van 4', 2' en 1' hoofdzakelijk op de manualen. Dienengevolge krijgt het instrument dus een toonvang van CCC tot en met c^4 , dat is niet minder dan 10 octaven!

Speeltafel van het in 1929 te Barcelona gebouwde concertorgel met 154 stemmen en tien duizend pijpen.

Wat het klankkarakter betreft, dit hangt in de eerste plaats af van de wijze waarop het geluid wordt voortgebracht. Dit kan n.l. een gevolg zijn van een trillende luchtkolom in een pijp (de labiaal- of lip-pijpen) of van een veerend plaatje waarbij de toon versterkt wordt door een geluids- of schalbekker (de tongpijpen of tongwerken). Een soortgelijk maar edeler klankkarakter als van een tongstem verkrijgt men door de trilling van een met leer bekleed ventiel op een pijpvoet (de diaphoonpijpen).

De labiaalpijpen kunnen intusschen ook nog op zeer verschillende wijze gebouwd worden, waardoor men eveneens tal van nuanceeringen in den toon krijgt. Tusschen al de daaruit ontstane stemmen of registers zijn echter zekere gelijkenissen op te merken, waardoor men ze bij een viertal groepen kan indeelen. Deze register-families zijn de principalen, de fluiten, de strijkers en de gedekten.

De principalen hebben — als zij tenminste zoo gebouwd zijn als het behoort! — een open, vollen, gouden klank. De fronten der orgels zijn meestal uitsluitend door deze pijpensoort gevormd. Op de foto is de CCC-pijp van een principaal van 32' afgebeeld. Zijn afmetingen blijken duidelijk door vergelijking met den persoon die er naast staat en door een blik op de foto van het front van het groote orgel in de St.-Michaeliskerk te Hamburg, welk instrument afkomstig is van de firma E. F. Walcker & Co. te Ludwigsburg (Württemberg). De CCC-pijp in het midden beheerscht het heele front. Soms maakt men den voet (het kegelvormige benedengedeelte) van deze pijp zoo lang, dat een volwassene man nog niet eens tot aan de onderlip reikt. De lengte vanaf de opening tusschen onder- en bovenlip van deze CCC-pijp is 32' of wel ruim 10 M., d.i. met den voet mee ruim 11 M. of soms bijna 12 M. Is hij (feitelijk „zij") daarbij van tin samengesteld, dan vertegenwoordigt hij een gewicht van „maar" ruim 540 K.G.

Hoe grooter deze „heeren" echter worden, een des te onduidelijker taal spreken ze, zoodat de CCC-principaal ten slotte nog maar heel zachtjes met zijn lippen fluit. Dit is wel in tegenstelling met de tongpijpen, die n.l. hoe langer hoe meer praatjes krijgen, naarmate ze grooter afmetingen krijgen. Een bazuin b.v. dondert als hij CCC te zeggen heeft! In Sidney (Australië) is een orgel met een bazuin die zelfs tot CCCC gaat! De schalbekker van dezen toon 64', is ruim 20 M. lang!

Dat niet alle pijpen zoo'n deftigen vorm bezitten als de principalen, toont een der foto's wel op ondubbelzinnige wijze aan. In de bovenste rij volgen van links naar rechts violine (s), bombardon (t), beer- of baarpip (t), regaal (t), trompet (t), zingend cornet (t), doorslaande klarinet (t), opslaande klarinet (t), hobo (t), vox-humana (t), ranket (t), en in de tweede rij van links naar rechts bourdon (g), gedekt (g), aeoline (s), viola di gamba (s), dulciana (s), salicionaal (s), spitsfluit (f en s), nachthoorn (f en g), principaal met stemspleet (p), principaal zonder stemspleet (p), quintadeen (g), dubbel-principaal (p), bacheluit (f), dubbelfluit (f) en flauto amabile (f).

Al de genoemde (en niet genoemde) stemmen van 1', 2', 4', 8', 16', en 32' behooren tot de hoofd- of grondregisters. Daarnaast bezit het orgel ook hulp- en gemengde stemmen en mixturen. Tot de eerste groep behooren de quinten ($10^{2/3}$'s, $5^{1/2}$'s, $2^{2/3}$'s enz.), tertsen ($3^{1/3}$'s, $1^{2/3}$'s, e.d.), septimen ($2^{2/7}$'s, $1^{1/7}$'s enz.) en nonen ($1^{2/9}$'s en $8^{2/9}$'s). De mixturen zijn een samenstel van deze; bij het neerdrukken van een toets spreken dan tevens eenige boventonen.

Bij moderne orgels heeft men het pijpwerk geheel of ten deele in kamers gebouwd waarvan een of meer wanden uit jaloeziën bestaan. Open met deze door middel van een trede, dan zwelt het geluid, men behoudt van zijn karakter, aan; sluit men ze, dan geeft dat den indruk alsof het geluid wegsterft.

De bedoening van al deze dingen, zoowel als het doen spreken der pijpen moet op gemakkelijke wijze door den

Front van het in 1912 gebouwde orgel in de St.-Michaeliskerk te Hamburg met 163, stemmen en ruim 12.000 pijpen, waarvan de CCC principaal-pijp in het midden. Voor het orgelfront de speeltafel met 5 manualen en pedaal (het laatste niet zichtbaar).

Enkele soorten pijpen. De 5 register-families zijn alle vertegenwoordigd.

organist kunnen geschieden. Deze moet dus m.a.w. alle speel-hulpen binnen zijn onmiddellijk bereik hebben. Dat heeft plaats op een centraalpunt, op de speel-tafel, waarvan een exemplaar is afgebeeld. Het is die welke behoort bij het dit jaar door de firma Walcker & Co. gebouwde groote concertorgel in het „Palacio nacional” te Barcelona.

De verbinding tusschen speel-tafel en orgel is een paar eeuwen lang door middel van een stelsel van hefboomen geschied, de z.g. mechanische tractuur. Deze stelt aan de orgelgrootte bepaalde grenzen; een instrument met 75 stemmen bijv. vergt van den organist reeds een dusdanige kracht in de vingers, dat slechts een deel der orgel-literatuur ten

gehoore kan worden gebracht.

Anders werd dit door de invoering der pneumatische tractuur, waarbij men de wind of lucht (pneuma) den weerstand liet overwinnen. Evenals bij een mechanisch orgel is men bij dit, van het midden der vorige eeuw dagteekenende stelsel, genoodzaakt de speel-tafel zoo dicht mogelijk bij het instrument te plaatsen, terwijl dit wat zijn grootte betreft, ook weer aan zekere grenzen gebonden blijft.

De electriciteit heeft ten slotte uitkomst gebracht. Deze maakt het mogelijk het orgel zoo groot te maken als men verkiest zonder dat de aanslag verzwaart of het spreken der pijpen het neerdrukken van de toets niet terstond volgt, terwijl de speel-tafel op iedere plaats in het gebouw kan worden opgesteld, zoodat de organist zijn spel zelf beoordeelen kan, hetgeen zeker een hoogst belangrijke factor is.

Dat een groot modern (electric) orgel buitengewoon ingewikkeld moet zijn, moge blijken uit de mededeeling dat een instrument van 200 stemmen moet worden voorzien met een 400 K.M. contactdraad, een 60.000 schroef- en laschverbindingen, een 4.000 electro-magneten en een 16.000 pijpen. Medelijden met de hoorders als daarvan ook maar iets niet geheel in orde is! De speel-tafel van zulk een instrument geeft den speler ter beschikking 337 toetsen, ruim 200 registerwippen, een 1.000 combinatieknopjes, 150 drukknoppen, 30 voetcontacten, een aantal zwel-treden en nog enkele andere zaken meer. Het werk vereischt een ruimte van een 2.500 M³, en heeft een gewicht van ongeveer 50.000 K.G. Dat zulk een orgel wel „iets” verschilt met het instrument waarover in Genesis 4 en in Psalm 150 wordt gesproken, zal men wel begrepen hebben!!!

Wat nu meer in het bijzonder het kerk-orgel betreft, dit moet goed zijn voorzien van principalen en mixturen. Waar het alleen dient ter begeleiding van het gezang der gemeente en het weergeven van ernstige muziek, kan men volstaan met een betrekkelijk gering aantal stemmen, bijv. 20 tot 25 (afhankelijk ook van de grootte van het gebouw) verdeeld over 2 manualen en een pedaal. Maar, al is het instrument klein en slechts voor een beperkt doel geschikt, het is van belang dat alles prima in orde is, want ook een dergelijk orgel wordt niet voor een paar jaar gezet, maar moet misschien een eeuw of langer mee. En al wordt men niet zó oud, dan kan men zich toch nog lang genoeg ergeren..... of verheugen. In verband met

deze uiterst belangrijke zaak raden wij aan kerkeraden het volgende in hun eigen belang aan.

In de eerste plaats bestelle men nimmer een orgel nadat het kerk-gebouw reeds kant en klaar is, want niet alleen valt men dan doorgaans in hoogere kosten, maar men verkrijgt dan ook maar zelden het meest geschikte instrument.

Daarom moet de prijs van het orgel reeds dadelijk bij de kosten van den kerkbouw zijn inbegrepen, zoodat de orgelbouwer van tevoren overleg met den architect kan plegen.

Voorts neme men slechts genoegen met 1ste klas materiaal, daar dit op den duur het goedkoopste zal blijken. Vooral bij electriche tractuur komt het op de hoedanigheid der onderdeelen zeer aan. En zoodaas gezegd, bevelen wij deze krachtig aan, tenzij heel bijzondere omstandigheden aan een pneumatisch of misschien zelfs mechanisch orgel de voorkeur doen geven.

Ten slotte houde men rekening met het feit, dat een 1ste klas kerk-orgel met 20 tot 25 stemmen niet goedkoop is en een bedrag van een f 20.000 tot f 25.000 vereischt. Voor kerkjes met een paar honderd zitplaatsen kan men uit den aard der zaak met een kleiner instrument volstaan, dat minder zal kosten. *Het advies van een te goeder naam en faam bekend staanden orgelbouwer is echter steeds noodzakelijk!* Hij toch heeft veel ervaring en weet als kunstenaar wat in bepaalde omstandigheden het beste is en het meeste voldoet. Goedkoop is een kunstenaar en knap vakman echter nimmer. Men houde daarmede ter dege rekening!

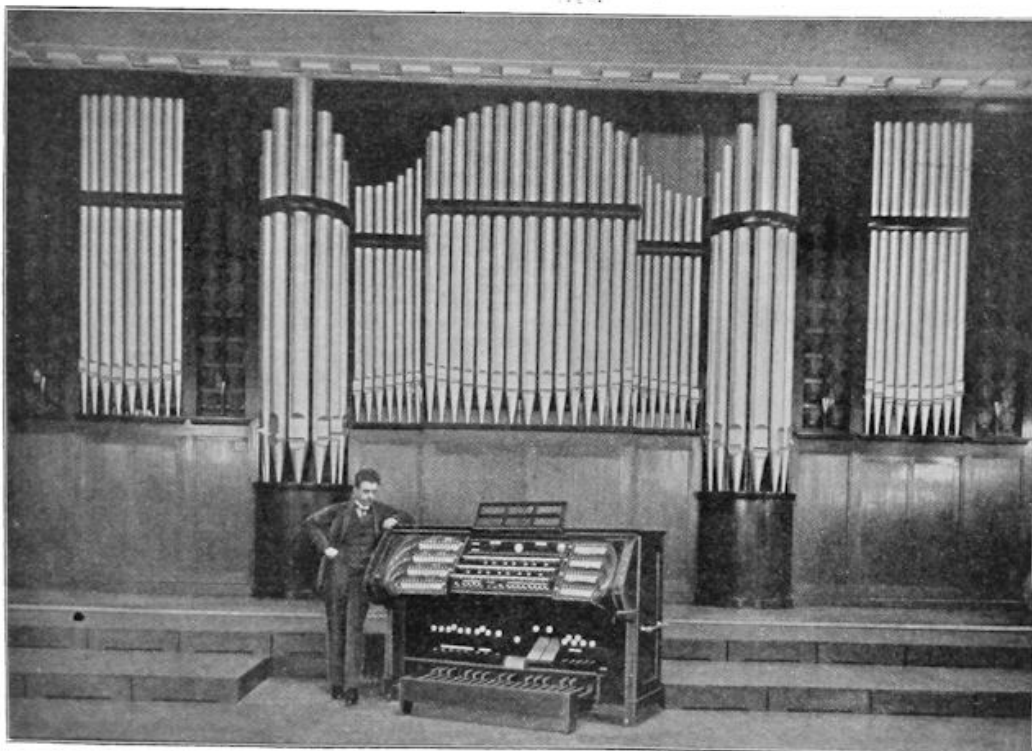
In vele kerken wenscht de gemeente echter een orgel dat ook voor concert-doeleinden kan worden gebruikt. Men vervalt dan in een grooter instrument, met tenminste 3 manualen, en in hoogere kosten.

Gelukkig is ons land nog een vrij groot aantal oude, mooie kerk-orgels rijk, die veelal ook wel zó groot zijn, dat er een aanzienlijk gedeelte van de (vooral klassieke) orgel-literatuur op kan worden uitgevoerd. Wij noemen alleen maar het orgel in de St.-Lourens-kerk te Rotterdam met 72 (gebouwd door verschillende Nederlandsche firma's), dat in de groote kerk te Zwolle met 63 (gebouwd door J. G. en F. C. Schnitger te Groningen) en dat in de St.-Bavo te Haarlem met 60 stemmen (gebouwd door Chr. Müller te Amsterdam).

Een groot modern kerkconcert-instrument met 75 registers bezit de Nieuwe Zuiderkerk te Rotterdam (gebouwd door E. P. Walcker & Co. te Ludwigsburg). Een groot en heel mooi modern concert-orgel bevindt zich te Recklinghausen, niet ver van onze oostgrens. Dit 80 stemmen tellende werk werd in 1925 door laatstgenoemde firma volgens nieuwe beginselen gebouwd. Het is n.l. voorzien van nieuwe zoowel als van zeer oude stemmen, welke al sedert vele jaren niet meer werden gebouwd, zoodaas de bovengenoemde beer-of baarpip, regaal, zingend cornet, ranket, spitsfluit, nachthoorn en bachfluit. De samensmelting van oude en nieuwe stemmen brengt buitengewoon schoone klanken voort. Wie in de gelegenheid is eens een concert op dit zeer bijzondere orgel — waarvan een afbeelding hierbij is opgenomen — te beluisteren, verzuime niet dat te doen. Geen muziek-vriend zal daar spijt van hebben.

K.

1) Niet te verwarren met het in vele gezinnen voorkomende harmonium, een geheel ander instrument dan het orgel. Men spreke daarom nimmer van een orgel, wanneer een harmonium wordt bedoeld.

Een (C C C) principaal-pijp van ruim 11 M. lengte en 543 K.G. gewicht, en de kleinste pijp c 7.

Front en speel-tafel van het in 1925 te Recklinghausen gebouwde concert-orgel met 80 oude en moderne stemmen.

**KERKORGELFABRIEK
M'SPIERING
DORDRECHT**

WINSCHOTEN - MEPEL - RENKUM - ZIERIKZEE

**VOOR GEWIJDE
MUZIEK**

Er is slechts één Instrument voor kerken, en dat is het „Spiering” Orgel. ♦ Geen ander is zoo zuiver in toonkwaliteiten, en zoo heerlijk in melodie. ♦ Eminente kerkorganisten die onze Instrumenten bespeeld hebben, verklaren ze tot de beste om gewijde muziek weer te geven. ♦ Schoonheid van toon, in vereeniging met uitmuntende constructie. Rein-Pneumatisch - Electrisch-Pneumatisch. ♦ Door het geheele land plaatsten wij onze Instrumenten, en noemen slechts enkele plaatsen:

AMSTERDAM - ROTTERDAM
ZWOLLE - GRONINGEN - TILBURG
WINSCHOTEN - MEPEL - RENKUM - ZIERIKZEE

MAAKT UW LEVEN RIJKER!

ABONNEERT U OP

**DE WANDELAAR
GEILLUSTREERD: MAANDBLAD**

Gewijd aan Natuurwaardeering, Heemschut, Geologie en Folklore onder leiding van Rinke Tolman. Met medewerking van Dr. J. Botke, Ir. Felix Ort, A. F. J. Portielje, Henri Polak, Dr. Felix Rutten, Ds R. J. de Stoppelaar, Prof. Dr. A. van Veldhuizen, A. B. Wigman en v. a.

„De Wandelaar” verschijnt den eersten van de maand. Elke aflevering heeft een omvang van minstens 32 bladzijden en is gedrukt op roomkleurig kunststukpapier. Een overvloed van fraaie foto's en teekeningen verluicht den rijken, afwisselenden inhoud.

De maandelijksche verschijning van een aflevering beteekent een hoogtij voor den abonné. Een complete jaargang vormt een bezit van groote, aesthetische, natuurhistorische en cultureele waarde.

Niet zonder reden is „De Wandelaar” in de Pers genoemd

„Het Mooiste Tijdschrift dat in Nederland wordt uitgegeven”

De abonnementsprijs bedraagt f 3.75 per halfjaar.

„Twee afleveringen liggen naast mij en brengen mij met een onwillig en uitgestrekt been haast tot wanhoop. Want wie door dit blad geen lust tot wandelen krijgt, is wel aandoenlijk als een steen! — Dit blad kost f 7.50 per jaar, maar 't biedt waar voor zijn geld. — Groote bladzijden in twee kolommen, schitterende foto's, mooi papier. . . . een lust voor oog, hoofd en hart.”
Dr. J. H. Gunning J.Hz. in „Pniël”.

„Bij vernieuwing verrast elk nummer den natuurliefhebber met een rijkdom van verscheidenheid. „De Wandelaar” voert naar schier alle lands-gedeelten en verstaat het geheim zijn lezers te doen genieten van het werkelijk mooie van de natuur in eigen land.

Dat dit tijdschrift stormenderhand een macht van lezers verkrijgt, is heel geen wonder.”
Ds. Hoekstra in „De Banier”.

„De 5e tot de 8e aflevering ligt voor ons. Prachtige platen. Zinrijke en boeiende tekst. Een heerlijke gids voor allen, die de natuur liefhebben en

haar wenschen te leeren kennen tot in haar intieme schuilhoeken toe.
Superieur werk, dat bewondering afdwingt.”

Ds. J. J. Knap in „Oude Paden”.

„Wij hebben deze uitgave reeds meermalen aanbevolen en meenen, dat zij bij onze lezers genoeg bekend kan zijn. Toch willen wij den inhoud van de Aug.-aflevering nog weer eens opnemen. Wij vinden deze uitgave zoo uitnemend en schoon, dat het ons leed zou doen, zoo zij door gemis aan belangstelling niet slagen zou.”

Dr. W. A. van Es in de „Leeuwarder Kerkbode”.

„Wij vestigen nog eens de aandacht op dit prachtige, levendige tijdschrift vol mooie foto's en natuurstukjes. De nummers overtreffen elkaar bijkans elke maand.”

Ds. A. M. van de Laar Krafft in het „Jeugdkerkblad”.

Vraagt een gratis-proefnummer bij den Uitgever A. G. SCHOONDERBEEK te LAREN.

Geen beter leven dan 'n goed leven!

Indien Uw maag U geen goed leven toestaat, indien gij last hebt van zuur, misselijkheid, gassen, opgeblazenheid, slechte spijsvertering, drukking en pijn in de maag, neemt dan na elken maaltijd twee

IRVING'S GIST-TAMINE TABLETTE

Het zal U opknappen!

Duizende getuigschriften van dankbare gebruikers voorhanden. - Een uit velen:

Sedert eenige jaren ben ik reeds lijdende aan maagstoornissen, en heb steeds op dieet gestaan, hetwelk mij niet baatte, tot één mijner vrienden mij raadde eenige flacons Irving's Gist-Tamine tabletten te gebruiken. Wat mij goed geboort heeft, ik ben thans zoover, dat ik weer van alles kan eten. J. V.

Neem proef op onze kosten.

Koop een flacon van 75 cent. Indien gij na het gebruik hiervan geen verbetering bespeurt, zendt ons de ledige verpakking en wij betalen U het geld terug.

By alle Apothekers en Drogisten

F. 0.75 - F. 1.85 - F. 3.- - F. 8.-

Wacht U voor namaak!

GIST IS LEVEN!

N.V. Alg. Holl. Handel & Ind. Mij. - Denneweg 140 - Den Haag

DEZE HEERLIJKE NIEUWE ZEEP HEEFT ALLE HARTEN VEROVERD

Overal zijn de vrouwen ingenomen met de nieuwe toiletzeep. Zij vinden dat zij er verrukkelijk uitziet, — zoo helder wit en zacht; en dan de geur — zoo teer en bekorend en bovenal houden zij van het overvloedige schuim, dat zich met water onmiddellijk vormt. Zij zijn verbaasd dat zulk een luxe zeep zoo weinig meer kost dan gewone toiletzeep. Lux Toilet Zeep is inderdaad de eerste zeep van zulk een voortreffelijke kwaliteit die tegen zulk een matigen prijs wordt verkocht. Slechts voor de fabrikanten van de beroemde Lux, met hun talent voor kwaliteit en hunne geweldige hulpbronnen was dit te bereiken.

U zult verrukt zijn over het schuim, zacht als satijn en de fijne geur.

LUX TOILET ZEEP

LS 14 - 020 H

N.V. DE LEVER'S ZEEP MAATSCHAPPIJ, VLAARDINGEN

MUZIEK Na storting van f 2.- op Postrekening 98947 van HANDELMIJ. GOUDSWAARD ROTTERDAM

ontvangt U franco een flink pakket goede, gemakkelijk speelbare, Christelijke Muziek voor harmonium. — Vraagt zichtzending.

Doe Uw voordeel

en betrek Uw goederen vanaf fabriek tegen fabrieksprijs.

Lakens, Sloopen

Wit, Wol en Jaegerflanel voor levering aan particulieren.

Zwaar Wit Flanel

per stukje van 30 el
f 7.20, f 8.40, f 10.50

Extra zwaar f 12.90, f 13.80

Graslinnen Lakens

breed 150-160-170 cM. p. stukje v. 21 el
f 11.50, f 12.60 enz.

Fijn Madapolam

breed 80 cM p. stukje van 20 el
f 6.50, f 6.-, f 5.20

Dankbetuigingen ter inzage.

Zendingen franco

WITGOEDERENFABRIEK FIRMA

J.H. ROERINK & CO

VRAAGT GRATIS STALEN

ZWOLLE

WHEEL ADV. 1904

Zeiss-Spiegellicht DE KERKVERLICHTING

Vertegenwoordigers voor Nederland:
- N.V. Technisch Bureau MARYNEN -
Waldorpstraat 52 - Den Haag

Let op dit
Fabrieksmark

EEN GESCHENK VAN BLIJVENDE WAARDE IS DE NIEUWE PRACHTUITGAVE VAN —

ULFERS' KINDERBIJBEL

Het is een ware wonderuitgave, vederlicht en smaakvol gebonden, verrijkt met

33 PLATEN, IN VIER-KLEURENDRUK

In één Prachtband f 9.75
In twee banden. f 110.75

Bij iedereen Boekhandelaar verkrijgbaar. Uitgave

N.V. Uitgeverij P. D. Boile

Kon. Emmaplein 7, Rotterdam

Postrekening No. 150014

Abonneert U thans op de
Schouwvreesker Bibliotheek

Een welkom Kerstgeschenk
is immer "4711" — hetzij alleen of samen met die uitgelezen middelen voor de verzorging van lichaam en schoonheid, die de opwekkende kracht en den frischen geur van de "4711" bezitten.

Verlaagde prijzen
Flesschen: f 3.40, f 2.30, f 1.30
Speciale Kerstverpakking Kistjes à 3: f 10.—, f 6.75, f 2.50
"4711" Door Kwaliteit — het Wereldmerk

4711 Eau de Cologne

"4711" Eau de Cologne-Zeep - "4711" Matt-Creme en Cold Cream

Mavr DE BRUYN OUBOTER
vraagt togen 1 Januari een
EENVOUDIGE DIENSTBODE
als meisje alleen, v. g. m. g.
voorz. Luon n. tekwannh
Ann. of. brieven Swee-
linckstraat 290, Den Haag.

Ziekten van de Borst
(strottenhoofd, luchtpijp, longen)
Verwaarloosde Verkoudheden Chron. Bronchitis Katarrhe - Asthma

Het geneesmiddel voor deze kwalen zijn de **BALSEMPILLEN** van H. VAN AKEN, Apotheker Specialist te Selsele.

Bi het gebruik zal men ondervinden dat de hoest onmiddellijk bedaert en na enkele dagen geheel wikt. Het opperv. wordt gezonder, milder en vrijwel in enkele weken. Het gerocel van draking op de borst, de opwachtschijden worden minder en verlaagen, de ademhaling wordt gemakkelijker en ruimer, een duidelijk teken van een grotere doorgevelijkheid voor lucht van de longen.

Apotheker van Aken's **BALSEMPILLEN** worden sinds jaren met goed gevolg toegepast.

Verkrijg in doosjes van f 1.— bij apothekers en drogist.

Teucht bij zoek de handtek H. - AKEN rond het doosje.

Import: SCHULTE & THISE, Postbus 55 - Middelburg.

DIT TIJDSCHRIFT
WORDT DOOR
ONS GEDRUKT

DRUKKERIJ HOLLAND
AMSTERDAM
N. Z. VOORBURG WAL 68 - 62

Alles ingenaalde boeken worden voor 12 cent meer geleverd voorzien van linnen rug, en zijn dan uiterst geschikt voor uitleenbibliotheek.

OUDE EN NIEUW

Nieuwe Boeken: Dlemen de Jel, Een regentzoon in het rampjaar, P f 3.60, I f 2.75; Lamke N. Zaansch Binnenhuisje, P f 3.00, I f 2.50; Hille Gaerthe, Hellige Kerstnacht, P f 2.90, I f 2.—; Id. Id., Kool en Rozen, P f 3.90; Hoogstraten-Schoob, De lange weg, P f 2.90, I f 2.25; Lantermans, De Stiekemerd, P f 2.90; Van Nes-Uitkens, Maretaikken, P f 3.90; Sevenma-Themmen, Als nieuw geboren kinderens, P f 2.90, I f 2.15; Dr. J. Waterink, Opdat zij licht zien, P f 3.90; Ph. Gibbs, Het kruis in de Branding, P f 6.90, I f 5.80; E. von Maltzahn, Vanwaar zijt uif P 3.90, I f 3.1; J. Oterdahl, Een uit velen, P f 4.90, I f 3.90; Runa, De familie Ekekrans, P f 2.90, I f 2.—; Knap, Geplukte aeren, P f 2.25; Prof. Jonker, Het licht tegemoet, f 3.90; Prof. van Rijn, Aart J. Th. Jonker, P f 2.90; Dr. Woods, Christus en ons dagelijksch leven, P f 4.90; Wirtz, De opvoeding der vrouwelijke ridders leugd, P f 3.50; Dr. J. H. Bavinek, Levensvragen, P f 2.25, I f 1.10; Ds. K. Schilder, Tusschen „Ja“ en „Neen“, P f 5.90; Bosboom-Toussaint, Deltische wonderdokter, P f 1.—; v. d. Hulst, Bijbelache verhalen, P f 6.75.

Tweedehandsch boeken, zoo goed als nieuw. Oberman, Keur uit de Letterk. balatenschap, P f 2.—; Oehning, Geschiedenis des Christendoms, P f 3.75; Prof. van Nes, Het Christendom in Woord en Beeld, P f 15; Ammers Kuller, Tantalus C f 2.62, Baas, Schepen zonder Anker, C f 1.50; Barclay, Rozenkrans C f 1.80; Betsy, Een Kerstnacht door Dickens, P f 2.—; v. d. Valk, Profect der Mortonen, P f 2.75; M. v. O., In Gods leerschool, C f 1.50; Mercator, Onder Jeruzalems poorten, C f 1.50; Moreux, De geheimzinnige wetenschap der Pharaos, P f 2.—; van Arkel, Lange Ngl en Jerdaan, P f 2.50; Dr. de Moor, De Hemel geopend, P f 2.50; P. de Zeeuw, De worteling om het kind, P f 3.50; Tine Bonnama, Over de Grenzen, C f 1.35; P. de Buck, De Profeten v. Israël, P f 2.75; Chappuis, Napoleon, P f 2.—; Coopers' werken, 4 din, C f 3.—; Comrie, A. B. C. des geloofs, C f 1.25; Diepenhorst, Strijd i/d. Staten Generaal, P f 8.—; Joh. Dose, Vrouwenadel, C f 1.25; Dumas, Marg. Gauthier, P f 1.—; Erckman-Chatrain, Vriend Frits, P f 1.—; Groen, Handb. Vad. Gesch., 8 din, P f 8.—; Haardt, De Goutgule, C f 1.50; Heitefuss, Het Zood, P f 1.75; C f 1.30; Id., Bertha Strattman, C f 1.75; Christelijk Vrouwenboek, I f 1.75; Ihlenfeld, Victores Mundi, P f 0.90; Keuning, Apple Nyland, C f 1.40; Kingsley, Zoon v. Kajsphas, C f 1.65; Kuyper H. S. S., Licht in Dulsternis, C f 1.—; Ds. v. d. Linden, Oefenschool des Gebeds, P f 1.50; Jan Maclaren, Zielenaedel, C f 1.50; Diverse deelen v. Justus v. Maurik, C f 0.75 p. d.; Multatuli, Max Havelaar, P f 1.25; Namenhauer, In welk teeken, C f 1.30; Mathilde Rooz, Haar zoon, C f 1.60; Visscher, Tien de heide riep, C f 1.40.

I is prechthand; C is geartonn.; I is ingenaald
Franco toezending door:

B. VAN NES Czn.
DIEREN
GIRO No. 26700
MAGAZIJN VAN GOEDKOOPE BOEKEN

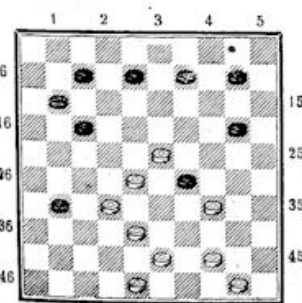
Onze BARNOVA-ORGELS
worden in geheel Nederland geroemd dank zij hun prachtige modellen, moeden toon en prima afwerking. **Prijzen vanaf f 115.—.** Harporgels vanaf f 285.—. Betaling in overloop met den koper. **LEVERING FRANCO DOOR GEHEEL NEDERLAND.**
Fa. H. J. TIJSSE IING, Barneveld

Dammen
BIJZONDERE STANDEN EN SLAGWENDINGEN IN HET DAMSPEL.

In het damspel komen soms standen voor met een winstgevende afwikkeling, welke een sterk element van verrassing in zich bergen. Het effect is voor menigeen een moment van werkelijk genoeg. Soms doet zoo'n afwikkeling denken aan een fijn mechanisme, soms aan een geestige..... anecdote!

Zoo herinneren wij ons een stand van den bekenden problemist G. Mantel uit Hengelo — verschenen in het Engelsche maandblad „Draughts Review“.

De stand was:

Zwart: 7—11, 17, 20, 29, 31.
Wit: 23, 28, 32, 34, 38, 43, 44, 48, 50.

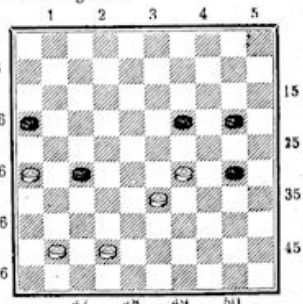
Zenuwstillend
en zenuwterkend is de werking van
MIJNHARDT'S
zenuwtabletten
Glazen Kastele 76 et B4 Apoth. en Drogisten

De zet, welke hier de winstgevende is, lijkt op het eerste gezicht belachelijk!
Je kunt immers op zoo veel verschillende manieren slaan?! Zie slechts:

1. 28—22!!	Zwart.	29×27
2. 32×5 gewonnen.		
1. 28—22		29×49
2. 50—44		49×27
3. 32×5 gewonnen.		
1. 28—22		17×19
2. 34×1 gewonnen.		
1. 28—22		17×37
2. 48—42!		37×30
3. 23×1 gewonnen.		

Het verrassende element in dit vraagstuk is de groote slagkeuze: de varianten, welke allemaal tot de vernietiging van zwart voeren. Met minder materiaal werd door den heer H. N. J. Winter (thans woonachtig in Ned.-Oost Indië) een juweeltje van een vraagstuk gecomponeerd, waarin ook weer de slagkeuze verrassend werkt.

Zie het vraagstuk.

Zwart: 16, 19, 20, 27, 30.

Wit: 26, 29, 33, 41, 42.
Wit, die een minder goede positie inneemt, waagt een lokzet.

1. 42—37	Zwart.	27—31
2. 37—32		31—37
3. 29—23!		Verrassend!
3.		19×39

de beste, want op 37×39 zou wit winnen door 29×43.

4. 26—21! 16×38
Moet de meeste slaan.
5. 41—14!

Daar het aantal mogelijkheden in dezen stand gering is, geeft het vinden der oplossing geen groote moeilijkheden, doch het resultaat met zoo weinig materiaal is er mooier om.

In een volgende rubriek zullen wij nog eenige van deze standen publiceren.
W. HOEKSTRA.

Vóór het inzeepen
Als zij U mogelijk scheert omdat Uw huid gauw stuk gaat en pijn doet, dan kunt gij dit geheel voorkomen, indien gij vóór het inzeepen de huid even inwrijft met slechts een weinig
PUROL

Tafeldecoraties

Er wordt nog altijd gesproken over den glorie-tijd van Venetië, ofschoon deze al lang voorbij is. Maar zelfs nu nog leeft in verschillende wijken van de mooie stad nog steeds het idee van het oude Venetiaansche handwerk.

De glaswerkers, zij houden hun vak hoog en het gaat van vader op zoon. Ze maken werkelijk meesterstukken van schoonheid.

Glas, een breekbare en lastige substantie, wordt een buigzaam en gemakkelijk kneedbare stof in bekwaame handen van een Venetiaanschen glaswerker. Ze maken het zacht, spinnen het, draaien, blazen, vormen en kleuren het, in duizenden mooie ideeën.

De producten, welke de verschillende landen bereiken, zijn zorgvuldig verpakt in watten en houtwol en wanneer ze uitgepakt worden, staan we vol bewondering, voor de nieuwe ideeën van tafeldecoraties, fruit en bloemmotieven, zoo schitterend van kleur en uitvoering, dat het bijna niet van echt te onderscheiden is.

Tusschen druiven, allerlei vruchten, noten, welke we naar eigen verkiezing kunnen rangschikken. 't Mooiste zijn zeker wel de nagebootste bloemen van glas, zooals lelietjes, primulaveris, viooltjes, vergeetmientjes en al die fijne bloemsoorten.

Slechts de persoonlijke smaak van den handwerker kunnen zulke bloembladen maken, het lelieblad zoo natuurlijk vormen.

We zien kandelaars, waarvan de voet is versierd met een toefje juist opengaande lelietjes, van glas geblazen, gevormd. Een ander verrassend idee is een tafellamp in welks groote bleekblauwe bowl (gevuld met water) takjes drijven van bloemen, zooals anemonen, waterlelies, slapende als 't ware op den bodem. Het water verhoogt de schoonheid en vorm der bloemen en geeft aan 't geheel een natuurlijk idee. Een mat perkament gekleurde kap, past bij de kleur der lamp.

Juist zulk glas als dit, versierde de salons der Medicis, en de hedendaagsche makers ervan, hebben niets van de vaardigheid hunner voorvaderen verloren.

Over het algemeen wordt den laatsten tijd voor tafeldecoraties en speciaal voor middenstukken, veel glaswerk gebruikt, vooral lampen.

Wij geven eenige voorbeelden van nieuwe Fransche ontwerpen, beschermd licht voor decoratie.

De transparante bowl b.v. is gevuld met bellen in verschillende kleur, met een voet van gepolijst metaal.

Het licht zit binnenin en geeft door de gekleurde bellen een fantastisch schijnsel.

De hooge lichtstandaard (ook voor middenstuk) is van transparant en bevroren glas, het laatste model is er een van glas, gedragen in verzilverd metaal. Het stuk verspreidt een prachtig licht en kan tevens met bloemen gevuld worden.

Nu het Kerstfeest nadert, zullen we ook een paar ideetjes voor de kersttafel bespreken.

Hoewel men groote verscheidenheid van moderne tafelerlichting ziet, kan de kaarsverlichting voor Kerstfeest toch altijd het mooiste, het meest toepasselijk genoemd worden.

Het nieuwste is vier lange naar boven puntig toeloopende kaarsen in 4 korte kandelaars te plaatsen en deze te groepeeren om een middenstuk van fruit of bloemen. Meestal wordt de glimmende hulst met roode bessen toegepast, doch roode rozen, roode en witte anjers, roode tulpjes en zelfs Chrisanten staan heel mooi.

Rood en rose worden bij kunstlicht nog fraaier, doch we raden nooit aan geel of lila te kiezen, daar deze vaal, bijna kleurloos lijken en dus niet feestelijk aandoen.

Een middenstuk van veelkleurig fruit echter, vervangt de bloemen. Geplaatst op een groote platte glazen schaal in een bleekgroene kleur, zal het tusschen de hooge kaarsen, 't best tot haar recht komen. We rangschikken het fruit zoo losjes mogelijk, uit elkaar, over den rand hier en daar een trosje druiven.

Hetzelfde kunnen we doen met hulst, lange takken hulst zijn voor tafelvesiering niet gemakkelijk en niet sierlijk te rangschikken, het stuk wordt daarbij te hoog.

Aardiger is het, eveneens een platte glazen schaal te gebruiken, bleek-groen wit, Boheemsch kristal of iets dergelijks, (geen donkere nuances) en daarop wijd uitgespreid korte takjes hulst, zoodat het middenstuk te zamen met de kaarsen een fraai geheel vormt.

Wat het aanschaffen van de korte kandelaars betreft, deze kunnen we in elken prijs koopen, daar ze bestaan in zilver, tin, nikkel en zelfs van hout.

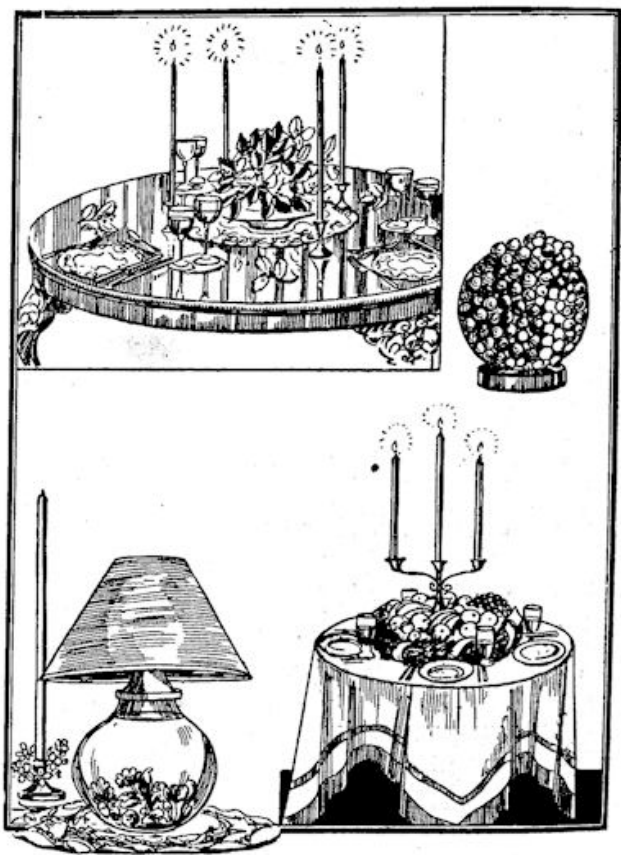
Een aardig middenstuk is ook een krans, gemaakt van dennen-takken met een rood lint omwonden, aan de uiteinden tezamen gestrikt, eenige dennenappels kunnen er tusschen prijken, doch noodig is dit niet. De krans wordt gevuld met fruit, noten, amandelen enz., in 't midden zet men een kandelaar met één of meer kaarsen. Als we mooi gekleurd fruit gebruiken, vooral roode appels, zal dit middenstuk buitengewoon mooi zijn.

De tafel bedekken we met een goudgeel damast of wit damast laken. Natuurlijk leggen we in 't midden van den krans een stevig stuk karton, zoodat het kleed vlekkeloos blijft.

BOTERKUSSENTJES volgens een oud Zeeuwsch recept.

De bereiding van onze Boterkussentjes is van meer afhankelijk, dan alleen van superieure ingrediënten. Een overgrote rol in het productie-proces speelt hierbij de juiste verhouding, waarin de grondstoffen worden toegevoegd, alsmede de juiste temperatuur, waaronder de samenstelling wordt gekookt.

VAN MELLE'S
ZEEUWSCHE
BOTERKUSSENTJES

Nà het scheren nu

is

vóór het scheren morgen!

Zoo goed als U scheerzeep nodig hebt, om Uw baard en huid te prepareren voor het eigenlijke scheren, even goed hebt U Aqua Velva nodig om nà het scheren Uw huid haar soepelheid te doen behouden.

Aqua Velva, Williams wetenschappelijk preparaat voor na het scheren, schijnt niet na, heelt kleine wondjes en houdt de huid soepel en jeugdig. Aqua Velva nu gebruikt, maakt dat U zich morgen prettiger scheert.

Vraag gratis monster en neem proef. Aqua Velva houdt de huid zacht als fluweel.

Gratis Monster

Kuypers & Co., Amsterdam
Hierbij 10 cent porti, waarvoor te zenden monster Aqua Velva

WILLIAMS
Aqua Velva

f 2.—
per groote flacon

f 0.50
per reisflacon

ZIJN GLIMLACH
IS GOUD WAARD,
NIETWAAR?

Doe alles om hem
dien levenslust te
doen behouden;
geef hem dus ook
elken dag

LEVERTRAAN
EMULSIE
BROCADES
VERKRIJBAAR BIJ
APOTHEKERS & DRUGGISTEN

Studeer techniek thuis!

WERK HARD · DOE STEEDS UW BEST ·
STUDEER VLUIG! Ziehier drie der 10
„geboden" van het succes van Charles
M. Schwab, den president van de Ameri-
kaansche staaltrust. Hij schrijft: „Mijn
ondervinding heeft bewezen, dat men-
schen, die gedwongen waren zelf hun
studie aan te vullen, zich breder en
dieper hebben ontwikkeld dan anderen.
Een groot aantal knappe leiders
van heden moesten hun kennis op-
doen, nadat zij op jongen leeftijd de
school hadden verlaten." Waarom zult
Gij U dan beklagen, dat Ge niet naar
een school hebt kunnen gaan? Doe als
de Amerikanen en pak aan. Gebruik
eik vrij uur om U in Uw vak te ont-
wikkelen. De hiertoe noodige lessen
kunt Ge thuis ontvangen van

PBNA HET NEDERLANDSCHE TECHNICUM
DIRECTIE: E. J. ROTHUIZEN EN F. WIND
11 VRAAG UITVOERIG PROSPECTUS, DAN
KOSTELOOS WORDT TOEGEZONDEN

Radio-cursus Woensdag a.s. van 18—19.30 uur. Gollf. 1875 M.

KENNIS IS MACHT.

DE HANDELSCHOOL „MERCURIUS" te ARNHEM,
Dir. A. van der Horst, verschafft U praktische kennis,
waaraan U iets hebt voor Uwe toekomst! Zij helpt
U op de zekerste, gemakkelijkste en goedkoopste wijze.
Zij geeft de beste schriftelijke opleiding, uitsluitend
voor de officieele praktijkdiploma's (Mercurius, Verg.
van Leeraren, Staat). Zij heeft verreweg het grootste
aantal geslaagden, thans reeds meer dan 750. Zondt
ons onderstaanden **BON** (duidelijk ingevuld) als druk-
werk toe (porto 1½ cent).

- BON**
- A. Volledige opleiding Boekhouden voor Be-
ginners.
 - B. Spec. Repet. cursus Boekh. voor afgew.
en verzoverden.
 - C. I. Nederlandse-, C. II. Duitse-, C. III. Eng-
elsche Handelscorrespondentie.
 - D. Volledige opleiding Stenografie.
 - E. Opleiding Staatspraktijkdiploma voor Han-
del en Administratie (alleen voor bezitters
van het gewone praktijkdiploma).

INVULLEN: Zondt mij omgand gratis en franco (zondt
(28) der verplichting) naamlijst van geslaag-
den, prospectus en profielos van Cursus

Naam Adres

Iedere abonné die een abonné aanbrengt voor tenminste
een heelen jaargang ontvangt gratis een mooi boek

Vrije Tijd is Geld
als U een Wikuna
heeft

Een gegaran-
deerde verdien-
ste van f 3.50 en
meer per dag.

Het geheele jaar
kunt U werken,
onverschillig
waar U woont.

De vraag naar WIKUNA-SOKKEN wordt elke dag grooter:
zij worden in meer dan 500 winkels verkocht. Wij zoeken
daarom vele dames, heren, oud en jong, echter allen die
resp. eigen kazer beschikken, om kousen, sokken en andere
tricotagen voor ons op onze breimachine Wikuna
te breien. Het werk is gemakkelijk en een-
voudig en wordt thuis gedaan. Vakken-
is geen veracht.

Dese bon afdrukpen
en opzenden aan:

N.V. DE PRODUCTIE
VAN GEBREID GODE-
DEREN ALS HUISWERK
MET BREIMACHINES
„WIKUNA"
AMSTERDAM C
Postbus 64 Afd. 30

N.V. DE Productie van gebreide
goederen als huiskerk met breimachines
„WIKUNA" Eredriksplein 6-8,
afd. 30, Amsterdam C.
Gelieve mij gratis en franco te zenden,
zonder eenige verplichting aangaande Uw
prospectus met afdrukpen.

Naam: _____
Woonplaats: _____
Straat: _____

Slechthoorend?

Koopt in geen geval een hoorinstrument voor U
een gratis proefzending hebt gevraagd bij de
speciale zaak in Hoorinstrumenten der

FA. P. GEERVLIT

AMSTERDAM - OUDE SPIEGELSTR. 7.

Vraagt de Brochure „BETER HOOREN".

ZOD JUIST VERSCHENEN:

DOOR
R.E. V. ARKEL

In sierlijken
prachtband f 3.90

Een mooie bundel met
52 Meditatien van den
geleerden Utrechtschen
predikant.

Verkrijgbaar bij den
Boekhandel en bij den
Uitgever A. FISSCHER,
Elisabethstraat 5,
UTRECHT.

VASTE BETREKKINGEN.

A-cursussen: kornies, politie-beamte, maréchaussée,
verpleger, verpleegster, bastiler, spoorweg-beamte, hulp-
keurmeester, (v. slagers, examen 1930), enz. Goedkoop
briefopleiding. Inlicht. gratis. Vermeld geboortedatum.
B-cursussen, voor beginners: praktijk-diploma boek-
houden, Alg. ontw., Ned. taal, Fransch, Duitsech, Engelsch,
rekenen, aardr., enz. De B-cursussen zijn voor jong en
oud en kosten f 15.— in gedeelten. Woordenboeken en
atlassen gratis. Lager onderwijs voldoende. Correctie van
gemaakt werk. Na goeden afloop diploma's. Velen ver-
wierven door het dipl. Boekhouden goede positie of
bijverdienste. Vraag adressen.

ASSO Rosendaalschestraat 240,
ARNHEM.
Dir.: J. VAN DER BIJ.

Indien U voor de voeding van Uw gezin
het allerbeste verlangt, probeer dan eens

VLUG KOKENDE HAVERMOUT

H-O

DE SUPERIEURE KWALITEIT KOST NIETS MEER
DAAR DE PAKKEN EEN VEEL GROTER
INHOUD HEBBEN DAN ANDERE MERKEN

IN GEZONDE EN IN ZIEKE DAGEN STEEDS HET IDEALE VOEDSEL.
Ook als toespiaj aanbevolen. Regelmatig gebruik van H-O verbetert de geheele
constitutie. Niet alleen de spieren, ook het zenuwstelsel komt het ten goede.

Uw Kinderen hebben recht
op een eigen blad. Laat ze
daarom het
Kleine Schouwvenster
lezen.

Uitgave N. V. Uitgevers-Mij. E. J. BOSCH J. B. van
N. Z. VOORBURG WAL 68 — AMSTERDAM

ONZE PRIJSVRAAG

De vergissingen van Oom Jacob

Ja, dat is een wonderlijke geschiedenis met Oom Jacob. De goede man — hij is pas tachtig jaar geworden — woont met z'n vrouw in Haarlem en heeft een nicht en neef wonen te Buitenzorg op Java. Het paartje is in Indië getrouwd, en Oom Jacob wil de jongelui een gelukwensch zenden..... en dat doet hij dan ook: hij schrijft een hartelijken brief. Nu heeft

Oom Jacob één gebrek: hij is niet zoo best van geheugen meer en vergist zich nog wel eens, als hij iets vertelt. Dit komt ook tot uiting in den brief, welken hij aan zijn neef en nicht schrijft: daarin staan dingen, die absoluut niet waar kunnen zijn. Toevallig kregen wij den brief in handen, en kunnen wij er een gedeelte van afdrucken. Hier is de brief:

Haarlem, 29. Febr. 1916

Beste neef en nicht

Jeluis zult er denken mij, veel van of kijken, van je oom een brief te krijgen. Nu, ik schrijf dan ook heel liefs meer; maar ter gelegenheid van Jeluis huwelijkt viel ik nog eens de pen ter hand nemen. Voorde omdat Jeluis in Indië leeft. Je weet, daar stel ik altijd nog een beetje belang in, omdat ik zelf een jaar of twee op Java gewoond heb. In de laatste jebats dan mijn hartelijke gelukwenschen met Jeluis huwelijksdag. Welk een gelukkig paar mogen Jeluis waaraan beschouwen; ook de wonen Jeluis ver van familie en vrienden: en in zoo vreemde

omgeving. Het is heel wat anders, Marie, of je zoude jij, vragen te Luffens, bij je Knaufkamers op de Cenera. toen kijkt, dan niet datje niet je vraagstuk, de zion leven de Almatas Leeft opkomen! Ik leef al, tijd meer op als ik aan mijn Indische tijd denk! Ik was even huwelijk jaar toen ik voor 's ouw indur. Die eerste zieren zal me heugen. Vooral, omdat wij — juist toen wij uit het Surabaja in de Periside golf Krasand — met. Weyond Hoornwer byra schipbreuk leden, omdat ons schip (con dubbel schraaptoomship prof/wiel) onopzettal van bord en geluend werd, daar heb son schraap Kingt geaakt was. Tuse dagen hebben wij vromagelbord, en of ons draadbus S. O.S. -veinas een, onder Letlandsche slag varend, schip, (dat. Tese van de Kralenke kust had gehaald) ons te heelp kwam. Maar dit is ook eenige voortem geest dat ik op dese zee medemaakt. —

Dat was kunnen Jeluis de zion teuren van je oude, omi (Sichelus). Laag ik Louwrens vertellen hoe het in het oude Haarlem gaat. Oby eigenlyk in er niet veel verbandend; ik woon nog heel vroeger met tante in het oude huisje! Ik maak elke morgen mijn vroegen wandelingen, en verzorg mijn kuintje (van mynen haalde ik er wel twee boden aanbode uit!) 's Middags doe ik een dutje, en 's avonds lees ik mijn kranten. Een heele amste was bl. (December): de viering van ons vijfzigjarig huwelijks-fest — je weet mijfobin dat ik ook in Indië getrouwt ben, toen ik vijf jaren in de boot was — Er zijn heele keur kennis van vreege op bezet geweest, en heel wat rade hummeringen opgeschald. Weet Jeluis wat aardig was? Die een wasgen amblenade ter Periside hier, die by myn huwelijkt afspraak, op myn fleestale gaat Tegeschu...

Nu is dit onze vraag: Welke vergissing heeft Oom Jacob (ongewild natuurlijk, want het is een dood-eerlijk man!) begaan? Kunnen onze lezers aanwijzen wat er in dezen brief niet juist kan zijn?

Het lijkt ons een mooie oefening om de scherpzinnigheid onzer lezers op de proef te stellen.

Men zende ons per brief de oplossingen van deze prijsvraag en doe dit in den volgenden vorm:

Niet juist is in den brief van Oom Jakob:

- 1) _____
 - 2) _____
 - 3) _____
- enz., enz.

Men beantwoorde zoo volledig mogelijk. Eventuele taal- of stijlfouten, welke men meent aan te treffen, behoeven niet aangegeven te worden: Oom Jacob is een oud man, die reeds 65 jaar geleden van school kwam!

De oplossingen moeten vóór 15 Januari a.s. in ons bezit zijn.

Voor hen, die de meeste vergissingen aanwijst(zen), stellen wij beschikbaar een cadeau ter waarde van f 25.— (eventueel te verdeelen over hen, die een gelijk aantal vergissingen aanwijzen). Verder wordt beschikbaar gesteld een prijs ter waarde van f 10.—, en meerdere boeken.

Alle oplossingen te zenden aan de Redactie van *Het Schouwvenster*, N.Z. Voorburgwal 68, Amsterdam (C.).

't Ezel-lesje

'k Had vroeg dien dag mijn bergstok opgenomen. Nu was 'k aan 't doel van mijnen tocht gekomen. En 'k overzag daar al die heerlijkheden Van 't bergland om mij heen en 't dal beneden. Die bergstroom, die op melodieuze wijzen De grootheid van zijn Schepper wilde prijzen. De bergen, paars-blauw van lavendelbloemen. (Die men Gods reukaltaren hier kan noemen) Zij legden op de vleugelen der winden Hun geuren, die zij aan die wieken binden. Wijl diep in 't dal, beschut aan alle zijden. De dorpjes nest'len in hun groene weiden. En — vroolijk schiet de zon haar gouden stralen Op al die lieflijkheid van berg en dalen! — O, Harmonie! (gebenedijdt is 't woord) Waar alles saamsmelt in één lofakkoord!

Toen zag 'k dat ezeltje den berg afgaan, Van lasten aller soorten zwaar belaan, Stil, heel omzichtig, kwam het naar beneên. Een weg zich kiezend over stok en steen. De „baas" liep achter hem — een twintig pas — Met zijnen vriend, met wien hij bezig was..... Het ezeltje ging moeizaam zijnen gang, En 't spitste steeds zijn ooren (och, zoo lang!) Vaak keek het om met zijnen grijzen kop En ving dan woord of blik zijns meesters op. Kwam 't grauwte bij een tweesprong van den weg. Dan stond het stil — zag om. — „Waarheen nu, zeg?" De baas roept: „rechts!" of „links!" — „voorzichtig" [daar!]

En 't ezeltje is steeds voor alles klaar! — Dan — eind'lijk, zie — daar kwam 't aan 't doel der [reis.

Dat was voor 't dier als 't ware een paradijs! Daár werden alle lasten afgelegd. Hij werd gestreeld, hem werd veel liefs gezegd: Nu mocht hij grazen in de frissche wei, Want — 't ezeltje was thuis en — o, zoo blij!

En denk nu eens — ik heb bij dag en nacht Zoo dikwijls aan dat ezeltje gedacht. Ja, vaak gebeden, dat, in 't groot en klein, Ik ook zoo trouw aan 's Heeren stem mocht zijn: Opdat ik eens — (o, Heer, het is mijn, beë) — Kome in Uw „Thuis", vol harmonie en vreed.

CELESTINE OLIPHANT—SCHOCH.

Een Vrolijk Kerstfeest
 Meer dan eenig ander is het Kerstfeest het feest der blijde gezichten. En hebt U wel eens bedacht, hoe goed daarom een flacon heerlijke, geurige Eau de Cologne Boldoot als Kerstgeschenk op zijn plaats is. En leder in Uw familie- en vriendenkring kunt ge blij maken met zo'n flacon Eau de Cologne Boldoot.

Manopole Flacon	Impensie	Venstable
Heele Kroppflacon	fl. 3.25	fl. 1.85
Halve Kroppflacon	2.30	1.25
	1.30	0.75

Als Kerstgeschenk
Eau de Cologne
Boldoot

6 NIEUWE WANDCARTONS
 VOOR DE JEUGD
 Ontworpen door
NELLY TEN HAVE

- Als kaarsjes in den nacht.
- De wereld schijnt mij wonderschoon.
- Onze Vader, trouw en goed.
- Kind'ren van één Vader.
- 'k Sluit mijn oogjes, vouw mijn handjes.
- 't Hwaal is vol van U, o Heer.

Prijs 10.90 per stuk. Ook in lijst verkrijgbaar
UITG. N.V. BOEKHANDEL W. TEN HAVE
 voorheen H&VEKERS Boekhandl., Amsterdam
 Kalverstr. 154 - Telef. 44068 - Postgiro 3248

De
Geuzenkapitein
 DOOR
L. PENNING
 Prijs (geb.) f 2.40

Verkrijgbaar bij den
 Boekhandel en bij de
 Uitgeefster:
N.V. Uitg.-Mij.
E. J. BOSCH Jbzn.
 N.Z. Voorburgwal 68
 AMSTERDAM (C.)

VERSCHEENEN:
HEILIGE
HERINNERINGEN
 Een Bundel
 PALESTINA-PLATEN met Bijschriften
 van
Ds. R. E. VAN ARKEL
 Een boek als:
„HET LAND DAT IK U WIJZEN ZAL”

Een schitterend mooi boek van de hand van den in Christelijke kringen zoo geliefden predikant-schrijver
Prijs: Ingenaaid f 4.—, in Prachtband f 5.—
LEDEN DER SCHOUWVENSTER-BIBLIOTHEEK BETALEN SLECHTS f 1.25 INGENAID, OF f 1.85 GEBONDEN
 In de Schouwvenster-Bibliotheek verschijnen verder in den Jaargang 1929/1930:
PSALMEN IN DEN NACHT,
 Naar het Fransch van P. DEVOLUY, door H. J. van der Munnik.
 Een boek uit den geloofstrijd der Hugenoten. Maar hier wordt niet in de aller-eerste plaats verteld van den strijd, welken zij voerden en de verbittering die er heerschte tusschen Katholieken en Protestanten. Op ontroerende wijze laat Devoluy ons zien hoe in nood en lijden de psalmen van zoo grooten troost geweest zijn, en in den krachtigen psalm de lijdende Hugenoot zijn diepste innerlijk voor den Heere kon uitgetien.
 Een boek van groote innerlijke en historische waarde. De gewone prijs van dit boek is f 2.25 (ingenaaid) of f 2.90 (gebonden). Leden der bibliotheek betalen f 1.25 (ingenaaid) of f 1.85 (gebonden).

RUSLANDS NACHT EN DAGERAAD,
 Door Mevr. E. Barth van Marle.
 Een boek uit Rusland!
 Een boek van lijden dus!
 Aangrijpend is de schildering van de ontzettende verdrukking, welke de christenen in Sowjet-Rusland moeten ondergaan.
 Erger nog dan onder het Czaristisch bewind is het lijden van hen, die naar de inspraak van hun hart den Heere willen dienen, in getrouwheid aan Zijn Woord. Verschrikkelijk zijn de bijzonderheden, welke de schrijfster aan ons, Christelijk Nederland mededeelt, opdat er ook in ons land veel gebeds zij voor deze arme, ongelukkige Christenen, welke thans op geen andere wijze kunnen worden geholpen dan door ons gebed. Wij durven het boek dan ook ten volle aan te bevelen, en gelooven te mogen voorspellen dat het zeer de aandacht zal trekken. Ook van dit boek (gewone prijs f 2.50 (ingenaaid) en f 3.25 (gebonden) blijft de prijs voor de abonné's f 1.25 (ingenaaid) en f 1.85 (gebonden).

DE KRACHT VAN DEN STORM.
 Naar het Noorsch van JOHAN C. W. JUUHL.
 Door Mevr. M. J. Molanus-Stamperius
 Deze roman verplaatst ons in het hooge, ruwe Noorden, op Vestöy, een eiland, waar de bewoners na een langdurigen strijd tegen de schrikkelijke zee eindelijk de handen in den schoot laten zinken, en meenen dat het wel het beste is niet meer te werken, niet meer te strijden, doch alles aan God over te laten. Een jonge man, Per, tracht hen te overtuigen van het verkeerde van hun handelwijze, en bindt den strijd tegen de kracht van den storm aan, doch men laat hem alleen staan, tot eindelijk na een verwoestenden storm de menschen — te laat — tot inzicht komen, dat zij in hun werken en niet in hun lijdelijk overlaten God hadden moeten dienen.
 Een zeer spannende liefdesgeschiedenis is door het verhaal heengeweven, doch daar vertellen wij niets van. Wie het buitengewoon pakkende verhaal leest, zal er zeker van genieten. De lezing van dit merkwaardige verhaal geeft ontspanning, kunstgenot en leering.
 Van dit boek — gewone prijs f 2.25 (ingenaaid) en f 2.90 (gebonden) — blijft de prijs voor leden der Schouwvensterbibliotheek eveneens f 1.25 (ingenaaid) en f 1.85 (gebonden).
ALS WIJ DIT ALLES NU NOG EENS KORT HERHALEN, DAN BLIJKT DAT ONZE ABONNÉ'S ONTVANGEN:
 Ds. R. E. van Arkel, Heilige Herinneringen f 4.— of f 5.— voor f 1.25 of f 1.85
 P. Devoluy, Psalmen in den nacht f 2.25 of f 2.90 voor f 1.25 of f 1.85
 Mevr. E. Barth v. Marle, Rusl. nacht en dageraad f 2.50 of f 3.25 voor f 1.25 of f 1.85
 Johan C. W. Juuhl, De kracht van den storm f 2.25 of f 2.90 voor f 1.25 of f 1.85
 f 11.— of f 14.05 voor f 5.— of f 7.40
 d.w.z. een voordeel van ± 54 pCt.

Men geve zich omgaand op als Abonné!

BESTELBILJET

Ondergeteekende
 wonende

te
 verzoekt te worden ingeschreven als lid der Schouwvensterbibliotheek (V.C.V.) en zulks tot wederopzegging, maar minstens voor één jaar. Hij verzoekt de boeken ingenaaid à f 1.25 (gebonden à f 1.85) te zenden.

Aan N.V. Uitg. Mij. E. J. Bosch Jbzn., N.Z. Voorburgwal 68, Amsterdam (C.)

Verschenen:
Heilig het Huwelijk
 door Mr. A. C. G. VAN PROOSDIJ
 PRIJS f 0.90

VERKRIJGBAAR BIJ DEN BOEKHANDEL OF DE UITGEEFSTER:
N.V. DAGBLAD EN DRUKKERIJ DE STANDAARD
 N.Z. VOORBURGWAL 58-62 en 68-70, AMSTERDAM (C.)

MANNBORG-ORGELS EN ANDERE BEKENDE MERKEN BIJ W. A. HOUTMAN & CO

ORBEL- EN PIANOHANDEL, SCHIEDAM, SINGEL 114-116
VRAAGT PRIJZEN EN CONDITIËN - FRANCOLEVERING

Hun eerste Kerstboom

't Is een kleine twintig jaar geleden. 't Gebeurde in een mij goed bekende en geliefde provincie-stad, waar het Chr. Onderwijs bloeide en nog bloeit.

't Hoofd van één der groeiende en bloeiende scholen, altijd — zooals een goed schoolhoofd betaamt — zinnende op maatregelen ter voorkoming of bestrijding van het kwade en ter bevordering van het goede in en voor de school; steeds zoekende wat voor de opvoeding der kinderen van belang was, — overdacht en besprak met zijn mede-onderwijzers het volgende.

De maand December bracht twee bijzondere dagen mee in 't schoolleven: den 5den dier maand en den laatsten dag vóór de Kerstvacantie.

Op eerstgenoemden datum werd ook in de school meegedaan met de algemeene Sinterklaaspreet.

Op dien laatsten dag werd met alle onderwijzers en leerlingen gezamenlijk, in tegenwoordigheid van één of meer Bestuursleden, het schooljaar plechtig gesloten. Hierbij werd ook over het Kerstfeest gesproken

en een paar Kerstliederen gezongen, maar overigens was er voor de kinderen niets feestelijks aan.

Hierin was toch eigenlijk iets scheefs. Een feest, dat van twijfelachtige betekenis was en waarmee in elk geval de school — laat staan de Christelijke School — niets te maken had, werd wel in school gevierd, en het Kerstfeest, het feest van de hoogste en heerlijkste betekenis, vooral voor de kinderen, — niet.

Als we dat „feest“ van den „Sint“ eens tot een minimum beperkten, — het heelemaal afschaffen? — och, „wees niet al te rechtvaardig!“ — en het Kerstfeest eens meer met onze kinderen gingen vieren.....

Neen, niet, zooals maar al te veel gebeurt, ook daar een snoespartij van maken! Maar zorgen, dat er den laatsten schooldag een verlichte en eenvoudige versierde Kerstboom in school staat; dat de kinderen daarbij mooie Kerstliederen kunnen zingen en van buiten-geleerde teksten opzeggen; dat één der onderwijzers er een mooi verhaal bij vertelt, en — dat de kinderen dan tot gedachtenis een mooi boekje mee naar huis krijgen.

De mede-onderwijzers stemden van harte met deze gedachten in.

Maar de kosten!

't Hoofd der school zou de zaak in 't Bestuur brengen. Misschien zou er uit de schoolkas, al moest men toen zuinig zijn, meer nog dan tegenwoordig, wel een klein bedrag voor beschikbaar gesteld kunnen worden.

't Kwam in de Bestuursvergadering. En..... Nu ja, laat me maar alleen het slot der discussies vermelden: Er werd geen geld voor beschikbaar gesteld.

Dat was een teleurstelling. Dus 't plannetje moest worden opgegeven?

Terwijl de hoofdonderwijzer daarover nog in twijfel was, kwam hij op huisbezoek bij de ouders van twee der leerlingen.

Daar werd hem gevraagd, of niet in school met de kinderen het Kerstfeest zou kunnen worden gevierd. Liefst met een kerstboom er bij!

„Onze kinderen hebben nog nooit“ een kerstboom gezien. Ze gaan op geen Zondagsschool, want die achten we niet bestemd voor kinderen van Christen-ouders, die de Chr. School bezoeken. En ze niet naar de Zondagsschool te zenden en wel te proberen, ze toch een Kerstfeestviering van die Zondagsschool te laten bijwonen, — dat willen we ook niet. Maar zóó zien ze ook nooit een kerstboom en ze zouden er toch zoo graag eens een zien.....“

Toen was de twijfel bij den hoofdonderwijzer weggewoen. En hij beloofde, zijn best te zullen doen, dat er een kerstboom in de school kwam.

Hij besprak de zaak nog eens met zijn onderwijzers, en — ze besloten (hoewel ze toen nog „minimum-liders“ waren), uit eigen zak, misschien versterkt door familie en kennissen, de kosten te bestrijden van het Kerstfeest, dat ze vieren zouden, zooals ze zich hadden voorgesteld.

En met Gods hulp en onder Zijn zegen slaagde het. Slaagde het boven verwachting.

't Werd een heerlijke dag, de laatste schooldag van dat jaar. 't Was een heerlijk Kerstfeest voor onderwijzers en kinderen.

Wat een reuze-boom, stralend van licht! De kinderen konden er niet genoeg van krijgen.

En hoe schoon klonken hun Kerstliederen! En hoe luisterden ze naar het mooie verhaal! Maar niet minder naar hetgeen er werd gesproken over de betekenis van den

Kerstboom, van het hooge en heilige Kerstfeest.

En hoe blij waren ze met het Kerstgeschenk, dat ze mee naar huis kregen, al was 't maar een dun boekje!

Hoe dankten o.m. de bovenbedoelde ouders de onderwijzers voor het heerlijke feest, aan hun kinderen bereid, die nu hun eersten kerstboom hadden gezien en — zoo'n mooien!

En één der onderwijzers kon, na afloop, niet nalaten, het tot zijn „patroon“ te zeggen — en zijn oog werd er vrochtig bij —, hoe hij God dankte, dat hij nu met zijn leerlingen in de school, zoo'n heerlijk Kerstfeest had mogen vieren.

't Hoofd der school stemde van heeler harte met dien dank in.

't Bleef in zijn school gewoonte, jaarlijks bij de gemeenschappelijke jaarsluiting op de bovenmeegedeelde wijze het Kerstfeest te vieren.

Vele goede feesten werden er dus nog gevierd.

Vele mooie kerstboomen hebben er hun vele lichtjes doen schitteren.

Maar de heerlijkste heugenis heeft hij — en zeker ook de anderen — van hun eerste Kerstfeestviering van hun eersten Kerstboom.

C. K.

Ruwe schrale huid
en springende lippen
PUROL

Dos 30-60 en 90 ct. Tube 80 ct. Bij Apoth. en Drogisten

Het blad voor de **CHRIST. VROUWENLEVEN**
Christ. Vrouw is
Vraagt eens een proefnummer aan bij de Administratie:
N. Z. Voorburgwal 68, Amsterdam (C.)

BELANGRIJK BERICHT
BON Een uitnemend Cadeau voor de a.s. feesten letterlijk voor iedereen!

Bij de Nederlandse Verzendboekhandel, Gmthulamolensteeg 12 (in 't verlengde van de Paleisstraat) Amsterdam, is verkrijgbaar voor de lezers van „Het Schouwvenster“ met inlevering van onderstaand uitknipsel te zenden als drukwerk, of aangehecht aan postwisselstrook of girobiljet.

DE GROOTE UITGEBREIDE, GEHEEL NIEUWE WERELD-ATLAS
door **A. DE MOOR**

Deze groote, fraaie Atlas bevat **48** groote gekleurde kaarten en verscheidene kleinere, tevens een aantal zeer belangrijke interessante platen, bovendien een zeer uitgebreid plaatsregister, zoodat alles onmiddellijk te vinden is. Het is werkelijk iets buitengewoons, met al het nieuwe is rekening gehouden radio-stations, vlieghavens, nieuwe grens-indseligen, scheepvaartverbindingen, enz., enz. Zeer speciaal is gelet en tevens zeer uitgebreid zijn behandeld die landen, waarvoor wij hier in Nederland groote belangstelling hebben, zoo is aan onze koloniën bijzondere zorg besteed.

De Atlas bevat kaarten van: 1. Nederland. 2. Droogmakerij Zuiderzee. 3. Noord-Holland. 4. Zuid-Holland. 5. Zeeland. 6. Groningen. 7. Friesland. 8. Drenthe. 9. Overijssel. 10. Gelderland. 11. Utrecht. 12. Noord-Brabant. 13. Limburg. 14. N. O.-Indië. 15. Java. 16. Sumatra (met afz. kaartjes van Atjeh, Sum. Westkust, Banka en Billiton). 17. Borneo en Celebes (met afz. k. van Minahasa en Zuid-Celebes). 18. Molukken (met afz. k. van Amboina, Ball en Lombok). 19. Europa. 20. België en Ierland. 21. Denemarken, Lsland, Faeröer en Bornholm. 22. Zwitserland. 23. Alpen. 24. Italië. 25. Denemarken. 26. Spanje en Portugal. 27. Noorwegen en Zweden. 28. Donau-staten. 29. Hongarije en Roemenië. 30. Balkan Schiereiland. 31. Oost-Europa. 32. Azië. 33. Voor- en Achter-Indië. 34. China en Japan. 35. Klein Azië. 36. Afrika. 41. Zuid-Afrika. 42. Noord-Amerika. 43. Vereenigde Staten van Amerika. 44. Mexico en Centraal Amerika. 45. Suriname en West-Indië. 46. Zuid-Amerika. 47. Australië. 48. Koloniën Wereldkaart.

BON Uit te knippen
Lezer Het Schouwvenster Atlas met uitv. geg. en 48 kaarten en platen.

Naam:

Woonplaats:

Waarvoor geld hierbij.

Iedereen, die deze atlas koopt, zal er zeer over voldaan zijn en bij het gebruik het praktische er meer en meer van gaan inzien. Het is werkelijk een **Ideaal**. Voor studie, school, kantoor en genoege.
Groot formaat. Gemakkelijk hanteerbaar, duidelijk van beeld en druk, met een onnoemlijk aantal platen.
Wij bieden deze atlas den lezers van Het Schouwvenster aan, afgehaald voor slechts f 1.45 franco, goed verpakt na postwissel of op Giro 124230, f 1.50.

BOEKEN ZIJN GOEDE GESCHENKEN!

Bij uitstek geschikte boeken om cadeau te doen zijn:

Stichtelijke lectuur:

Het Beeld Gods. Dr. A. Kuyper Jr.
In stijlvollen band f 6.75.

Wateren die zachtkens vloeien Dr. A. Kuyper Jr.
Fraai gebonden f 2.90.

De Voorzienigheid Gods. Dr. K. Dijk
Fraai gebonden f 5.90.

Voor Hart en Leven Dr. K. Dijk
In smaakvollen band f 3.50.

Uit de oude wereld Dr. K. Dijk
In fraaien stempelband f 3.90.

Bellettrie, Reisverhalen, etc.:

Het ontbrekende woord O. F. Walton
Ingenaaid f 1.80. — Gebonden f 2.50.

Boven alles de Liefde Ian Maclaren
4e druk. Ingenaaid f 1.90. — Gebonden f 2.50.

Zuid-Afrika Prof. Dr. H. H. Kuyper
Vele foto's! Gebonden in luxe band f 4.90.

Het Kruis in de Wolken. L. Penning
Ingenaaid f 1.75. — Gebonden f 2.35.

Bestellingen bij den boekhandel of de Uitgeefster
N.V. Dagblad en Drukkerij „DE STANDAARD“,
N.Z. Voorburgwal 58-62 en 68-70, Amsterdam (C.).

TOEN DE BANDEN BRAKEN... G. J. PEELEN

DOOR

HEEL den avond had ze al met 't kleintje opgetrokken, met hem op en neer gelopen door de kamer, of hem gewiegd op haar schoot, haar zontje... hún zontje, waarvan zij zooveel verwachtte nu.

Moe werktuigelijk zat ze hem nu te sussen, haar oog en hem gericht, zonder dat ze zagen..... het eentonig gekreun had haar aan 't dromen gemaakt, en heel haar leven had ze weer doorleefd, was aan haar voorbijgetrokken.....

Ze was nog erg jong geweest, toen ze Evert had leeren kennen, en zonder veel overleg, blij en trotsch had ze zich verloofd, met den jongen, begaafden onderwijzer. Hij was vroeg klaar geweest, en direct bij z'n eerste sollicitatie geslaagd, in z'n eigen woonplaats.

Dat was een mooie, blieje tijd geweest, die verlovingsstijd, al zagen ze elkaar weinig. Hij had z'n avonden noodig voor de hoofdstudee, en gaf zelf bijlessen aan een paar leerlingen. Ze had daan toen niets ongewoons ingezien, dat hij zóó in z'n werk opging, maar heel weinig tijd voor haar er af nemen kon; en als hij dan op hún avond wat vroeger weer wegging, omdat hij nog te werken had, voelde ze zelden slechts een vluchtig gevoel van teleurstelling; meestal streefde het zelfs haar trots, dat haar Evert zoo hoog aangeschreven stond bij z'n hoofd, door z'n collega's benijd werd voor z'n succes, maar vooral, dat hij zoo flink doorzette met z'n studie, om z'n positie te verbeteren, en gauw te kunnen trouwen.

En toen hij na twee jaar slaagde voor z'n hoofdstudee en spoedig daarna een benoeming kreeg als eerste onderwijzer, op een aardig dorpje in Gelderland, en hún huwelijk mogelijk werd, was er in haar slechts dankbaarheid, vreugde en trots; met schaamte verweet ze zich zelf, dat ze soms zich verwaarloosd gevoeld had, gedacht dat hij te weinig om haar gegeven had; nu bleek toch wel dat dat alles om haar bestwil geweest was!

Maar na de eerste vreugderoos, waren die gedachten sterker en vaker weer teruggekomen.

Na de zomervacantie, toen alles even mooi was in het dorpje, toen er leven en beweging was, drukte door de vele vreemdelingen, waren zij er aangekomen; ze was erg aan Rotterdam gehecht, maar deze ruil leek haar niet slecht. Doch alles was zoo anders geworden. Met de zomer waren ook de gasten verdwenen; 't dorpje lag naargeestig en verlaten, en de groote somberheid van de herfstvlagen deed haar verlangen naar haar stadsvriendinnen, naar gezelligheid.

In haar verlovingsstijd had ze altijd gedacht, wanneer Evert zoo zelden kwam: als we maar getrouwd zijn, dan zijn we 's avonds altijd bij elkaar. Dit was ook zoo geweest, maar zoo héél kort maar; toen waren haar de dagen dat zij, heel jong vrouwtje, alleen was, in het groote huis, zonder veel werk, niet zoo lang gevallen, omdat ze zich troostte met de avonden, die alles weer goed zouden maken.

Maar al gauw was 't precies gegaan als in Rotterdam. Vol jeugdigen ijver had Evert zich in 't vereeni-

gingsleven gemengd, in kiesvereeningen en Patriomonium, zang- en reciteerclub; hij richtte een mannenvereening op, een kinderkoor, en was al spoedig de man, die overal leiding gaf, en gevraagd werd te leiden.

En zij moest zoo ook haar avonden missen; zat verdrietig alleen, en voelde zich verongelukkig weer, en verwaarloosd. Als Evert dan thuis kwam moe, en stil, bijna geen woorden hebbend voor haar, terwijl ze wist dat hij pas nog daar gindsch voor die vreemden, vol geest en leven was, dan snikte ze 't uit, en vroeg smeekend, toch ook eens aan haar te denken. Maar als hij haar dan stil liefkoozend wees op z'n plicht, en de waardeering die hij ondervond, dan kwam al gauw weer iets van haar oude trots boven: „'t was eigenlijk ook kranig zooals hij er zich zoo gauw al ingewerkt had, bijna onmisbaar was, allen prezen hem en roemden z'n bekwaamheid. Dat was toch beter dan iemand die maar onopgemerkt thuis bleef zitten, in lui niets doen.“

Kinderlijk blij was ze, als hij eens een enkele avond thuis bleef..... om te werken aan een inleiding voor de mannenvereening —

..... en hún liefde bleef nog —

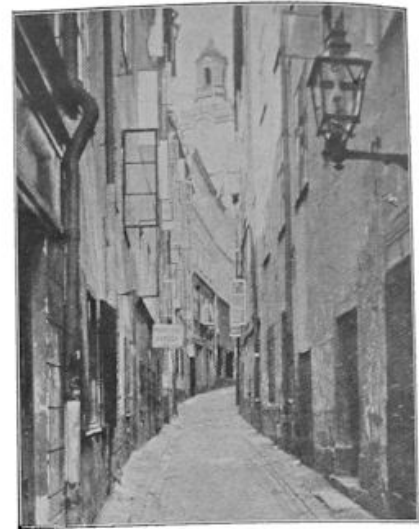
Zijn succes was te groot geweest, om blijvend te zijn. De eerste strubbelingen begonnen met 't hoofd van de school, een verstandig bejaard man, die altijd op bescheiden wijze leiding gegeven had in 't vereeningsleven, en die zich nu plotseling verdrongen zag, door den jongere, die verblind door z'n veroveringen, tot zelfoverschatting gekomen, niet hebben kon, dat z'n chef vaak van meening met hem verschilde, en dat ook in vergaderingen uitte. Dat prikkelde Evert. En gevoelloos, niet zelden pedant, trachtte hij scherp z'n meening te doen overwinnen. Hij liet z'n patroon merken, dat hij niet meer „bij“ was, dat z'n opvattingen verouderd waren, en trachtte als reactie op 't verzet, met des te meer kracht nieuwigheden in te voeren.

Het dorpsconservatisme begon zich schrap te zetten tegen hem. Er rees meer verzet.

„Het was nu wel heel mooi, dat hij verschillende noodige, nuttige vereeningen oprichtte, zich gaf, maar hij moest zich niet overal inmengen, niet probeeren al 't bestaande te veranderen: een dorp was nu eenmaal geen stad!“

Als hij op vergaderingen begon, met z'n langzamerhand bekend geworden: „bij ons in Rotterdam.....“ rees al 't verzet, vertrok bij sommigen 't gezicht tot onwil, verscheen bij anderen een fijn lachje, en helder wanneer hij bijval had, verloor hij steeds meer z'n zelfbeheersching als hij tegenkanting ondervond; dan ging hij onberedeneerd en star aan 't doordrijven, hamerend op dat bekrompen conservatisme, prikkelend z'n hoorders, — op enkele jonge vereerders na, — vergooid z'n kansen.

Niet zelden werd 't een probeeren, hoe ver hij 't met z'n redeneertalent brengen kon, om vooral z'n chef een „hak te zetten“. Dit nam steeds meer tegen hem in. En gedaan was 't met z'n invloed en gezag, toen hij, onbekend met de plaatselijke historie, zich

Stockholm is zeker wel de mooiste stad van Zweden en Noorwegen; doch ook deze stad heeft „achteraf“-buurtjes. Hierboven een foto van een der stegen!

mengde in een kerkelijke kwestie, en zich schaarde aan de zijde van een clubje ontevredenen, die terecht in 't ongelukkig gesteld waren.

Hij kreeg meer vijanden, dan eerst vrienden.

Moeier en meer geprikkeld kwam hij thuis. Minder woorden had hij voor z'n vrouw, die hem steeds verder van zich voelde staan.

Nu kon ze zich ook niet meer troosten met z'n succes, haar trots niet meer streelen met z'n roem. Eerst had ze nog wel partij voor hem getrokken, mee gescholden op die duffe bekrompen dorpingen, die geen oog voor 't nieuwe hebben; maar gaandeweg had ze begrepen, dat de schuld bij hem lag. Ze had brieven gekregen van menschen die haar raadden haar man tot meer bezadigheid te vermanen; ze had verkoeling gemerkt, bij menschen die haar eerst vriendelijk tegemoet gekomen waren..... maar koppiger dan ooit had hij zich druk gemaakt..... overal, behalve thuis, en langzaam had ze gevoeld hoe haar liefde voor hem, heel zachtjes begon dood te gaan, omdat hij ze niet voedde.....

Op een ouderavond leerde zij pas zien, wie en hoe hij was. In een woordenrijk referaat sprak hij over de liefde. „Die teere band tusschen man en vrouw, die noodig is om 't huwelijk gelukkig te maken. De liefdebond, die ook noodig is tusschen de ouders en de opvoeders hunner kinderen, de onderwijzers, die zich uit in meeleven, in hartelijke belangstelling over en en weer.“

Heel scherp zag ze plotseling dat dat slechts woorden waren, zonder dat z'n hart die bestuurd. Dat juist 't kiezen van dat onderwerp was een laatste, wanhopige poging om den verloren invloed terug te krijgen, dien hij — ook dat zag ze nu — slechts zocht, uit een alles vergetende eerzucht.

Een eerzucht die zelfzucht was, klein, ongevoelig egoïsme. En dáárvóór had zij al dien tijd gewacht op z'n liefde, die hij daar zelf als onmisbaar stond te verneerlijken, maar die hij haar steeds onthouden had, bij 't zoeken van enkel eigenbelang!

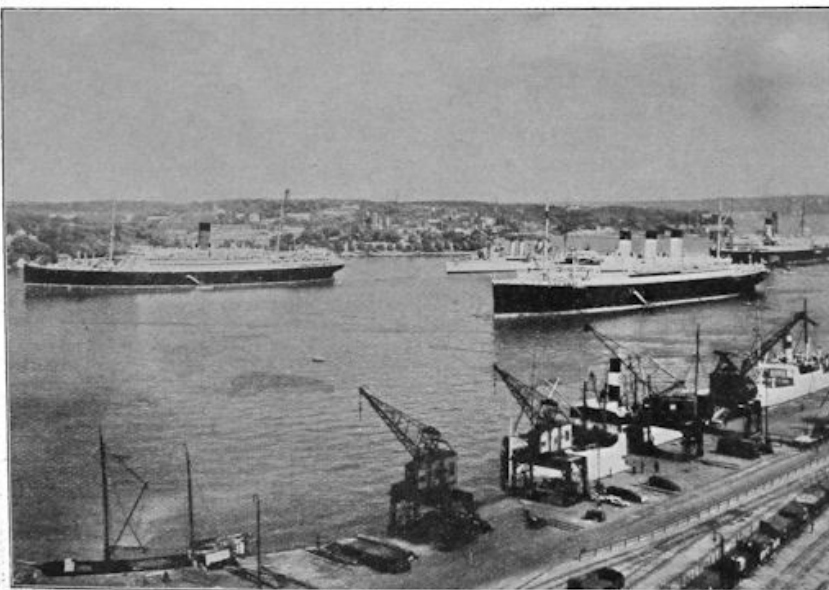
Zij voelde dat er iets in haar brak; de band der liefde tusschen haar en hem, juist nu, nu hij die met teere, vrome woorden prees.

En een groote bitterheid kwam in haar.....

Als twee vreemde menschen hadden ze langs elkaar heen geleefd, langen tijd. Zij gegriefd, omdat hij maar niet zag hoe hij haar beledigd had, 't mooiste in haar stuk gemaakt, zonder 't te merken; hij, alleen verbitterd, om 't verlies van z'n aanzien.

Ze had vriendinnen gezocht, en was ook uithuisig (Zie vervolg op pagina 187.)

Als tegenstelling met bovenstaande foto, hiernevens een kiek genomen in de prachtige haven van Stockholm. Een der schepen is het geweldige toeristenschip „Cap Polonia“, dat bij een „wereld“-trip ook Stockholm aandoet.

DE MINSTE DOOR G. J. PEELLEN

„Vader!”
Wild, als die van een getroffen roofdier, klinkt de kreet op, en wordt scherp weerkaatst over den grooten deel.

Wild, en tegelijk nameloos droef en verwijtend.

Bleek staan ze tegenover elkaar, vader en zoon.

De vader die z'n zoon sloeg, de zoon die z'n vader niet herkent.

Verbaasd en verschrikt staan de arbeiders op den deel, hun werk vergetend, en vol spanning vragen zij zich af, wat nu gebeuren gaat tusschen die twee, die daar elkaar aanzien, al maar aanzien.....

Woest fonkelen de oogen van den jongen man, z'n vuist balt zich..... maar dan plots laat hij den al opgeheven arm zakken, en vertrekt met driftigen pas.

Ook de knechts zijn heengegaan al, maar nog steeds staat daar alleen de oude Kamminga, alleen met z'n droefheid en z'n drift.

„Die jongen ook, die jongen!” mompelt hij al maar, en somber turen z'n oogen naar iets heel vers; somber z'n wenkbrauwen gefronst, z'n voorhoofd gerimpeld, het hooge rechte voorhoofd, dat spreekt van trots en van wil.

Al een jaar lang had hij gemerkt dat zijn zoon zoo vaak z'n avonden doorbracht bij het schoolhoofd en telkens werd hem door kennissen weer gevraagd of ze al gauw een paar zouden worden..... Jan en die Willy Klein.

Hij had 't nog steeds niet willen, niet kunnen gelooven, de mogelijkheid ervan weggepraat zelfs bij zichzelf en anderen. Tot nu vanmorgen Jan erover begonnen was, en gezegd had, dat hij zou willen trouwen met Willy!

Jan, z'n eenigste zoon, de erfgenaam van de rijke Kamminga-State, trouwen met een onderwijzeresje! Een onderwijzeresje de vrouw van een Kamminga, terwijl geslacht op geslacht getrouwd was, met de rijkste-boerendochter van hun plaats!

Zijn vrouw was een Rinkema, z'n moeder een Vaartstra, z'n grootmoeder een Hobbe- ma, en nu zou Jan een arm meisje, een vreemdelinge trouwen? Dat nooit!

En den jongen niet eens een antwoord gunnend was hij driftig weggelopen.

Bij 't koffiedrinken was z'n zoon er weer over begonnen, en weer was hij weggegaan, den deel op, maar Jan was hem gevolgd, dringend om een antwoord, en toen in z'n gekwetsten hoogmoed, en teugellooze drift, had hij hem geslagen, z'n forsch, sterke jongen, z'n meerderjarigen zoon, z'n trots!

Daarboven op z'n kamertje zit de zoon donker voor zich uit te staren, in elkaar gedoken, op de groote zwarte kist, zoo pas door hem gepakt.

Heel de blijde, bezorgde jeugd door hem hier doorgebracht gaat z'n geest voorbij, en bij 't denken daaraan, mompelt hij steeds weer: „ik blijf”, doch dan op eenmaal voelt hij weer z'n nog na-gloeiende wang, stuit hij weer op dat oogenblik daar op den deel; al z'n trots komt weer boven, hij richt zich op en z'n gelaat is net als dat van z'n vader nu, dat zelfde wilskrachtige, opene, maar tegelijk koppige.

Vastberaden staat hij op, kijkt nog eenmaal lang, en somber rond, en gaat dan schielijk heen.....

Drie jaren zijn voorbijgegaan sinds den dag waarop Jan Kamminga-State verliet, den dag, die altijd in z'n gedachten blijven zal, want nog steeds kleuren schaamte en drift z'n man'lijk gezicht donkerder, als hij eraan denkt hoe toen z'n vader hem, den trotsche, sloeg, in 't bijzijn van de arbeiders, en smalend beleedigde haar, die hem lief was.....

Veel is er sindsdien gebeurd.

Zonder toestemming van z'n vader, zijn Willy en Jan getrouwd, en naar Canada getrokken, waar alles hen mee scheen te loopen.

Na een jaar hadden zij een kleine welvarende farm met volle schuren..... want de oogst was goed geweest, tot plotseling de woedende elementen 't als om strijd op hem gemunt schenen te hebben.

De bliksem sloeg in, in z'n volle korenschuren, en verwoestte in één slag alles, wat hij dat jaar zoo moeizaam bijeengebracht had.

Maar dat was nog niet genoeg.

Zware regens plasten neer, weken aaneen, en vulden de groote rivier die z'n landerijen doorsneed, tot ongekende hoogte.

Angstig zagen allen het zienderoogen wassen, dagelijks verwachtend het oogenblik dat de dijken scheuren, en 't woest-

LINKS: De nieuwe Geref. Kerk te Oldehave (Gron.), gebouwd onder architectuur van het bureau Van Wijk en Broers te Groningen.

RECHTS: Prinses Juliana woonde dezer dagen eene zitting bij van den Raad van State.

Een oude heer, in een nogal wonderlijk costuum! Een portret van den kleinen Menzel, die een van Duitschlands beroemdste schilders was, in het gewaad van de orde van den Zwarten Adelaar. Menzel overleed vijf-en-twintig jaar geleden en de sterfdag van den kunstenaar zal in vele Duitse steden worden herdacht.

te, donkergekleurde water de veel lager gelegen landerijen bedekken zou.

En dat oogenblik kwam, en de uitwerking was vreeselijker dan de somberste onder hen had kunnen denken.

Alles werd meegesleurd, door 't teugellooze water, dat wild, als een geplaagd, en plots losgerukt paard, van z'n vrijheid genoot nu.

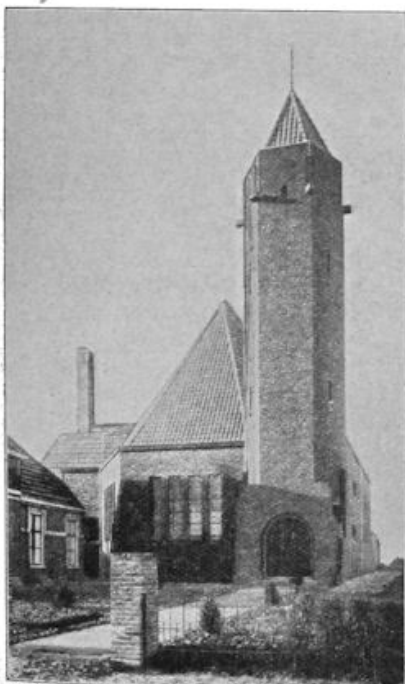
Met moeite konden de menschen gered; niets, zelfs 't allernoodzakelijkste niet, was den jongen Kamminga meer over.

Van alles beroofd moest hij werk gaan zoeken in den streek, die zoo zwaar geteisterd, geen werk hem bieden kon.

Ten laatste ging hij, de trotsche, sterke Fries, de groote wouden in, zich verhurend als kolenbrander om ten minste voedsel te verdienen voor zich-en z'n vrouw.

Sombere jaren van ontbering en leed waren die laatste twee. Na 't kolenbranden had hij boomen geveld, en 't zwaarste werk ter hand genomen van hen, die de groote mahonie-boomen door de wouden trekken, en ze tot een vlot saamgebonden, stroomafwaarts voeren naar de bewoonde streken.

Talrijk waren de avonden dat hij na den

langen, zwaren dag, met z'n vrouw, die als 'n heldin aan zijn zijde mee de rampen gedragen had, voor z'n armelijke blokhut gezeten, zijn gedachten gaan liet, naar „thuis”, naar Holland, naar Friesland.

Het eerste jaar toen alles hem voor den wind ging had hij dat ook wel, veel zelfs gedaan, maar met een gevoel van de meerdere geweest te zijn, de sterkste, die in z'n recht stond.

Den laatsten tijd kwam echter vaak twijfel ingeslopen, en met hem de vraag: „zou ik misschien toch verkeerd gedaan hebben, en God mij nu straffen?”

Ook dezen avond heeft hij weer lang over die vraag nagedacht. Moelijk, heel moeilijk valt 't hem, met z'n koppige natuur, te buigen, ongelijk te bekennen; al dieper rimpelt zich z'n voorhoofd, en 't is hem aan te zien dat hij zwaar lijdt, als hij er moelijk, hortend uitstoot:

„Willy, toch heb ik verkeerd gedaan, ik had de minste moeten zijn, vader beter moeten begrijpen, juist omdat ik zelf ook zoo trotsch, zoo koppig ben..... Zou ik 't hem schrijven.....?”

Langzaam, doch steeds makkelijker, steeds vaster vloeiden zijn regels en verkwikten hem, als een malsche regenbui na zwaar, angstig onweer..... Te lang reeds had hij gewacht met die woorden, ze opgekropt..... en bestreden!

En terwijl zoo de zoon zit en denkt aan z'n verre vaderland, zit daar de oude Kamminga, en schrijft ook.....

De oude grijze huishoudster schudt medelijdend haar hoofd: zoo vreemd heeft ze den baas nog nooit gezien.

Hij is, sinds de jonge baas weg is, wel nooit de oude geweest, maar zoo vreemd als vandaag! —

Hij had erg gesukkeld 't laatste jaar, en met moeite alleen de groote boerderij be-
stuurd.

Pijnlijk had hij van 't begin af 't gemis van z'n zoon gevoeld, maar steeds met de gedachte: ik heb m'n plicht gedaan, maar die jongen!

Doch dit jaar, als hij door zware zenuwpijnen geplaagd te bed lag, dagen aaneen, was hij begonnen zich af te vragen: „zou 'k misschien toch schuld hebben, te hard geweest zijn?”

Het had hem, den fieren oude, heel wat gekost voordat hij zeggen kon: Hoe kan ik den jongen zijn trots nu kwalijk nemen? Hij lijkt juist daarin zoo sterk op mij, hij heeft 't van mij, ik ben nog koppiger dan hij! Maar 't was zoo moeilijk de minste te zijn! Met een zucht sluit hij den langen brief, en voor 't eerst sinds al dien tijd staat zijn gezicht weer blij en tevreden als hij tegen z'n huishoudster zegt: „Nou zal hij wel gauw terugkomen.....”

UIT EIGEN KRING

LINKS: Vrijdag 3 Jan. had de viering plaats van het 40-jarig jubileum van den heer A. Schuur Entingh aan de Chr. School te Alkmaar. Een foto van dit jubileum met den jubilaris in het midden. — RECHTS: Donderdag 2 Jan. werd het 25-jarig bestaan herdacht van de Chr. School te Zegveld (bij Woerden). Op de foto: het bestuur, personeel, oud-hoofden en onderwijzers.

RECHTS: Ds. G. Keressies, Geref. predikant te Wildervank, vierde dezer dagen zijn zilveren ambts-jubileum, Ds. Keressies dient verder de Christelijke samenleving in velerlei functies. — MIDDEN: De Gereformeerde Meisjesvereniging „Dorcas” te Den Ham, mocht haar vijf-en-twintig-jarig bestaan herdenken. — LINKS: Ds. W. Zijlstra, Ned. Herv. predikant te Neder-Langbroek, welke zijn veertig-jarig ambtsjubileum herdacht.

WIENS SCHULD?

DOOR

JOH. BREEVOORT

ZIJN leven was bedorven. Totaal bedorven. Nu reeds twintig jaren achtereen. En dat door den zoon, zijn eenigen, wiens geboorte met zulk een blijden jubel was begroet. Nu nog ging hij gebukt onder de dwaasheid van zijn zoon, die een flaneurmeisje van de straat, een scharreltje tot zijn vrouw had gemaakt tegen vaders wil in. Zijn zoon, dien hij tot opvolger in zijne zaak had bestemd, en toch direct door hem van vaders kantoor en uit vaders huis gebannen werd nadat hij zóó eene verkoor tot vrouw.

Moeder keurde zijne hardheid af, de vader wist het wel, tijdens moeders leven bezocht Anton het ouderlijk huis nog wel, tersluiks natuurlijk, want de vrouw had nimmer kracht bezeten ook maar in één enkel opzicht tegen haars mans sterken wil in te gaan.

„Handel zachtjes met den jongeling, met Absalom”, had moeder nog met veege lippen gefluisterd, maar hij kon als vader niet zacht tegen Anton zijn, hij vloekte den jongen, die zich in de netten van zóó een verstikken deed. Ja zeker, hij had Anton, kort na moeders dood nog wel met geld geholpen, telkens weer. Het ging bergafwaarts met Anton. Twaalf ambachten dertien ongelukken, een huis vol kinderen. O, wanneer Anton maar had willen breken met Tine eer hij nog kinderen had. Maar de jongelui bleven gewoon verzet op elkaar, nu reeds twintig jaar lang. Zij vergrisden beiden onder de zorg, en als vader wilde hij zijn handen niet toe houden.

Iederen keer opnieuw uitkeeren, uitkeeren! Op zijn ouden dag had hij een aardig kapitaalje over kunnen hebben, maar er viel niet te sparen door het afhaken dat die twee met hun kinderen hem deden. Op je ouden dag kon je nog naar het kantoor; geen denken aan om de zaken opzij te zetten en rustig te gaan leven; zijn eigen huishouden kostte ook genoeg onder het beheer van een niet zuinige huishoudster.

En nu? In zijn trillende handen beefde de brief waarin Anton hem verzocht om hem weg te helpen naar Canada: „Vader ik kan hier geen toekomst vinden voor mijn gezin. Mijn drie jongens loopen al maanden werkeloos, mijn dochtertje wil naar een café om daar veel geld te verdienen, mijn vrouw verteert van zorg. Ik kan in Canada terecht bij

Honger... honger... en fotografen uit de buurt asjebliet! Een troepje murmureerende pelikanen in den dierentuin.

een vriend van mijn vrouw uit vroeger dagen, hij bezit een farm, wil me alles leeren, en dan ben ik u nooit meer tot last. Ach vader, mijn vrouw is zoo bang dat Nettie ook wordt als zij, het kind moet uit de groote stad weg naar de wijde van het land. Mijn Tine wil ook zoo graag, ze heeft vriend noch maag in Holland. Ze is een lieve goede vrouw voor me. Vergeef u haar toch, dat ik ze opvischte van de straat, ze was niet slecht. Alleen heel eenzaam en arm. Wij hebben die twintig jaren zoo'n goed huwelijksleven gehad. Vader, wanneer u ons toch eens gelooven wildet. Ik weet, ik heb uw illusies stukgeslagen. Maar vader, ik had, ik heb mijn Tine zoo lief.”

Wat mankeerde die jongen zijn vader zoo te schrijven, nadat hij Anton op verbeurt van alle hulp bevolen had hem nooit onder de oogen te komen, hem nimmer te schrijven. Zeker, met zulke mooie woorden had hij steeds weer moeder ingepalmd, moeder die in haar leven haar mond nooit over Anton had durven openen.

Maar hij liet zich niet inpalmen. Hij deed het niet. Ja geld voor Canada zou hij bij elkaar krabbelen, uit welken hoek het ook kwam. En dan weg, wég voor goed, van de zorg en de moeite af. Tot zijn dood zou hij moeten werken, toe dan maar, in ieder geval na het vertrek naar Canada was hij dien troep kwijt, was hij Anton kwijt.

Anton kwijt! God wist hoe veel hij als vader twintig jaar geleden had, onder het verlies van Anton. Vooruit dan maar! Een cheque schrijven, de laatste en dan was 't uit.

Met een forsche beweging stond de oude heer op. De bedienden legden papieren en boeken reeds weg: de tijd om heen te gaan.

Met een knikje zei hij goeden dag, de patroon sloot altijd zelf, met het hart vol wrevel verliet hij, als laatste, zijn kantoor.

Onder de wachtenden bij de tram deelde een oud mannetje tractaatjes uit. Ook hem werd een papiertje in de hand gestopt. Zoo spoedig kon de vader het niet weg laten fladderen, of hij had het opschrift gelezen: „Wiens schuld?” Ja wiens schuld! Dat was het vraagstuk dat de oude heer al heviger begon te pijnigen, na den dood van zijn vrouw. Op Anton schold hij, al die jaren, Anton verkauwde zijn geluk, kostte hem geld, liet hem werken tot in den ouderdom!

Was Anton alleen de schuldige? Wat deed hem Anton van zich wegtrappen, edele verontwaardiging of onredelijke hoogmoed? Hoogmoed was 't: Anton rijk getrouwd. Anton als jonge kracht zijn zaak opstuwend — dat ideaal lag verbroken en vernietigd. „Dat wijf deugt niet”, stond vast in zijn denken. Moeder zei 't wel: „Och man, wanneer Anton haar maar lief heeft; is liefde niet het hoogste? Je had die jonge vrouw kunnen optrekken inplaats van den moed er uit te halen, haar neer te duwen.”

Boos schikte Antons vader zich thuis aan de ongezegde tafel, uit zijn humeur, at hij het onsmakelijk opgediende en slordig klaargemaakte voedsel. Wiens schuld? Wiens schuld? Die vraag hamerde in zijn hersens.

Die malle tractaten ook! Van godsdienst wilde hij na zijn vrouws dood niet meer weten. Godsdienst had zijn vrouw ook niet gelukkiger gemaakt!

Niet gelukkiger gemaakt? Ging zij dan niet in vrede heen, naar den Heere? Was zij niet stil geweest in het verdriet?

Moeder: de oogen van den ouden heer werden vochtig. Hij liep naar het kleine schrijfbureaukje, niet geopend sinds den dood van zijn vrouw, hij kon er niet in kijken.

Nu wierp hij met een ruk het cilindertje naar boven, trok het eerste laadje het beste open. Afleiding moest hij hebben om al die kwellende gedachten te verdrijven.

Een groot geel couvert. Daarin een portret: Anton met vrouw en kinderen. Hij had het niet willen zien, wist wel wie dat portret had betaald. Moeder natuurlijk.

Het verlangen, Anton met zijn gezin nog eenmaal te zien, dreef de vader er toe, het gesloten couvert open te scheuren. Wiens schuld, wiens schuld, is het dat zijn eigen vleesch en bloed heenging voor altijd naar Canada? (Zie vervolg op pag. 210.)

Verdijvend Amsterdam, een voor afbraak bestemd huizenblok op het Baltensgrachtje, tusschen Valkenburgerstraat en Markengraacht, in welke buurt alle krotten worden opgeruimd.

VAN WEEK TOT WEEK

Nu is de aandacht van de wereld op Londen

gevestigd in verband met de Conferentie over de vlootbeperking die door den Koning zelf is geopend alvorens Zijne Majesteit in zachter klimaat volledig herstel van zijn nog steeds ietwat geknakte gezondheid gaat zoeken. Engeland zal met Amerika het goede voorbeeld geven en met voorstellen komen, die een aanzienlijke beperking van bewapening zullen beteekenen. Maar..... dit moet geschieden per internationale overeenkomst. Dat wil zeggen: de andere mogendheden moeten meedoen. Zal dat gebeuren.....? Het is van harte te hopen, maar reeds zijn uit Italië stemmen opgegaan, dat de Italiaansche vloot in ieder geval even sterk moet wezen als die van de Franschen. Ja zelfs is reeds de vraag in het land van Mussolini gesteld: waarom moet Engeland eigenlijk meer oorlogschepen hebben dan wij, Italianen.....? Ook Japan schijnt niet erg enthousiast te staan tegenover de Engelsch-Amerikaansche voorstellen. Beperking van de bewapening ter zee.....? Prachtig.....! Maar als Japan dan maar zoowat de sterkste mag wezen van allemaal. De Fransche regering heeft haar standpunt ter zake geformuleerd: afschaffing van de duikboten.....? Geen sprake van.....! Wel beperking van dat wapen binnen zekere grenzen. Het beste zal wezen het aantal slagschepen wat te verminderen. Deze zijn het duurst wat bouw en onderhoud betreft en vormen in den modernen oorlog ook veel te groote trefkans. Men kan ze uit de lucht en via het water in weinig tijd vervormen tot ontredder wrakken. — Dus: datgene afschaffen waar we in de praktijk toch niets aan hebben. Maar behouden, vooral behouden, wat we meenen noodig te kunnen hebben. Het is te begripen, dat waar de stukken zoo op het schaakbord staan, men niet al te enthousiast is over het lot van de voorstellen van Engeland en Amerika, hetgeen wel zeer te betreuren is..... Intusschen is de Haagsche Conferentie geëindigd. Er vielen heel wat regelingen te treffen vooral ten opzichte van de kleine staten. Ook met Duitschland is toenadering bereikt. Dit is wel het groote resultaat van de langdurige onderhandelingen, zelfs moesten nachtvergaderingen gehouden worden om daartoe te komen, dat er thans een volledige en definitieve

Mazarijk, de president van Tsjecho-Slowakije, zal weldra 80 jaar worden. Een groote campagne is aldaar in de pers geopend over de opvolging van den huidigen krassen Staatspresident.

regeling van het vraagstuk van de schadevergoedingen verkregen is. Wat de nieuwe overeenkomst vooral kenmerkt, is, dat zij niet meer berust op een dwang van de schuldeischers tegenover de schuldenaren, doch in zekere mate op de vereeniging van hun belangen. Het vraagstuk van de schadevergoedingen — zoo heeft Minister Loucheur het uitgedrukt — gaat van het politieke naar het commercieele terrein over. Daar is het inderdaad veiliger. En zoo kan men zeggen, dat de Haagsche Conferentie heeft meegewerkt tot bestendiging van den wereldvrede. Bij de slotzittingen ging het zooals het wel op een markt pleegt toe te gaan. De koopman zegt, dat het artikel zooveel kost. De kooper antwoordt, dat dit hem veel te duur is. Dan houdt de koopman vol, dat de kooper een onwaarheid zegt. Heeft hij er wel rekening mee gehouden wat 'n zorg en een moeite er noodig is geweest om het

artikel zooals het daar ligt op de markt te krijgen.....? De kooper haalt de schouders op. Wat kan hem dat schelen.....? Het artikel is te duur en daarmee uit. Hij biedt lager. En nu begint het loven en het bieden. Het kan zelfs gebeuren dat daar ruzie uit ontstaat. Totdat ze tenslotte, kooper en verkooper het over den prijs eens worden. En dan scheiden ze toch weder als goede vrienden. Zoo is het eigenlijk ook in de Residentie gegaan. Men heeft vooral met de vertegenwoordigers der kleine staten gepraat en nog eens gepraat, er is geboden en nog eens geboden, afgedongen en nog eens afgedongen, en eindelijk is men het eens geworden. De Haagsche Conferentie behoort tot de geschiedenis. Het deed sympathiek aan, dat Snowden in een rede wederom de nagedachtenis van Stresemann eerde. Ook werd een telegram aan onze Koningin gezonden waarin de conferentie er haar vreugde over uitsprak, dat zij in Den Haag een werk heeft mogen voltooien, dat zal medewerken tot de ontwikkeling van een vruchtbare samenwerking onder de naties.

De Minister van Staat, Zijne Exc. H. Colijn, bood vorige week aan een aantal gedelegeerden in Huize Voorhout een noemaal aan.

(Vervolg van pag. 208.)

De oude heer sperde zijn oogen wijd open van verbazing toen hij onder het helle elektrische licht, het portret van Anton en de zijnen bezag.

Was dat Anton, de man met oogen vol diepe melancholie? Was dat die verachte verschopte vrouw, dat lieve moedertje met dat kleine jongetje tegen haar knie en het guitige meisje achter moeder? Waren die drie flinke jongens zijn kleinzonen? Behoorde dat vriendelijke gezin hem als grootvader toe?

Het portret was heel mooi. Moeder had eene zuivere, scherpe opname gewild. Er straalde iets liefelijks, er straalde liefde uit dit menschengroepje. Alleen het oudste meisje beviel hem niet. In die levendige oogen tintelde iets loekkends, iets zinnelijks. Plots begreep de grootvader Antons zorg over dit kind.

Wiens schuld, dat zij heen moeten, ver weg? Wiens schuld is de mislukking van mijn leven? Heeft Anton mijn leven bedorven of bedierf ik het zijne? Wat heeft mij bezield al die lange twintig jaren, hoogmoed, koppigheid, gekrenkte trots, gemis aan vaderlijke liefde?

Voor het eerst in vele jaren, weende Antons vader; het waren tranen van oprecht berouw die langs zijn ingevallen wangen biggelden.

„Mijn schuld, mijn schuld“, stamelde hij. „Moeder, wat deed ik je een verdriet; Anton, wat gedroeg ik me weinig als een vader die liefheeft.“

Uren achtereen zat de vader in zijn stoel, het sprekende portret voor hem. In zijn hart leefde felle zelfbeschuldiging op. Hij had God verlaten, in trots vrouw en kind liefdeloos behandeld.

Wiens schuld? Mijn schuld, werd het deemoedig antwoord.

Anton kreeg geen cheque van zijn vader. Alleen de uitnodiging: Kom naar me toe met je vrouw. Ik wil verzoening.

Boekbespreking

Zooeven verscheen bij den uitgever A. G. Schoonderbeek te Laren het eerste nummer (2e jaargang) van *De Wandelaar*, maandblad gewijd aan natuurwaardeering, natuurbescherming, heemschut, geologie en folklore.

De redacteur, Rinke Tolman, breekt een lans voor het behoud van de prachtige Reeuwijksche- en Sluipwijksche plassen, terwijl C. A. Faber eveneens protesteert tegen de vernietiging van dit natuurmonument.

Op dichterlijke wijze schetst Jan R. Th. Campert de schoonheid van Walcheren en P. J. Schenk vertelt van zijn verrassing, gewekt door 't laat bloeien en geuren van een bepaalde vliersoort.

Dat Kennemerland opnieuw een deel van zijn schoonheid dreigt te verliezen, maakt G. A. van Schaik den lezers duidelijk.

N. Tinbergen is er in geslaagd Bengt Berg's beroemden vogel — Lahol, den morinelplevier — in Nederland te fotograferen en geeft van dit succes een onderhoudend relaas.

De schennis der Jekervallei wordt door Mathias Kemp betreurd; C. A. van der Gen staat in een opstel stil bij de noodlottige iepenziekte.

Zeer uitvoerig is de natuurhistorische rubriek „Van en voor de lezers“. Tientallen foto's komen op het mooie rookkleurige papier prachtig tot haar recht.

DE VERLATEN POST

DOOR
PAULA

HOOG in de bergen, te midden van sneeuw en ijs, daar, waar de groote eenzaamheid haar doodelijke stilte spreidt uren en uren in den omtrek, dáár, waar het ruim vier volle maanden nacht is, daar lag zijn post, daarheen had Noorwegen een van zijn stoere jonge mannen voor vijf jaren heen gezonden. In een oogenblik van groote moedeloosheid, van weken en maanden naar loonend werk zoeken, had de stoere Noor het verleidelijk aanbod aangenomen. Wel had het hem tranen gekost, toen hij hun klein huisje, dat daar in Geiranger zoo wonderschoon lag aan den vermaarden Geirangerfjord, moest verlaten, maar hing van deze opoffering niet heel zijn toekomst af?

Op een wonderschoone avond, zooals Noorwegen, die alleen kent, toen de paarle-moer getinte wolkjes al verder en verder dreven, had hij zijn Inge op zijn knie genomen, haar blond hoofdje tegen zijn schouder gelegd en toen heel langzaam, heel voorzichtig verteld wat zijn plan was, gevraagd, of zij hem voor en poosje af kon staan, of zij den moed had, zijn kind, dat zij onder het harte droeg straks alleen te ontvangen. Brachten zij dit offer eigenlijk niet, voor het kind dat geboren stond te worden, voor den zoon naar hij hoopte?

Inge was sterk geweest. Wel had zij even tijd noodig gehad, om te begrijpen wat van haar gevraagd werd en toen haar verdriet zacht uitgesnikt, zóó zacht, dat hij 't bijna niet hoorde, alleen voelde hij haar tranen in zijn hals loopen.

Was dit alles nu al drie jaar geleden en was het dan geen droom, dat zijn Inge naar hij hoopte, over enkele dagen voor vijf maanden bij hem kwam, hem door de vier donkere maanden heen kwam helpen? Natuurlijk bleef het kind, de zoon, die hij nog nooit gezien had, in Noorwegen; het was daar bij haar ouders beter bezorgd, dan in dit onherbergzaam oord. En dan, als Inge weer wegging, nog maar anderhalf jaar. 't Zou natuurlijk niet meevallen, die laatste anderhalf jaar, na

weer even verwend te zijn, maar dan was het leed ook geleden, dan was hem eene betrekking beloofd, aan een der fabrieken in zijn vaderland.

Als 't weer nu maar goed bleef, maar hij was er bang voor. Loodgrijze wolken hadden sinds enkele uren de wazig witte wolkjes op de vlucht gejaagd.

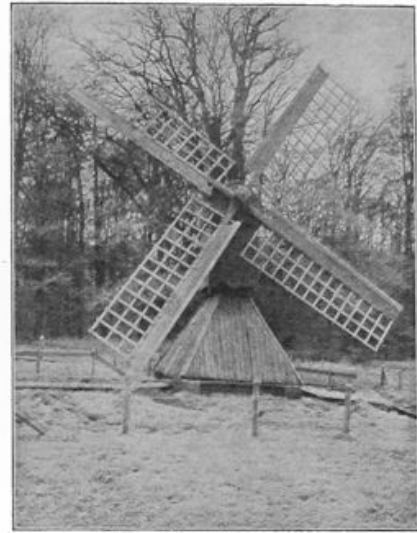
Naar zijn berekening, moest „De Mont Olivia”, waarop Inge, in Geiranger aan boord gegaan was, nu in de Poolzee zijn en daar kon 't zoo spoken. Wie weet hoe ziek zij aankwam! Had hij haar groot offer wel aan mogen nemen? Hij had er wel is waar niet rechtstreeks om gevraagd, maar toch door laten schemeren, hoe de eenzaamheid hem bijna te machtig werd. Was hij hierin wel eerlijk geweest? Hadden de jagers uit Tromsø, die door hun ieder jaar komen, haast oude bekenden van hem geworden waren, hem dan geen afleiding bezorgd, met hun altijd weer interessante verhalen over hun moeilijke jacht, om het kostbaren bont te bemachtigen? Nog als de dag van gisteren, herinnert hij zich den avond toen zij den ouden Frik, meer dood dan levend voor hem brachten, hoe de oude, door tē lang in zijn hinderlaag liggen, eerst haast bevroren en ten slotte haast verscheurd was, door een der opgejaagde dieren. Gelukkig waren zijn wonden niet diep geweest en had hij na vijf weken van trouwe verzorging, zijn moeilijk werk weer kunnen hervatten. Nee, de Poolnacht, was zijn slechtste tijd nog niet. Achteraf begreep hij niet waarom hij zoo geklaagd had, maar hij wist het gedaan te hebben. Toen was haar brief gekomen met de vraag, of de mogelijkheid bestond, dat hij haar daar eenige maanden kon ontvangen, de maatschappij zou haar overtocht betalen. Natuurlijk had zij ook naar hem verlangd, hij wist maar al te goed, dat die enkele jaren van scheiding geen afbreuk hadden gedaan, aan haar groote liefde. Maar..... was zij zich toen wel bewust geweest van het offer, dat zij brengen ging? Had hij haar daar niet op moeten wijzen? Haar voorstellen, haar aanbod nog eens rustig in overweging te nemen? Niettegenstaande de felle koude, parelen groote druppels op zijn voorhoofd. Hoe had hij toch zoo blind, zoo egoïstisch kunnen zijn! Was het dan waarlijk zoo erg nog een poosje alleen te zijn! Waren die ruim drie jaar niet omgevlogen?

Had hij hier aan de vier mannen, die hij wel is waar, soms in geen dagen zag, maar dan ook weer wel een week lang, geen aanspraak genoeg? Moest hij zijn trouw ruige

Bij het graafwerk in den Pietersberg bij Maastricht, heeft men een belangrijke oudheidkundige ontdekking gedaan. Bij het graven van een tunnel zijn oude instortingen en een zaaltje gevonden op de wanden waarvan fraaie teekeningen zijn aangebracht.

LINKS: Een foto van den ingang van de tunnel.

RECHTS: De teekeningen op den wand van het zaaltje in den Pietersberg.

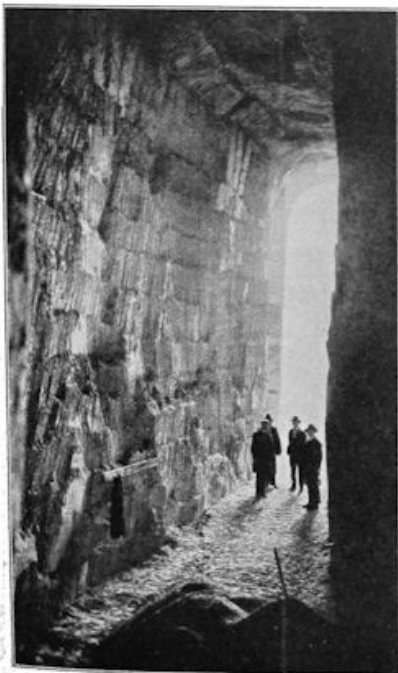
Een mooie watermolen, afkomstig uit Gorredijk (Fr.), in het Openluchtmuseum te Arnhem.

viervoeter, die hem bij nacht en dag van stap tot stap volgde, dan niet waardeeren? O, had hij het haar toch afgeraden, en de moeder bij haar kind, bij hun kind gelaten.

Een felle bliksemstraal breekt zijn gedachten af. Nog voor hij zijn woning bereikt heeft, ratelt een donderslag over de eenzame vlakte. Groote druppels vallen op zijn gezicht en handen. Zou het weer zulk noodweer worden, als hij hier eens had meegemaakt, toen hij hier nog maar drie maanden zat? Dat was toen om nooit te vergeten. Toen de bergen, als 't ware schenen te beven! In zijn woning gekomen, sluit hij deuren en luiken en steekt licht aan. Perro, zijn trouwe viervoeter, schudt zijn natte vacht en kruipt dan onder tafel. Zijn groote angsttoogen zien bescherming zoekend naar den baas. Bij iederen slag dreunt en kraakt het houten huis en springt de hond huilend op. Pas nu ziet hij het angstige dier, dat dicht tegen hem aanleunt. „Mijn jongen, niet zoo angstig”, en streefend rust zijn hand op den grooten zwaren kop. „Hoe zal jij je straks gedragen, als je je liefde deelen moet baasje.”

Weer ratelt een donderslag over de eenzame vlakte, iets minder hevig dan zoo even. Zou het zwaarste alweer voorbij zijn?

Een half uur later probeert hij de luiken weer te openen, zwakke lichtflikkeringen vertellen, dat het zwaarste alweer voorbij is. Dan

vouwt de eenzame man de handen en dankt voor de bewaring in dit noodweer. De groote eenzaamheid heeft hem ernstig gemaakt, hem vertrouwd gemaakt, met de natuurkrachten, die zij, die in de bewoonde wereld leven, niet vermoeden dat bestaan, die zouden huiveren, voor wat hij had liefgekreken. Droomend staart zijn oog naar den horizon, waar het licht aan 't doorbreken is.

Op eens voelt hij Perro's koude neus tegen zijn hand. Vragend staren twee groote honden oogen hem aan. „Wat is 't mijn jongen, moet de deur ook open?”

Als antwoord springt het schrandere dier naar de deur en blijft daar kwispelend met zijn zwarten pluimstaart staan.

„Ja, 't kan wel weer Perro!”

Als een pijl uit den boog schiet de hond naar buiten, om dan even snel weer terug te keeren, als noodde hij den baas toch te volgen. Maar deze heeft ditmaal geen oog voor den hond. Zijn gedachten gaan terug naar het kleine huisje, dat daar zoo beschut-tend ligt, aan den schoonen Geirangerfjord. En aan zijn droomend oog, trekt menig zonnig beeld voorbij.

En daar, in dat zonnige huisje aan den Geirangerfjord, drukt een klein jongske zich stijf tegen zijn moeder aan. Inge heeft haar arm om haar zootje heengeslagen. Vragend, in niet begrijpen staren de groote kinderoogen haar aan, als zij in zijn oortje fluistert, dat zij over enkele dagen voor een poosje weg gaat om vader gezelschap te houden, vader, die daar zoo lang al zoo eenzaam zit. Naast haar op de vensterbank staat zijn portret. Altijd weer zet zij het zoo, dat het licht er op valt en het als 't ware tot haar spreekt. Wat het is weet ze niet, maar het is net alsof er iets droevigs over zijn gezicht ligt, of..... is het haar eigen droevig oog? Toen zij het naar hem

toekomen hem aanbod, had zij niet vermoed, dat dit haar zoo zwaar zou vallen. Had zij hem dan minder lief dan voorheen? Dat wist ze wel beter, maar..... ze was nu ook moeder. Streefend glijdt haar hand over het blonde kopje, dat tegen haar arm aanleunt.

„Zal Helge heel lief zijn, als moeder naar vader is, gehoorzaam aan grootmoeder?”

In plaats van te antwoorden slaat de kleine baas zijn armpjes om haar hals.

„Waarom zeg je niets Helge?”

Pas nu voelt ze, hoe gloeiend heet zijn adem is. Voorzichtig draagt ze hem naar zijn bedje, waar hij spoedig in een onrustige slaap valt.

Vier lange dagen en nachten worstelt, in 't eens zoo zonnige huisje aan den Geirangerfjord, een moeder om 't leven van haar kind.

„De Mont Olivia” is voorbij gevaren. Tot in 't stille kamertje, waarin Helge ligt, drong het vertrek-sig-naal tot haar door. Zij denkt er aan, met welk een vreugde dat zelfde signaal zal worden begroet, door hem haar zoo lief, in dat onherbergzaam oord. 't Is alsof zij hem daar ziet staan, turend naar de boot die uitgezet wordt en die hem slechts haar kort en droevig schrijven brengt.

Heete tranen rollen op haar in haar schoot gevouwen handen en zacht fluisteren haar lippen een bede om kracht voor hem in zijn groote eenzaamheid, maar ook om het behoud van haar kind.....

Enkele dagen later, is 't groote gevaar afgewend. Helge, die dagen lang in droomtoestand verkeerde, kent moeder weer, slaat niet langer naar haar, als ware zij eene onbekende, die hem angst aanjoeg, maar legt het blonde kopje weer veilig tegen haar arm en zoo, stil naast hem gezeten, dringt het tot haar door, dat zij het kind niet verlaten mag, voor den zooveel sterkeren vader. Maar hoe, hóe zal

ze hem dat schrijven? Zal hij boos worden, of haar verstaan en begrijpen? Pas dan wordt zij rustig, als zij al haar nooden en zorgen in 's Vaders handen legt.

Luide laat „De Mont Olivia” zich hooren, als zij Spitsbergen nadert. Na het anker uitgeworpen te hebben, wordt een der reddingsbooten uitgezet, om de eenzamen op het eiland weer van het noodigste te voorzien. Pijlsnel scheert de slanke witte boot het spiegelgladde water en heeft na enkele oog-blikken de aanlegplaats bereikt, waar de stoere Noor met de armen over elkaar gekruist had staan wachten.

„Een brief, kameraad”, roept een der mannen hem al van verre toe.

„Is mijn vrouw niet aan boord?”

„Neen, je zoon is ziek geweest, die kon ze nog niet alleen laten, misschien komt ze met de volgende boot.”

Nadat de lading, voor Spitsbergen bestemd, is afgeladen, reiken de twee mannen elkaar de hand met „'t goede, kameraad” en „goede reis” en de kleine witte boot zet weer koers naar het moederschip.

„De Mont Olivia” is reeds uit het oog verdwenen, maar nog altijd staat daar, de stoere Noor op 't eenzame strand. Zijn oogen hebben en brief doorgevoegen en staren nu peinzend in de wijde verte.

Even, heel even is de groote eenzaamheid hem bijna te machtig, maar als hij dan bedenkt, dat dit de verhooring van zijn gebed is, wordt hij rustiger.....

Te midden van sneeuw en ijs, daar, waar de groote eenzaamheid haar doodelijke stilte spreidt, vouwt een eenzame de handen en stamelt:

„O God, ik dank U!”

UIT EIGEN KRING

RECHTS: De Geref. Jongel. Vereeniging Pred. 12: 1a te Ouderkerk a. d. Amstel, vierde haar 25-jarig bestaan.

De mooie, pas verbouwde Chr. Nät. School te Broek op Langendijk (N.H.). Door de invoering van het 7e leerjaar was deze verbouwing noodzakelijk.

De heer N. Bohlmeier, die 1 Februari a.s. herdenkt dat hij 25 jaar werkzaam is aan de Redactie van „De Standaard”, thans als Chef Binnenland.

De Boerenleenbank te De Krim (O.) herdacht haar 25-jarig bestaan. Op de foto: het bestuur: v.l.n.r. P. Smeenk, H. v. d. Vinne, K. Salomons (25 j. voorz.); F. J. Fleurke (25 j. kassier); H. Feddes, S. Theissens en H. E. Edzes.

DE TOEPASSING DIE PIJN DEED!

DOOR

G. J. PEELLEN

Schoenmaker Dercksen had 't druk dien avond, al waren 't nu juist geen klanten, die zich bij hem bevonden. Z'n kleine werkplaats, behangen met allerlei houten voet-modellen, en groote lappen leer, was weer 't middelpunt van 't dorpsleven.

Dat ging altijd zoo, als er wat bijzonders was, want nergens waren zuiverder inlichtingen te krijgen dan bij Dercksen.

Hij had vroeger nog een blauwe Maandag voor onderwijzer gestudeerd, en „onderzocht nog veel“, zooals men dat noemde; stond daardoor in ontwikkeling wat boemen den doorsneë-dorpling.

Maar hij wist ook altijd 't fijne, 't kleinste detail van de nieuwtjes, omdat hij er kwitantielooier bij was, en daardoor overal kwam.

En, nu wás er spannend nieuws!

Van Korver, een kantoorbediende, die eerder al eens wat geschreven had, was nu een boekje uitgekomen, een dorpsnovelle, zooals de onder-titel zeide. Dercksen, die den naam had veel te onderzoeken, wilde toch ook wel eens weten wat die jonge snuiter te beweren had, die altijd vóór hem zat in de kerk: en hij had 't boekje gekocht.

„Nogal saai“, was z'n eerste oordeel geweest: 't verhaal van een manufacturier die zich zoo druk maakt met allerlei vereenigingen, dat z'n zaak verloopt, z'n gezin verwaarloosd wordt, zoodat z'n jongens uit den band springen, en — waar 't heele verhaal om draaide — waardoor de liefde tusschen hem en z'n vrouw vermindert.

Maar toen Dercksen 't nog eens las, had hij vermoedens gekregen, die hij niet onder stoelen en banken stak. En dat was de reden van de aanwezigheid van al die gasten, dien avond, in z'n rookerige werkplaats.

„Kijk es hier“, zegt Dercksen, terwijl hij met zorgvuldig belikte vingers, langzaam de blaadjes van 't al beduimelde boekje omslaat.

„Kijk es hier, 't is zoo vast as een huis, dat-ie in dit verhaal Maters op 't oog heeft, uit de lapjeswinkel! Die twee hebben 't land an mekaar, dat kun je op vergaderingen altijd merken — en je weet toch ook, dat die zaak van Maters zoo achteruit gaat — en van slecht oppassen gesproken: die jongste van 'em is niet voor niks as koloniaal weggegaan verleden maand!

En, Maters komt trouwens ook uit Rotterdam, zooals de hoofdpersoon hier, al is 't dan ook heel vroeger, en dan mot je es zien, dat hoofdstuk „strubbelingen“, precies as laatst toen-ie 't zoo scheef gehad heeft met den bovenmeester,!“

Vol bewondering hebben allen de vernuftige exegese aangehoord, en toestemmend geknikt; alleen 't kleine slagertje waagt 't be-deesd op te merken — wat bang 't gezag van Dercksen aan te jasten:

„Maarre, Maters en z'n vrouw die benne toch best same, ik docht tenminste — dat dat nog wel zoo'n goed paar was,?“

Met een geheimzinnig wenkbrauwfronzen, waaruit véél te raden valt, kijkt de schoenmaker hem meelijdend aan:

„Maar ben je dan ziende Blind, man, — heb jij niet gemerkt, dat je die twee nooit meer samen ziet — dat ze zelfs niet meer

En kijkje in het schilderachtige Chineesche kamp te Batavia, waar heel dikwijls wordt gekiekt en gefimd. Maar, met de hygiëne is het in die buurten vaak treurig gesteld. De gemeenteraad van Batavia, doet echter wat hij kan om verbetering aan te brengen.

samen gaan wandelen Zondagsmiddags — zooals vroeger,?“

En den volgenden dag wist heel Rijndorp, dat de vrouw van Maters wou gaan scheiden!

Hij had haar heele kapitaaltje door z'n slordig beheer er bij in-geboerd, Dercksen had 't al lang aan zien komen, en, die Korver, die most er over geschreven hebben,!

Opgewekt, niets vermoedend nog van 't groote nieuws dat van hem verteld werd, kwam Maters den volgenden avond van een vergadering. Eindelijk, na veel tegenstand had hij z'n begrotingsplan er door gekregen.

Dat had hem heel wat avonden gekost, en z'n vrouw zou wel blij zijn, dat dat nu achter den rug is! Maar hij vond haar heelemaal niet belangstellend, zooals hij verwacht had.

„O Wim, en heb jij er nog niets van gehoord? Weet jij niet wat er verteld wordt? Buurman heeft vanmiddag een boekje van Korver gebracht en,“

„... Wat u 't naaste is?“, wel dat heb ik gelezen, maar wat zou dat?“

„Ze zeggen allemaal, dat dat over ons gaat, en, nog veel leelijker dingen,“

„Maar vrouwtje, waarom zou dat op ons moeten slaan? Die Korver kent ons toch heelemaal niet van nabij, waarom,“

„Ja, maar er klopt toch wel veel — jij komt toch ook uit Rotterdam, en je bent manufacturier, en je doet veel in het vereenigingsleven, en,“

„Ja, maar dat doen er toch wel meer; Kaspers komt toch ook uit Rotterdam, die heeft óók een confectiezaak,“

„En onze winkel dan, die, gaat immers ook wel wat achteruit — den laatsten tijd,“

„Maar vrouw dan toch, jij weet toch wel dat dat niet aan mij ligt; dat 't komt door dien vliegende winkel, die hier pas is, daar kunnen we nu eenmaal niet tegen concurreeren!“

„O Wim“ — en snikkend kwam toen 't groote verdriet eruit, hakkellend en stotend:

„dat is ook 't ergste niet, maar nu denken ze allemaal, dat onze verhouding niet goed is, nu zitten al die menschen hier ons mooie huwelijksleven uit elkaar te rafelen, 't te becritisseren, en dáár moeten ze met d'r nieuwsgierigheid afblijven, en nou kijken ze mij meelijdend aan, en, en weet je heusch niet, dat ze zeggen, dat ik scheiden wil? Ik! van jou,!“

En verdrietig zochten ze beiden tevergeefs dien nacht den slaap.

Vroolijk kwam dien zelfden avond Korver terug uit Amsterdam. Hij had z'n uitgever bezocht, die zéér tevreden was: z'n boek ging er uitstekend in, en de recensies waren goed, in enkele bladen zelfs vleiend.

Maar ook hem wachtte een minder prettige thuiskomst.

„Zoo vrouwke! Mijn boek doet 't! 't Gaát!“ waren z'n blijde begroetingswoorden.

„Dat boek, dat boek van jou, daar heb ik al meer van moeten hooren dan je denkt. Ze vragen me d'r allemaal naar, en ze denken dat je Maters ermee bedoeld hebt, je weet wel, de manufacturier — en die vrouw is er heelemaal van overstuur! Hoe kon je nou ook,“

Stom-verbaasd, telkens den mond al geopend om brusk in de rede te vallen, hoorde Korver 't verontwaardigd relaas aan.

„Maar, maar, dat is gemeen, dat is dom, laag, wie zegt toch zulken onzin, hoe zou ik nou, Maar wat verschrikkelijk voor die menschen, om zóo je huwelijksleven op straat besproken te krijgen, Daar ga ik direct even met Maters over praten!“

Beiden voelden tē goed 't pijnlijke van de situatie.

„Maar wat is daar nou tegen te doen? — Zóó kun je overal wel venijn uitzuigen!“

„Ik zou misschien een ingezonden stuk,“ opperde Korver.

„Man, wees nou wijzer, dat waait nog veel meer stof op, geeft aanleiding tot nieuw gepraat,“

„'t Eenige wat we doen kunnen“, meende mevrouw Maters, „is, dat we toonen goed met elkaar te zijn. We hebben eerder nooit omgang gehad samen, maar als we nu over en weer bij elkaar komen, ons sámen laten zien, dan voelen ze toch allemaal wel, dat wij er niet zoo over denken,!“

En tot hun groote verbazing zagen de Rijndorpers, van achter hun horretjes, hoe Maters Korver naar huis bracht!

Den Zondag daarop kwamen de beide families sámen naar de kerk en gingen náást elkaar zitten!

En menigeen had dien morgen meer aandacht voor dat onverwachte, dan voor de preek,

„Zou 't dan toch niet waar zijn,?“

De vliegende winkel ging failliet.

De oude zaken bloeiden weer op, — en de praatjes verstomden,

Maar een jong auteur had geleerd, voorzichtig te zijn.

SNEEUW

DOOR N. V. D. VLIS

MIDDELEN over de hei liep een donkere boomenlaan.

's Winters was het daar al heel vroeg donker en veel menschen liepen er nooit.

Eenzaam kon het daar zijn en somber.

Alleen nu, op dezen kouden winterdag, nee, nu is het er niet donker. Want de heele dag is de sneeuw gevallen, geruischloos en stil. En nu in glanzende witheid de wereld schoon, onwonderlijk schoon geworden is, nu heeft het toch opgehouden te sneeuwen.

Nee, die donkere boomenlaan is niet donker meer. Het is wel avond al, maar de weg is een glinsterend wit pad geworden, met lichte vriendelijke wachters. Dat zijn de boomen!

Er zal nu wel niemand komen door dien eenzamen kouden avond. Wie zou er door zoo'n kou langs dien eenzamen stillen weg wandelen?

De boomen houden trotsch hun blinkende kronen omhoog.

Nee, nu zal er wel niemand komen.

Tóch — daarginds komen voetstappen zich drukken in die zuivere witheid.

Verwonderd buigen de boomen zich voorover.

Twee kinderen — samen in de sneeuw.

Net alsof die mooie witte wereld alleen maar voor hen gemaakt was.

Twee kinderen, twee zusjes.

De oudste is een jong meisje al: beschermend houdt ze haar arm om het kleintje heen-geslagen.

Waar gaan ze heen langs dezen verlaten weg? Zachtjes en voorzichtig drukken vier voeten zich in de sneeuw, trekken zich weer omhoog, zakken weer in de sneeuw.

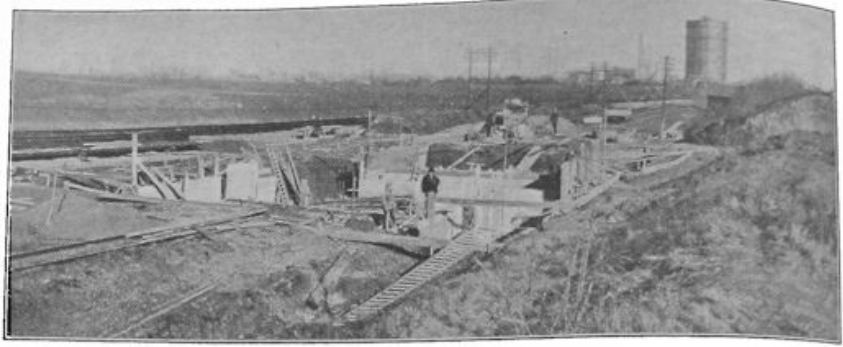
En op de maat van hun voeten bewegen de boomen hun takken op en neer — op en neer —

„Wat is het mooi buiten”, denkt het meisje, „wat stil en wit.”

Ziet dat meisje, waar een ander niet op let?

En moet zij ook leeren gelukkig te zijn in den moeilijken strijd van het leven? —

„Wat zuiver en mooi. — Zou dit geluk zijn, hier te loopen waar alles zoo mooi en heerlijk is? Maar morgen komen immers de

De ondergrondse spoorbrug van de lijn Nuth—Staatsmijn „Maurits”, loopende onder den Rijksweg ter hoogte der p.m. Beek (L.), is thans klaar gekomen.

menschen weer en die doen als wij, die trappen er op en maken het leelijk.”

Dan schrikt ze en staat stil: „Loopt ze dan nu dit mooie, gelukkige, leelijk te maken, te vertrappen?”

Heeft ze dat misschien al dikwijls gedaan? Thuis en op school en overal?

Heeft ze misschien al honderd maal al het mooie, dat God haar gaf, vergeten, leelijk gemaakt, vertrappt?”

„Maar dat is toch zonde?”

Loop maar verder, meisje, wist je nog niet wat een zondig hart wij allemaal hebben? Stil staat het kind, een donkere vlek op de witheid van dien weg — —

Wist je niet, dat we allemaal zoo'n donkere vlek zijn, ook de menschen die denken, wonder wat te kunnen. —

Wist je niet, dat we zonder God leelijk en donker zijn?

Maar als je bidt — —

Stil staat het meisje en ziet omhoog. Er zijn maar enkele sterren boven haar — vier, vijf misschien.

Meer heb je ook niet nodig. Je hebt maar zooveel nodig als God je geeft. —

Toen bad het meisje: „Heere maak Gij weer goed, wat ik leelijk gemaakt en vertrap heb. Laat me het mooie zien, Heere, en het ook bewaren.”

„Is dit wel bidden”, denkt het meisje. „Zoo maar op een weg buiten, zonder mijn oogen dicht te doen?”

Dan nestelt zich een handje in haar hand. „Ik ben haast heelemaal niet bang, Line!”

„Lief, klein ding, was ik jou heelemaal vergeten? Natuurlijk ben je niet bang, waarvoor zou je bang zijn?”

„Ja, maar Line, de boomen zijn wel erg boos op me, geloof je niet, ze schudden zoo met hun takken!” —

„Nee hoor, ze zijn niet boos, ze moeten haast lachen, omdat wij hier zoo samen loopen.”

„Maar wij lachen niet, is 't wel, Line, om moeder niet, hè?”

„Nee, kleintje, nu kunnen we geen pret maken, maar moeder wordt weer gauw beter, hoor!”

„Weet je dat, Line?”

„Bid er maar om, zusje.”

„Ja” — —

„Line, toen het vanmorgen sneeuwde, heb ik naar de lucht gekeken en toen zag de sneeuw er grijs uit en op den grond is ze wit, hoe komt dat?”

Het meisje denkt even na en zegt dan: „De grond is erg donker en dan zie je goed, hoe wit de sneeuw is, omdat het zoo afsteekt, begrijp je wel?”

„Ja”, denkt ze, „de wereld en de menschen

zijn donker, als er iets moois gebeurt, dan moet dat wel opvallen.

Het licht, dat God laat schijnen op de aarde moet je wel zien. —

Iedereen moet het zien, ook al zeggen veel menschen van niet. —

„Nu zijn we er, hè Line?”

„Ja, hoor.”

„Ik ben hier wel bang”, zegt het kleine ding als ze in de groote breede gang van het Ziekenhuis staan, „zij niet?”

„Nee”, glimlachte het meisje. „we zijn dadelijk bij moeder.”

En dan enkele oogenblikken later een groote zaal met witte bedden. — En moeder in één van die bedden! —

„Moeder”, troost het kleintje, „u wordt gauw weer beter. Line zegt het!”

Met rustige stem vertelt Line van thuis: „Het gaat wel goed, moeder.”

Maar als de Zuster komt zeggen, dat de tijd om is, buigt Line plotseling haar hoofd dicht over moeder heen en zegt zacht: „Ik zal zóó blij zijn als u terug is, moeder!”

Dan gaan ze, hand in hand!

Binnen in de groote zaal ligt moeder en ze glimlacht: „Ik zal zóó blij zijn als u terug is, moeder!” — —

In de eenzame boomenlaan bewegen de boomen hun takken op en neer — — op en neer. — —

Twee meisjes, twee zusjes loopen den weg van het stadje naar afgelegene huis.

„O, Line”, juicht het kleintje, al onze leelijke voetstappen zijn weg, zie je wel? Het heeft weer gesneeuwd!”

De oogen van het oudste meisje zoeken den hemel — en ze fluistert:

„Ik dank U, Heere!”

Bij de opgravingen van het klooster Monnikenhuizen te Arnhem, werd een wijnkelder blootgelegd.

Een studeerkamerhoekje in het dezer dagen geopende nieuwe Studentenhuis te Utrecht.

Welgelukzalig is hij, dien God straft

DOOR
JOHANNA
BREEVOORT

„O kind, je moet toch niet zoo zeuren over die gebroken vaas. 't Is heel verdrietig en jammer, maar je moet er toch éénmaal overheen.“

De oude vrouw keek ernstig en zuchtte diep. Alle dagen weer begon haar schoondochter over het gebroken erfstuk, door een onbedachtzaam werksterje omgeworpen en zóó vernield.

„U hebt makkelijk praten moeder, 't is geen ding uit uw familie, maar ik had nu eenmaal mijn hart op die kostbare vaas gezet.“

„Daar zit 'm juist de kneep, kind, omdat je je hart er op gezet had, daarom valt nu het verlies je zoo moeilijk.“

Iets wat volkomen gerechtvaardigd is, hield de jonge vrouw vol, en zij liep heen, slaande met de deuren, even later grommend tegen het meisje.

„Volkomen gerechtvaardigd“, overlei de oudere stil voor zich heen, „ik wilde dat de Heere haar eens liet zien, dat je ook daarin zondigen kan.“

Zij nam de kous op uit de volle mand naast haar en begon weer te mazen. Man en kinderen gingen voor haar heen, slechts een zoon behield zij, en de oude vrouw voelde zich dankbaar en gelukkig in zijn gezin.

„Jammer dat Anna zóó vastzat aan het aardsche“, overlei ze droef. Zij bezat zóó veel, een besten man, gezonde kinderen, een goed inkomen: maar zij hechtte zich aan 't kleinste ding en 't gaf een huis vol leven wanneer er iets verongelukte.

Intusschen liep de jonge vrouw vol onvrede door het huis. Moeder had goed praten, moeder kon overal van loskomen, ze kon 't niet begrijpen, stel je voor dat ik zelve op mijn ouden dag zoo gebrekkig liep en zonder inkomen afhankelijk was van mijn zoon.

Ja grootmoeder's vrede werd niet licht verstoord, moest de schoondochter toegeven. Dat kwam door de vreeze des Heeren. Maar zij begeerde toch zelve ook den Heere lief te hebben en te dienen, hoe kwam 't dat 't haar zelfs niet gelukte, vrede te nemen met een gebroken vaas.

Kalmer, veel rustiger keerde het jonge vrouwtje terug naar haar vertrek. De grootere kinderen gingen naar school, de twee kleintjes slapen, de pendule tikte zoo fijn en vredig op den schoorsteen, op de tafel lichtte het vriendelijk Verkade-lichtje onder de thee.

„Moeder, heb je altijd zoo'n kalmen, tevreden aard

gehad“, vroeg zij zacht, terwijl ze haar naalwerk bijeen zocht.

„Ik..... een kalmen tevreden aard, kind, nee hoor, integendeel, men noemde mij in mijn jeugd „gauw of 't hoeft niet“, ik kon opsterven als buskruit en het aardsche had minstens zooveel vat op me, als het nu op jou heeft.“

„U hebt geleerd om afstand te doen“, gaf de schoondochter toe.

Grootmoeder knikte. „Ik heb God leeren danken, juist omdat Hij me strafte en tegenkwam en iets moois ontnam. Ik was nog jonger dan jij kind, en nog niet heel lang getrouwd: deed, nog jong, van harte belijdenis en ik dacht werkelijk dat ik God lief had boven alles. Dan volgde mijn man, m'n kind en m'n huishouden.“

Naast mij woonde een oude juffrouw, die kind nog kraai op de wereld bezat, zoo zij meende. Zij liet haar mooie huishoudentje keurig onderhouden en was er wat trotsch op. Zij leefde van eene kleine lijfrente en ik deed wat ik kon, haar 't leven te veraangenamen. Zij dronk meestal thee en koffie in mijn huis: 't was de moeite niet dit voor haar alleen te zetten. Haar werksterje hielp haar slechts enkele uren van den dag. Mijn man hield ook van haar, zij bleef dikwijls eten en vond 't heerlijk op onze kleine te passen, wanneer wij samen eens wandelden, naar de kerk gingen of als ik een boodschap deed.

„'t Is net of jullie mijn eigen kinderen bent“, zei ze dikwijls, en eens vertelde zij in vertrouwen, wanneer ik dood ben, krijgen jullie m'n heele huisboeltje hoor.“

Wij waren daar heel blij mee. Toen we trouwen bezaten we geen van beiden veel geld, we kochten wel degelijke maar toch heel eenvoudige dingen, terwijl haar heelen inboedel blijken gaf van het mooist gekozen te zijn uit een duur ingericht huishouden. Massieve mahoniestoelen, een met notenhout ingelegd kabinet, een duur Deventer karpert, wat vond ik dat alles mooi en begeerlijk. Langzaam begon ik al deze dingen al zoo'n beetje als de mijne te beschouwen, en ik genoot er reeds van, terwijl ik mijn buurvrouwje, dat toen steeds bedlegerig was, met veel liefde verpleegde. Niet omdat zij ons tot erfnamen had benoemd. Neen, met een gerust hart kon ik verklaren: we hebben ons buurtje lief: nooit, nooit deden wij haar goed uit winstbejag. Wat niet wegnam, dat ik me toch verkneuterde in het bezit van de beeldige meubels en de in mijn oog kostbare schilderijen en serviesjes.

Ik zette er mijn hart op. Mijn heele hart. Ik stond met mijn toekomstig bezit op en ging er mee naar bed, zooals 't spreekwoord zegt. Voor alle ding had ik reeds een plaats in onze woning gevonden. Dikwijls zei mijn man: „Vrouw, je moogt je hart niet zóó met deze dingen vullen, de Heere kon je wel eens tegenkomen.“

„Niemand die er door lijdt“, sprak ik tegen: „Ik verlang geen oogenblik naar buurtjes dood, integendeel, ik hoop dat God ze weer wat beter maakt, zoodat ze weer bij ons aan tafel kan zitten.“

„Niemand die er door lijdt, dan je zelf“, hield mijn man vol.

LINKS: Tulpen naar Londen. Sedert eenige weken worden geregeld tulpen per K.L.M. uit de Hollandsche kassen naar Londen gezonden.

RECHTS: Zonnebaden in de sneeuw voor kinderen, in de Zwitsersche wintersportplaats Gstaad.

Een Indische dierenval van Hagenbeck op de Berlijnsche dierententoonstelling. De tijger bij de val.

„Je hecht je aan iets, wat nog niet eens het jouwe is.“

Kortom ik geloofde mijn man niet, voelde heusch oprechte droefheid toen ons buurtje was heengegaan, maar toch, nu zou het groote oogenblik aanbreken waarin al haar schatten in ons huis zouden komen.

Er schoot een kink in den kabel, er daagde eene wettige erfgename op, die haar rechten bewijzen kon. Ons buurtje had verzuimd een testament te maken, ze dacht dat een enkel briefje voldoende was. Het briefje, door de achternacht vernietigd, werkte niets uit en ik zag al mijn heerlijkheden wegdragen, wie weet waarheen? Toen heb ik gehuild van teleurstelling, maanden achter elkaar kon ik er niet overgeen.

Ten slotte zag ik Gods Hand in al deze dingen. Mijn man had gelijk. Ik had gegierd naar de aardsche schoonheden, ik vergat God, zette mijn hart op iets dat vóórbij zou gaan. Ik merkte, dat ik zelfs in deze laatste maanden het gebed had vergeten of liever dat ik zonder hart gebeden had.

God kwam me tegen. God strafte me om mijne begeerlijkheid en Zijn Geest bracht me er eindelijk toe, om te zeggen: Ik dank U Heere, dat Gij toornig op mij geweest zijt, dat Gij me aardsch verlies leert lijden.

Later heb ik ondervonden, dat deze kleine tegenslag maar kinderspel was bij hetgeen God gebruiken wildet om mij verder op te voeden.

God gebruikt groote en kleine dingen om ons hart tot Hem te brengen.

De schoondochter stond op om thee in te scheuken, haar oogen waren vochtig toen ze zei: „Je hebt alweer gelijk grootje. Ik moet óók leeren loslaten.“

Georg Friedrich Händel 1685-1759

DOOR

JAC. BONSET

HÄNDEL werd den 23sten Februari 1685 te Halle geboren en was de zoon van een barbier (toen ook tevens heelmeeester) die zich later den titel van Keurvorstelijk Brandenburgschen kamerdienaar wist te verwerven. Georg was het eerste kind uit het tweede huwelijk.

De vader, die bij de geboorte van zijn zoon 63 jaar oud was, wilde Georg later gaarne als rechtsgeleerde zien schitteren, waarom hij hem alle muzikale studiën verbood. Echter de energie, die later den meester eigen was, vertoonde zich reeds toen. De knaap wist zich door bemiddeling van vrienden zijns vaders een clavichord te verschaffen, waarop hij zich 's avonds en 's nachts, als allen slieden, op een zolderkamertje oefende.

Op een reis naar Weissenfels legde de achtjarige knaap aan het hof bij den Hertog van Saksen—Weissenfels zulke groote muzikale talenten aan den dag, dat de Hertog den vader wist te bewegen, het kind te doen onderrichten door den organist Zachau. Nauwelijks tien jaren oud componeerde Händel reeds zes driestemmige sonaten voor 2 hobo's en bas. Later bezocht hij de universiteit te Halle, om in de rechten te studeeren, en werd hij tegelijkertijd tot slot- en domorganist aangesteld.

In 1703 gaf hij de rechtsstudie op en nam hij het besluit zich geheel aan de toonkunst te wijden. Hij reisde naar Hamburg en nam daar de betrekking van 2den violist in de kapel van de destijds bloeiende eerste Duitsche opera aan.

Hij maakte kennis met den veelzijdig begaafden Joh. Mattheson, met wien hij een reis naar Lübeck ondernam om er den beroemden organist Buxtehude te leeren kennen en naar diens betrekking mede te dingen. Hunne candidatuur stuitte af op den vrij zonderlingen eisch van dien tijd om de oudste dochter van den organist te huwen. (Buxtehude had zich ook met de dochter van zijn voorganger in den echt moeten begeven!)

Hoewel Händel veel van Mattheson's raadgevingen had geprofiteerd, liep de kennismaking toch ongunstig af, want toen Händel zich eens wilde laten gelden, wekte dit zoo hevig de woede van Mattheson, dat een duel er 't gevolg van was. Dat kwam zoo: Mattheson, die eveneens als Händel kapelmeester aan de opera was, moest een rol in een door hem gecomponeerde opera vervullen: het orkest werd door Händel geleid. Mattheson, die grenzenloos ijdel en jaloesch was, wilde zelf het derde bedrijf van zijn opera dirigeren, maar Händel wilde zijn plaats zoo maar niet aan hem afstaan en kreeg twist met zijn vriend. Na afloop der voorstelling gingen zij op de Ganzenmarkt duellieren hetgeen voor Händel noodlottig had kunnen afloopen als de punt van Mattheson's degen niet op een grooten metalen knoop van zijn rok ware gestuit. Zij hebben zich echter dadelijk weer verzoend, en de vrienden gingen arm in arm huiswaarts.

In 1705 bracht Händel zijn eerste opera „Almira" met succes voor het voetlicht, waarna spoedig de opera „Nero" volgde. Nadat deze werken hem reeds een naam bezorgd hadden, trok hij in 1706 naar Italië en vertoefde hij tot verdere voltooiing zijner studie in 't bijzonder te Florence, Venetië, Rome en Napels, waar hij bevriend raakte met de beide Scarlatti's, Corelli en Lotti, die een grooten invloed op de vorming van zijn geest hebben uitgeoefend. In de Suites van Händel is dit duidelijk aan te wijzen.

In het orgelspel kon niemand hem evenaren, behalve Joh. Seb. Bach. Zijn improviseeren was bewonderingswaardig en in het snel componeren van nieuwe werken versloeg hij alle meesters van zijn tijd. De opera „Rinaldi" voltooide hij bijvoorbeeld in veertien dagen.

Na een kort bezoek aan zijn familie te Halle, reisde Händel in 1710 naar Londen waar hij schitterend werd ontvangen en waar de reeds genoemde opera „Rinaldi" met buitengewoon succes werd opgevoerd.

In 1711 zien wij Händel als hof-kapelmeester te Hannover. In 1712 keert hij weer naar Londen terug. Ter herdenking van den vrede van Utrecht schreef Händel in 1713 het Te Deum, dat zóódanig de gunst

van Koningin Anna van Engeland verwierf, dat zij den componist een jaargeld van 200 pond sterling schonk. Dit mishaaide den keurvorst in hooge mate, waardoor zijn kansen op den Engelschen troon, waarop hij had gehoopt, verminderden.

Vrienden wisten te bewerken, dat bij een door den koning gegeven feest, een door Händel gecomponeerde muziek zou worden ten gehore gebracht. Die muziek trof den vorst (nu George I) zoo zeer door hare schoonheid, dat hij spoedig zijn wrok vergat en den bejaafden componist weer in genade aannam. Hij verdubbelde nu het jaargeld en nam hem in 1716 mede naar Duitschland, maar dit verblijf was van korten duur, want opnieuw ging Händel weer naar Engeland en trad in dienst bij den Hertog van Chandos.

Onderwijl was de adel samengekomen om met vreemde krachten een opera-academie op te richten, aan het hoofd waarvan Händel geplaatst werd. Voor deze onderneming, waaraan de voortreffelijkste Italiaansche zangers medewerkten, schreef hij een groot aantal opera's. In 1728 kon Händel's opera het niet langer houden. Nog tweemaal beproefde Händel het met een nieuwe onderneming, maar het geluk was hem niet ter wille; hij geraakte in groote moeilijkheden, verloor zijn geheele vermogen, en zijn gezondheid werd zóó aangetast, dat hij genezing in de baden van Aken moest zoeken.

De kuur gaf hem zijn gezondheid terug.

Met onverzettelijke energie zette hij zich weer aan 't werk. Van de opera wilde hij niets meer weten en vond eindelijk den vorm waarin zijn genie triomfeeren zou. Hij wijdde zich nu geheel aan het oratorium.

Zijn hoofdwerken zijn: „Israël in Egypte", „Messias", „Samson", „Josua", „Judas Macabäus". Aanvankelijk wist men deze werken niet op waarde te schatten. Zoo verhaalt men, dat bij de tweede uitvoering van „Der Messias" slechts de koning en zijn omgeving aanwezig waren, wat Händel deed zeggen: „Des te beter zal het klinken". Hoe anders is het thans!

Heden beheerscht Händel de muzikale wereld, en in 't bijzonder is het Engeland dat hem de grootste vereering ten deel doet vallen. Zoo werden bijv. in 1859 ter viering van zijn honderd-jarigen sterfdag, drie achtereenvolgende dagen de Oratoria „Messias", „Israël in Egypte" en het Dettinger Te Deum in het Kristallenpaleis

te Londen voor 26000 toehoorders uitgevoerd. Hierbij werkten 2700 zangers, 242 violisten, 120 violoncellisten en bassisten, 100 blazers mede, benevens een groot orgel waarvan de balgen door een stoommachine werden bewogen.

Zijn hoofdwerk is en blijft „der Messias", die op den 13en April 1742 voor het eerst werd uitgevoerd. Het werk bestaat uit drie deelen. Het eerste behandelt de geboorte van Christus en Zijn werken op aarde; het tweede schildert Zijn lijden, Zijn opstanding en de verbreiding Zijner leer; het derde eindelijk spreekt over het laatste oordeel. Onovertroffen is het slotkoor van het tweede deel, het beroemde „Halleluja". Händel voltooide dit grootsche werk in slechts 24 dagen. In de koren legde hij het zwaartepunt: ze zijn schitterend: karakteristiek en bezielend in hun dramatiek; hunne motieven geven den indruk als uit steen gehouwen te zijn, zoo duidelijk en sprekend stellen zij de toestanden in het licht. Zooals men van zeker schilder verhaalt, dat hij door een penseelstreek een lachend kind in een weened veranderde, met dezelfde onbepaalde zekerheid teekent Händel door weinige tonen de handeling.

Zijn laatste werk „Jephta" componeerde hij in 1751. Gedurende den tijd dat hij daaraan arbeide, begonnen zich reeds sporen van blindheid te openbaren; maar toch heeft Händel in alle concerten, waar een oratorium van zijn hand werd uitgevoerd, tot het eind van zijn leven, zelf de begeleidende orgelpartij gespeeld; het laatst nog, acht dagen voor zijn dood. Den 13en April 1759, op Goeden Vrijdag,

(Zie vervolg op pag. 268.)

Georg Friedrich Händel

De Windhandel van de 17de en 18de Eeuw

Waardige nazaten van dobbelende Germanen.

ZOOVEL de 17de als de 18de eeuw kent twee tijdperken, waarin de windhandel bloeide: ongeveer 1637 de tulpenhandel, in 1720 de windcompagnieën, voornamelijk van de beruchte Zuidzee-aandeelen.

De tulpenkoorts, want van regelmatigen handel was feitelijk geen sprake meer, werkte zóó opwindend, dat men zijn geregeld werk in den steek liet om zijn geluk te gaan beproeven in den tulpenhandel.

Het aantrekkelijke was nog, dat men er geen, of weinig geld voor noodig had en levering van bollen had voorloopig nog niet plaats. Men kocht en verkocht zuiver op termijn met het gevolg, dat bollen of zelfs geheele partijen meermalen verhandeld konden worden, natuurlijk tegen sterk varieërende prijzen en het ging vaak over zulke hoeveelheden, dat heel Holland ze nooit had kunnen leveren.

Het eenige geld, dat bij het sluiten van de transacties te pas kwam, was het z.g. wijngeld, een soort handgeld, waarmede de koop werd bezegeld.

Voor den kleinen speculant was dit wijngeld hoofdzakelijk en wat er verder met de bollen gebeurde, kon hem uiteraard niet schelen.

Aanvankelijk werden de bollen per stuk verhandeld, maar later volgens het gewicht en kwamen daardoor in rang gelijk aan diamanten en edelgesteenten.

De herbergen werden tulpenbeurzen of liever speelholten, waar van 's morgens vroeg tot 's avonds laat geveild werd.

Bloemenliefhebbers, avonturiers, speculanten alsmede de noodige tusschenpersonen krioelden daar door elkander.

Om een denkbeeld te geven van enkele prijzen: zoo werd de *Admiraal van Enkhuizen* verkocht voor f 11.500.—, *Zomerschoon*, een laat-bloeiende roze tulp voor f 1010.—. Een mooie violetkleurige tulp, de *Vice-Roy* voor f 4200.—, de *Admiraal van Engeland*, een laat-bloeiende, voor f 900.— per bol.

De meest eigenaardige transacties kwamen bij deze dobbelarij tot stand. Zoo werd eens een bol verkocht voor 2 last tarwe, 4 last rogge, 4 vette ossen, 5 varkens, 12 schapen, 2 okshouders wijn, 4 tonnen achtguldens bier, 2 tonnen boter, 1000 pond kaas, een bed met toebehooren en een zilveren beker, tezamen f 2500.— waard.

12 morgen land in den Schermer werd geboden voor een tulpenbol, die hiervoor echter niet te krijgen was. Het was te voorzien, dat het op een debacle moest uitloopen.

Deze kwam dan ook vrij spoedig. Wat de eigenlijke aanleiding geweest is, weet men niet, maar toen het eenmaal begonnen was, was er geen houden meer aan.

Er werd niet geleverd en ook niet geaccepteerd; partijen, die verscheidene malen verhandeld waren, bestonden eenvoudig niet; daarbij kwam nog, dat het meerendeel der koopers geen cent bezat en plechtig beloofden aan hun verplichtingen te zullen voldoen, als ook anderen hun voldeden.

Zoo schoof de een het op den rug van den ander, maar geld zag niemand. Op hun denkbeeldigen rijkdom waren sommige speculanten al zoo voortvarend geweest om landhuizen en woningen te gaan bouwen, zoodat toen het kaartenhuis eenmaal instortte, niet alleen de tulpenhandelaars, maar ook andere beroepen en bedrijven er de dupe van werden.

Tijdens de paniek, die was ontstaan, trachtte men de

Staten van Holland te bewegen tusschenbeide te komen, daar reeds de verschillende steden weigerden in processen betreffende de wanbetaling of niet-levering, vonnis te wijzen.

Den 24sten Februari 1637 besloten de bloemisten van alle Hollandsche steden de handen ineen te slaan: op een vergadering in Amsterdam werd een accord getroffen, waarbij bepaald werd, dat alle koopen van tulpen vóór einde November 1636 als geldig zouden beschouwd worden. Wat na dien datum verkocht was, zou de koper mogen royeeren, mits hij 10% aan den verkoper betaalde voor rouwkoop.

De tulpenmanie was natuurlijk het onderwerp van den dag en de dichter-predikant-botanicus Hondius wijdde aan de tulp de volgende regelen:

Spotprent op den windhandel.

Haren naam draecht noch een vleeke,
Vergeselschap met de schae,
Daer ick altijdts mede gecke,
Als ick in de tulpen stae.
Dat men hier in Nederland
Soo veel sotten vinden can,
Sotten, die haar hoven bouwen
Voor één bloem en anders geen
Tulpenbollen, daer de sotten
Heel op setten hof en hert,
Eten wij, om niet te spotten,
Hoe seer haar dees spijsje smert.

Toch is de tulpen-speculatie oorspronkelijk niet in ons land ontstaan, doch in Frankrijk in 1635, om daarna op onze streken over te slaan.

Ongeveer 80 jaar later zou Holland nogmaals getuige zijn van een dergelijk verschijnsel, dat evenmin hier ontstaan, doch niet heeft nagelaten hier zijn slachtoffers te maken.

Wij hebben onlangs het „eeuwfeest” herdacht van het feit, dat John Law voor 200 jaar in Venetië arm is gestorven, tot het laatste toe vervuld van zijn ideaal.

Was Frankrijk het rechtstreeksche slachtoffer van zijn grenzeloos optimisme of van zijn speculatie-zucht — 't is maar hoe men het wil noemen — ook aan Nederland ging de windhandel niet ongemerkt voorbij.

Had Frankrijk zijn Mississippi- en Engeland zijn Zuidzeecompanie, hier werden tot zelfs in de kleinste steden, zooals Muiden, Weesp, Naarden en Woerden wind-compagnieën opgericht. In Amsterdam, Haarlem en Leiden gingen de regeeringen het tegen. Het totale bedrag der kapitalen bedroeg meer dan elfhonderd miljoen — natuurlijk op papier.

Maar al bestond er in Amsterdam geen compagnie, het Fransche koffiehuis in de Kalverstraat werd tot beurs gepromoveerd.

Men begon er 's avonds om zes uur en handelde er den nacht door tot 4 uur in den morgen. Millioenen verwisselden van eigenaar. — op papier — en het merkwaardige was, dat de meesten van al die handelaars geen cent bezaten.

De hoofden — „de managers” — zaten in het Fransche Koffiehuis, terwijl in de Graaf van Holland, en het Hof van Holland de aanzienlijke kooplieden vergaderden. De Karseboom was in tweeën verdeeld: de lagere beneden, de meer voornamen boven.

De straat krioelde van handelaars; de een schreeuwde wat hij te bieden, de ander wat hij te laten had.

Meer en meer nam de windhandel toe en ook het Engelsche koffiehuis werd tot handelsbeurs gepromoveerd en kreeg den naam van Quincampoix, naar de illustere straat in Parijs, waar de makelaarskantoren als paddestoelen uit den grond waren verzezen.

De Dam was den geheelen nacht vol menschen. Men meende, dat de gouden eeuw weer was aangebroken. Personen, die niets bezaten, werden plotseling rijk en kochten huizen en buitenplaatsen, paarden en wagens.

„Kom uit, komt uit, het regent nu [dukaten]!”

Riep elk, op markt en straten;
„Komt, man en wijf! Komt vaardig,
[klein en groot
„Houdt op uw hoed en schoot!”

Maar aan alles komt een einde.
In Februari 1720 was men begonnen met den handel in Engelsche Zuidzee-aandeelen. In October

kwam de ineenstorting.

De aandeelen daalden van 1000 tot 130% en dat was ook de nekslag voor den Hollandschen windhandel.

Dagelijks las men in de krant berichten van compagnieën, die ontbonden waren en waar de belanghebbenden het meestal treurige overschot van hun kapitaal konden terugontvangen.

Dagelijks hoorde men van bankroeten. De woedende handelaars wreekten zich op Quincampoix, waar zij den boel kort en klein sloegen.

De eenigen, die nog goed zaken maakten met de ineenstorting van den windhandel waren de boekhandelaars, de liedjeszangers en de spotprentteekenaars.

In de schouwburgen werden kluchtspelen opgevoerd, o.a. twee van Langendijk „Quincampoix”, en „Arlequyn Actionist”, terwijl ook Jan Klaassen met zijn poppenkast zich niet onbetuigd liet en zijn marionetten allerlei hatelikheden deed zeggen op de arme slachtoffers van den windhandel. W. S.

(Vervolg van pag. 263.)

stierf hij. Zijn wensch, om op den dag der Opstanding van Christus voor den Hoogsten Rechter te verschijnen, was daarmede vervuld.

De Engelschen beschouwen Händel, met voorbijzien van zijn Duitsche afkomst, als een der hunnen en noemen hem hun grootsten toondichter. Een bewijs van hunne waardeering is, dat zij aan zijn stoffelijk overschot een plaats gunden in de Westminster-Abbeij, waar de grootsten onder de grooten van Engeland rusten. In zijn geboorteplaats Halle richtte men een standbeeld ter zijner eere op.

NELLIE VAN KOL OVERLEDEN

..... nu ziet zij zich den hemel ontsloten :
dien zij al jubelend is binnen gegaan,
achter Hem aan.....

Nellie van Kol.

„Voor letterkundige fijnproevers zijn mijn gedichten niet bestemd. Maar voor de velen, die een weinig lafenis behoeven, en deze niet weigeren al wordt zij hun geboden in een houten beker inplaats van in een gouden, gedrevenen. Hier komt het op de lafenis aan, niet op den beker.”

Aldus Nellie van Kol in de inleiding op haar dichtbundeltje „Stamelingen”. Zoo en niet anders willen en mogen we dan ook zien haar :

Liedekens vrome, liedekens rein,
die in mijn herte geboren zijn,

waarmede zij haar tweede bundeltje „Uit de diepte” introduceerde.

Met welk doel zij ze ons geschonken heeft.....? Niet om ons te brengen allereerst schoonheidsontroering, of rijkdom van zangrigheid, of volheid van zeggung. Toen er „feest in haar ziel was gekomen omdat de Heiland Zijn intrede gedaan had”, jubelde zij het uit :

Vreugd in den Heer is 't geheim van mijn [leven ;
vreugd in den Heer is de klare fontein
van al mijn denken, mijn willen, mijn streven ;
vreugd in den Heer is mijn eigenlijk zijn.

Kon ik u allen, kon ik u geven
vreugde in den Heer, als lavende dronk,
die reeds aan zóó vele stervenden 't leven,
zóóveel vertwijfelden hope weer schonk.

Vreugd in den Heer — ze is er voor allen
needrig, aanzienlijk, machtig of klein ;
vreugd in den Heer zal doen jub'len en [schallen
iedere ziel — die des Heeren wil zijn.

Van die vreugd heeft ze ons voorgezongen.
En :

Mocht ik de eerste vogel soms zijn,
die zoo kwinkelt en tiert in uw dreven, —
o, laat Hem binnen, en eer gij het weet
zal uw koor het geleide mij geven.

Wist ze dan niet van de moeiten van de pelgrimsreis, liep haar weg dan steeds over rozen.....? Kende ze alleen het wandelen op de bergen, en was haar leven nooit geleid door de somberheid der dalen.....?

Heer, als Gij niet van dag tot dag,
van uur tot uur mij steunt ;
als Gij niet ieder oogenblik
mijn stem hoort, hoe zij kreunt ;
als Gij mij niet en draagt o Heer,
dan struikel, val ik keer op keer.....
Leer loopen mij, leer vast mij staan, —
met U als Leidsman zal het gaan,

Zij wist van „de zwarte plek”, die het zieleven dreigt te verwoesten :

Mijn leven lijkt zoo vlekkeloos
naar d' uiterlijken schijn ;
maar diep daar binnen, daar is het boos
en van nature onrein.

Ik wil het wel niet, neen ik wil het niet, —
maar ik denk en ik doe het toch.....!
Was dan mijn bekeering tot U, o Heer,
Slechts ijdel zelfbedrog.....?

Ja zij wist van de moeiten en van het verdriet, dat het leven benauwen kan :

Ik heb te veel geschreid reeds in mijn leven :
droog is de bron, die lafenis eens bracht ;
en met mijn handen tot U opgeheven
smeek ik : o Heer, toon mij Uw liefdemacht..!
In stee van tranen — wil gena mij geven
te zingen psalmen, psalmen in den nacht.

Zoo leerde zij voor zichzelf de les, die zij ook anderen heeft doorgegeven :

Wandel maar stillekens achter Hem aan, —
achter den Heiland ; Hij wijst u de wegen ;
zijn die niet altoos zoo lieflijk gelegen
als gij zoudt wenschen, — wil ze toch gaan :
Hij gaat vooraan.....!

Hoe heeft zij haar Heiland lief gehad. Hoe heeft ze ons voorgezongen het oude lied van Jezus onzen Heere, van hemelsche dingen op aarde geschied, van Zijn lijden, Zijn liefde, Zijn eere. Ja, ook van Zijn lijden, waarbij de weken, die we nu weder zijn ingegaan, ons weder bepalen zullen :

Tot in den dood zijt Gij Uzelf gebleven :
den moordenaar, die ootmoedig zich bekleede,
U om een straaltje van genade vroeg,
hebt Paradijsbeloften Gij gegeven.

Tot in den dood zijt Gij Uzelf gebleven :
der Moeder die U onder 't harte droeg,
het zwaard voelde in heur ziel en nimmer

[kloeg,
hebt stervend Gij een anderen zoon gegeven.

Tot in den dood zijt Gij Uzelf gebleven :
Uw hart, dat zooveel onuitspreeklijks droeg,
gena van God voor Uwe beulen vroeg.....!
Uw sterven zette 't zegel op Uw leven.....!

Wat had zij de natuur lief. In haar tuin ziet ze den ouden pereboom :

Zoo trouw brengt hij zijn bloesem, de oude
[boom, en daarmee doet hij alles wat hij kan.
En ik, bespiedend hem van mijn balkon, geniet
[er van.

En ook :

Als te middag hoog de zon
staat aan klaren hemel,
mag 'k me gaarn vermeen in
't bladerengewemel
van mijn jongen bruinen beuk.

Hoe aardig ziet ze de eenvoudige geranium :

Bloem der zindelijke armen,
die met rood hun schamelheid komt warmen,
Of met uw wit hun duisternis verlicht,
en in hun kluisken liefdewerk verricht.

Bloem der grooten en der rijken,
in welker hof gij gloeiend staat te prijken,
hun hof vol groen, vol gouden zonnelicht,
waar ge in extase schoonheidswerk verricht.

Nu we staan aan haar pas gesloten graf,
herinneren we ons ook haar gedichtje :

De dood — dat is het slotakkoord
van de harpmuziek van mijn leven ;
van het lied, mij te zingen gegeven,
is hij het allerlaatste woord.

Maar als op aarde verklinkt dat woord,
gaan ginds de liederen aan 't zingen
van gansch nieuwe en heerlijke dingen,
van louter zaligheid ongestoord.

En als hier vergalmt het slotakkoord
gaan ginds melodieën aan 't ruischen,
al zwellend van fluisteren tot bruisen,
en juichen en jubelen in eeuwigheid voort.

Nu ruischt mijn leven als harpspel voort.
Al inniger worden de klanken
die Hem loven, aanbidden en danken.....
De dood is 't blijde slotakkoord.

Nellie van Kol is thans bevorderd tot heerlijkheid.....!

Dat is het blijde slot-akkoord.

JOHANNES.

De teraardebestelling van het stoffelijk overschot van Nellie van Kol te Doorn. Door Zusters van het Leger des Heils ten grave gedragen.

ELSA'S POPPENWAGEN

DOOR JOHANNA BREEVOORT

WAT was dat nu naar, al die vreemde menschen in huis. Zij haalden de serviezen uit de kasten, de bedden uit de ledikanten, de schilderijen van de muren. En op alle dingen plakten zij een nummerje in een blauw randje geschreven. 1—2—3—4—5. Elsa kon 't niet meer bijhouden, zij gaf 't op.

En moeder huilde en vader gromde maar. De jongens liepen met een nijdig gezicht door het huis, moesten helpen het beddegoed naar den zolder te slapen.

„Moeder, waar moeten we nu toch vannacht slapen?” had Elsa gevraagd, „waarom moeten de matrassen en de kussens naar den zolder en al onze kleren?”

„Och kind, dat is het eenige wat we houden mogen, alles wordt verder verkocht, we houden alleen 'n tafel en wat stoelen, en pannen, en 't beddegoed over.”

„Waarom dan toch moeder, 't is toch van ons?”

„Ach kleine babbelaar hou je mond”, riep Albert boos. Hij kon, als de oudste broer, zoo'n praatje hebben. „Zie je dan niet meid, dat moeder nog veel erger huult?”

Elsa was bedroefd afgedropen gisteren. Vannacht slapen zij met zijn allen op den vloer van den zolder, waschten zich om den gootsteenbak. Vader zei: „We mogen nergens één hand aanslaan beneden.”

„Aan m'n poppenwagen ook niet?” vroeg Elsa ongelukkig. „Kleine Elsie moet toch slapen, paps.”

„Neen, je blijft er af en van de poppenwieg ook, 't is geen van beiden meer van jou.”

Elsa kon het niet begrijpen! Met haar vingertje in haar mondje, eene gewoonte, die zij al had in haar wieg, stond ze naar de vreemde menschen te kijken, die maar alles deden wat ze wilden, hier in hun huis. Het huis van paps en mamme.

„Elsie moet slapen”, zei ze eindelijk schreiend tegen den man die met haar poppenwieg in de eene en den poppenwagen in de andere hand naar de serre liep en daar de dingen neerzette bij een bloemenmand. Hij schoof de rieten stoelen er voor, ook al met een nummer er op en zei kortaf: „Er vandaan blijven kleine meid.”

„Elsie moet slapen.” Elsa stampte met haar voetje. „Brenghaar maar boven, bij je mamme.”

Het meiske draaide het hoofd om en keek in de goetdige, zachte ooggen van een oud mannetje met een grooten gouden bril op. Elsa kende het vriendelijke oude heertje: hij woonde een paar huizen verder in een veel kleiner huis dan het hunne. Elken dag wandelde hij voorbij met een paar kinderen aan zijn handen, die opa tegen hem zeiden. Elsa mocht niet spelen met de andere kinderen uit dat huisje, zij konden zulke leelijke woorden zeggen en zij liepen zoo ruw en wild door hun tuin. Daar hielden Elsa's ouders niet van.

„Pop wil in 't wagentje”, sputerde Elsa tegen.

Net kwam moeder beneden en trok haar dochtertje mee naar den zolder. Elsa met pop in haar rechterarm geklemd, liep bedroefd naar een bed op den vloer en lei daar haar kindje neer.

„Waarom mag ik niet mgt den wagen spelen mams?”

„Omdat alles morgen verkocht wordt.”

„M'n wieg ook?”

„Ja liefje.”

„De wagen ook?”

„Ja liefje.”

Moeder bukde zich over een groote waschmand waarin zij netjes allerlei onder- en bovengoed ging stapelen.

„Gaan we morgen weg, moeder?”

„Ja liefje.”

„Waarheen dan, mams?”

„We weten het nog niet. Ons huis is immers al verleden week verkocht, nu komen er andere menschen in wonen. We weten het niet kind.”

Het draaide Elsa in het kleine kopje: „Waarheen moeten wij dan, mams?”

„Kind ik weet het niet”, riep moeder wanhopig.

„Weet de Heere het ook niet, mams?”

De moeder keek op van haar werk. Haar lippen trilden in smart: „Ja de Heere weet het wel, maar Hij helpt ons niet”, antwoordde zij bitter.

God helpt niet. Ja het water was tot aan de lippen gestegen. Eerst haar man een jaar ziek, als gevolg de zaak verlopen, andere makelaars in huizen maakten van haar mans ziekte gebruik. Waar ze gelijk in hadden! De huizen sterk in prijs gedaald, verschei-

dene stroppen met slechte betalens, hypotheken werden opgeëischt. Verleden week werd, na het uitgesproken faillissement hun huis verkocht, nu gingen de meubelen er aan.

Neen, God hoorde niet, ondanks haar vurig gebed. Elsa keek moeder vol verbazing aan: „Helpt God niet mamme? Maar als we nu bidden?”

De moeder slikte een brok weg uit de keel en vervolgde zwijgend haar werk.

„Als we nu bidden moeder”, herhaalde Elsa dringend.

„God geeft het toch als we er om bidden. Paps heeft het toch zelf gezegd.”

De vrouw zuchtte. Mocht zij het Godsgehoof van haar zeven-jarig dochtertje vermoorden? Hadden zij niet altijd geloofd dat God uitkomst zou geven?

Wat kon Elsa zingen: „Opent uwen mond, eischt van Mij vrijmoedig”. Vroeger zong Elsa, omdat zij alleen naar de klanken luisterde: „Eischt van mijne moeder”. Toen had zij zelve het Elsa uitgelegd: „Je mocht van God vrijmoedig alles vragen. Net als je aan paps en mamme alles vraagt.” En vol geloof aanvaardde Elsa 's Heeren bereidwilligheid om te helpen.

„Niet moeder?” drong Elsa aan.

„Ja kind, moeder was in de war. God hoort ons wel als we er om vragen.”

Elsa aarzelde niet. Zij knielde neer aan moeders knie en zei eenvoudig: „Lieve Heere, mag ik alstublieft m'n poppenwagen houden? Amen.”

Moeder zag door haar tranen niet, waar Elsa heen-dribbelde. 't Kind liep naar beneden. Zij stond in de serre vol aandacht voor haar speelgoed. Waarlijk, nu stond het paard op wielen er ook bij, en de teddy-beer lag in de wieg.

„Ik krijg van God de wieg en den poppenwagen”, betuigde zij hardop. Elsa stond achter het oude buur-heertje, die juist aan een man met een opschriftboekje had gevraagd: „Hoe hoog zou dat speelgoed gaan, denk je? Zie je, 't is voor de bengels van mijn zoon, die zijn toch niets nieuws nut, en veel mag 't niet kosten.”

„Ach, 't brengt 'n krats op”, veronderstelde de man met 't boekje: „'t Is goed gebruikt.”

„Krijg jij van God jou speelgoed terug, kindje?” vroeg de oude heer meewarig. Zelf geloofde hij niet aan een Godsbestuur. Maar het geloof der kleine ontroefde hem sterk. Nu als 't aan hem lag, kreeg die kleine schat haar poppenwagen, zoo'n wrak dingetje vernielden zijn kleinkinderen toch in een wip. Hij zou er morgen wel op laten bieden.

Nog iemand anders had Elsa's betuiging gehoord. 't Was de schuldeischer op wiens verzoek Elsa's vader was failliet verklaard. In zijn hart had hij geen vrede met den loop der dingen. Het huis kocht hij zelf aan, en hij was van plan morgen flink door anderen te laten bieden om den boel op te jagen.

Hij wilde wel eens zien of die fijnen nu werkelijk door hun God geholpen werden: Voor zijn part hield hij alles aan zijn hielen, hij had eenmaal opdracht gegeven om zo goed als alles te bieden: de meubelen waren netjes onderhouden, je raakt het wel weer kwijt. Diep in zijn hart voegde hij er bij: „Ik kan de heele boel de lui nog teruggeven. Ik wil nu eerst maar 's kijken hoe ze zich houden, wanneer ze op straat staan.”

Nu trilde zijn ziel van pijn en wroeging na de stellige verklaring van die kleine: „Ik krijg van God

de wieg en den poppenwagen.” Nu zou hij morgen eens zien wie de sterkste was: God of hijzelf.

Als dat kind haar speelgoed hield, dan zou hij gelooven aan God, zonder Wiens wil geen muschje op aarde valt.

Intusschen knielde moeder neer op 't zelfde plekje waar Elsa zoeven haar gebedje deed. Bidden kon zij niet, zij strekte alleen hulpeloos haar handen uit tot den Eeuwige.

„Leer mij vertrouwen als Elsa”, stamelde zij eindelijk. „O, trouwe Vader, beschaam in ieder geval de hoop van mijn dochtertje niet.”

* * *

De verkoopdag brak aan met storm en plassenden regen. Oude menschen herinnerden zich de dagen niet van zulk een zwaren regenval: de wind huide over de geplaste wegen, als beekjes ritselde het regenwater naar beneden in de goten. In de tamelijk afgelegen buitenwijk tegen 't Noordwesten gelegen, zag je geen levende ziel. 'n Enkele waagde zich door de zwiepende regenstralen, waartegen zelfs geen parapluie hield.

In het huis van Elsa's ouders bleef het een „doeie boel”. De notaris met den afslager stonden onder den luifel, enkele opkoopters groeften bij elkaar met de regenschermen omhoog. Pakten zich op droge dagen de toeschouwers en kooplustigen open: je kon ook de lui tellen. Zelfs 't oude heertje verscheen niet: „Zulk weer is mij nu ook te haar hoor”, verklaarde hij tegen zijn dochter onder 't genot van een kopje koffie. „Ik heb eenmaal 'n rijksdaalder geboden voor 't heele speelgoedzootje: krijg ik 't niet, dan is 't mij ook ook goed. 'k Zou 't alleen jammer vinden, als 't geloof van die kleine meid werd beschaamd.”

„'t Heeft er alles van vader”, antwoordde zijn dochter. „Je ziet geen mensch naar de verkoopring gaan. Je zou er geen hond uitsturen.”

Intusschen ging de verkoopring dóór. De opjagers deden hun werk, maar er zat geen ziel of stemming onder de bieders, de prijzen liepen de hoogte niet in. 't Leek of de weinige aanwezigen suf of lusteloos waren. Op het bod van binnen werd slechts 'n enkele maal door „buiten” iets opgelegd. Och 't was maar een eenvoudig huishoudentje, 't mooiste was in den loop van het jaar allang voor brood verkocht.

Het oude buurheertje kreeg het speelgoed niet. Voor drie gulden werd het door „binnen”, de oprijver van den faillissementaanvrager, gemijnd.

„'t Is niet meegevallen”, verzuchtte de notaris, nadat in de als 't kon nog toegenomen regenstraling, de weinig buiten verkochte meubelen werden weggevoerd.

„U hebt temet alles aan uw hielen gehouden mijnheer.”

„'t Is niet erg”, antwoordde de andere, in 't geheel niet teleurgesteld. Integendeel. Zijn geweten hamerde niet meer, de aanklagende stem in zijn binnenste zweeg. Hij kon goedmaken, wat hij bedorven had. De God van die fijnen had 't gewonnen, zond zelf dien verbazingwekkenden regen neer, die wegen en tuinen blank zette.

„Ik krijg van God mijn poppenwagen terug”, had dat kleine ding gezegd. Waar was dat lieve babbelte nu? Zeker bij moeder op den zolder.

De man liep naar boven: „Elsa, kom eens vlug hier”, riep hij hard. „Hier is je poppenwagen en je wieg, lieve meid.”

Met stralende oogjes ontving Elsa haar dierbare dingen terug. Vol liefde vlijde zij midden in den rommel haar pop in het wiegje. „Zie je wel”, zei ze triomferend tegen moeder een uur later, nadat vader in de huiskamer een heele poos met zijn schuldeischer had gesproken en beider gezicht voldoening verried: „Zie je wel dat ik alles mocht houden moeder!”

De schrikkelijke overstrooming in Zuid-Frankrijk bij Montauban, eischte vele slachtoffers. Hiernevens een foto van het overstroomde land.

De Zeilwagen van Simon Stevin door W. A. P. Smit

Als wij lezen van Simon Stevin, dan denken wij als Nederlanders in de allereerste plaats aan den zeilwagen, waarmede hij omstreeks 1600 in gezelschap van Prins Maurits langs de kust heeft gereden van Scheveningen tot Petten.

Minder bekend is echter, dat deze geleerde, die in 1548 te Brugge werd geboren, vooral heeft uitgeblonken op het gebied der wiskunde. Hij was dan ook uitgekozen tot leermeester van Prins Maurits, wien hij onderricht gaf in de wiskunde en in wiens onmiddellijke nabijheid hij steeds verbleef als Kwartiermeester-Generaal van het leger.

Bovendien was hij benoemd tot opzichter van 's lands waterbouwkundige werken. Hij was het ook die in 1586 wees op een decimaalstelsel voor munten en toen Prins Maurits zich eens bij hem beklaagde over de onduidelijkheid van eenige rekeningen, ried Stevin hem aan het Italiaansch boekhouden, dat voor het eerst in het einde van de 15de eeuw was toegepast, bij het beheer der Domeinen in te voeren.

Maurits bestudeerde eerst het stelsel zelf en richtte er vervolgens zijn eigen boekhouding naar in.

Maar zooals het meer gaat, al deze nuttige dingen en al zijn geleerdheid zouden hem nooit de populariteit hebben geschonken, die hij verkreeg door den zeilwagen, dien het volk met eigen oogen kon aanschouwen.

In 1612 verschenen voor zoover bekend, voor het eerst afbeeldingen van den zeilwagen in drie bladen, een groote met twee en een kleine wagen met één mast.

De beschrijving was in het Fransch, Latijn en Hollandsch. In de Hollandsche kunnen wij o.a. het volgende lezen:

„Daer is een Zee-dorp dicht by den Haghe, genaemt Schevelingen, alwaer deze Wagen gereet stondt op de Zee-strandt, verwachtende met eene Zuyd-ooste windt d'aenkomste van den weytvermaerden en Doorluchtighen Graef 'Maurits van Nassou, dewelcke aldaer eyndelyck quam, vergeselschapt met de Broeder van den Coningk van Denemarcken en Graef Hendrick van Nassouw, met noch eenighe andere Hoogduytsche Heeren.

Houdt het my ten goede, dat ick niet eerst voor al en noeme Monsieur de Busenval, Ambassadeur van den Alder-Christelycksten Coninck van Vranckrijck, aen de Heere Staten van Hollandt weet dat wy hier in Holland schrijven alwaer sijn Excellencie den voortocht heeft; maer om my niet te moeyen met de saken van precedentie ofte preferentie (daer ick noyt op gestudeert en hebbe) sal ick in mijn voornemen voort-waren. Aldaer waren nevens eenighe Engelsche Heeren, oock den Admirante van Arragon, gevangen in den slach by Nieupoort, waer by licht af te meten is, hoe redelijck en mededogent de H. H. Staten haere gevangenen tracteeren, in somma, daer waeren op de Wintwagen, in alles 28 Persoonen.

Sy verkooren tot dit werck een Zuyd-ooste wind; en traden op de Wagen aan den strand, daer de Zee ons vant Coninckrijk Engeland is scheidende: voor het Dorp Schevelingen, ongheyaer een mijl weeghs van den Haeghe ofte 't Hof van Hollandt leggende, geseten sijnde, nam sijn Excel. het Roer in de hand, en vierden het Zeyl; met soo dreefde de wint de Wagen met sulcken snelligheyt voort, dat het niet schreep te hooren, maer te vliegen en nauwliks had men het gesien of datelijck was het weer uit het oog. Ende in corten tijdt

voor het oude Dorp Catwijck alsoo genoemd van de Cattu ofte de oude Hessische volkeren, van waer het schijnt wy onse afkomste moeten gehad hebben: aldaer ligt ook het oude verdroncken Casteel, by de Hollanders geheeten het Huys te Britten. Korts daer aen quam hy tot Noordwijck, de geboorteplaetse der 2 beroemde Poëten onder de geleerden bekend met de naem van Dousa, daer nae tot Santvoort, van daer tot Wijck op Zee, ende soo voort tot Egmond op Zee, een Zeedorp, alsoo genoemd van hun weyt-beroemde Landts-heeren de Graven van Egmond.

Eyndelijck quam de Wagen aen de plaets het Hondsbosch geheeten, alwaer de Zee sulcken geruys maecte, dat het niet te geloven en waer, soo de ondervindinge daarvan geen blyck en dede. Doch is nu ter tijdt verlaten, en met een swaren vlacken Sand-dijck de Zee afgekeert, tot behoudenis van Hollandt. Aldaer ten eynde light het

Dorp Petten, alwaer men kleyne, doch seer delectate Mosseltjes vindt. Ende ter rechterhand dichte by, light de Syp, een Landt, de zee ontveldicht en met dijcken bewaert. Niet verre van daer volghen de Dorpen het Ooge, ende Huysduynen. Tot Petten voornoemt daer bleef de wagen, haer loop voleyndicht hebbende, zijnde een spatium van 14 Mijlen weegs, welcke wech desen Land-looper ofte Wintwagen in twee uren afgelopen heeft. En 'k en weet niet, of een Roof-vogel naer syn aes vliegende, snellicker soude kunnen voortschieten, als dese Waghen dede.

De Paerden die te post de Waegen volgen wilden,

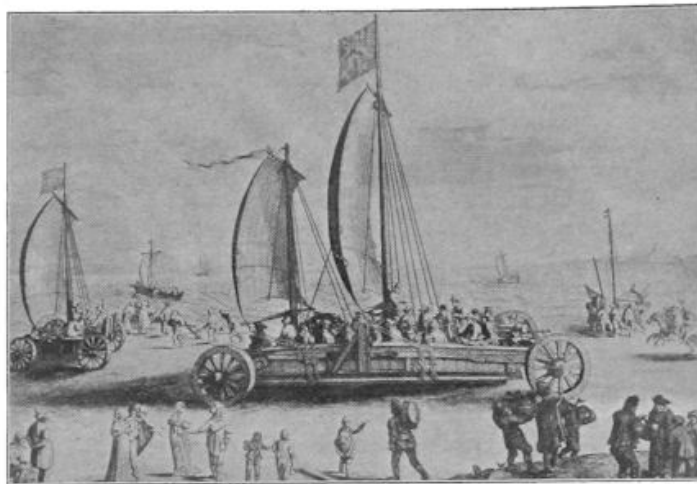
schooten te cort; de Postillion des wints dreef denselven met sulcken geweld voort, dat het 's menschen ooghe ontgingh. Eenmael, tot kortswijl, en om den Heeren een pots te doen, stierde sijn Excellentie de Wagen in Zee, waerover vele sich dapper ontsetteden; maer subijt het roer gewent sijnde, quam de Wagen weer op strandt en vloot sijn oude kours. Soo dat de toesienders op strandt en insonderhey die onverwacht dit doen saghen, kosten hun ooghen qualijck geloof geven, soo vloogh de Waghen hun voorby."

Ook Hugo de Groot, die de reis meemaakte, heeft er een paar verzen in het Latijn en in het Hollandsch aan gewijd.

Toch schijnt de uitvinding in de practijk niet veel opgang te hebben gemaakt. Wel werd er nu en dan een pleziertochtje mee gedaan en o.a. werd in 1790 bij gelegenheid van het huwelijk van Prinses Frederika met den Erfprins van Brunswijk—Wolfenbittel nog een tocht ondernomen, maar deze mislukte door onbekwaamheid van den stuurman.

In 1802 moet nog een van de zeilwagens te Scheveningen te zien geweest zijn, maar alles wijst er op dat een tocht met den wagen meer als liefhebberij moet worden opgevat dan wel om het practisch gebruik, dat hiervan voor geregeld vervoer kon worden gemaakt.

Wat zou de oude verhaler er wel van gezegd hebben, als men hem had verteld, dat driehonderd jaar later langs de Scheveningsche boulevards wagens zouden gaan nog veel sneller dan die windwagens en zonder dat de wind postiljon behoefde te zijn? Maar dit staat wel vast: onze kranige prins Maurits, die, zooals uit het besturen van den „windwagen" blijkt, een sportief heer was, zou zeker z'n best doen, den snelsten renwagen in zijn bezit te krijgen.

De Zeilwagen van Simon Stevin.

Indien ooit, dan is er nu oorzaak om te schrijven over den nood in Rusland. Zeker, toen dit ongelukkige rijk door honger werd geplaagd, bestond er alle reden om de ellende, waarin het volk verkeerde, in het licht te stellen en op te wekken dien nood te lenigen. Toen we hoorden van kinderverwaarlooing en gruwelijke moordpartijen, was het wederom op zijn plaats om over nood te spreken. Maar nu, nu de bewindvoerders zich niet ontzien, God aan te tasten, nu de vervolgingen, waarvan we slechts uit de geschiedenis wisten, weder werkelijkheid geworden zijn, nu de kerken worden gesloten, de voorgangers als uit de samenleving gebannen en de Gemeenten worden verstrooid, nu is er zeer bijzonder reden om over den nood van Rusland te spreken. Immers: „Wat afvalt van den hoogen God, moet vallen —! Eenzelfde deel, eenzelfde lot, voor allen —! 't Gezin, 't geslacht, het volk, de Staat. De kleinen en de grooten. Verlaten wordt wat God verlaat, wat God verstoot, verstooten. Wel hoort men dagelijks stem op stem weerklinken: geen nood, we redden 't zonder Hem. Maar, die dat zeggen, zinken —!“ Het is daarom geen wonder, dat zoowel in ons land als in andere landen van de wereld het protest opgaat tegen deze geloofsvervolgingen, en de bede opgezonden wordt: „Geef 't wild gediert, dat niets in 't woen ontziet, de ziele van Uw tortelduif niet over —!“ Het verdwaasde, opgehitste volk, dat nog zweert bij de Russische hel, heeft zich de vorige week weder doen gelden. In Duitschland, in Frankrijk, in Engeland, in Oostenrijk en in Amerika, hebben bloedige botsingen tusschen de politie en de communistische relletjesmakers plaats gehad. Te Washington werden de rebellen naar een nieuwe methode „behandeld“, namelijk met traan verwekkend gas, zoodat ze al schreiende uiteen gingen. Inderdaad, het is om bij te schreien, dat er nog altijd velen gevonden worden, die verlangen naar een bewind, dat waar het de teugels in handen heeft nog niets dan verwording heeft tot stand weten te brengen..... Van nood wordt ook in Frankrijk gesproken. Niet, dat er weer iets niet in den haak zou wezen met het pas gevormde kabinet-Tardieu. Dit is heel uit den parlementairen strijd te voorschijn gekomen. Maar er is iets anders. In Zuid-Frankrijk is de Garonne met haar bijrivieren buiten de oevers getreden. Negen of tien departementen zijn verwoest en wel zóó onverwacht en met zulk een kracht,

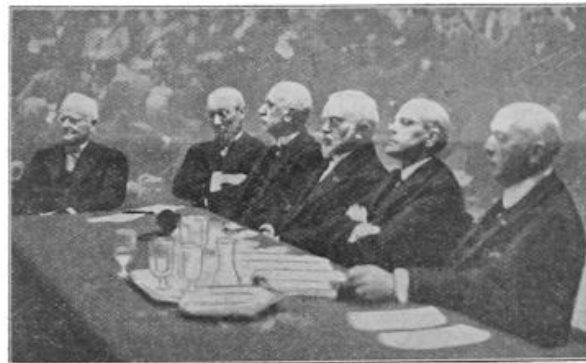
VAN WEEK TOT WEEK

LINKS: De dezez dagen overleden Duitsche Groot-Admiraal von Tirpitz.

RECHTS: De president van Tsjecho-Slowakije, Masaryk, werd vorige week tachtig jaar.

streamingen weten, zoo van harte meevoelen met hen, die nu in Frankrijk in nood verkeeren..... In Duitschland is men nog steeds ernstig bezig om den oorlogsnood te bestrijden. Juist is weer iemand heengegaan, die meende, dat een krachtige aanval van de Deutsche vloot de overwinning van Duitschland op de geallieerden zou hebben verzekerd. Admiraal Von Tirpitz had zich voor de vloot een andere bestemming gedacht dan om in de Engelsche wateren te verzingen. Maar de Regeering uit die oorlogsdagen wilde niet naar hem luisteren. En zoo ging de man, die de Deutsche vloot had groot gemaakt, mokkend heen. Of Von Tirpitz gelijk had —? Wie zal het zeggen. Wel is waar, dat de werkeloosheid, waartoe de Deutsche vloot, wat de groote schepen betreft, in den oorlogstijd gedoemd was, mede aanleiding is geworden tot de revolutie, die, zooals men weet, op de vloot is begonnen. Maar nu moet de oorlogsschade worden hersteld en is het zaak om het plan-Young in goede haven te brengen. Dat zal niet makkelijk gaan. Dr. Schacht, de President van de Rijksbank, is er al om afgetreden, hetgeen ook op de Berlijnsche Beurs van invloed bleek. Neen, de moeilijkheden zijn ook in Duitschland nog niet opgelost. De nasleep van den oorlog is bitter en hard, en dat voor Duitschland niet alleen. Aan de oorlogsdagen herinnert ook de persoon van Thomas Masaryk, de President van Tsjecho-slowakije. Hij heeft het beste deel van zijn leven besteed aan de bevrijding van de Kroaten en Slowaken, die door Oostenrijk-Hongarije werden onderdrukt. Het behoeft geen betoog, dat toen de oorlog was uitgebroken, Masaryk op leven en dood tegen Oostenrijk vocht. Bekend is in dit verband zijn revolutionaire reis om de wereld. In vele landen riep hij de hulp en sympathie van de volkeren voor zijn zending in: de stichting van den Tsjechischen staat. Na den oorlog heeft hij zijn doel bereikt gezien. En thans is Masaryk President van den staat door hem gesticht. Hij plukt nu de vruchten van zijn pogen.

De sprekers op de vorige week te Amsterdam in het Concertgebouw gehouden protest-vergadering tegen de geloofsvervolging in Rusland.

(Vervolg van pag. 2 omslag.)

Hij keek wezenloos om zich heen, maar sliep direct weer in, terwijl de klanken wegvloeiden, en zich oplossen in de geluidloosheid van den nacht.

De maan kwam te voorschijn van achter een hoogen boom en liet haar licht vallen in den tuin en de donkere kamer. De dokter huiverde, toch stak hij de lamp niet aan. Hij dacht aan een gedicht, dat hij vroeger geleerd had:

„Want als wij dan gingen zingen
't Oude, altijd-eendre lied,
Hoe God alle, alle dingen,
Die wij doen, beziet.

Hoe Zijn eeuw'ge, groote wond'ren
Steeds beschermend op ons zijn,
Nimmer zong je, moeder, zonder 'n
Beven dat refrein.

Dan zag ik de sterren flonk'ren
En de maan door wolken gaan,
D'oude nacht met wijze, donk're
Oogen voor me staan.“*)

De oude man werd wakker en keek hem aan. De dokter stak de lamp op, want hij zag, dat hij nu wilde beginnen.

„Ik heb je niet laten komen om me beter te maken“, begon Brandsen. „want ik weet, dat ik sterven zal. Maar ik wilde je iets toevertrouwen, jou, omdat onze

oude dokter vóór mij is heengegaan en ik voel, dat ik je vertrouwen kan. Ik zal het kort maken. Ik heb een zoon, die me lang geleden verlaten heeft, omdat ik hem niet toestond het meisje te trouwen, dat hij liefhad. Ik weet, dat hij ongelukkig werd, en zelfs na den dood van zijn vrouw wilde hij niet thuis komen. Ik heb hem geschreven, twee, drie maal, maar mijn brieven kwamen onbestelbaar terug. Later hoorde ik, dat hij was gaan varen. Eens zal hij terugkomen als een verloren zoon, maar dan is het te laat. Niet om vergeven te worden. Mijn brieven heb ik bewaard, ze liggen dáár in de kast. Geef hem die en hij zal sterk genoeg zijn het leven weer in te gaan.“

Den volgenden dag stierf de oude Brandsen. Niemand treurde over hem dan zijn broer, die sprak over kinderliefde en begrafeniskosten.

De dokter, die wist, wat de vader vergeven had, dacht aan den zoon, die nog geen berouw had. Jo B.

*) W. Nijhoff.

Schouwenstertjes

AAN DE BESTELLERS
VAN LOSSE KUNSTDRUKNUMMERS.

De Kunststuknummers worden eind deze week afzonderlijk verzonden. Al ontvangt men het dus niet gelijk met het gewone Schouwenstertje, met één of twee dagen is het in bezit der bestellers.

In Memoriam Nellie van Kol

Ook Gij, Gij waart een „zingend hart“, *)
Waar „uit de diepte“ werd geboren,
Uit 't diep van zonde- en wereldsmart.
Het lied, dat ons den lof liet hooren
Van Hem, die ook Uw ziele kocht,
Zijn wonderwerk in U ook wrocht.

Gij vondt het zelf te arm, dat lied,
Om zóóveel rijkdom uit te zingen:
Beleedt ootmoedig: Heer! ik bied
Mijn hulde U slechts in „stamelingen“.
Maar Hij nam 't aan als zuiv'ren klank,
En meen'ge ziel zegt nóg U dank!

Nu voert Gij uit de diepte omhoog!
Voor U is al de smart der zonden,
Al 't wereldwee, dat U bewoog,
Voorgoed door hemelvreugd verslonden.
En nu, — voor stamelingen biedt
Ge Uw Heiland hulde in 't „nieuwe lied“.
9—3—'30.

C. K.

*) Naam, aan Hélène Swarth gegeven.

ALS 'T VERMOGEN AANWAST DOOR G. J. PEELLEN

ZE hadden 't dan eindelijk van Ma weten gedaan te krijgen dat ze een gezellig souperje in Parkzicht zouden hebben.

Ma zou 't wel, voorzichtig aan, bij Pa in orde brengen; trouwens, die sprak toch bijna niet meer tegen, den laatsten tijd.

Mevrouw van Hoven had eerst wel bezwaren gemaakt, voorgesteld dat 't huiselijk zou blijven: Mien had toch haar diploma van de huishoudschool, en kon zoo goed wat smakelijke koude gerechten klaar maken,..... en dan een croquette vooraf, dat ging toch best! Want Pa hield niet van die opscheper, dat wisten de meisjes toch,.....!

Maar toen had ze moeten hooren: „Ik zelf koken? En dan zeker den heelen middag in m'n werkkleeren in de keuken zijn, en niet voor den dag kunnen komen als we menschen krijgen, om te feliciteeren?”

Of wou u soms dat ik in m'n gelegenheidsjaponnetje voor 't fornuis ga staan? Bespottelijk!”

Daar was wel iets van aan, had Ma toe moeten geven.

„Maar kunnen we dan niet een souperje kant en klaar hier laten bezorgen door de Coöperatieve Keuken?”

„Hè Ma, wat ordinair,.....!”, minachtte Mien, en ook Jo, 't bruidje, dat tot nogtoe gezwegen had, zei afkeurend:

„De Coöperatieve Keuken, dat is toch heelemaal niet fijn: stel je vóór, ze zien op de menu's dat 't daar vandaan komt!”

„Waarom kunnen we nou niet gewoon de heele fuif in Parkzicht geven?” probeerde Mien voorzichtig.

„Dat kan toch best, en dat past toch ook bij onzen stánd,..... en vooral nu die deftige vriend van Jacques komt, die René van Haefthe,..... die is 't zelf zoo royaal gewend.

Daar moeten we toch ook mee rekenen!”

Wesfelend had moeders antwoord geklonken:

„Ja, maar alles heeft toch al zoo veel gekost, en we wonen nu toch ruim, en..... we moeten ook een beetje aan Pa denken: die heeft den laatsten tijd al maar gezwegen, en 't laten gaan, maar dat duurt niet zoolang tot hij eens losbarst en dan komt er niets van dat alles!”

„Och,..... Pá, die is zoo ouwerwetsch, die doet altijd niet van hij nog metselaar is,.....!”

In stilte lachte 't mevrouw van Hoven wel toe, zoo'n partijtje in Parkzicht.

Dat maakte een prachtige indruk bij de kennissen, en vooral nou die van Haefthe zoo'n werk van Mien maakte,.....! wie weet? — En al was 't alleen maar om haar schoonzuster en die stijve armoezaaler van een zwager eens de oogen uit te steken,.....

En zoo werd besloten tot een feestavondje in Parkzicht,.....

Pa zweeg,.....

* * *

Van Hoven was als dorpsmetselaarsbaas begonnen, n de zaak die hij van z'n schoonvader overgenomen had.

Er was in het kleine plaatsje weinig kans geweest op vooruit komen.

Hij had wel z'n vaste klanten voor reparatiewerk, in den schoonmaaktijd witten, een schuurtje bouwen, en heel zelden eens een arbeidershuisje, maar geen kans op groote karweien.

Zóó waren z'n eerste huwelijksjaren niet zonder zorg geweest — z'n gezin breidde uit, en z'n vrouw, die den naam had „grootsig” te zijn, kwam steeds te kort.

Telkens moest z'n schoonvader bijspringen tot na

De lente komt haar blijde boodschap weder brengen. In het Amsterdamsche Vondelpark genieten velen van dit perk met fleurige crocussen.

diens sterven 't aardige sommetje dat z'n eenige dochter kreeg, het van Hoven mogelijk maakte, op aandraden van een vriend, z'n geluk in Amsterdam te beproeven. En dat had hij daar gevonden!

De op risico gebouwde huizen aan den rand van de zich steeds uitbreidende stad, had hij heel voordelig verkocht.

Zoo kon hij steeds grootere blokken onder handen nemen, en langzamerhand kreeg hij als aannemer goeden naam.

De eerste jaren, bescheiden op een bovenhuisje wonend, hadden ze een aardigen spaarpot gemaakt.

Maar z'n vrouw was zich gaan voëlen, zocht omgang met vrouwen van collega's, toen haar kinderen grooter waren, en haar dochters moeder in haar weelde-neiging steunden,.....

Ze waren verhuisd naar een mooiere woning, die „natúúrlijk” nieuw gemeubileerd was.

„Wat moest je nou met die ouwe mattenstoelen in zoo'n modern huis?”

En geleidelijk was ze van juffrouw Mevrouw, en van Moe, Ma geworden,.....:

„Ze hadden er nu toch het geld voor?”

In 't begin had van Hoven zich krachtig verzet tegen die grootdoenerij, die steeds hoger opgevoerde levensstandaard:

„Ze moesten niet denken dat er geen ópkomen aan was,.....”

Z'n bedrijf was riskant, en er konden wel slappe, zorgvolle jaren komen.

Maar z'n vrouw had steeds nieuwe tegenargumenten gevonden, die ze vol verontwaardiging als de veronachtzaamde, de-in-een-hoek-gezette aanvoerde:

Moesten ze dan d'r stand niet ophouden? Kon het hém dan niet schelen hoe z'n vrouw en dochters er bij liepen?

Of wilde hij soms door de collega's uitgelachen worden?

Hij moest niet vergeten, dat ze nu niet meer in dat stijve dorp zaten!

En 't was toch ook in zijn belang, dat de meisjes een goede opvoeding kregen, en kans maakten op een goed huwelijk!

Of moesten die soms met een paar domme armoezaaiers trouwen, of haar ouders tot last blijven,.....?

En ze had haar zin toch doorgedreven.

Toen bij 't opgroeien, z'n kinderen daar nog een woordje bijvoegden, was hij langzamerhand gaan zwijgen.

Tegen die allen kon hij 't niet houden,.....!

En de anderen wenden eraan, eenvoudig niet meer met de wenschen van „Pa” te rekenen,.....

* * *

Nu was Jo, de oudste, de bruid. Van Hoven had veel bezwaren gehad tegen haar

huwelijk met die „kale opscheper” zooals hij z'n Haagschen schoonzoon in gedachten noemde. Maar z'n vrouw had geprobeerd hem aan 't verstand te brengen, dat Jacques, al geloofde die nu niets, toch heusch niet vijandig was, een heel mee-gaande jongen. Hij zou Jo wel vrij laten! En al was hij arm, hij kwam uit een hóógen stand, had heel deftige familie: hij kreeg een móóie betrekking, en dan konden zij nu toch best met 't installereen van 't jonge paar wat ruim helpen?

Zijn waarschuwingen, dat 't heusch niet zoo rooskleurig ging met z'n zaken den laatsten tijd, dat ze zelfs dringend moesten bezuigen, hadden niet gebaat: „Men moest óók denken aan de chique familie van Jacques: nu eens toonen dat ze wisten hoe 't hóórde.

Als Jo maar eenmaal keurig bezorgd was, dan konden ze wel verder zien!”

Wrevelig had hij gezwegen: dan moeten ze 't zelf ook maar weten!

* * *

Jo had haar uitzet gekregen zooals ze 't begeerde, en meer dan dat,..... en Ma had gegeurd bij al de kennissen en — minder welgestelde — bloedverwanten!

De eene „avond” na de andere was gegeven, met als glanspunt de prachtig geslaagde partij in Parkzicht.

Wel was Pa nóg stiller geweest en teruggetrokken dan gewoonlijk, zóó zelfs dat 't opgevallen was, en sommigen mevrouw gevraagd hadden: of haar man niet wél was.

„Och”, had ze schouderophalend geantwoord, „die man is zóó antiek in z'n opvattingen, die zou nou 't liefst den heelen avond thuis gezeten hebben, en dan hoogstens een psalm zingen bij een huisorgel,..... en een glaasje bisschopwijn!

Met hem kun je geen rekening houden!”

Dat hadden ze dan ook niet gedaan, en de avond was een succes geworden,.....! Want een maand daarna was Mien verloofd met van Haefthe, de „deftige vriend van Jacques”. Toen die kwam had Ma alléén maar toegestemd, en haar man geëxcuseerd; Pa was zoo vreemd de laatste weken; die was den heelen dag maar op kantoor, en liet zich binnen niet meer zien, dan om stil en haastig te eten,.....

* * *

Den volgenden avond prijkte onder „familieberichten” over dubbele kolombreedte de verlovingsadvertentie van Mien van Hoven en René van Haefthe.

Aan de binnenzijde van dezelfde krant, op een veel onaanzienlijker plaatsje stond onder: „Failliet verklaard”: J. van Hoven, Aannemer,.....

De dominé van Ausburn-Abbey

Naar het Engelsch door M. van der Hilst

Dominé Johnson is een stil en in zich zelf gekeerd man. Dat was vroeger anders geweest. Op de Universiteit stond hij bekend, als een der vrolijksten, en menige studentengrap moest op zijne rekening worden geschreven. Ook toen hij als jong dominé de kleine gemeente van Strassfield diende, bezat hij een opgewekt karakter. Hij kon goed met de boeren overweg en de stilte en rust van het buitenleven deden zijn opgewektheid niet in het allerminst kwaad: integendeel, hij groeide uit tot een lichamelijk en geestelijk harmonisch mensch, die met liefde en ijver zijn arbeid deed, trouw geholpen door een prettige, begrijpende en liefdevolle echtgenoot. Hij had voldoende tijd voor studie en voorbereiding voor zijne preeken, welke preeken steeds een bijzonder en zeer persoonlijk cachet droegen. En weldra was dominé Johnson tot ver in den omtrek bekend als een ernstig maar opgewekt mensch en een prediker van meer dan gewone gaven.

Meerdere malen had hij een grootere gemeente kunnen krijgen, maar hij had er de voorkeur aan gegeven z'n kleine dorpsgemeente te blijven dienen.

Tot Londen hem riep en de kerkelijke overheid er aan herinnerde, dat hij het belang der Kerk niet bij zijne persoonlijke wenschen mocht ten achter stellen.

Toen zegde hij z'n dorpsgemeente vaarwel en slokte de wereldstad Londen hem op, waar hij de dominé van Ausburn Abbey werd.

O, hoe vreemd voelden zich vooral zijn vrouw en dochtertje in deze nieuwe omgeving. De pastorie was gevestigd in de meer dan acht eeuwen oude bijgebouwen der kerk en hoewel de inrichting van het huis een vijftig jaren geleden wat was gemoderniseerd, vonden dominé Johnson en zijn gezin er niets terug van de lichte vriendelijke kamers der dorpspastorie, maar schenen door de groote holle vertrekken de schaduwen te glijden van donkere gestalten uit de middeleeuwen en het bloedige Tudor-tijdperk.

Toen voor het eerst weer het voorjaar in het land kwam, dacht mevrouw Johnson met grooten weemoed aan haar prachtige tuin, waar appelbloesem lentegeuren spreidde en waar het malsch-groene grastapijt een prachtige en gezonde speelplaats voor de kleine Clarence was.

En dominé Johnson zelf had moeite genoeg een goede Paaschpreek te schrijven, toen hij niet meer zijn blik kon laten zweven over het glooiende land naar een verren horizon, doch zijn gezichtseinder gevormd werd door de oude steenen muren, die het kleine binnenplaatsje, waarop zijn studeervertrek uitzag, afsloten.

Maar langzamerhand waren ze aan de omgeving gaan wennen. Dominé Johnson zelf werd minder vroolijk, maar zijn preeken wonnen toch aan diepte en ernst. Dat kwam zeker niet alleen, door de zooveel ernstiger omgeving. Want de dominé werd „gepakt" door het groote Londen. Niet door de weelde en de drukte, maar door den nood en de ellende. Vooral door den geestelijken nood van de menschen uit zijn parochie, waartoe ook enkele der meest beruchte buurten van Londen behoorden, werd hij zóó diep getrof-

fen, dat het een ander stempel op zijne persoonlijkheid zette.

Dominé Johnson kwam tot het besluit, dat hij anders werken moest, dan hij tot dusverre gedaan had. Hij moest niet alleen in de kerk preeken, maar ook in de wijk der armen, die er niet over dachten den dienst in Ausburn Abbey bij te wonen. En niet alleen preeken wilde hij, ook helpen waar hulp noodig was. Zijne vrouw werd zijn meest ijverige medewerkster in het door hem opgerichte comité: Zij bezocht de vrouwen, wier mannen in de gevangenis zaten en sprak ook met de veroordeelden zelf, zij was er bij als jonge vrouwen met een vloek om haar vergooid leven op de lippen de eeuwigheid ingingen en trok zich het lot der achterblijvende kinderen aan. Zij werkte hard..... zóó hard dat zij vroeg verouderde en op nog jeugdigen leeftijd stierf. Een rustig leven, buiten op het land, was haar eenige redding geweest, zei de dokter. Twee jaar na haar moeder stierf ook de kleine Clarence..... en dominé Johnson bleef alleen achter. Maar zijn kracht was niet gebroken... „met Gods hulp zal ik mijn arbeid voortzetten, tot ook ik wordt weggehaald", zei hij.

Zijn preeken werden nog ernstiger: De „boetprediker" noemden vele gegoeden hem. En men zei, dat dominé Johnson te ver ging: hij stootte de menschen af. Doch er kwamen steeds meer eenvoudigen in Ausburn Abbey, en het scheen, of de duivel in de buurt waar dominé Johnson arbeide, steeds meer terrein verloor. Dronkenschap en ontucht werden toch maar steeds minder, daar waar de „boetprediker" werkte.

Doch een gelukkig mensch is dominé Johnson in dit alles niet.

Innerlijke vrede en vreugde is verloren gegaan..... hij is de harde, felle strijder geworden, bedroefd om en nijdig op de zonde, die steeds opnieuw het hoofd opsteekt

Dominé Johnson zit in z'n leunstoel en leest eenige brieven door, welke hij nog moet beantwoorden. Ontevreden ziet hij op de klok..... half elf reeds, en om tien uur zou Mary thuis zijn.

„Waar blijft ze nu..... ik moet sluiten!"

Onrustig loopt hij de trap af..... Stil, hij hoort voetstappen op het plaatsje. Is ze daar.....? Neen, anders zou hij den klopper reeds hooren op de deur..... Ja, toch voetstappen..... hij kijkt door het kleine trapraam..... Daar staan in een hoek van het plaatsje Mary..... met een soldaat. Dominé Johnson kan zijn oogen niet gelooven..... maar het is waar. Mary wordt door een garde-soldaat thuis gebracht niet alleen, neen, die twee blijven staan..... heel dicht bij elkaar. Nijdig laat Dominé Johnson het gordijntje zakken. Zóó..... Mary, zijn meisje-voor-alles, die z'n huishouden

Ook in Ausburn-Abbey bloeit het onverwoestbare leven.....

doet, z'n kousen stopt en z'n goed ver stelt, dat ernstige, zedige meisje heeft een schareltje en in een hoekje van Ausburn Abbey staat ze te vrijen, als een héél gewone meid van de straat.

„Foei..... Mary..... wacht maar..... straks....." fluistert hij.

Maar het duurt wel een kwartier eer de klopper op de deur valt en Mary, rood met wat verwarde haren, binnenkomt.

„Hoe kom je zoo laat..... Mary?"

„M'n tante was ziek..... ik heb haar wat geholpen", zegt Mary met terneetgeslagen oogen.

Het is dominé Johnson of hij een steek door het hart krijgt: „.....Zóó liegen ook nog..... had ze nu maar eerlijk bekend.

Dominé Johnson weet niet hoe hij beginnen moet..... hij ziet het meisje lang en ernstig aan. En als Mary opnieuw een kleur krijgt, zegt hij langzaam: „wij zullen morgen wel eens praten meisje!"

Het duurt lang, heel lang, dien nacht, eer dominé Johnson in slaap valt.

De volgende morgen is een stralende lenteochtend. Dominé is reeds vroeg in de kerk geweest voor den morgendienst, en gaat naar de pastorie terug. Een paar zonnestralen hebben het plaatsje weten te bereiken, en brengen twee oude, bestoven musschen aan het tijlpen. Er hangt een zoelte en weelde in de lucht, welke den mensch den kouden winter doet vergeten en hem lentetuinen en bloesempracht voor oogen toovert.

Dominé Johnson haalt diep adem..... en door de lentezoelte en het vogelen getjilp herinnert hij zich weer zijn kleine dorpsgemeente. Hij sluit, terwijl hij tegen den muur leunt, de oogen, hij ziet weer zijn jonge vrouw, Clarence, de blijde rust en rustige blijdschap van zijn eerste predikantsplaats.....

Alles was jong en schoon..... Alles was vol verwachting van het leven. Ach, hoe anders is het nu..... Hij heeft voor de menschheid gewerkt en de taak hem door zijnen Zender op de schouders gelegd vervuld..... Maar wat is er van hem zelf geworden.....? Zonder vrouw en kinderloos gaat hij door het leven als een somber mensch, die geen levensvreugd kent..... Wat zou er ook aan vreugde kunnen opbloeien tusschen de sombere muren van Ausburn Abbey?

Hij opent de oogen..... en ziet, dat de narcissen, welke Mary geplamt heeft in het kleine bloembakje boven de deur, bloemen dragen. Groote gele kelken staan als ver-
(Zie vervolg op pag. 354.)

EEN omvattende karakteristiek van de plaats, die Johann Sebastian Bach in de muzikale wereld toekomt, en van de betekenis, die hij voor het geheele muzikale leven van alle tijden heeft, is natuurlijk in dit blad niet uitvoerbaar. Bach staat in zijn kunst alleen, op zich zelf. — Zijn diepzinnigheid, zijn rijkdom, zijn wonderbare kracht en hoogte, zijn niet genoeg te bewonderen.

Oscar Bie zegt: „Men kan in de muziekgeschiedenis een culminatiepunt bij Bach vinden: men kan nauwkeurig gadeslaan, hoe alle stroomingen in het muzikale leven zich naar dat eene punt richten, om na een oogenblik te zamen gewerkt te hebben, zich weder te vertakken in een aantal verschillende richtingen, die elk eindigen in een eigen hoogtepunt. Men zou kunnen bewijzen hoe zij zich in den loop der eeuwen om Bach beweegt, naar Bach toekomt en van Bach heengaat, zooals men van de beeldende kunst aantooft, hoe zij uit de natuur geboren wordt en tot de natuur weerkeert.”

Johann Sebastian Bach werd 21 Maart 1685 te Eisenach geboren. Toen hij nog geen tien jaar was stierven zijn ouders. Een oudere broeder, Joh. Christoph, organist te Odruf, nam den knaap tot zich en gaf hem het eerste muziekonderricht.

Omstreeks Paschen 1700 begaf Sebastian zich naar Lüneburg, waar hij als sopraanzanger (discantist) meewerkte in het koor der St. Michaelskerk, tevens werd hij in het gymnasium opgenomen.

Van Lüneburg ging de knaap meermalen te voet naar Hamburg om de organisten Reinken en Lübeck te hooren.

In het jaar 1703 verkreeg hij een aanstelling als violist in de private kapel van Hertog Johan van Weimar, doch hij verwisselde deze weldra met die van organist in het stadje Arnstadt.

De betrekking van organist bracht tevens mede, leider der geheele kerkmuziek te zijn; hij moest ook zijn composietalent wijden aan den dienst.

Hier schreef hij een Cantate, fuga's en klavierstukken. Uit dien tijd stamt ook een „Capricio über die Abreise seines geliebten Brüders.” — een zuiver en onverschuld staaltje van programma-muziek.

Van Arnstadt uit ondernam hij gedurende den vacantielijd in 1705 een voetreis naar Lübeck, om den beroemden organist Dietrich Buxtehude te hooren. De omgang met dien meester maakte het voor hem zoodanig, dat de vacantielijd van vier weken werd gerekend tot..... zestien weken.

Niettegenstaande men te Arnstadt veel met Bach ophad, diende het Consistorie hem toch een vermaning toe, waarin vermeld werd, dat hij door zijn vreemde harmonieën! — niet altijd stichtend op de gemeente werkte, dat hij de lessen die hij geven moest wel eens veronachtzaamde. Tevens maakte men de opmerking, dat hij met een „fremde jungfer” op het orgel had gemusicieerd en — wie had dat ooit van Bach gedacht — hij wel eens een enkele maal een slippertje had gemaakt naar het nabij gelegen bierhuis. Die „fremde jungfer” was n.b. zijn nichtje Maria Barbara Bach uit Gehren, met wie hij zich later verloofde en in het huwelijk trad.

Hij bleef echter niet lang te Arnstadt. In 1706 werd hij als organist te Mühlhausen in Thüringen benoemd. Maar ook hier bleef Bach niet lang: in 1708 keert hij weer naar Weimar terug, waar hij als Hoforganist en Kammermusicus werd aangesteld. Van hier uit verzocht hij in 1717 Dresden, waar het bekende eigenaardige voorval met den Franschen orgelvirtuoos Jean Louis Marchand plaats vond.

Marpurg beschrijft het als volgt: „Marchand kwam in 1717 naar Dresden, speelde met grooten bijval voor den koning en had het geluk dat hem een plaats in den koninklijken dienst, met een bezoldiging van ettelijke duizend thaler, werd aangeboden. De Fransche concertmeester van de koninklijke kapel, Volumier, schijnt of zijnen landsman die koninklijke gunst niet gegund te hebben, of op de een of andere manier door dezen te zijn gekwetst. Hoe 't zij, hij vertelde zijn collega's dat Marchand kwaad sprak van alle Duitse „Clavieristen”, en ging met hen te rade, hoe men den hoogmoed van dezen Goliath eenigzins zou kunnen smuiken, al zou 't dan ook niet gelukken hem uit de hofbringers te verwijderen. Toen Volumier vernam, dat de kamer- en hoforganist in Weimar, Sebastian Bach, een man was die het ten allen tijde met den Franschen hoforganist kon opnemen, als hij hem al niet overtrof, schreef hij dadelijk naar Weimar een noodigde „den Herrn Bach” uit, onverwijld naar Dresden te komen om met den beroemden Marchand een lans te breken. Bach kwam en werd met toetsenning van den koning, zonder dat Marchand het wist, in het eerstkomende hofconcert als toehoorder genoodigd. Marchand speelde in dat concert, onder meer, een Fransch liedje met vele variaties; als om zijn sierlijke en variegte uitvoering werd hij zeer toegejuicht; daarna werd de naast hem staande Bach uitgenoodigd den vleugel te probeeren. Hij gaf daaraan gehoor, preludeerde kort maar met meesterhand, en eer men 't kon voorziën, herhaalde hij het liedje dat Marchand had gespeeld, en vandeerde het met nieuwe kunst en op nog niet gehoorde

Johann Sebastian Bach (1685-1750) door JAC. BONSET

Deze Leipziger Cantor is een onbegrijpelijke verschijning Gods.

wijs, een dozijn keeren. Marchand, die tot nu toe aan alle organisten het hoofd had geboden, moest nu wel de superioriteit van dezen antagonist erkennen; want toen Bach zich veroorloofde hem tot een vriendschappelijk wedstrijd op het orgel uit te noodigen en hem zelfs op een blad papier een met potlood geschreven thema om over te improviseseeren aanbod en van hem een dergelijk verzocht, verscheen de heer Marchand niet op het toernooi, maar had het beter gevonden met extrapost Dresden te verlaten.”

Naar aanleiding van deze gebeurtenis dichtte A. J. de Bull het bekende „Bach te Dresden”, hetgeen vroeger veel in Christelijke kringen werd voorgedragen. — 't Is niet vrij van rijmelarij, maar als gegeven niet onbelangrijk, zoodat ik er wel iets uit wil aanhalen:

„— O, 't is om goud noch lof,
Zegt Bach, „dat ik het aannam; maar
„Uit duren plicht! God roept mij daar!
„Hem mag ik niet weerstaan!
„En op Zijn hulp vertrouwen, zal
„Ik naar die stad van Belial,
„Dat weeldrig Dresden, gaan.
„O, k zal die dooven” — vaart hij voort,
Terwijl zijn oog van geestdrift gloort —
„Die Godsdienst doen verstaan.”

Johann Sebastian Bach.

(Bach noemde het orgel „die liebe Herr-Gotts-Stimme”.)

In 1720, toen Bach van een reis naar Karlsbad, terugkeerde, trof hem de zware slag, dat hij zijn vrouw niet meer in leven vond: zij was, bij zijn thuiskomst, reeds begraven.

In 1721, huwde hij ten tweede male, met Anna Magdalena Wülker uit Weissenfels.

In 1723 werd Bach benoemd tot Cantor der Leipziger Thomasschool. Rooskleurig schijnt deze betrekking niet geweest te zijn, want voor een karige bezoldiging moest hij in de 3de en 4de klasse der school onderwijs geven in de muziek en het Latijn, zorgdragen voor steeds nieuwe composities voor de godsdienst-oefeningen, voorts de meest begaafde leerlingen, behalve in den zang, ook nog op orgel, klavier en viool onderrichten.

Men ziet, licht was het niet!
Het was echter een troost voor Bach, dat God hem gezegend had met onvergankelijke muzikale gedachten, welke hij naliet in een vorm die alle eeuwen trotseeren kan.

Ontzettend groot is de arbeid te Leipzig door hem verricht. Hij componeerde hier bijna 200 kerkelijke cantaten, een vijfstemmig Magnificat, de Johannes-passion, de Mattheuspassion, de Mis in B-moll, het Kerstoratorium, verder het beroemde Wohltemperiert Clavier (2e deel) de Engelsche suiten, een groot aantal orgelwerken enz., enz.

In 1747 viel den grooten Bach nog een bijzondere onderscheiding ten deel:

Frederik de Groote noodigde hem te Potsdam. De Koning plaatste hem n.l. voor zijn Silbermanns-vleugel, waarop de meester over een gegeven thema vrij praeleudeerde moest. Na een zesstemmige Fuga riep de niet licht tot enthousiasme gerakende monarch uit: *Nur ein Bach, nur ein Bach!*

Uit dankbaarheid zond Bach hem later de compositie: „Musikalisches Opfer, Sr. Majestät gewidmet”, — waarin hij dit gegeven thema op twaalf manieren bewerkte.

Hij overleefde echter de erbewijzen, waarmede hij te Potsdam ontvangen was, slechts drie jaren.

Het nachtelijk schrijven in zijn jeugd, had zijn oogen reeds vroegtijdig verzwakt en dit gebrek was meer en meer toegenomen onder den enormen arbeidslast. Een oogziekte verbitterde zijn laatste levensdagen.

Na twee pijnlijke oogoperatiën te hebben ondergaan, werd hij ten slotte volslagen blind. Die operatiën schijnen zijn gestel zoodanig ondermijnd te hebben, dat hij na een lang ziekbed op den 18en Juli 1750 in den ouderdom van vijf-en-zestig jaren overleed. Voordat een laatste hevige koorts hem wegrukte, had hij plotseling zijn gezicht teruggekregen, en zijn vrienden vleiden zich reeds bij dit zonderlinge verschijnsel met een volkomen herstel. Doch tien dagen daarna had de geheele muzikale wereld het verlies te betreuren van een der grootste genieën, die ooit in de wereld geschitterd hebben.

Zijn stoffelijk overzocht werd op het St. Johanneskerkhof te Leipzig begraven. In 1842, dus bijna honderd jaren na zijn dood, werd, op aanraden van Mendelssohn, ter zijner nagedachtenis een monument voor de Thomas-school opgericht.

Hij was een goed vader, een goed echtgenoot en had vele vrienden.

Hij had, uit de beide huwelijken, twintig kinderen. Hij liet zes zonen en vier dochters na, terwijl vijf zonen en vijf dochters reeds vroeger gestorven waren.

Zelfbeperking belet mij, enkele werken uitvoerig te behandelen. Laat mij daarom alleen wijzen op een van zijn voortreffelijkste werken, n.l. „de Mattheuspassion”.

Dit werk werd in 1729 voor het eerst uitgevoerd en is in 1740 door Bach nog omgewerkt. Bij 't leven van Bach werd deze muziek weinig gewaardeerd; eerst negen-en-zeventig jaren na zijn dood werd de Mattheus-passion door den twintig-jarigen Felix Mendelssohn tot nieuw leven gewekt.

Van het oogenblik af, dat hij ons in zijn aanvangskoor van de Mattheus-passion de breed oprijzende geweldige poort ontsluit tot zijne reuzenschepping, voelt men zich in den toestand verplaatst. Men leeft het lijdensdrama mede en Bach schept den toehoorder alles voor den geest met een klare plasticiteit, die nog door geen toondichter uit den nieuweren tijd, in expressief vermogen en in kracht van schildering werd overtroffen.

Hoe overweldigend is het eerste koor, waarin twee koren elkaar beantwoorden en daarboven uit het koraal: „O Lamm Gottes unschuldig” laat klinken.

Met welk een eenvoud weet Bach — waar de tekst dit toelaat — zijn muziek tot groote dramatische uitdrukking te brengen, bijv. in de recitatieven. „Aber Jesus schrie abermals laut, und verschied” — en het klavier sluit de declamatie der evangelist met twee gewone accoorden. En met dit eenvoudig middel wist Bach de stilte des doods uit te drukken. „Und da sie den Lobgesang gesprochen hatten, gingen sie hinaus an den Oelberg”, zegt op een andere plaats de evangelist, en het klavier doet een korte opvolging van accoorden hooren, die het opgaan naar den berg, het naar boven stijgen van Jezus en de apostelen tekenen. Zoo zijn er vele in de partituur aan te wijzen. Doch het geweldigt is Bach in zijn koren. Ze hebben een schoonheid van klank en stemvoering die onovertroffen is. En dan, het slotkoor „Wir setzen uns mit Thränen nieder”.

Onder welke omstandigheden vroeger in de concertzaal de Mattheus-passion werd uitgevoerd, kan men beschreven vinden in Berckenhoff's „Kunstwerken en Kunstenaars”.

Maar al te veel werd er door sommigen van het aanwezige publiek van de pauzes gebruik gemaakt, om weg te slippen. Dit heeft vooral plaats voor het slotkoor.

Zoo gebeurde het onder Verhulst, dat tegen het begin van het slotkoor, een groot deel van het publiek de zaal wilde verlaten om naar de vestiaires te vlieden. Toen wendde Verhulst zich om en zei met tranen in de stem: „Menschen, daar ga jelui nou heen, vóór het mooiste koor, dat ooit geschreven is en misschien ooit geschreven zal worden.....” en de menschen lieten zich verbidden. Verhulst, die al het teeken om te begripen, maar weer had afgeklapt, keerde zich naar het orkest en liet het diep aandoenlijke: „Wir setzen uns mit Thränen nieder”, door de zaal ruischen.

Ik sluit dit artikel en geef het laatste woord aan Schumanna, die zeide: „De bronnen” — neigen in den loop der tijden meer en meer tot elkander. Beethoven bijv. behoefde niet alles te studeeren, wat Mozart in zich had opgenomen; Mozart weer niet, wat Händel — en Händel niet, wat Palestrina zich had moeten eigen maken — omdat ieder nakomende kon beginnen, waar de voorganger geëindigd was en zijn voordeel doen met het door dezen verworvene. Maar één is er, waaruit door allen steeds opnieuw te putten valt: J. Seb. Bach!”

OPSTANDING

(EEN PAASCHVERHAAL.)

CORNELIS VISSER zat met de hand onder het hoofd aan de wrakke tafel in het woonvertrekje. Reeds heel lang had hij zoo gezeten en stil voor zich heengestaard. Het reeds grijzend haar viel hem in ordellooze lokken over het gerimpeld voorhoofd, en de hand, die het steunde, was onzindelijk en mager. De andere arm was uitgestrekt over de tafel, en daarbij kwam duidelijk te zien hoe vol gaten, scheuren en rafels de oude jas was die Visser Zondags en door-de-week droeg. De hand op de tafel trok zich dikwijls samen tot een vuist, om daarna weer te verslappen; dan weer trommelden de vingers zenuwachtig op het vervelooze, bekringde en bevlekte tafellad.

In een hoek van het kleine, donkere vertrek, waar het voorgespelde witte doek het venster bedekte, scholen de kinderen angstig bijeen en keken telkens weer naar vader, die zoo stil was en zich bijna niet bewoog. Zóó kenden ze hem niet, zóó was hij hun een vreemde! Ze waren gewend hem luidruchtig vrolijk te zien thuiskomen; ze waren gewend hem daarna te zien vervallen tot buien van woedende razernij, als hij met dreigende vuisten op moeder afstoot, of kinderen sloeg, wanneer het een of ander hem niet aanstond. En gewoonlijk lag vader daarna dwars over het bed, of in een hoek op den grond, zijn roes luidruchtig uit te snorken. Want de kinderen, Marie van twaalf, Jaap van tien, en Doortje van vijf, wisten héél goed wat de oorzaak was van al de ellende in huis. Vader drónk, vader wilde niet geregeld werken, vader vócht, op straat, en dan werd hij meegenomen naar het bureau, en de jongens op straat liepen er joelend achter. Moeder zei het immers zóó vaak, dat de kinderen het wel móesten begrijpen, dat de drank hen ten gronde richtte!

Maar vrouw Visser was zelf niet zonder schuld. De kinderen hadden geen oordeel over haar, voor hen bleef ze toch altijd „Moeder“, die als 't er wás, zorgde dat er wat te eten viel en dat de kleeren niet ál te veel verwaarloosd werden. Maar Cornelis Visser kende en zag haar anders. Lui, praatziek, koopziek, noemde hij haar de reden van zijn verderf. Het aardige gezichtje van zijn Koba had al gauw alle aantrekkelijkheid voor hem verloren, toen de blonde haren in slordige pieken er omheen begonnen te slieren, toen het ongewasschen en groezelig een trek van ontevredenheid en verwijt ging dragen. Zeven kinderen waren hun geboren, vier daarvan hadden hen weer in ziekte en gebrek verlaten. Sedert jaren had de zon van het geluk niet meer geschenen in het verarmde gezin. De drie overgebleven kinderen groeiden op in ellende en armoede, temidden van het gekraakel van vader en moeder, vader's stem slechts kennende in vloeken en in dronkemansgelach, moeder's stem in schelle kreten en in onbeheerschte huilbuien.

En nu was moeder dood. Ze moest al wel lang ziek geweest zijn, maar niemand had het bemerkt of er veel op gelet. De laatste maanden was de wanorde en armoede in het huisje steeds grooter geworden, 't had moeder niets meer kunnen schelen, dat kon je zoo merken. Gisteravond, toen moe zoo raar deed en kreunde, was Marie naar de buurvrouw gelopen, en die had haar verder gestuurd om een dokter. „k Heb het al lang zien aankomen“, verzekerde de vrouw, „en 't zou me niets verwonderen als 't nou afliep.“ Marie

was verwonderd en beangst geweest over die woorden, want overdag op school en de vrije uren slenterend langs de straat, had het meisje niets van moeder's achteruitgang bemerkt.

Maar 't kwam uit zooals de buurvrouw zei, 's nachts was moeder gestorven. De kinderen hadden wel een beetje gehuild, kleine Doortje vooral, die bang was, maar vader had geen traan gelaten. Toen de buurvrouwen moeder netjes recht hadden gelegd, de handen gevouwen op het witte laken, hadden ze vader en de kinderen, die zwijgend buiten tegen den muur geleund hadden, binnengeroept, en waren toen weggegaan.

't Was bijna tien uur geworden, en de kinderen, verveeld door de ongewone stilte binnenshuis, luisterden naar de klokken die helder en vreugdevol den Paaschmorgen inluiden. Dan, om aan de benauwenis in het sterfvertrek te ontkomen, waagde Marie het vader aan te spreken.

„Mogen we weg, vader, naar buiten?“ Een korte grom was het eenige antwoord.

„Hé, ja, vader, mogen we met Nelië van hiernaast mee naar de kerk?“ viel Jaap gretig bij. „Ze zegt dat het vandaag Paschen is, dat beteekent, zei ze, dat er iemand, 'k weet niet wie, weer levend geworden is, die eerst dood was. Vader, kán dat nou?“

„Eruit!“ Als opgeschrikte vogels vluchtten de kinderen het huis uit. Vader was opgesprongen, met verwrongen, wit gezicht, en had zich met twee handen aan de tafel vastgegrepen. Als een kreet van een roofdier had het van zijn lippen geklonken, en zonder om te zien waren de kinderen weggehield, bang dat vader weer zoo'n bui zou krijgen dat hij alles kort en klein sloeg en het niet veilig bij hem was.

Cornelis Visser bleef alleen in het kleine, stille vertrek met de doode. Schuw keek hij over zijn schouder naar den hoek waar op het wrakke ledikant de vrouw rustte met wie hij zooveel jaren als in een hel had geleefd.

„De dooden weer levend worden! God bewaar me!“ mompelde hij, en het klonk als een lastering. Toen, eensklaps, was er iets in die roerlooze gestalte en dat witte, strakke gelaat, dat hem trof. Hij keerde zich met een ruk erheen, en staarde vol schrik naar Koba's gezicht. Toen, nader tredende, boog hij zich voorover, om beter te zien.

Wat was dat? Was dat Koba? Neen, neen, dat was ze niet! Zoo zag ze er immers nooit uit! Wat beteekende dat?

Geboeid bleef zijn blik rusten op dat doode gelaat. Een stille majesteit was er op te lezen, een verheven kalmte die er nooit op had gelegen bij Koba's leven. Een glimlach van alles weten, van alles vergeven, speelde om de bleeke lippen, en met een zich overgevend rust lag het hoofd op het kussen **gezonden**.

Door Visser's hoofd flitste de gedachte aan Jaapje's woorden van daareven: „eerst gestorven en toen weer levend geworden.“ Dát was het wat hij hier voor zich zag. In dit doode gelaat wás iets levend geworden, iets dat eerst gestorven was! Hier zag hij weerom alles wat hem vroeger in Koba's gezichtje had bekoord, toen ze het leven nog vol hoop en blijde verwachting aan zijn zijde dacht in te gaan. Gedurende de lange jaren van hun ongelukkig, kommerfvol samenzijn was dat alles verloren gegaan, gestorven! En zie, nu was het weer levend en straalde hem tegen met onweerstaanbare kracht.

In Vissers borst gebeurde iets vreemds. Zijn hart begon te kloppen, gejaagd en onrustig, en het werd hem van binnen zoo

warm en week, dat de tranen hem in de oogen drongen.

Half onwillig, maar toch onweerstaanbaar gedwongen, liet hij zich op de knieën zinken naast het doodsbed. Het voorhoofd bukte zich tot op de ijskoude handen der doode, en zijn tranen, de eerste die hij sedert jaren geschreid had, bevochtigden het witte doek. Lang lag hij daar en een heir van gedachten trok door zijn door drank en ondeugd verward brein. En telkens weer drongen de woorden van zijn kind tot in het diepst van zijn ziel: „Eerst gestorven, daarna tot het Leven teruggeroept.“

Toen de kinderen, door honger en vermoeidheid gedreven, schuchter terugstapten naar de verschrikkingen van hun „thuis“, vonden zij daar ook het wonder van Paschen voltrokken aan hun vader.

Ook in hém was de oude mensch gestorven met al zijn zonden en gebreken, en gelouterd door leed en gesteund door Hem. Die ons den weg was vóorgegaan, was hij herboren en opgestaan tot een nieuw en beter leven.

N. v. S.—H.

Bestand tegen
zwaar gebruik

FONGERS

(Vervolg van pag. 347.)

tegenwoordigers van het leven en de lente te kleuren tusschen de grauwe kerkmuren.

Een schok gaat Dominé Johnson door de leden: zonnestraaltjes, een poover musschenlied, een paar bloeiende narcissen..... ja, ook in Ausburn Abbey bloeit het onverwoestbare leven. Ook in Ausburn Abbey wil de lente heerschen.....

Dominé Johnson is een konsekvent man..... als de lente wil leven tusschen de eeuwenoude steenen muren, zou zich dat leven dan niet openbaren in het hart van een jong meisje als Mary?

En hij herinnert zich weer de blijde lentedagen van zijn eigen verlovingsstijd.....

Neen, neen..... hij kán het bruischende leven niet verhinderen ook in Ausburn Abbey door te dringen.

Als hij thuis komt staat Mary hem met terneergeslagen oogen en een vuurrood gezicht op te wachten.

„Eerwaarde..... ik heb..... gisteren heb ik.....“

„Ja, ik weet het al..... ik weet het al kindje..... de vogels zingen..... de narcissen bloeien..... het is lente..... en Mary heeft een garde-soldaat.“

„U weet.....“

„Ik weet, dat het lente is, en dat het jonge leven uitbot..... geluk Mary.....“

En na enkele oogenblikken herhaalt dominé Johnson ernstig, terwijl over zijn streng gelaat en paar tranen rollen: „Geluk Mary..... héél veel geluk.“

Dan gaat hij naar z'n studeervertrek en blik lang op het portret van zijn vroeg overleden vrouw.....

Maar de narcissen bloeien, en de vogels halen uit, en de zon zendt iederen dag weer dunne straaltes in Ausburn Abbey.....

En 's avonds wordt Mary door haar garde-soldaat thuis gebracht.....

1 MEI 1830 GUIDO GEZELLE 1 MEI 1930

Niet lam en afgeleefd,
maar kroes, en in zijn kreuken,
zoo is het loof mij lief,
en 't groen, der groene beuken,
die in de zonne staan
en, hagewijs geleed,
de nieuwe pracht aandoen
nu voor hun lentekleed.
Hoe zuiver is dat groen,
hoe nesch, hoe ongenaakt,
met vluggen dons bezet,
die 't nog veel schoonder maakt!
Dit heette ik maagden groen,
en mochte 't lang nadezen
zoo maagdelijk als nu,
van webbe en verwen, wezen!
Doch neen: 't onedel stof,
hierboven onbekend,
geschonden hebben zal 't
eer nog de zomer endt!

GUIDO GEZELLE.

Kan het anders! Onze Gezellenherdenking aanvangen met een lentelied van dezen groote. Zeg mij, of er grooter natuurdichter ooit geleefd heeft. Hoe fijngevoelig, hoe innig zijn vooral zijn gedichten gewijd aan de natuur. Zou het soms komen doordat deze groote, die als zoovele kunstschepers, eerst na zijn dood is groot geworden, o neen, hij was het reeds tijdens zijn leven, maar wij hebben het niet gevoeld noch gezien, geboren werd op den 1sten Mei 1830? Op een jubelenden Meidag aanschouwde Guido Gezelle het levenslicht in/een eenvoudige woning aan den Rolleweg te Brugge. In de donkerste tijden der Vlaamsche Beweging werd hij geboren. Zijn vader, Pier Jan Gezelle, was een eenvoudige landbouwer en 38 jaar oud toen zijn zoon Guido werd geboren. Zijn moeder Monica, was een burgemeestersdochter en 26 jaar. 's Morgens om half twaalf deed „Guidotje” zooals hij eerst genoemd werd, later kortheidshalve „Dotje” zijn intrede in „de schoone Meimaand”. Zijn ouders behoorden tot „de kleine luyden” en het was een waar genot voor Dotje met zijn vader in den hof te zijn en te hooren wat deze allemaal van planten en dieren had te vertellen. En als er te pooten of te oogsten was, mocht de kleine vent ook meehelpen en kreeg zoo steeds meer liefde voor het schoone dat God geschapen heeft. Het was een stil jongskje, zei nooit veel, maar zijn moeder vond hem een echte stijfkop. En als hij bij zijn kornuiten was kon hij meedoen. Natuurlijk moest hij dikwijls zijn zus Louise, moeder van Stijn Streuvels, plagen en ook kon hij met haar en zijn broer Romaan, echte streken uithalen. Een sterk gestel had Guido niet, hij had veel te kampen met hoofdpijn en toen zijn vader eens met hem naar den knapsten dokter van Brugge ging, zei deze, na hem onderzocht te hebben: „Hem mankeert niets, alleen is die jongen zijn kop te dikke”. Maar het zou later blijken, dat in die dikke kop groote hersenen waren geborgen. Hij kon ook goed leeren en daarom werd besloten, dat hij priester moest worden. Maar vader Gezelle kon die studie niet betalen, er was geen geld en daarom moest Guido maar probeeren om buiten de schooluren zooveel te verdienen als portier en boodschappenjongen, dat zijn studie kon worden betaald. In de vacaties moest hij op de Engelsche leerlingen passen, die niet naar huis konden. En als student begon hij reeds te dichten. Het eenig mooie gedicht „Het schrijverke” is door hem gemaakt in het Seminarie te Rousselaire. In den tuin van dat Seminarie was een vijver; daar zag hij de schrijverkes en kwam het er uit:

O krinklende winklende waterding,
met 't zwarte kabotseken aan, enz.
Dat was mede een van de eerste lentesangen van dit wonderde dichter-genie.
In Brugge werd hij tot priester gewijd en benoemd aan hetzelfde Seminarie waar hij zijn studie had volbracht tot „leeraar” of „professor de commerce” oftewel „handelsleeraar”. Hoe is het mogelijk, er zat totaal geen handel in Gezelle. De groote dichter, leeraar in de handelswetenschap! In dien tijd was in Vlaanderen alles nog Fransch en van het Vlaamsch moest men niets hebben. Doch Guido had het Vlaamsch lief en deed al het mogelijke zich in die taal te bekwamen. Is het wonder, dat men niets om zijn gedichten gaf, en er bijna een eeuw op moest volgen eer de schoonheid van zijn dichtwerken ten volle werd erkend? Gezelle moest niets van handel hebben; toch heeft hij anderhalf jaar les gegeven in de handelswetenschap en werd toen benoemd tot „Professeur de Poësis”.

Dat is geweest de gloriëtijd van zijn leven, hoewel die periode zeer kort duurde. Het was zijn lust, die jonge Vlaamsche harten te bezielen. Dat was zijn alles. Hij wilde niet weten van een Belgisch volk doch wel van een „Vlaamsche” ziel en een „Waalische” ziel. Gezelle's ziel was een en al Vlaamsch. Hoe

heerlijk komt dat uit in een van zijn „Kleengedichtjes”:

Gij zegt dat 't Vlaamsch te niet zal gaan:
't en zal!
dat 't Waalsche gezwets zal boven staan:
't en zal!

Dat hopen, dat begeren wij:
dat zeggen en dat zweren wij:
zoo lange als wij ons weren, wij:
't zal, 't en zal, 't en zal!

In dezen voor Gezelle zoo overgelukkigen tijd zijn de zoo innig mooie „Kerkhofblommen” en kort daarop zijn „Dichtoefeningen” ontstaan.

Hoe vindt gij deze „kerkhofblom”, die hij deed bloeien bij het graf van een horlogemaker:

God geeft den tijd bij dag en jaar,
ach neen, bij kleene tikskes maar,
en 't laatste tikske komt aleer
men 't peist of weet, eilaas, te zeer!
De wijzer wijst elke uur en tijd,
maar de uur niet dat gij schuldig zijt
te sterven! Zijt dus voorbereid,
de wijzer wijst naar de eeuwigheid.

En dan zijn kostelijke verzen in „Dicht-

oefeningen”! O 't ruischen van het ranke riet” is een juweeltje, hoor maar, ik zal er U het eerste en laatste van de 6 verzen geven:

O! 't ruischen van het ranke riet!
O wist ik toch uw droevig lied!
wanneer de wind voorbij u voert
en buigend uwe halmen roert,
gij buigt, ootmoedig nijgend, neer,
staat op en buigt ootmoedig weer,
en zingt al buigend 't droevig lied,
dat ik beminne, o ranke riet!

O! 't ruischen van het ranke riet
weërgallem in mijn droevig lied,
en klagend kome 't voor uw voet.
Gij, die ons beiden leven doet!
o Gij, die zelf de kranke taal
bemint van eenen rieten staal,
verwerp toch ook mijn klachte niet:
ik! arme, kranke, klagend riet!

Daarna verschijnen zijn 3 maal 33 „Kleengedichten”. Eën slechts wil ik U weergeven:

Als de ziele luistert
spreekt het al een taal dat leeft,
't lizigste gefluister
ook een taal en teeken heeft:
blären van de boomen
kouten met malkeer gezwind,
baren in de stroomen
klappen luide en welgezind,
wind en wee en wolken,
wegelen van Gods heiligen voet,
talen en vertolken
't diep gedoken Woord zoo zoet.....
als de ziele luistert.

In 1861, Gezelle was toen 31 jaar, werd hij overgeplaatst naar Brugge en benoemd tot onderrector van het Engelsche Seminarie. Weg moest hij, want hij was een gevaar. Men zag maar al te goed, dat zijn machtige geest doorwerkte en dat moest worden gekerd. O, welk een vernedering voor dezen groote, welk een droefheid bij Gezelle. Hij droeg echter dat lijden stil en gelaten. Hij zocht zijn troost bij zijn God. Die wist wat men hem aandeed. Zijn hart gebroken, zijn leven gebroken! Weer had hij een bundel gedichten klaar liggen, doch de moed ontbrak hem ze uit te geven. Daarvoor heeft echter Hugo Verriest zijn innige vriend gezorgd en zoo zagen in 1862 zijn gedichten, Gezangen en Gebeden het licht. Hoe fijn gevoeld is zijn schoone gedicht:

HET MEEZENNESTJE.

Een meezennestje is uitgebroken,
dat in den wulgentronk
gedoken,
met vijftien eikes blonk;
ze zitten in den boom te spelen,
tak-op, tak-af, tak-uit, tak-in, tak-om,
met velen,
en 'k lach mij, 'k lach mij, 'k lach mij bijkans
[krom.

Het meezennestje komt getrouwig,
komt op den lauwen noen,
al blauwig
en geluwachtig groen;
het brengt hun dit en dat, om te azen,
tak-om, tak-op, tak-af, tak-uit, tak-in
ze razen,
en kruipen, vlug, het meezennestje in.

Het meezennestje zit — de looveren
verduiken 't voor 't gestraal —
te tooveren,
al in de meezentaal;
daar vliegen ze, al med' een, te zamen,
tak-om, tak-op, tak-af, tak-in, tak-uit,
en, amen,
het meezennestje is weërom yele en uit.
(Wordt vervolgd.)

Meidans in Zweden.

(Naar een schilderij van J. G. Sandberg, 1825.)

DE MEIDAG-VIERING EN IN HET BIZONDER HET MEIBOOM-PLANTEN IS OVER EEN GROOT GEDEELTE VAN EUROPA BEKEND EN BEHOORDE VROEGER TOT DE VOLKSFESTEN BIJ HET SCHEIDEN VAN DEN WINTER. HIER EN DAAR IS HET GEBRUIK VAN HET OPRICHTEN VAN EEN MEIBOOM NOG BIJVEN BESTAAN, O.A. IN HET ZUIDEN VAN LIMBURG, IN VALKENBURG, WAAR OP DEN EERSTEN MEIDAG DE MEIBOOM WORDT OPRICHT EN WELKE BOOM UIT HET BOSCH MOET WORDEN GESTOLEN. UIT FOLKLORISCH OOGPUNT IS MEN HET ER NIET OVER EENS, WAAROM DE MEI-DEN JUIST MOET GESTOLEN WORDEN. DE EEN MEENT, DAT HET GEBRUIK NOG STAMT UIT DEN HEIDENSCHEN TIJD, TOEN SLUWHEID EN HANDIGHEID ALS EEN EER EN DEUGD WERDEN BESCHOUWD, TERWIJL ANDEREN ER EEN MEER NORMAAL VERSCHIJNSEL IN ZIEN, NOG AFKOMSTIG UIT DEN TIJD, DAT HET HOUT IN ZULK EEN OVERVLOED AANWEZIG WAS, DAT MEN „DOOR DE BOOMEN HET BOSCH NIET ZAG” EN HET ER DUS OP EEN PAAR EXEMPLAREN MEER OF MINDER NIET AANKWAM.

DE MEIBOOM WORDT GEPLANT...

DOOR W. A. P. SMIT

mogen niet met spijkers of krammen, maar met de lange dorens van den slee-pruim, met de scherpe kanten naar binnen, aan elkander worden gehecht, en deze, als het ware prae-historische vorm van het instrument, wijst op den ouden oorsprong van het Meifeest.

Reeds van te voren is de mannelijke jeugd er op uitgetrokken, om het slachtoffer in stilte uit te kiezen en in het geheim te merken. Op den vooravond van den 1sten Mei wordt zijn doodvonnis voltrokken en in een minimum van tijd is hij doorgezaagd. Met een slag valt hij op den grond en voordat de eigenaar of de politie (gesteld, dat ze beiden geen oogje toedoen) kans hebben gezien, de bedrivers te verbaliseeren, is de buit opgeborgen, meestal in een van de Valkenburger grotten.

Ook bestaat nog in ons land de gewoonte om in enkele plaatsen de mei-leeste (mei-liefste) uit te roepen, meestal op den eersten Zondag in Mei. Het gebruik wil dan, dat de huwbare meisjes door de jongens worden verdeeld of bij hoogste bod toegewezen.

De meimaand toch staat bij de trouwlustigen in hooge eere en nog dikwijls vinden in de dorpen op den eersten Mei de jongedochters de liefdemei voor haar deur of op het dak geplaatst.

Reeds vader Cats maakte melding van dit gebruik in zijn „Proefsteen van den Trouwingh” :

De mey stont op een mast als op een hooge stam
Soo dat haer groene top tot aen haer venster kwam.

Voor al in Engeland was de Meidag een groot feest. Bij het aanbreken van den dag waren jong en oud op de been en brachten bloemen en takken in optocht mee, gelijk met het middelpunt van de feestvreugde : den Mei-boom. Wel werd de meiboom door het Parlement verboden, maar de Engelsche meidag-vierders stoorden zich, evenmin als onze Nederlandsche, aan keuren en plakaten.

Voor al den Puriteinen was de meiboom een doorn in het oog en John Stubbes noemt hem in zijn „Anatomie of Abuses” (1584), „stinking Idols”, waarom het volk sprong en danste, gelijk eenmaal de heidenen deden. Voor het laatst werd in Londen een meiboom geplaatst in 1661 onder persoonlijk toezicht van Jacobus II (toen nog Hertog van York).

In 1717 werd hij neergehaald en overgeplaatst naar Wanstead Park in Essex, waar Sir Isaac Newton hem als steunpunt gebruikte voor zijn grooten telescoop.

De oude oorsprong van het Meifeest kan ook nog blijken uit de viering van den Walpurgisnacht van 30 April op 1 Mei. Walpurga

De Meiboom uit J. Cats' Spiegel van den Ouden en Nieuwen tijd.

Ostaria-Freya maar ook de gekerstende of Walburga verdrong den dienst van volksverbeelding kon de gedachte aan

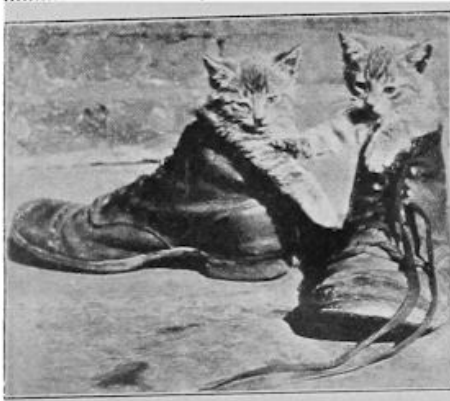
het booze geestenheir, dat in dezen beruchten nacht bruiloft vierde, niet op zij zetten.

Voor al in Duitschland was het volksgeloof in dat opzicht zeer sterk. In den Walpurgisnacht ontstak men vuren uit brandend stroo, wat op lange stokken gebonden, werd rondgevoerd. Men sloeg op de boomen, schoot met geweren en knalde met zwepen. Dit alles diende om den invloed van de booze geesten te vernietigen, terwijl we in het geheel moeten zien een dramatisering van het verdrijven van den winter en het begroeten van den zomer.

De volksverbeelding deed die bijeenkomsten van heksen en duivelen bij voorkeur plaats hebben in de bergen en vooral de Blocksberg of Brocken van den zoo sagenrijken Harz genoot in dit opzicht een bijzondere reputatie. De geheele natuur werkt daar trouwens ook mede om de volksfantasie voedsel te schenken: de nevels en de voortdurende windvlagen, het Brockenspook, dat bij zonsopgang zijn reusachtigen schaduw werpt en tenslotte de Duivelskandel en het Heksenaltaar.

Dat de Meidag-viering verband houdt met het verdrijven van den winter en het begroeten van den zomer, kan nog duidelijk blijken uit het oprichten van den meiboom in Zweden hetwelk daar niet plaats heeft op den 1sten Mei, maar op den 21sten Juni, den langsten dag, wanneer in Zweden de korte zomer eigenlijk eerst begint, ofschoon ook daar, evenals bij ons, de oude gebruiken langzamerhand beginnen uit te sterven.

En — hoewel het nog geen Mei is — leek het mij niet onaardig den lezers eens iets te vertellen van die typische en eigenaardige oude volksgebruiken.

Grappige jongelui.

Murza Kahn.

Goede vrienden.

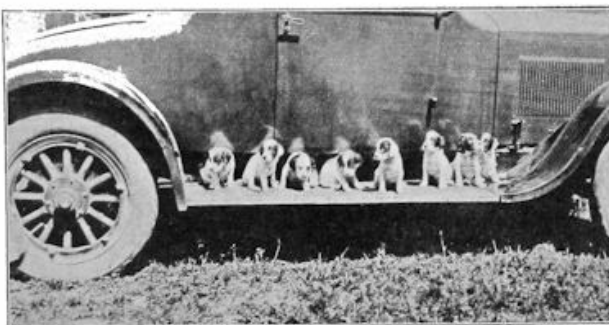
HONDEN- EN KATTENDRESSUUR

Wegens plaatsgebrek konden wij in ons vorig nummer niet alle plaatjes bij het artikel van Nina Arkina opnemen. Wij plaatsen hierbij de overgeblevene. Op de vraag van eene lezeres kunnen wij antwoorden, dat Miss Emerson de dieren met zachtheid opvoedt. Wie meent dat dit onmogelijk is, neme zelf maar eens de proef. Een jonge kat en hond kunnen best goede vrienden worden, en een kat kan men zeker africhten

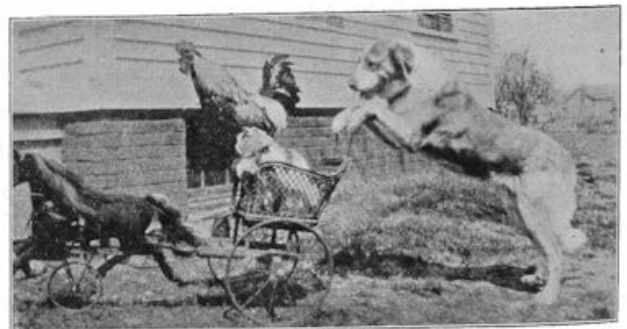

Bedien U zelf!

maar er hoort voor dit laatste een meer dan gewone dosis geduld! Want een kat mist het slaafsche, wat een hond vaak eigen is. Men moet heel nauwkeurig het karakter van poes nagaan, en den natuurlijke aanleg en liefhebberijen van het dier gebruiken in het dresseer-systeem, dan komt men ook met poes aardig ver! Maar dat velen onzer lezeressen het in dit opzicht zoover zullen brengen als Miss Emerson, betwijfelen wij.
N. A.

Een groote familie.

Een goeiefend stelletje!

Het elftal der Voetbalvereniging „M. V. V.” te Mijdrecht, dat kampioen werd van het district Utrecht van den Ned. Chr. Voetbalbond. Dit was het eerste district dat voor dezen Bond in actie kwam.

„Hield u niet van haar?”

„Van haar houden.....? Ik had een afschuw van haar..... ik schopte en trapte, ging te keer als een kwade aap als zij in mijn buurt kwam.”

„Had u zoo het land aan haar?”

„Dat was het niet.....” ging Suzette fluisterend voort. „ik geloof, dat het onbewust een begin was van den strijd, dien ik heel mijn leven moet strijden..... de strijd tusschen Oost en West..... ik had een walg van haar..... ziet u, de bedienden hadden mij verteld dat de Europeanen een lijken-lucht bij zich hadden.....”

„En nu meende u, die lucht te ruiken?”

„Och, precies z66 was het niet..... Onbewust zal ik wel gevoeld hebben, dat ik mijn inlandsche wereld uitgehaald werd en in een andere wereld zou worden overgezet.”

„En ging het op den duur?”

„Ja, maar op den héél langen duur..... Ik moest door uiterst strenge maatregelen gedwongen worden..... en langzamerhand werd mijn afkeer van mijn gouvernante minder. Juffrouw Bloemers was de zachtheid zelf en achteraf geloof ik, dat zij veel, héél veel van mijn moeite begrepen heeft.”

„Dus u verloor het contact met de inlandsche samenleving een beetje?”

„Welneen..... elk uurtje, dat ik vrij had, zat ik in de bijgebouwen bij kokkie of baboe tot groote ergernis van vader..... Ik leerde goed op school en om mij heelemaal uit die inlandsche omgeving te houden, zond Vader mij reeds jong naar Europa..... Van mijn twaalfde jaar tot mijn zeventiende bleef ik in Holland op pensionaten en bij families.....

(Wordt vervolgd.)

113) Juffrouw, daar is mijnheer Smulders.”

114) Slendang = draagdoek.

115) Wajang-wong = inlandsch toneelspel waarin menschen optreden.

116) Wajang-koelit = inlandsch schimmenspel.

117) Roetjak = een gerecht van onrijpe vruchten.

SCHOONMAAK-IDYLLE

door G. J. PEELEN

Met schrik zag mijnheer Van Someren ieder jaar den schoonmaaktijd naderen —, en het vergalde hem de vreugde om de jonge lente — z'n vrouw maakte zich dan z66 druk, en werkte zoo boven haar kracht, hoe-wel ze een groote meid en een werkster had, dat ze w66ken behoefde, om er weer bovenop te komen.

En in plaats van blij samen te kunnen genieten van 't jonge groen in hun tuin, van het stralende frissche leven om hea heen, liep hij dan in z'n eentje door 't stille „schoone” huis, omdat z'n vrouw rust moest nemen bij haar ouders.

In 't begin van hun huwelijk had hij getracht haar over te halen, nu eens verstandig aan te doen.

Het was toch heelemaal nog niet noodig nu weer alles van z'n plaats te halen, en te beboenen — 't glom je allemaal nog tegen, en ze gaven toch wekelijks iedere kamer een goede beurt. Hoe kon 't bij hen, zonder kinderen, nu vuil worden? En als ze dan persé wou, waarom dan niet wat hulp meer genomen, en zichzelf wat gespaard — ze wist toch, dat ze er niet tegen kon, — en er weken door overstuur was?

Maar al gauw had hij gemerkt, dat redeneeren niet baatte. Dat op dát punt iedere vrouw haar zin doorzet. — En hij had berust. — Tot het vorig jaar al te erg geweest was, en z'n vrouw compleet overspannen, weg moest. — Dat mócht niet meer, had hij zich toen vast voorgenomen.

Als redeneeren dan niet baatte, dan 't maar met list geprobeerd.

Hij had haar voorgesteld nu reeds veertien dagen van z'n vacantie aan te vragen, om samen rustig dien tijd in Gelderland in pension te gaan. Dat had veel voor: de lentetijd was juist zoo prachtig buiten. Er waren nog niet veel gasten, zoodat ze veel prettiger en vrijer van de omgeving genieten konden, en zij zou dan heerlijk sterk en frisch aan de schoonmaak kunnen beginnen als ze terug kwamen. Dat was toch veel beter, dan dat ze „op”, daarna toch weg moest — en nu konden ze samen gaan.

't Werd dan wel wat later dan anders, maar dat was toch voor een keer zoo erg niet. — Blij had Elsie toegestemd. Dat was een lieve oplossing van hem, en verstandig ook, want schoonmaken móest ze.....

Hij had intusschen lang met Jans, hun meid, gepraat. Ze moest maar hulp nemen zooveel ze wou, hoefde niet op de kosten te zien, als ze maar zorgde, dat alles kant en klaar was, als ze terug kwamen..... De heele schoonmaak moest aan kant zijn, zonder dat mevrouw er iets van merkte.

„Da's een fijne oplossing, mijnheer! Da' komt voor mekaar! Nou zal u van 't jaar ook eens een keer met kunnen genieten van een schoongemaakt huis!”

Blij om 't vertrouwen in haar, dribbelde Jans bedrijvig naar de keuken om haar regelingen met de werkster te treffen.

Mijnheer Van Someren lag al uren wakker, zonder

den slaap te kunnen vatten, of zich om te durven leggen, om z'n vrouw niet wakker te maken.

Dat nauwe, krakende bed, bovendien veel te kort, vermoede hem, in plaats van rust te geven.

Ze waren nu een week hier in Hulsem, 't nesterige pensionplaatsje.

En alles was hem tegengevallen.

't Was nog te vroeg, de menschen waren nog niet op gasten verdacht geweest.

De boomen waren nog kaal, en de bosschen guur en winderig, want na de mooie zonnige dagen, was 't weer koud en grillig geworden, juist toen ze hier aankwamen.

Veel gedwongen binnen te blijven, hadden ze het dorpsgebabbel moeten aanhooren van de praatzieke menschen, die hen hadden willen inwijden in hun kleinzielige coterie-twistjes, en die eigenlijk wat z66ten met die stadschen, die om de regen al maar in de kamer bleven hangen.

't Eten was verschrikkelijk slecht en zonder variatie geweest.

En daar betaalde je nu een royalen pensionprijs voor!

Hij moest de veertien dagen hier wel blijven, anders liep z'n heele schoonmaakplannetje in de war; zich bovendien nog opgewekt en tevreden voordoen, om te voorkomen dat z'n vrouw zou voorstellen naar huis te gaan.

„Nee, dat k66n niet!” dacht hij hardop.

„Wat kan niet, Han?”

„Elsje! 'k dacht dat jij sliep; ik ben stijf van t onbeweeglijk liggen, in dit korte bed, om jou niet wakker te maken!”

„En ik durfde me niet verroeren omdat ik meende dat jij sliep!”

Van Someren knipte 't licht aan..... en zag dat z'n vrouw gehuild had.

't Is hier ook alles zoo akelig, de menschen vervelend en 't eten slecht, en 't weer valt zoo tegen.....

Maar ik wou niet klagen. — 'k Was zoo bang, dat jij me ondankbaar zou vinden — en jij hebt er expres je vacantie om vervroegd.....

Maar, Han, vindt je 't heel erg, om toch maar weer naar huis te gaan?

„Want z666 rust ik toch niet!”

„Wat moest Van Someren doen?”

Het was allemaal volkomen waar, wat z'n vrouw beweerde, maar hij kon haar nu de eigenlijke reden van hun verblijf hier, toch moeilijk zeggen..... dat zou maar nieuwe tranen geven.

Maar, misschien zou Jans wel grootendeels klaar zijn. Hij zou haar veiligheidsshalve vast waarschuwen door een telegrammetje, als ze dat tenminste bij dat ongelukkige hulpkantoorje aannamen..... en 't dan maar zien te rekken tot morgenavond den laatsten trein.....

Zoo gebeurde 't.....

's Avonds kwart over twaalf, met den laatsten trein kwamen ze in hun stadje aan. De kruizers waren al weg, zoodat ze al hun bagage maar aan het station achterlieten, in de bewaarplaats.

„Wat een genot, dat we vannacht tenminste weer rustig in ons eigen bed kunnen slapen”, zei mevrouw,

„ik voel me nog geradbraakt van dat akelige ledikant!”

„Vreemd, dat Jans geen licht aangelen heeft in de gang”, merkte Van Someren op, toen hun huis in 't zicht kwam.

Ze waren gelijk met een telegrambesteller bij 't hek, onder 't licht van de straatlantaarn.

„Voor wie?”

„Van Someren, doorgezonden uit Hulsem”.

„Wie kan ons wat te telegrafeeren gehad hebben!” „Jans”, stamelde mijnheer, die 't telegram opengebroken had, kleintjes —, en verlegen reikte hij 't haar over —

— Kunt onmogelijk komen, alles overhoop, dekens en gordijnen naar Palthe, matassen naar de stoffeerder, hartelijke groeten, Jans. —

Ineens begreep Mevrouw alles, de heele opzet — „Die tweemaal vijf cent voor „hartelijke groeten” had Jans wel kunnen sparen” merkte ze sarcastisch op —, terwijl mijnheer met angstige voorvoelens, z'n sleutels voor den dag haalde. —

't Was net of de deur weerstand bood, tot hij na een dreunenden slag, binnen, opening —: hij had een trap en een emmer witkalk omvergeduwd!

Op 't lawaai kwam, angstig, Jans in haar nachtgoed van boven, — en was stomverbaasd:

„Hebt u m' n telegram dan niet ontvangen?”

„Jawel”, zei mevrouw bitter, „zoo net!”

De slaapkamer zag er niet bepaald aanklokkelijk uit. Gordijnen en kleeden ontbraken, en het kanten raamwerk van de lits-juneaux gaapte leeg zonder matras en beddegoed —.....

Nu nog, zonder eenige bagage een hotel opzoeken zou weinig baten, en kennissen kon je om één uur in den nacht toch ook niet meer lastig vallen. —

Tot mijnheer een idee kreeg. De twee hangmatten die ze vorig jaar in de zomervacantie aangeschaft hadden!

Die werden nu naast elkaar aan de knoppen van het ledikant gebonden —, en zoo sloepen ze in, die eerste nacht weer thuis, zij mokkend, hij deemoedig en verdrietig. —

Mijnheer droomde van het te korte bed in Hulsem, waarop hij zich zoo boos maakte, dat hij met z'n voeten een plank uitstootte, waardoor echter 't ledikant in elkaar zakte. —

Hij zag zich vallen, al dieper, tot hij eindelijk met steeds grooter geworden vaart op den grond smakte. Hij werd wakker van de schok: z'n hangnattouw was door z'n walen losgeschoten van den knop —, en hij lag op de houten onderlaag van het ledikant.

Het was al volop dag. —

En vanaf 't balkon stonden de dochters van z'n overburen met een tooneelkijker door de gordijnlooze zonbeschenen ramen, het wonderlijke schouwspel aan te zien. —

Na de schoonmaak gingen dit jaar mevrouw en mijnheer Van Someren samen naar haar ouders, om tot rust te komen. —

JOHANNES geeft ons het uitvoerigste de verhalen weer van den Heiland als Hij sprak met een vrouw. Denk aan de geschiedenis van de Samaritaansche. Zie het hier in het verhaal van Maria Magdalena. Terwijl de lente van den Paaschmorgen is opgegaan, staart deze vrouw nog in het graf. Het leven heeft den dood reeds overwonnen, maar zij treurt nog omdat ze haar liefdedaad niet aan een dood lichaam bewijzen kan. Zoo zijn soms de menschen nu. De zon straalt in volle heerlijkheid, en zij zitten achter de gesloten luiken. Er klinkt een juichende lofzang omdat de morgen der verrijzenis is aangebroken, en zij zingen niet meer, zij blijven maar wie ze zijn, kinderen zonder bruidofskleed. Ja het is soms zelfs zóo sterk of beter zóo erg, dat we er kunnen ontmoeten, die wanneer wij juichend roemen in den Steen Die, schoon van de bouwlieden verworpen, is geworden tot een hoofd des hoeks, ons gramstorig aanzien en zouden willen, dat we maar liever den mond hielden. Wat weten wij daar nu van.....? Hoe kunnen we tevreden zijn met zulk een oppervlakkig geloofsleven.....? Maria Magdalena is zóo bedroefd, dat ze niet eens goed in het graf kan zien. Haar treffen de engelen niet in de witte kleeders. Als ze de vriendelijke vraag hoort: „Vrouw, wat weent gij.....?” dan merkt ze niet eens, dat het engelenstemmen zijn. Ach, wat is de verzeene Heere toch goed en vriendelijk voor dit Zijn moede kind, dat als Zijn hemelboden haar dan niet kunnen troosten. Hijzelf verschijnt om die taak van hen over te nemen. O rijke liefde van den Heiland. Die met de Zijnen zoo groot een bemoeienis houdt, dat Hij zelf de tranen droogt en tot aanbidding noopt. Zij herkent in dien anderen Jezus niet. Zóó is haar ziel vervuld met het lichaam, met het gekruisigde lichaam, dat ze tot den Verzeene niet dadelijk op kan klimmen. En nu toont de Heiland haar Zijn groote liefde, zooals Hij ze Petrus en Thomas zal toonen. Hij wil haar helpen. Veel beter dan haar stoutst begeeren het durft verwachten, want zij denkt slechts aan een tuinman, die haar misschien met vriendelijke hulpvaardigheid wil terzijde staan. Als nu die hovenier de plaats maar aanwijst waar ze haar Heere gelegd hebben, dan zal zij, de zwakke vrouw, zich zóo sterk toonen, dat ze Hem alleen wel weer in Zijn graf dragen zal. En Jezus? De Profeet van den ouden dag heeft het reeds gezegd als tolk des Heeren tot het volk, dat het geklank kent: „Vrees niet, want Ik heb u verlost, Ik heb u bij Uwen naam geroepen, gij zijt Mijn”, en in den Tempel van Jeruzalem heeft de Zoon zelf getuigt, dat de schapen bij name worden geroepen. Zoo zegt Hij ook haar naam. En de vrouw, die Jezus alleen kon zien, zooals zij zich Hem nu eenmaal had voorgesteld, als de gestorven Meester, maar niet als de levende Heere, zij werpt zich aan Zijn voeten met een teeder: Rabbouni, een mooiere uitdrukking voor het woord Rabbi: Meester.....! Zij omklemt Hem, als wilde zij zeggen: nu zal ik U nooit weer verliezen. Maar Jezus trekt Zich van

MARIA MAGDALENA

Jezus zeide tot haar: Maria.....! Zij zich omkeerende zeide tot Hem: Rabbouni, hetwelk is gezegd Meester Johannes 20: 16.

„Vrouw, wat weent gij? — Wien zoekt gij.....?”

haar terug. Neen, de vroegere omgang kan niet worden hersteld. Zij zou Hem niet bij zich kunnen houden. Zij kan Hem nog veel minder voor zichzelf houden. Wat dan gebeuren moet.....? Zij moet Zijn getuige zijn, heengaan naar de broeders en het hun zeggen, dat nu het groote gebeuren gaat, dat Hij heengaat naar Zijn Vader, en zij zullen zich, naar Zijn woord in de Paaschzaal, verblijden, want nu hebben ze Hem lief met grootere liefde dan ooit te voren. Nu kunnen ze zich aan Hem verbonden weten met banden, die geen hel of dood ooit kunnen verbreken. Nu zijn zij ook niet meer van de wereld gelijkertijds Hij ook van de wereld niet meer is. Want Hij Die heiligt en zij die geheiligt worden zijn allen uit een, om welke oorzaak Hij zich niet schaamt hun broeders te noemen. Bij den Vader gaat Hij hun plaats bereiden. Want Hij wil, dat waar Hij is ook die zijn zullen welke de Vader Hem gegeven heeft. Waarom.....? Opdat zij Zijn heerlijkheid zullen aanschouwen..... Wat wilde Maria Magdalena aan dat graf doen.....? Ze wilde er zalven. Wie.....? Een dooden Heere. Maar wat gebeurt er bij het graf.....? Daar is een levende Heere. Die Zijn bedroefd kind zalft met zalf van Zijn eeuwige vreugde. Pijllooze teedere liefde o Heer, liefde o zoo groot..... En..... „wie in 's levens gaarde die Man niet heeft ontmoet, Maria, zoo als gij, zijn ziele schreit en smacht, al bloeit de zonnige aard, en zoekend waart hij om in 't lentefeestgetij”..... Het is Paschen geweest. Hebben we ons verheugd over het nieuwe leven, dat de verrijzenis des Heeren draagt in de ziel.....? Hebben we aanraking gehad met den opgestanen Heiland.....? Hebben we iets doorvoeld van de Paaschvreugde, die Jezus zelf ons brengen wil.....? Als wij in het woord van onzen God lezen wat groote schatten ook wij beervolen mogen als we gelooven in Hem. Die nu is gezeten aan de rechterhand van den Troon van God, dan blijve ons hart daar toch niet koud en gevoelloos onder. Dan mogen we toch niet in treurig duister rond dwalen terwijl de morgen van den Derden dag reeds is opgegaan.....? O lees het en hoort het, dat Jezus leeft en dat nu leven zal ieder, die in Hem gelooft. Dat Hij bij ons blijft zelfs al is het bij den avond en al neigt de zon tot dalen. Ja, dan vooral blijft Hij, want Hij heeft den weg gebaad door de donkere vallei van den dood. Daarom is Hij gestorven, daarom is Hij nederge-daald ter helle, om ons te brengen aan des Jordaans overzijde aan zijn immer groenen zoom, waar de eeuwige halleluja's klinken ter eere van het Lam.

dat waardig is te ontvangen alle lof en eer en heerlijkheid en dankzegging tot in alle eeuwigheid. Hij roept ons, Hij de verzeene Heiland, door Zijn Woord, door Zijn sacrament. Daarom zegt Hij: „ontwaakt gij, die slaapt en staat op uit de dooden en Christus zal over u lichten.” Gode zij dank, Die ons door dien Heiland de overwinning geeft. Zalig die het gelooft, want Hij knielt voor Hem neder en zegt het Magdalena na: „Rabbouni.....!”

JOH. J. H.

GUIDO GEZELLE

(Vervolg.)

Blijkt uit het volgende, uit denzelfden bundel niet, dat Gezelle in alles met zijn God te rade ging; overtuigd was, dat als hij iets deed en God niet het begin en het einde was, het zeker niet goed ging.

Verloren, verloren
geploegd en gezaaid,
als God in de voren
geen vrucht en laat gaan:
verloren, verloren
gewaakt over steē,
is Hij van hier boven
den waker niet meē;
verloren, verloren
gerijmd en gedicht,
waar God niet het vooren-
ste en 't laatste van is!

Toen was het alsof Gezelle reeds dood was. Niets, niets hooren wij meer van hem, hij zwijgt ruim 30 jaren. Hoe is het mogelijk, dat zoo'n groote geest tot zwijgen is gebracht? Welk een lijden moet hij hebben

doorstaan! En al hooren wij al die jaren niets van hem, hetgeen hij reeds heeft voortgebracht werkt krachtig door en Vlaanderen ontwaakt meer en meer. Zijn vernedering was echter nog niet groot genoeg, nog moest hij een trap lager. Zijn invloed scheen nog te groot te zijn als onder-rector van het Engelsche Seminarie. In 1865 wordt hij onder-pastoor op Sinte-Walburge te Brugge. Ook dat was nog te veel voor dezen groote. Hem, die had moeten zetelen aan een Hoogeschool, werd Kortrijk aangewezen, waar hij onder-pastoor werd. Daar is hij 28 jaar geweest. Acht en twintig jaar in ballingschap. En toch blijft hij werken. Hij had de Vlaamsche taal zoo innig lief, dat hij van die taal niet kon afbliven. In zijn vrije uren studeerde hij dan ook trouw in oude Vlaamsche boeken. In zijn door hem gesticht blad *Rond den Heerd* schreef hij veel over volks-poëzie, oude taal enz. Jammer genoeg moest hij kort voor hij naar Kortrijk ging de uitgave daarvan staken. Maar zijn geest werkte door. Doch welken tegenstand hij ook ondervond, zijn dichtgave kon men niet dooden. Hij die minstens 15 talen las en sprak, moest zijn geest den vrijen

toom laten, moest dag in dag uit arbeiden in den Vlaamschen taalhof en zoo komen dan eindelijk na 30 jaren een paar kostelijke bundels, vruchten van zijn rijken geest, n.l. Tijdkrans en Rijmsnoer, welke men de beste noemt die hij heeft voortgebracht.

DE BOOMEN ZIEN ZWART.

De boomen zien zwart, van de zwellende
[botten:]
o zonne, wanneer zal uw' macht, onbevaēn,
weēr 't springende blad, en de banden
[ontknoten.]
waarin 't twee drie maanden heeft houtvast
[gestaan?]
Staat achter, o nijdig geweld van den winter;
houdt af uwen vuist, in de botten begint er
weēr vreugdiger pulsslag en leven te slaan.
De boomen ontwekken, zij zidderen, zij
[beven:]
zij striemen, dóór 't blauwe geluchte,
[onbekleed:]
doch staan ze als bewust schier en blij dat zij
[leven.]
lijk machtige reuzen, ten strijde bereed.
(Zie vervolp op pag. 379.)

Daar, waar de cypressen groeien door Paula

Daar, waar de zware palmen, met hun dikke onregelmatig gevormde stammen hoog staan, daar, waar citroen en sinaasappel als 't warij voor 't grijpen hangen, de bloemenpracht overweldigd, de blauwe zee de kust omspoelt, daar had hij geneezing gezocht voor zijn bijna gesloopt lichaam.

„Die geregelde koors“, hoorde hij dokter van Dalen nog zeggen. „Heb je er wat voor over?“

„Wat voor over! 'k Heb er alles voor over gezond te worden, 'k ben toch nog pas even dertig! Alleen, ik heb 't geld niet, dat beetje kantoorgeld is niet voldoende.“

„Als je daar eens probeerde iets te vinden. In Nice en Menton zijn zooveel kantoren, zooveel banken, je spreekt je talen als je moedertaal.“

„Was alsof hij het dokter van Dalen nog hoorde zeggen en toch, was het al niet maanden geleden, dat hij hier in Menton was aangekomen? En hóe was hij aangekomen, meer dood dan levend! Voor de goedkoopste had hij derde genomen. Een kussen en reisdeken, beweerde men op zijn kantoor was precies als tweede. En 't publiek dan, had hij nog even aangevoerd, wel wetend hoe de derde klasse in 't buitenland vol kooplui kon zitten.“

„Publiek! publiek!“, hoorde hij Pieterse nog zeggen. „daar zitten menschen in de derde, met meer geld dan jij hebt vriend.“

Heet was het onstuimige bloed hem naar 't hoofd gevolgen, wat had hij die dingen ook met hen te bespreken! En was 't niet waar ook, wat Pieterse zei? Hij bezat zelf nauwelijks een paar honderd gulden meer dan de reis. En als hij niet gelukkig geweest was met den verkoop van zijn meubelen, waaronder een piano en oude kast, erfstukken van zijn ouders uit betere dagen, dan zou hij nog niet hebben kunnen gaan.

O, die eerste dagen na de reis zou hij nooit, nooit vergeten. Door dat geschud van den trein was dat ellendige bloed ook weer gekomen. 't Had wel niet lang geduurd, maar 't deprimeerde toch, 't was zoo'n tijd goed gegaan. Hij was de eerste dagen maar rustig in bed gebleven, al slapende en suffende op wat tabletjes om te rusten. 't groote leed even probeeren te vergeten. Op 't vriendelijk aandringen van de dame waar hij een kamer gehuurd had, had hij een paar maal wat soep gebruikt, maar de trek, in den regel toch al niet groot, was er nog niet. Vol medelijden had ze hem aangezien op een morgen en gezegd, dat hij zijn best moest doen, dan alleen kon 't goed gaan. Ze had er wel meer zoo zien komen, die het er hier heelemaal bovenop gehaald hadden.

Bij die woorden had zijn oog geschitterd. Zou het dan toch waar zijn wat van Dalen gezegd had! Zou hier werkelijk zijn eenige kans liggen? Dankbaar had hij de klamme witte hand naar de reeds bejaarde vrouw uitgestoken en gezegd, zijn best te zullen doen. En hij had zijn best gedaan. Telkens stond hij voor den spiegel om te zien of hij vooruit ging. Na vier weken was hij zoover, dat hij wel op een betrekking durfde aangaan. Hij had zoo hier en daar al eens geïnformeerd en 't was, alsof het geluk hem begon te d'enen. Op een der vele reisbureaux in Menton, had hij een plaatsje gekregen, dat niet slecht betaalde. Zijn talenkennis stelde hij nu meer dan ooit op prijs. Had hij dit maar eerder gedaan, hij hoestte nu ook nog wel, vooral de laatste dagen weer meer dan een paar weken geleden, maar hij voelde zich hier niet zoo moe, zoo „op“ 's avonds. Hij ging vroeg naar bed, wat moest hij laat opblijven, hij mocht 's avonds toch niet uit! O, 't zou, 't moest steeds beter gaan. Alleen moest hij geduld hebben.....

„Zeg Mulder, hoest je al lang zoo..... zoo droog?“

„Neen mijnheer, maar ik denk wat kou gevat te hebben.“

„Ik weet 't niet, maar ik vertrouw dien hoest van jou niet, je moet eens naar een dokter gaan.“

„Och, 't zal wel weer overgaan.“

„Neen, ik sta er op, dat je naar een dokter gaat, je moet niet vergeten dat dit op den duur zoo niet kan. Er komen hier te veel menschen, die je te woord moet staan en dan dat altijd kuchen bevat het publiek niet. Daar zouden ze mijn bureau voor vermijden en dan,vind ik 't zelf ook vervelend, 't maakt me nerveus. Je moet naar een dokter gaan.“

Toen was 't groote leed opnieuw begonnen, rust en nog eens rust. Een paar uur 's morgens als 't lekker warm was buiten mocht hij uit, vooral niet te vroeg en vooral niet te laat. O, bittere ironie, alsof hij van den wind kon leven. Natuurlijk had hij nog wel wat en zijn pensioen was niet duur, maar als hij niet verdiende, was hij er gaw doorheen.

Of veertien dagen rust voldoende zou zijn, had hij er bevand van angst uitgebracht.

De ervaren medicus ontweek den angstig vragenden blik.

„Wat moest hij zeggen! Hem de laatsten sprank hoop benemen of bedriegen!“

Rustig legde hij zijn hand op de naar voren getrokken schouder en zei: „kom over veertien dagen terug, dan zal ik 't zeggen.“

„Hoeveel geld dokter?“

„Dat komt later als je beter bent, neen, nu neem ik niets aan.“

„Maar ik heb 't nu nog en later misschien niet meer.“

„Dan zullen we wel weer eens zien vriend, dus deze medicijnen en..... rust.“

„t Was werkelijk weer iets beter geworden, zou misschien nog beter zijn, als 't deprimeerende daar niet was, geen werk te kunnen vinden.“

't Reisbureau had hem afgeschreven en alsof de andere ingelicht waren, nergens had men iemand nodig. Met gebogen hoofd en schouders wandelde hij 's morgens de boulevard op en neer, altijd weer beschutte zonneplekjes zoekend, steeds tellende, hoe lang hij 't zoo nog zou kunnen uithouden. Opeens bedacht hij iets. Als hij eens een gitaar kocht en bij de Italiaansche grens ging staan, daar waar altijd de touring-cars met Amerikanen en Engelschen stilhielden en zoo eens iets probeerde te verdienen. Er stonden daar haast altijd twee oudjes, die al zingende nog aardig wat ophaalden. Dat was verdienen en van lucht en licht genieten tegelijk.

„Een gitaar was duur en als 't eens niet ging? 't Moest gaan, hij zou zingen in de taal waarmee hij bij de toeristen 't meest dacht op te halen. En waarlijk 't ging, hij haalde meer op dan hij gedacht had, 't was alleen soms wel vermoelend voor zijn toch al niet te sterke longen, maar dan maar weer eens een dagje rusten.“

„En zoo tobde hij voort, tot de afmattende hitte het hem belette en hij geen geluid meer kon geven. Zijn

Bloementoonstelling te Rotterdam. De kleinste inzending: een bloeiende azalia.

vriend, de dokter raadde hem aan een paar maanden naar 't groote ziekenhuis in Nice te gaan. Rust, volkomen rust zou hem kunnen redden, zoo'n eerste zomer viel nooit mee.

„Maar hij had geen geld, was arm.“

„Of hij niets had? Ja wel iets, behalve de waarde van zijn gitaar nog een paar honderd gulden.“

„Ik maak het in orde en breng je in mijn eigen auto er heen.“

„Maar dokter, ik ben een vreemde voor u en dan al die goedheid! Ik wil u beslist eerst betalen.“

„Ik ben aan dat ziekenhuis in Nice verbonden, jonge man, 't geld komt dus wel“, loog de man der wetenschap, om te sparen.“

„O, ja, dat wist ik niet!“

„Morgen kom ik je halen, veel te pakken zal je niet hebben.“

't Afscheid van de vrouw, die maanden als een moeder voor hem gezorgd had, viel zwaar.

„Met tranen in haar oogen zag zij de auto na, zoover zij kon.....“

Alle auto's snorden, alleen de auto van dokter Gauchet reed rustig in de richting van Nice, als bewust van den last dien hij vervoerde.

„Daar ligt het ziekenhuis“, verbrak dokter Gauchet de lange stilte en zijn hand wees naar een door palmen en cypressen omgeven gebouw. Wat lag het daar mooi tegen den berg aangebouwd. Over den muur slingerden veel kleurige bloemen en daarachter stonden de zwaar beladen citroen- en sinaasappelboomen, enkele olijven, veel palmen en cypressen. Cypressen stemden hem altijd ernstig, maakten hem soms prikkelbaar, 't waren net naar boven wijzende vingers en

dat kon hij niet hebben, 't was net alsof zijn geweten dan weer sprak. Hij had al lang met „Boven“ gebroken. Soms vroeg hij zich wel eens af, of God wel met hem gebroken had, of dat daar nog altijd een onzichtbare band was, die hem aan den God van zijn kinderjaren bond. Leed en teleurstelling hadden zijn hart toegesloten. Waarom moest die rij cypressen nu weer dadelijk tot hem spreken. Vermoed sloot hij de oogden.

„We zijn er jonge man!“

Bleek van inspanning en emotie trad hij achter dokter Gauchet de marmereen vestibule in, waar één der zusters hem vriendelijk verzocht haar te volgen.

„Dokter, mag ik u hartelijk danken voor alles wat u voor een vreemde deed.“

„'t Was heusch zooveel niet jonge man, we zien elkaar nog wel!“

Hoofdschuddend zag de man der wetenschap hem na, en vervolgde toen tot de hoofdverpleegster: „'t is maar voor kort zuster, dat ik een plaatsje kom vragen. Mag ik u dit pakje overhandigen, dit bevat al zijn geld, juist genoeg om hem straks behoorlijk te begraven.“

„Maar dokter, kon die stakker niet naar huis?“

„Hij heeft geen tehuis en dan..... hij zou Holland niet levend halen. Zorg goed voor hem, ik kom hem wel eens bezoeken, 't is een van de slachtoffers die te lang in Holland bleef. Misschien hadden vijf jaar eerder hier of in Davos, veel kunnen redden. Belt u me alleen even op zuster, als 't komen niet meer noodig is.“

Langzaam reed de blauwe wagen van dokter Gauchet de oprijlaan af, om dan met een snelheid als een pijl uit den boog, den weg naar Menton in te slaan.....

„Zuster!“

„Ja Mulder?“

„Vraag ik niet te veel als ik een andere plaats vraag?“

„Wat, en eerst lag je zoo naar je zin!“

„Ik had die cypressenrij niet dadelijk gezien, maar ik hier door 't zijraam steeds op kijk.“

„Maar wat zou dat nu!“

„Ik kan die sombere boomen niet uitstaan!“

„Je bent de laatste twee dagen weer in den put Mulder, 't ging eerst zoo goed. Maar als we je er een genoeg mee doen, mag je natuurlijk aan den overkant liggen. Wil je in zee zien?“

„He ja, als dat kan!“

„Ik heb nog één plaatsje op de hoekzaal. Vanmiddag hoor!“

„Dank u!“

't Was hem gelukt, de eerste twee dagen de donkere cypressenrij, de als 't ware naar boven wijzende vingers, te vergeten en zijn oog genoot van 't blauwe water, van de nimmer rustende golven, die de reeds glad geschuurde steentjes altijd maar nog gladder en kleiner slepen. Maar ook langer dan twee dagen duurde het niet, toen zag zijn oog de uit zijn geheugen onuitwischbare cypressen, als uit zee opkomen; nu niet meer als naar boven wijzende, maar als diepgangende vingers. Was dat nu geen marteling! Was hij daarvoor dan alleen naar 't Zuiden gekomen! „O, God“, steunde hij op een avond, waarom wenkt Ge mij nog? 'k Heb toch willens en wetens met U gebroken. Ik kon, ik wilde niet aanvaarden wat U mij zond. Heeft U mij dan werkelijk nog niet losgelaten. Was het dan Uw hand, die me zoo stevig omvat hield, dat 't mij niet mogelijk was zelfs, hoe graag ik ook wilde, de hand aan mij zelf te slaan. 't Kan toch niet waar zijn, dat U nu, na zooveel jaren van omzwerving nog vriendelijk wenkt. O, 't is zoo waar, wat ik als kind aan moeders schoot zoo onbewust en onschuldig zong: „ik heb tegen U o Heere, zwaar en menigmaal misdreven“. Waar heb ik recht op, dat U nu nog naar mij omziet. Als U 't is, die door die donkere cypressenboomen tot me hebt willen spreken, geeft U me dan geloof, 't geloof, dat ge geen lust hebt in den dood des zondaars en laat mij mijn stervende hand mogen leggen op 't offer van Christus, dan zullen de donkere cypressen me niet langer verontrusten, maar mij wijzen naar Hem. Die ter eilder ure zich het dwaalende schaap erbarmde, het op Zijn schouders nam en binnenbracht.“

„Zuster!“

„Ja Mulder!“

„Ik ga sterven!“

Angstig voelde de jonge zuster naar den pols.

„Rustig Mulder!“ En met van schrik wat bevende hand, droogde zij 't klamme zweet van zijn voorhoofd.

„In mijn laadje ligt een brief, als ik er straks niet meer zal zijn. Ik dank u allen voor heel veel, groot ook dokter Gauchet.“

Toen vielen de moede oogen dicht.

„En late zonnestraal tinte de Zuidelijke hemelen met kleuren van paarlemoer als een veelkleurig zijden gordijn op den achtergrond der blauwe zee, toen zijn brekend oog, voor 't laatst aanschouwde, wat hij zoo vaak bewonderd had. Na veel strijd was een afgestobde lijder ter eilder ure binnen gekomen in de stad, welker Kunstenaar en Bouwmeester God is.“

VAN WEEK TOT WEEK

IN het Paleis St. James te Londen, in de Queen Anna-zaal, hebben de vertegenwoordigers van de mogendheden, de deelnemers aan de Londensche vlootconferentie, een overeenkomst geteekend, die in de geschiedenis kan worden genoemd het Verdrag van 1930. Dit verdrag bestaat uit vijf afdelingen. Het grootste deel van den inhoud is gewijd aan de verhouding tusschen Engeland, Amerika en Japan. Deze drie rijken hebben tenminste zoiets als een overeenkomst aangegaan inzake den vlootbouw. Blijven dan nog Frankrijk en Italië. Men weet, dat die twee het lang niet met elkaar eens zijn. Maar iets staat dan toch nog wel ten opzichte van hen in het verdrag, namelijk over de beperking van duikboten enz. Nu is het woord aan de Parlemanten om de overeenkomst te bekrachtigen. Zullen ze dat doen.....? Er is goede hope van wel. In Engeland is de meening van de bevolking vóór het verdrag al zijn de resultaten dan niet heel erg meegevallen. De Fransche Pers is ook blij met wat de overeenkomst heeft tot stand gebracht. Immers..... Frankrijk is nagenoeg niet gebonden en kan rustig op den ingeslagen weg van..... bewapening tegen Italië voortgaan, een „mooi re-

sultaat" na een..... ontwapeningsconferentie.....! In Japan en in Amerika zijn er helaas, die van die vlootbeperking niets moeten hebben. Maar de Regeeringen achten toch de meerderheid, noodig om het verdrag te bekrachtigen, wel verzekerd. Blijft dan nog Italië. Dat doet eigenlijk niet mee, wan het Parlement zegt ja op alles wat de Regeering voorstelt. Wee het gebeente van de Parlemanten, die anders zouden durven stemmen.

Minister Mac Donald heeft gedaan wat mogelijk was in de moeilijke omstandigheden waaronder de conferentie bijeen was, en al is zijn succes dan ook niet zoo heel groot, het zou verkeerd wezen als zijn poging niet werd gewaardeerd. Er is bovendien in ieder geval iets bereikt..... De zorgen van de Engelsche Regeering blijven intusschen nog groot. Daar is Britsch-Indië. De campagne van Gandhi ter propageering van de burgerlijke ongehoorzaamheid wordt hoe langer zoo meer een bron van onlusten. Er hebben reeds bloedige botsingen plaats gehad te Cittagong en in Bengalen, waar nationalisten, die met Gandhi feitelijk niets te maken hebben toch van zijn optreden gebruik maakten om tot hun doel te komen. En nu mag Gandhi zelf wel ernstig nadruk leggen op enkel lijdelijk verzet zonder geweldpleging, de voortdurende ophitsing tegen de Regeering moet wel gevolgd worden door botsingen tusschen de volks-

Een moment uit de opstandige beweging in Britsch-Indië: de aanhangers van Gandhi (de nationalisten) zijn aan het zeestrand aangekomen, en toonen hunne ongehoorzaamheid door de zoutmonopolie-wet op zijde te zetten en zelf zout te maken.

massa en het staatsgezag. Er is nog iets, dat de onrust vermeerdert, maar wat in het voordeel staat van de Britsche Regeering, namelijk de ruzie van de menschen onder elkaar. De Mohammedanen en de Hindoes zijn het heelemaal niet met elkander eens. Eerstgenoemden willen niets meer van Gandhi weten hoewel zij hem in een vroegere periode als bondgenoot hebben beschouwd. De Mohammedanen zijn nu wel bereid met de Engelsche Regeering te onderhandelen. Maar daarvan wil Gandhi niets weten. Intusschen wordt de onwettige zoutwinning voortgezet, naar de bladen melden heeft de ondeugdelijkheid van dit zout bij de gebruikers reeds tot ziektegevallen aanleiding gegeven. Daar is nu bij gekomen de bestrijding van den drank. De palmbomen waaruit die drank wordt gewonnen, moeten worden omgekapt. Aldus wil het de leider. Men kan wel zeker verwachten dat hieruit nieuwe botsingen zullen ontstaan. In en rede, gehouden te Charvada, heeft Gandhi gezegd, dat de inbreuken op het zoutmonopolie alléén niet de onafhankelijkheid zouden kunnen bewerken. Daarvoor moeten vele andere wetten overtreden worden. Wij moeten, zeide Gandhi, allen martelaars worden. De strijd zal niet beslecht kunnen worden met een dozijn gewonden.....

De slotpagina van de te Londen gesloten Vlootovereenkomst met de handteekeningen van de gevolmachtigden der deelnemende landen.

(Vervolg van pag. 370.)

Staat achter, o nijdig geweld van den winter;
uw rijk heeft een einde, in de boomen begint er
weer hope te rijzen, weër hulpe aan ons leed.
De boomen zien zwart, en hun dreigende
[schachten
staan veerdig en vrij, als de spere in de vuist
eens ridders, het teeken ten storme te
[wachten :
het klinken, en daar loopen zij
[henegedruischt !
Staat achter, o nijdig geweld van den winter ;
de boomen slaan uit, en zoo zaan herbegint er
weër blijdag gevierd te zijn. Wreede,
[verhuist !
En dan moet ge hooren zijn lied over de
twee horden (paarden), die Gezelle, als hij
aan het wandelen is, ziet aankomen heel in
de verte, ze komen nader en nader en gaan
hem voorbij. Hij kijkt ze na. Op deze wijze
moet Gezelle dit lied hebben gemaakt.
Ze stappen, hun' bellen al klinken,
de vrome twee horden te gaar ;
ze zwoegen, ze zweeten ; en blinken
doet 't blonde gelijm van hun haar.

Ze stappen, ze stenen, ze stijven
de stringen ; en 't ronde gareel,
het spant op hun' spannende lijven ;
de voerman beweegt ze aan een zeel.

De wagen komt achter. De rossen,
gelaten in 't lastig geluid
der schokkende, bokkende bossen,
gaan, stille en gestadig, vooruit.

Geen zweepe en behoort er te zinken,
geen snoer en genaakt er één haar :
zoo stappen, hun' bellen al klinken,
de vrome twee horden te gaar.

Na de verschijning van deze twee dichtbundels komt er eenige verandering ten goede. De bisschop van Brugge wilde weer goed maken wat zijn voorganger had bedorven. Hij zag in Gezelle, die nu reeds 69 jaar was, een man die beter had verdiend en daarom benoemde hij hem tot Bestuurder der Engelsche Augustijner kanonikessen van Latranen te Brugge. Dit was het oude klooster waarheen hij zijn lieve vrome moeder zoo dikwijls had vergezeld als zij naar het Lof ging. Het

ging er echter niet alleen om Gezelle in eere te herstellen, maar de bisschop had werk voor hem. Hij schreef een Latijnsch theologisch werk dat hij in het Vlaamsch vertaald wilde hebben en daarvoor had hij Gezelle noodig. De mensch wikt maar God beschikt. Gezelle was tegen die overplaatsing niet bestand, hij de man die zoo veel geleden had, kon dit werk, dat hem zoo vermoeide, niet volhouden. Zes maanden later, op 17 Nov. 1899, was het lijdén geleden en ging hij in in de eeuwige rust. Maar zijn werk is gebleven en hij blijft voortleven. Twee jaren na zijn dood is de onderpastoor van Kortrijk, die „heel aardig versjes kon maken", een beroemd man geworden. Prof. G. Verriest gaf zijn gedichten uit bij L. J. Veen te Amsterdam en spoedig werd Gezelle algemeen erkend als de grootste lyricus die de Nederlanden ooit hebben voortgebracht. Wonderlijk niet waar, dat deze dichterboom 2 maal in zijn leven heeft gebloeid. In de gansche geschiedenis is dat niet voorgekomen. Wij eeren den grooten dichter Gezelle en brengen zijne nagedachtenis onze eerbiedige hulde.

W. A. VAN OS.

MIJN HOND IS BETER DAN EEN MENSCH

DOOR JOHANNA BREEVOORT

„JUFFROUW, je moet je hondje wegdoen!" Boer Rechtman zei het een beetje kort tot de juffrouw, die hij een kamer van zijn ruime boerderij had verhuurd. Zij was een weduwe, die 't schraal had en slechts een kleine huur kon betalen. Louter uit medelijden stond hij het vrouwtje een vertrek af, en dank wilde hij er niet voor oogsten.

Maar dat schepsel mocht het leven van mensch noch dier in gevaar brengen door dat leelijke chagrijnige dier! De oogen van dat murmel glinsterden als glas; nu en dan stond het schuim rond zijn bek met de dreigende tanden.

't Was in de hondsdagen, een broeierige vochtige hitte maakte ieder mensch loom en landerig en de dieren ongedurig; de boer had zijn eigen hofhond ook al aan den ketting gelegd, je moest oppassen in dezen tijd.

„Zóó? mijn hond is beter dan een mensch", antwoordde de juffrouw boos, en zij nam het grijnzende monstertje op van den grond en koesterde het in haar armen. Stumper, hij lustte haast geen eten.

„t Kon je nog wel eens berouwen, juffrouw!"

De boer draaide zich netelig om en ging op kousenvoeten de keuken binnen, waar de koffie geurde. Het dienstvolk slurpte hun koffie reeds. Ontevreden zette de boer zich naast zijn vrouw.

„Er komen ongelukken van dien hond", zei hij, nog voor hij zijn kom opnam.

De knechts lachten. „Je hebt nooit zoiets bijgewoond", vertelde het melkmeisje. „Ze gaat met dien hond naar bed en ze staat er mee op. Hij krijgt geklutste eitjes en gesmeerde boterhammen."

„Och, 't beestje is voor haar net zoo goed als een kind", oordeelde de boerin goedig. „ze heeft zooveel aanspraak aan dat diertje."

„Er gebeuren ongelukken mee", hield de boer vol, weer vlug opstaande. De korenbouw moest klaar vandaag; vanmiddag zou de laatste wagen, met den schoof recht op en in 't midden, binnenrijden.

In 't voorbijgaan stond hij nog even stil voor het raam van zijn huurster.

„Je houdt je hond in ieder geval binnen, hoor", gebod hij, „en anders schiet ik hem dood, ik heb je nu dikwijls genoeg gewaar-schuw."

„Mijn hond is beter dan een mensch!" De juffrouw zei 't nijdig en sarrend lachend.

Bovenmate ontstend keek zij over het ruime erf, waarop de bolderende wagens weer in beweging kwamen. Zoo'n rijke boer, die kon makkelijk praten, die bezat zóóveel, en zij alleen maar haar hondje. Zoo waren nu die fijnen, ze gunden je niets. En dan hadden ze het maar over je ziel, die gered moest worden en over de eeuwigheid. En over

de bereidwilligheid van den Heere Jezus om in je hart te komen wonen. De boerin kon zoo heel ernstig spreken over je ziel en soms kon ze de tranen niet houden.

De juffrouw dronk meestal gratis thee en koffie in de boerenkeuken, ze at ook dikwijls mee wanneer zij in drukke tijden een handje uitstak bij het werk. Maar in de laatste weken kwam er verwijdering door haar lieve hondje. De boer eischte, dat zij hem wegdeed en losloopen mocht die lieve schat niet, in geen geval.

Vol groote verteederung nam de juffrouw het hondje van den vloer: „Ach, me lieve honneponnetje, m'n lekkere kleine dikkertje", fleemde zij, temet streelend over den ruigen kop.

Een ingehouden gegrom antwoordde. „Och me liefje, ben je uit je humeur omdat je niet over het erf hollen kan? Och m'n schatteboutje."

Weer 'n dof gegrom, het murmel liet zijn scherpe, venijnige tandjes zien en worstelde zich los uit haar armen, kroop toen in een hoek; zijn oogen flikkerden.

„Alles de schuld van den boer", meende de juffrouw verontwaardigd: „Je bent niet gewoon den heelen dag in huis te zitten, liefje."

Voor het wijdopen raam ging zij zitten naaien. Foei, er woei geen briesje, 't leek of er vaar uit de lucht viel, je kon nog beter je raam dichthouden.

Puffend en gloeierig over heel haar lijf, liep zij weer naar haar hondje om hem op schoot te nemen.

't Dier wilde niet vastgehouden worden, schoot onder de tafel, met hangenden kop.

Gedrukt bleef de vrouw nu stil zitten, te warm en te loom om iets te gaan doen.

„Mijn hond is beter dan een mensch", had zij zooveel geantwoord. De lui op de boerderij kenden dat gezegde allang. Verleden week zei de boerin nog heel lief: „Daarin heb je toch abuis, juffrouw, want een hond heeft geen ziel te verliezen en een mensch wel!"

Altijd dat gezeur over je ziel! Zij had geen behoefte aan God of godsdienst. Zij leefde gelukkig en stil met haar hondje. 't Was hun-lui schuld dat 't beest ongedurig was, nu het niet losloopen mocht. „Mijn hond is beter dan een mensch! Je ondervond niets dan liefde van zoo'n dier. Hij beleedigde je nooit en at gezellig van je eigen bord." Even roerde zij. Een hond heeft geen ziel te verliezen, zij wel! Als 't eens wáár was. Pas zei de boerin, nadat ze kortaf geantwoord had „ik geloof niet aan dat gezeur": „Och, juffrouw, u doet zoo onverstandig. Want wanneer er werkelijk geen God zou zijn, dan kon ik er nooit minder mee worden, want dood is dood dan. En ik heb nu vrede en geluk in God. Maar wanneer

u je vergist dan staat de eeuwigheid voor je en het is te laat."

De eeuwigheid! De juffrouw huiverde even, ondanks de hitte. Diep in haar hart voelde zij zich niet bereid om voor God te verschijnen. Want er bestond wel een God, zij voelde het diep in haar hart.

Kom, ze moest nu toch maar even naar de boerin gaan, om een kopje koffie te halen. 't Was toch een onvriendelijk antwoord geweest: „Mijn hond is beter dan een mensch".

„Blijf jij maar hier m'n liefje, m'n kleutertje, m'n honneponnetje". Vlug liep zij naar de deur en naar buiten. 't Honneponnetje sprong grimmig op en kefte nijdig voor het nu gesloten raam, zijn bek schuimde.

In de keuken praatte de weduwe nog even gemoedelijk met de boerin: „Ja, zoo'n hondje, 't was je liefste bezit".

De andere knikte. „Och ja, je hecht wel aan zoo'n dier. Maar je weet, mijn man is toch ook een dierenvriend, en als dat beest nu gevaar oplevert. Denk eens aan als hij je beet! Dan stierf je een verschrikkelijken dood Daarna de eeuwigheid."

Vol gedachten keerde de weduwe terug tot haar woning: De eeuwigheid!

Het vreeselijke gebeurde op 't zelfde oogenblik, dat zij haar kamertje betrad. De hond vloog de vrouw naar de keel, beet en beet, en toen zij hem van zich afslingerde, zette hij de scherpe tandjes in haar voet.

Op haar hulgeschrei holde ieder op het erf verschrikt toe. De boer nam zijn geweer, goede schutter als hij was, raakte hij het woedend bijtende dier: de kamer stond vol kruiddamp en de vrouw sloeg machteloos tegen den grond.

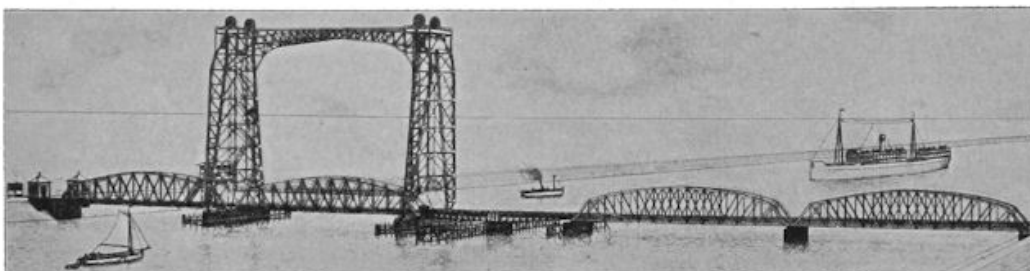
De bijtendjes betekenden in het eerst niet veel, maar na een dag of acht begonnen zij rood te worden en te etteren. De boer zag dit alles ongerust aan. Van een dokter wilde zijn buurvrouw niet weten. Van inspuiting tegen hondsdolheid wist men niet in het midden der vorige eeuw, wat kon men beter doen dan de wondjes uitwasschen met koud water en azijn?

Nog binnen de tweede week vertoonden zich alle teekenen van hondsdolheid bij den gebetene. Haar lijden was vreeselijk. Zij lag vastgebonden op haar ledikant, het schuim stond op haar mond, en kleverig zweet bedekte haar lichaam. Wanneer zij niet bewusteloos was, trachtte zij zich los te rukken in haar ijhoofdige razernij. Eén zin kwam slechts tusschen de saamgeschroefde tanden vandaan: „Mijn hond is beter dan een mensch!"

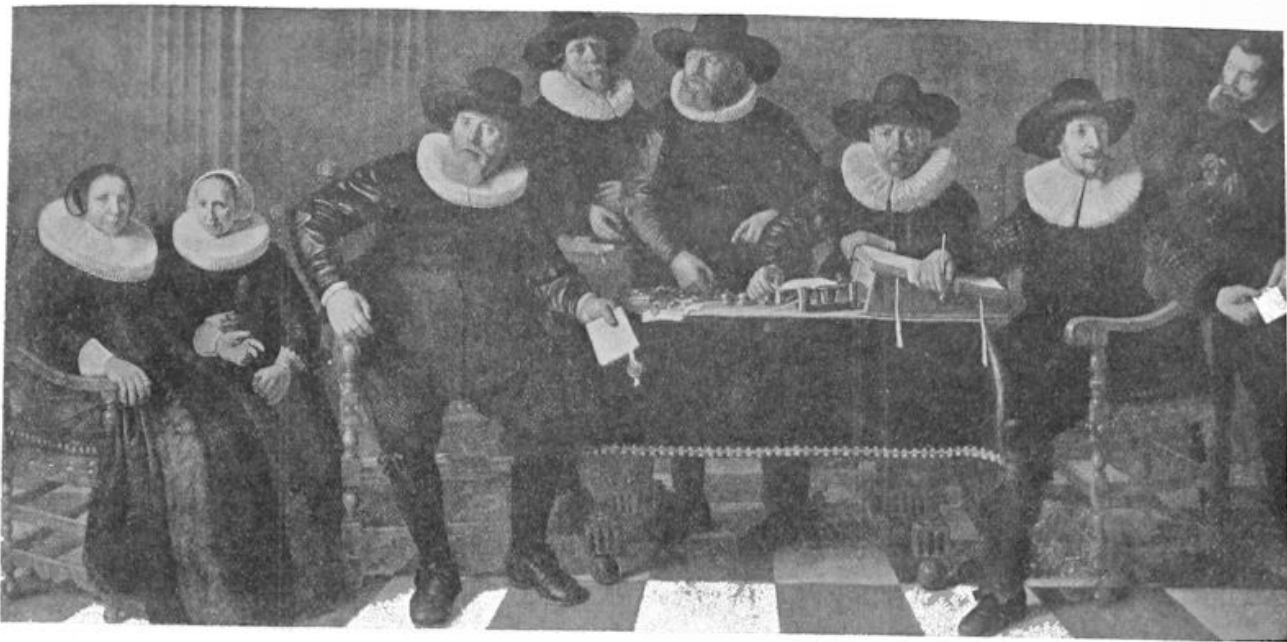
Binnen veertien dagen stierf zij.

„Och, wie weet is de Heere haar nog ter elfder ure genadig geweest", hoopte de boerin. „Een mensch heeft een ziel te verliezen, een hond niet."

De herinnering aan den dollen hond leefde voort in de familie. Ik geef u hier het verhaal, zooals ik het als jong meisje reeds hoorde.

De brug over de Oude Maas bij Barendrecht zal worden veranderd in verband met de verbetering van den waterweg van Dordrecht naar zee. De vaste brug, welke ligt aan de Noordzijde van de draai-brug, zal thans weggenomen en vervangen worden door een hefbrug, welke de langste brug van Europa wordt. Deze schetsteekening is het ontwerp van Ir. W. de Klerk te Den Haag. De onderbouw is op het oogenblik in uitvoering.

Vier regenten, twee regentessen, de boekhouder en de bode van het Oude Mannen- en Vrouwengasthuis te Amsterdam (1640).

(Naar een schilderij van Nicolaas Cornelisz. Moeyaert.)

OF de Nederlanders van vroeger eeuwen meer weldadig gezind waren dan andere volken, zullen wij niet beoordeelen, maar in ieder geval is het groote aantal instellingen van liefdadigheid, dateerend uit vroeger eeuwen in verhouding tot de grootte van ons land, wel een typeerend verschijnsel voor den weldadigheidszin onzer vaderen.

Misschien heeft de 17de eeuw er veel toe bijgedragen, gedachtig aan het spreekwoord: de winnende hand is mild, misschien ook ligt het in het karakter van het Hollandsche volk, dat in ieder geval steeds bekend is geweest om het asylrecht, dat het toepaste op vreemdelingen, die om geloofs- of andere redenen hun land moesten verlaten.

Vóór de Hervorming waren het voornamelijk de kerken, kapellen en kloosters, die met fundatien werden bedacht, terwijl later de gast- en weeshuizen en hofjes meer op den voorgrond traden.

De gasthuizen behooren tot de oudste instellingen van weldadigheid. Oorspronkelijk waren ze gesticht als een werkelijk gasthuis voor reizigers en arme kooplieden, die ter markt kwamen en daar in een afzonderlijk gedeelte, de beyert of bayert geheeten, konden overnachten en waar zij voor enkele dagen onderdak vonden, zoowel voor zichzelf als voor hun trekdieren.

Het eerste gasthuis, waarvan wij melding gemaakt vinden, is het gasthuis van St. Servaas in Maastricht, dat evenwel niet werd opgericht ten behoeve van kooplieden, maar voor de vele bedevaartgangers, die opgetrokken naar deze stad.

Van onze vroegere gasthuizen is weinig meer overgebleven en de naam is overgegaan op onze tegenwoordige ziekenhuizen, terwijl de oude gebouwen door verandering van behoeften en inzichten, in den loop der tijden verbouwd of door een andere stichting vervangen werden.

Een tweede instelling van liefdadigheid, die ook thans is verdwenen was het pesthuis, want de pest behoorde tot de ziekten, die in de middeleeuwen geregeld voorkwamen en niet zoozeer vanwege het besmettingsgevaar — voorzorgsmaatregelen nemen deed men in dien tijd niet al te veel — dan wel vanwege het gebrek aan plaatsruimte, bouwde men afzonderlijke pesthuizen. Elburg had er reeds een in 1398 en geelidelijk vinden wij ze ook in andere steden vermeld.

Ook het begraven van de aan pest gestorvenen kan men tot de liefdadigheid rekenen en werd voornamelijk beoefend door de celfbroeders en celfzusters, terwijl ook particulieren zich met de verzorging belastten. Zoo heerschte in 1564 in Kneesslare, een dorp in Oost-Vlaanderen bij de grens van Zeeland de

Weldadigheid in vroeger eeuwen

DOOR W. A. P. SMIT

op den Halletoren te wonen. Dit is weer een typeerend staaltje over de toen heerschende meening omtrent de besmettelijke ziekten. Men was namelijk overtuigd, dat de besmetting klimt en nooit daalt en daarom vond men het beste om personen, die de besmetting konden overbrengen, zoo hoog mogelijk te huisvesten.

Tot de verdwenen instellingen van liefdadigheid behoort ook het leprozenhuis. De lepra is waarschijnlijk een ziekte, die door de kruisvaarders uit het Oosten naar hier is overgebracht. Oorspronkelijk werden de lijders in huis verpleegd, maar toen het aantal steeds toenam ging men over tot het stichten van afzonderlijke verblijven, de z.g. leprozenhuizen. De zieken, die hiertoe in staat waren, mochten nu en dan uitgaan, maar zij moesten hun komst aan de overige menschen kenbaar maken door een ratel, de Lazarusklep genaamd, die zij met zich voerden en in beweging moesten houden.

Dikwijls had het leprozenhuis tweeërlei doel: tot verpleging van de lepra-lijders en tot het opbergen van krankzinnigen of dollen, die door verwanten of vrienden daar werden uitbesteed.

Krankzinnigen werden in die dagen niet zelden als misdadigers behandeld. Men hield ze dan ook zooveel mogelijk in huis; werden zij echter lastig of gevaarlijk, dan kon worden toegestaan, dat zij in een dolhuis werden gezet.

Slechts weinig steden hadden hiervoor een afzonderlijk gebouw. Alleen Amsterdam permitteerde zich de luxe er een te stichten op den Kloventersburgwal.

De krankzinnigengestichten, zooals wij ze thans kennen dateeren uit de laatste jaren van de eerste helft van de 19de eeuw. In Delft werden in het begin van de 18de eeuw zelfs krankzinnigen in het tuchthuis opgesloten.

Een in onze oogen wreed gebruik, dat tot de kermisvermaken behoorde, was het bezoeken van het dolhuis. Het vond zijn oorsprong in de vroegere begrippen, dat in de krankzinnigen de duivel woonde en dien duivel — dus niet den krankzinnige — moest men zooveel mogelijk plagen en treiteren.

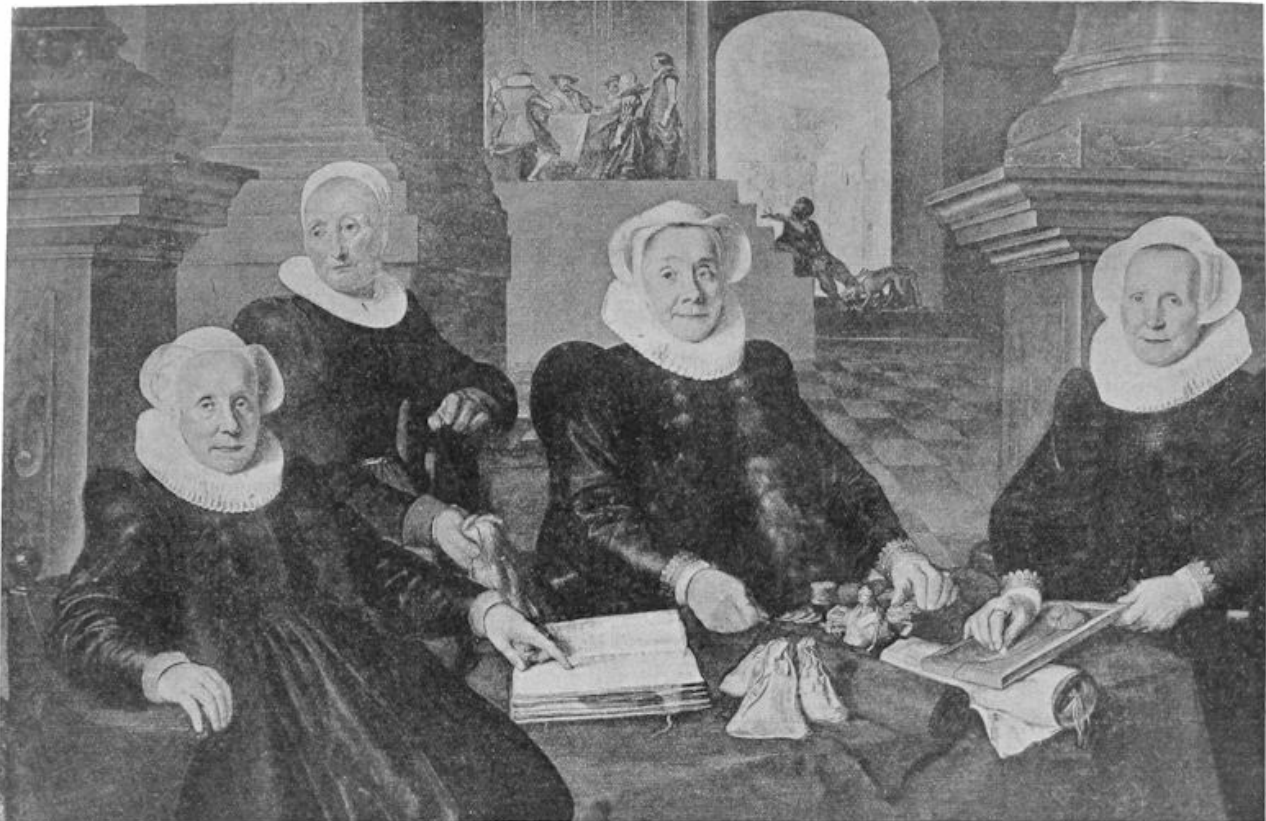
De eerste telling van het aantal krankzinnigen in Nederland geschiedde in 1825. Er waren er totaal 1828, 868 mannen en 960 vrouwen, die overal verspreid waren opgesloten in werk-, armen en ziekenhuizen of in gevangnissen, vermengd met misdadigers.

En nu komen wij tot de instellingen van liefdadigheid, die ook

Het kleeden der Weezen in het Heilige Geesthuis.

(Jan de Bray.)

Drie regentessen en de binnenmoeder van het Leprozenhuis te Amsterdam.

(Werner van Falckert (1624).)

thans nog bestaan. Armen en oude lieden werden oorspronkelijk in gasthuizen verpleegd, maar reeds in 1394 stichtte men in Haarlem uit een daartoe geschonken legaat een *oudenvrouwenhuis*, naar den geveer het Coenengasthuis geheeten, waar oude en zieke vrouwen en na 1425 ook weezen werden opgenomen.

In diezelfde stad werd in het jaar 1607 op een geschonken stuk grond een *oudemannenhuus* gesticht als wijkplaats voor 60 arme grijsaards.

Ook in Amsterdam had het St. Pietersgilde reeds vóór 1414 een oudemannen- en vrouwenhuus gesticht. Bij hun opname in het huus moesten zij medebrengen behalve hun kleding, een bed met volledig beddegoed, een eigen kast, 2 stoelen met bijbehorende kussens, twee tinnen kannen, een tinnen kop, een tinnen waterpot en 10 gulden en 16 stuivers voor hun begrafenis.

Wat zij bij hun overlijden nalieten, verviel aan het Huus, dat behalve uit enkele huren en pachten voornamelijk uit aalmoezen zijn inkomsten trok, die daarvoor geregeld in de kerken werden opgehaald.

Het middeleeuwsche gasthuus diende gedeeltelijk voor passanten, voor pestlijders of krankzinnigen, maar werd ook wel gebruikt voor weeshuis. Het oudst bekende afzonderlijke weeshuis is echter vermoedelijk het Kinderhuus in Vollenhoven, dat reeds in 1432 word genoemd en in 1485 wordt gesproken van het „Wessehuys binnen de stad Utrecht, gesticht door Heer Ghert van Souwenballich, tesorier van den Dom“.

De stad Amsterdam, door een gift hiertoe in staat gesteld, stichtte in 1523 het Burgerweeshuis, dat in 1561 vergroot en in 1634 werd vervangen door twee stichtingen: een afzonderlijk jongens- en meisjesweeshuis. In 1636 ging de diaconie van de Hervormde Kerk aldaar over tot het stichten van een eigen weeshuis, waarin zij was voorgegaan door de Katholieken, die in 1628 reeds een eigen Maagdenhuus hadden, dat eerst in 1700 gevolgd werd door een jongensweeshuis.

Geleidelijk kwamen toen ook de verdere kerkgenootschappen met Oude-lieden- en Weeshuizen, ieder voor zijn eigen gezindte.

Tot voor kort waren de Amsterdamsche weezen kenbaar aan hun eigenaardige kleding, een uniform, dat nog stamde uit de middeleeuwen, toen men de kinderen uitdoste in de stadskleuren. Hoe zij zelf daarover dachten, liet men buiten beschouwing, maar men zag er een preventieven maatregel in om ze altijd en gemakkelijk te kunnen contro-leeren.

Ook de *hofjes* mogen we rekenen tot de instellingen van liefdadigheid. Wij

kennen ze allen; dien door kleine huisjes omsloten tuin, waartoe in den regel een monumentale poort van de straatzijde toegang geeft en welke huisjes meestal worden bewoond door vrouwen van meer dan middelbaren leeftijd en die den typeerenden naam dragen van *hofjesjuffrouwen*.

Het oudste hofje vinden we in Utrecht, het Vijfzusterhuus van 1357. Een van de belangrijkste is het Teylershofje, gesticht in 1756 en eigendom van de Teylerstichting te Haarlem, terwijl architectonisch tot een van de mooiste behoort het hofje van Nieukoop in Den Haag met zijn meer dan 60 huisjes.

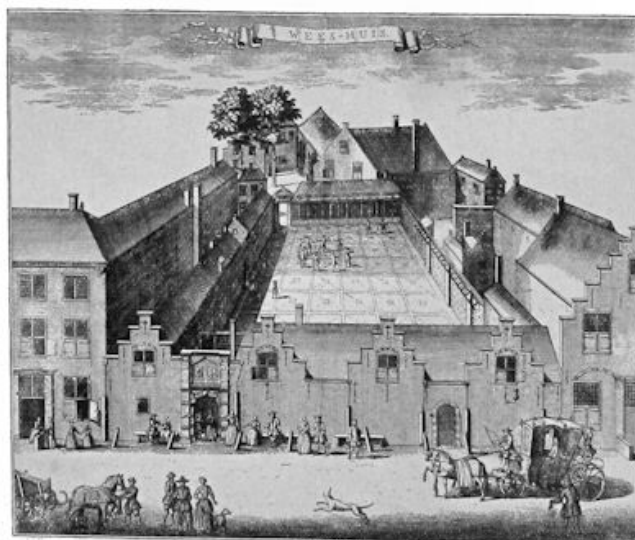
Het eerste oogenblik zou men er misschien niet aan denken, maar tot instellingen van weldadigheid behoort ook de *Bank van Leening*, getuige de oude naam „berg van barmhartigheid“, waar tijdelijk hulpbehoevenden hun goed of koopwaren konden beleenen.

„Tot behulp der nootdruftigen is hier gestelt
De Bank van Leninghe voor een cleyn gelt.“

Een leenbank of lombard was reeds in de 13de eeuw in verschillende plaatsen gevestigd, maar de hooge renten, die deze instellingen meestal rekenden — 25 of 30% — deed sommige steden besluiten tot het oprichten van een stadsleenbank of lombard. Die te Amsterdam werd 26 April 1614 gesticht en het was hier, dat Joost van den Vondel van zijn 70ste tot zijn 80ste jaar de functie vervulde van boekhouder der kleine panden.

Een van de redenen, dat in vroeger eeuwen zoovele instellingen van liefdadigheid in het leven werden geroepen, was behalve de weldadigheidszin van ons volk en misschien ook de ijdelheid om zijn naam in de stichting te doen voortleven, in het bijzonder het feit, dat er geen georganiseerd overleg bestond in de armenverzorging en dat een ieder, die iets in die richting wilde ondernemen, op eigen initiatief was aangewezen.

Het is een natuurlijk verschijnsel, dat hoe beter de sociale toestanden worden, hoe minder er van particuliere, kerkelijke en publieke weldadigheid wordt gevraagd. Maar — om welke redenen de weldadigheid in eere werd gehouden nu even daargelaten — in middeleeuwen en later tijd was de weldadigheid een compensatie voor het gemis aan deugdelijke sociale maatregelen en een bewijs dat men zich toch ook toen reeds verplicht voelde iets te dragen van de lasten der minder bedeelde.

Het Weeshuis te 's-Gravenhage in het jaar 1564.

HET LEED GOEDMAKEN

„We krijgen morgen dominé Godart, Lieneke.”
 Het niet meer zoo heel jonge meisje keek op van de theekopjes, waarin zij melk druppelen wilde; het kannetje beefde in haar hand. Zooeven thuis gekomen van een bezoek aan een zieke vriendin, had zij zich beijverd vlug thee te zetten voor haar ouden vader.
 „Dominé Godart, vader?” Haar stem trilde. „Maar dit had u mij toch moeten besparen.”
 De vader lachte. Een stillen, lieven lach. „Waarom, kindje? Trouwens, 't kón niet ook. We logeeren toch altijd de dominé's.”
 „Ja, maar Godart!” Het meisje zette zich peinzend neer tegenover vader aan 't raam. Lieven Godart!
 „Lieven is weduwnaar met vier kinderen”, vertelde mij de ouderling. „zijn vrouw is al bijna een jaar dood.”
 „Vreemd dat we geen advertentie lazen”, overdacht Lieneke hardop. „je zoudt allicht de doodstijding gezien hebben.”
 „Och, waarom zou Lieven adverteeren?” antwoordde vader. „Wie kent hem eigenlijk buiten dat afgelegen veendorpje?”
 „Neen, zijn dominé-woorden is geen succes geweest!”
 Lieneke zei het heftig en vader beluisterde eenige bitterheid in de stem zijner dochter.
 „Moet je niet zeggen, Lieneke. De ouderling vertelde me juist van den grooten zegen, dien God Lieven schenkt daar onder die krotbewoners. Er wordt ook veel eervol werk door hem opgevat; dominé heeft veel invloed dàar.”
 Lieneke antwoordde niet en vader vertelde: „Ze zijn hem verleden week wezen „hooren”; Lieven zal wel hier beroepen worden.”
 „Hier beroepen worden?” Lieneke zat recht overeind in haar stoel.
 „Ja, vind je 't naar?”
 „Och, naar. Ik heb Lieven indertijd veel leed aangedaan; we hadden hem zóó goed kunnen helpen, ik wou niet, u wel, vader. Het was in den tijd toen ik de wereld en de zonde nog liefhad, vader.”
 Vader knikte stil. Ja, 't was niet met zijn goedkeuring gebeurd, dat Lieneke de verloving met Lieven had afgebroken. Maar toen God Lieven in 't hart had gegrepen, was de oneenigheid met Lieneke niet van de lucht geweest en vader moest erkennen: Lieneke begon, hield vol, en kwetste Lieven in wat hem het dierbaarst geworden was.
 Lieven, een jongen zonder ouders, wilde dominé worden. Lieneke verzette zich heftig. Vier, vijf jaar wachten, zij paste er voor. En dan in een troosteloos achteraf-plaatsje je jonge leven te moeten verslijten. Zij kon 't niet uitstaan, dat Lieven 's Zondags niet meer in Rotterdam bij Loos of Fritchty wilde gaan zitten of eens een dag naar Scheveningen wou. De korte rokken kwamen toen juist in de mode; om Lieven te ergeren, maakte zij zich japonnen een handbreed van den grond. „Je loopt altijd maar tegen m'n rokken te schoppen”, mopperde zij dan, en zij kocht hoeden met veeren, zoo groot als „een zolderschuit”, spotte vader, die Lieven onbehoorlijk vond. En dan zoo'n bloot halsje aan haar jurk!
 Lieven had met groote zelfinspanning gestudeerd, was beroepen in het nietige veendorpje, en trouwde met de dochter van den dàar overleden predikant, die had verzocht als zijn huishoudster in de pastorie te mogen blijven.
 „Lieven kon me vlug vergeten”, had Lieneke bijna schreiend gezegd, toen zij den brief, welke vader Lievens ondertrouw meldde, in de hand hield. „'t Is wel zoo voordeelig in een gemeubelde pastorie te gaan zitten dan zelf een huishouden te koopen.”
 „Koopten kost geld, Lieneke, en Lieven had geen cent.”
 „Wij wél.”
 „Ja, wij wél. Maar jij hebt Lieven afgezegd. Jij hebt geweigerd zijn brieven te beantwoorden!”
 Lieneke had toen alleen maar geknikt. Zij wilde vader niet vertellen hoe vurig haar hart Lieven had begeerd, dat alleen haar vijandschap tegen het kruis van Christus de haat tegen Lieven in haar hart had doen ontbranden.
 Sinds Lievens huwelijk had het leed haar tot God gedreven. Lieneke beleed haar schuld: vond vergeving bij God, Dien Lieven zoo vurig liefhad, dat hij liever een arme predikant dan een goedverdienend zakenmensch geworden was.
 Vijf jaren verstreken sinds Godarts huwelijk en nu zou hij dan in levenden lijve voor haar staan, wie weet, straks als herder en leeraar hier komen wonen.
 „Het was in den tijd, dat ik de wereld en de zonde nog liefhad, vader”, herhaalde Lieneke weer, en na het theedrinken ging zij stil naar boven. Vader wist: om te bidden.
 Den anderen dag haalde vader, nog een krasse oude man, dominé Godart van den trein.
 Zij spraken weinig onder het gaan. De jonge man had Lieneke oneindig lief gehad; de omstandigheden hadden hem tot een huwelijk gedwongen. Geertje, zijn huishoudster, beminde hem diep en innig;

om praatjes in het dorp te voorkomen, was Godart met Geertje trouwd. Lieneke verbrak immers haar trouwbelofte, haar liefde; zij was halstarrig gebleven. Trouwens, je kon buiten geen vrouw dàar. Zijn huwelijk was zoo gelukkig geweest als het onder deze omstandigheden kón zijn. Zijn werk, zijn plicht riep hem bij dagen en nachten en Geertje was ten volle zijne genegenheid en hoogachting waard geweest. Met een oprecht treurend hart had Godart de moeder zijner vier kinderen grafwaarts gebracht. Hij kon voor den Heere getuigen, dat hij haar *trouw* was gebleven; elke gedachte aan Lieneke had uitgebannen tijdens Geertjes leven.
 Kon hij het helpen, dat zijn hart feller klopte, toen hij „hoorders” uit zijn geboortedorpje in zijn kerkje opmerkte, dat hij dadelijk een vacaturebeurt met doorzichtige gevoelens aangevraagd, ook aangenomen had.
 Zeker, het werk was hem lief geworden, hier in de onvruchtbare veenen, tusschen de plaggenhutbewoners, maar zijn lief Holland, zijn mooie geboortedorp, maar de toekomst zijner kinderen, maar..... Lieneke, Lieneke, het meisje zijner droomen, de liefde van zijn jongensjaren. Lieneke, hij wist het, die thans ook Jezus liefhad, den Heere diende.
 Lieneke!..... Lieven! Zoo waren zij voor elkander geweest in al die jaren.
 „Ben je gelukkig geweest in al dien tijd?” vroeg Lieven, toen hij met Lieneke in den vallenden avond onder de bloeiende appelboomen wandelde.
 „Niet voor dat ik Jezus gevonden heb, Lieven”, antwoordde Lieneke zagt: „Ik heb je veel leed aangedaan. Ben jij gelukkig geweest, Lieven?”
 „Zoo gelukkig als een man kan zijn, die plicht boven liefde moet laten gelden, Lieneke. Ik ben Geertje nooit ontrouw geweest. Ik móést trouwen, Lieneke. Zij was dertig jaar, vijf jaar ouder dan ik. Zij bezat weinig zelfbeheersching, liet zich gaan in haar genegenheid voor mij. Zij zou zich voor ons dorpje gecompromiteerd hebben. Dat moest ik verhoeden. De Naam des Heeren zou er schade door geleden hebben. Bovendien, 't was goed zoo. Je weet, ik was straatarm. Maar daarom heb ik het niet gedaan, Lieneke.”
 „Dat weet ik”, antwoordde Lieneke met overtuiging. „Maar je hebt toch geleden in die zes jaar, Lieven!”
 „Met God en met eere.” In hoogen ernst zei Godart het: „Zooals ik zei, ik ben Geertje *trouw* geweest. Nu sta ik met mijn vier lieve kinderen alleen.”
 „Alleen.” Lieneke greep, in plotselinge opwelling van haar groote liefde, Godert's hand.
 „Ik wil al het leed goed maken, Lieven.”
 „Wil jij ook de moeder van Geertje's kinderen worden, Lieneke? Ik weet, als jij wilt, dat je de gedachtenis van hun moeder heilig zal houden.”
 „Dat zal ik, Lieven!”
 • De appelbloesem strooide haar rozeblanke bloeisels uit over beider hoofd. „Late liefde”, fluisterde Godert bewogen.
 Hand in hand gingen zij tot den stoel van haar glimlachende vader: „Ik mag het leed goedmaken vader”, jubelde Lieneke.
 „God zegene jullie, kinderen”, sprak vader bewogen.
 JOHANNA BREEVOORT.

Vorige week bracht de Hongaarsche Zangvereniging „Budai Dalárda” uit Boedapest, die in Amsterdam een concert gaf, een bezoek aan het graf van De Ruyter in de Nieuwe Kerk op den Dam te Amsterdam, waar zij een krans legde op het graf. Onze foto werd gemaakt bij het graf van De Ruyter.

UIT
DE
GESCHIEDENIS
DER

De Kwakzalver.

(Jan Steen.)

DER GENEESKUNDE

DOOR W. A. P. SMIT

VAN DOKTER, CHIRURGIJN EN KWAKZALVER

IN de 16de en 17de eeuw ontvingen de aspirant-doctoren hun eerste opleiding in den regel aan de Latijnsche school van hun geboortestad, vervolgens aan een of meer hoogeschoolen, om daarna in het buitenland hun studies te voltooien en daar kennis te maken met de sterren op het gebied der geneeskunde.

Sommigen bleven er, werden daar tot hoogleeraar benoemd of werden aangezocht tot lijfarts voor koningen en vorstelijke personen.

Wanneer zij later terugkeerden, dan bekleedde zij hier behalve hun ambt vaak nog aanzienlijke posten: schepenen, raad of curator van de Latijnsche school, gasthuismeester, dijkgraaf enz. Zij werden dan ook onder de aanzienlijkste ingezetenen van de stad gerangschikt, waar zij de algemeene achting genoten. Bij plechtige gelegenheden werden zij door de steden met geschenken vereerd en ontvingen als zij stadsdokter waren, evenals de officieren, jaarlijks een tabbaardlaken.

De chirurgijns stonden op een lageren trap, werden door de doctoren met den nek aangezien en vormden een gilde, dat gelijk stond met die der ambachten en dat zelfs niet tot de voornaamste behoorde. De chirurgijn was tevens haarsnijder, wat kan blijken tijdens de kerkelijke twisten over het lange en het korte haar, waarbij hun eigenbelang natuurlijk meebracht, dat zij de partij opnamen voor het korte.

De groote vlucht moesten de chirurgijns nog nemen en de geheele middeleeuwen door hadden zij zich tot niet veel meer bepaald dan tot aderlaten en koppen zetten.

Wegens de gebrekkige anatomische kennis dorst men geen ingrijpende kunstbewerkingen op het menschelijk lichaam toe te passen, maar in de 17de eeuw was het reeds veel beter.

De Amsterdamsche stadschirurgijn was toen al een man, die door een ieder beschouwd werd als een wonder van bekwaamheid. Amsterdam was de stad, waar de heekunst op den hoogsten trap stond. „Snijburgh” was beroemd en de stad kon bogen op mannen als Fontein, Tulp en Ruysch, terwijl in de 18de eeuw ons land beroemd was door den internationaal bekenden professor Boerhaave, ongetwijfeld de bekendste geneeskundige en schrijver van zijn eeuw, die de eerste was, die een kliniek oprichtte en wiens leven en werken gekenschetst wordt door zijn lijfspreuk: „Simplex sigillum veri” (eenvoud is het kenmerk van het ware).

Amsterdam was de eerste stad in Holland, waar men met de anatomie begon in 1550 in een zaal van het Sint Ursula-klooster „door een in die konst ervaren medicijn”. De burgemeesters hadden hiervoor aan het chirurgijns-gilde het lijk afgestaan van een ter dood gebrachten dief en de Amsterdammers kregen dan ook spoedig den bijnaam van „Menschenvilders”. Er werd in Amsterdam zelfs propaganda gemaakt voor de anatomie en tot de lessen had een ieder toegang, die er een schelling voor over had. Die toeschouwers moesten plaats nemen op de achterste bank, mochten niet opstaan en evenmin spreken, lachen of op andere wijze lawaai maken. Amsterdam had ook het grootste en vermaardste gasthuis, waarbij de bekwaamste chirurgijn als heelmeester werd aangesteld en iemand, die nergens meer hulp of baat kon vinden, wendde zich ten einde raad tot den heelmeester van Amsterdam.

Toen de betere ilagen voor de chirurgie waren aangebroken, hadden de chirurgijns-gilden ook hun eigen gildehuis, hun jaarzangen en maaltijden, maar bovenal schitterde natuurlijk weer uit het chirurgijns-gilde

Hermanus Boerhaave

(1668—1738).

van Amsterdam. De Gildekamer daar, schrijft Wagenaar, was rijkelijk voorzien met zeldzaamheden der ontleedkunde; ook stond in het portaal een glazen-kast met werktuigen der ontleed- en heilkunst. De zaal was versierd met uitgehouwen wapens van eenige overleden en aan de wanden prijkten oude en nieuwe schilderstukken van chirurgijns en hoogleeraren. Daar kon men vinden de beide schilderijen van Rembrandt, waarvan het eene dokter Tulp en de chirurgijns Jacob Blok, Hartman Harmansz, Adriaan Slabbraan, Jacob de Witt, Matthijs Kalkoen, Jacob Koolveld en Frans van Loenen voorstelde, terwijl het andere dokter Jan Deyman met een ontleed lichaam vóór zich afbeeldt.

Sommige gildekamers leken wel gruwelkamers. Er was er b.v. een, waar, als men de deur opende of op een veer trapte, een skelet te voorschijn sprong, dat den binnenkomende aanpakte, welke grap (?) soms ongewenschte gevolgen had.

In de wandeling heetten die kamers dan ook „beenderhuizen” en het volk had er een afkeer en angst voor en zou er 's nachts nooit voorbijgaan.

Rondom de hoofden der chirurgijns weefden zich de zonderlingste verhalen. Zij zouden des nachts op de kerkhoven rondgaan om lijken uit de kisten te halen. Zij hadden noodig: ongeboren kinderen, bloed van gehangenen, vlermuizen, padden enz.

Waar het geloof in de kunde van alle mogelijke kwakzalvers onder het volk ook thans nog groot is, kunnen wij ons voorstellen, hoe dit in vroeger dagen was en hoe handig speculanten ook toen reeds van de goedgebloovigheid van anderen misbruik maakten, vooral op het platte land, waar de practijk bijna geheel in handen van kwakzalvers was. Ofschoon de kwakzalverij officieel streng was verboden, werd b.v. aan personen, die met wormkruid en oliën reisden, te Amsterdam toegestaan op de vrije weekmarkten hun waar te venten, doch eerst nadat hun „geneesmiddel” door de deken van het St. Lucasgilde was gezien en goedgekeurd.

Op sommige plaatsen had men ook wonderdokters, die over het algemeen een onmisbaar ornament vormden van onze oud-Hollandsche kermissen. Onder hen had men gewone en voorname. De laatsten kleedden zich in purper, met om den hals eenige vergulde kettingen met de eeretekens, die hun door verschillende vorstelijke personen zouden geschonken zijn. Zij waren meestal handig in kiezen- en tandentrekken en verkochten middeljes tot het bevorderen van den haargroei, het verwijderen van likdoorns, in een woord voor alle kwalen der menschheid wisten zij raad.

Een bekende wonderdokter was Lamferus Loscopius, vorstelijk uitgedost, die over

BOVEN: De Chirurgijnsprent van Francisco del Pedro, naar een schilderij van Teniers.

zichzelf de volgende bescheiden redevoering hield: „Ik ben Philosophus, Physicus, Logicus, Ethicus Physionomicus, al zeg ik het zelf, ik snij iemand van den steen beter dan de beste, al zeg ik het zelf, ik versta mij op de alchemie en op de anatomie, al zeg ik het zelf, zoo goed als de grootste doctoren van het land en als 't met praten te doen is, al zeg ik het zelf, tantum est mea facundia, als ik op mijn revêlstoel kom, zal ik op een stel en sprong, met krijt of kool, gaan beschrijven een boom van den oorsprong van de koortse, al zeg ik het zelf, om getuigenis der waarheid te geven, al zeg ik het zelf ter requisitie van den regter, al zeg ik het zelf, zij zouden moeten bekenen en belijden, niet anders, al zeg ik het zelf, al gaf je er ook strippekoorden, al zeg ik het zelf, dat ik Doctor Lamferus Loscopius Amersfordius Stichtius Ultrajectinus, zulke kennis heb van haar afkonst, staat, kwaliteit, gelegenheid en stürredomstantien, dat er, al zeg ik het zelf, geen houwen aan is.”

De 17de eeuwse kwakzalver zocht voor zijn bedrijf bij voorkeur een boom uit, trachtte hier of daar een leegte ton machtig te worden, legde hierop een plank en hing zijn „Octroy” aan den boom. Zoo zien we hem op de bekende schilderij van Jan Steen. Waar geen boomen stonden, op bruggen en pleinen, zat hij onder een groote parasol.

Natuurlijk klaagden in de steden de chirurgijns-gilden geregeld over de „landloopers ofte avonturiers, die met hare salven, oliën, wateren, wormkruid ofte andere speciën ofte compositiën” zonder bevoegdheid de geneeskunst uitoefenden; dan werd de keur weer eens in alle scherpte toegepast, ze werden verbannen na eerst aan de kaak gezet te zijn en hun potjes en fleschjes werden verbeurd verklaard.

Maar nauwelijks was de storm geluwd, of ze verschenen weer, ze vermaakten het volk met hun grollen en grappen (denk slechts aan Mr. Kokadoris op het Amstelveld) en het bedrijf was alles behalve onvoordeelig, zoodat een kleine risico hier-tegen wel opwoog.

Meestal waren ze vergezeld van een knecht, die de rol van nar of „gekksnaap” vervulde en na alles, wat we van den kwakzalver hoorden, behoeft het ons niet te verwonderen, dat hij niet alleen herhaaldelijk den schilders als model diende, maar dat hij ook menigmaal de held van een kluchtspel is geworden.

En hoe staat het thans met de kwakzalvers? We zullen er maar niet al te veel van zeggen, maar iedereen kent de wonder-verhalen van slaapsters, bidvrouwjes en boertjes, waar sommigen een onbeperkt vertrouwen in stellen.

En zonder de voorbeelden van werkelijke „helpers” voorbij te zien, geldt nog steeds de raad met deze dames en heeren voorzichtig te zijn.

REMBRANDT: De Anatomische Les van Dr. J. van Deyman, fragment van een schilderij, waarvan drievierde in November 1873 is verbrand.

BOVEN: Portret van een ouden geneesheer, door Thomas de Keyser.

ROEPING DOOR G. J. PEELLEN

PLOTSSELING, midden onder zijn preek hield hij op, 't angstzweet brak hem uit, en hij moest drinken om te kalmeeren, en verder te kunnen gaan. — Zijn woorden kwamen mechanisch, hij volgde z'n blaadje, maar 't drong niet meer tot hem door, wat hij eigenlijk zei — werktuigelijk liep z'n preek ten eind, want al maar door bonsde het door z'n hoofd: 'k heb vergeten te doopen, nu al weer, wat word ik suf, wat zullen ze daar nu van de week weer over smalen —!

En hij zag, al maar hem afleidend, dat verwonderde ouderpaar in het doophek; die schuifelende stommelende menschen, die niet meer luisterden en heel fijntjes klonk het zachte huilen van een kind vanuit de consistorie. —

Het leek hem of al die menschen-oogen vóór hem, soms onverschillig ronddwalend, soms doelloos en leeg tot hem opgeheven, gloeiden van een niet te verbergen vijandigheid tegen hem, en met een zucht van verlichting, klonk z'n „amen“..... bijna even dankbaar, als z'n hoorders dat hij klaar was.

Zich dwingend tot kalmte, zoo rustig mogelijk, alsof het zijn gewoonte was dit steeds na de preek te doen, las hij 't formulier: „ten einde de Doop te bedienen aan een kind der gemeente.“

Het had heel wat moeite gekost eer hij predikant geworden was.

Wel had hij als kind nog, steeds al gezegd: „ik wil dominé worden“, maar gaandeweg had hij ingezien dat dat onmogelijk zou gaan.

Z'n ouders, nette arbeidersmenschen, konden amper van vader's weerkloop rondkomen, en van studeeren was voor hun eenigen zoon dus geen sprake geweest. Toch wilde z'n moeder graag dat hij „mijnheer“ werd, „timmerman was toch maar timmerman!“ en zoo was hij na de lagere school bij een grossier gekomen als jongste bediende —, en regelmatig opgeklimmen, tot een goede positie onder 't kantoorpersoneel.

Maar z'n kinderdroom liet hem niet los, en met taai wilskracht benutte hij z'n avonden voor zelfstudie, waarbij hij door het hoofd van de school, dat wel wat in hem zag,

Een bijzondere kerk. De St. Danatoskerk op het Joegoslavische eiland Rab, staat dit jaar in het middelpunt van groote herdenkingsfeesten. De eigenaardige bouw stamt uit de derde eeuw.

trouw geholpen werd.

Gaandeweg werd hij meer overtuigd van z'n roeping en dit gaf hem steun om door te zetten.

Zoo wist hij na jarenlang gestaag verderworstelen door het achterdeurtje van het admisssie-examen in Kampen te komen.

Financieel werd dit mogelijk, doordat z'n vader daar bij een aannemer werk vond, en zoo 't gezin in z'n geheel slechts te verplaatsen had.

De studie was hem niet meegevallen. „Ik mis voldoende ondergrond“ had hij zich steeds gerustgesteld, „dat komt wel“.

Ondanks z'n ijver had hij zeer lang over z'n candidaatsexamen gedaan, zóó lang, dat hij toch wel was gaan inzien, dat hij geen studie-aanleg had.

„Doet er ook niets toe! Wat heb ik aan die wetenschap? Op de praktijk komt het straks toch maar aan!“

Maar ook dat werd een teleurstelling, één bittere rij van ontgoochelingen.

Na eenmaal afgewezen te zijn, haalde hij voor de tweede maal ternaauwernood z'n examen. Hij was beroepbaar..... maar de kerken lieten hem maand na maand wachten.

Z'n vrienden stonden avond aan avond vermeld, hadden soms uit tien, twaalf of meer beroepen te kiezen.

Hij wachtte.....

Tot eindelijk twee kleine plaatsjes, die ieder afzonderlijk niet bestaan konden, zich in den dienst des Woords combineerden, en hem riepen. — En hij kwam..... keus had hij niet.

Hij kreeg een moeilijk arbeidsveld.

De menschen waren hard en stug, als de grond dien ze bewerkten.

De kerkeraadsleden waren „diep ingeleiden“, die zich omgaven met een aureool van hun bevinding, en al gauw voelden dat ze 't niet getroffen hadden den nieuwen dominé.

Ieder der twee kerken kreeg beurtelings leesdienst en de dominé, maar 't duurde niet lang, of de laatste diensten waren minder bezocht dan de eerste.

Men hoorde meester liever een mooie preek lezen van een „innige oude schrijver“ dan te luisteren naar hun eigen predikant.

En men kwam er, in harde oprechtheid ook rond voor uit.

Verbitterd, en in z'n eergevoel aangetast, trachtte hij in z'n preeken hiertegen te ageeren :

„Velen gaan naar de kerk, om daar een gevierd spreker, een machtig kanselredenaar te hooren.

Ze verlangen schoone taal, en prachtige beelden, en sierlijke dictie.

Ze gaan om de persoon van den spreker. En als die hun niet aanstaat blijven ze staan.

Maar ze vergeten, dat er slechts mag staan een dienaar, die Gods Woord brengt, en dat alleen.

En dat er slechts geluisterd moet, naar wat Christus tot de gemeente te zeggen heeft!“

Maar onder 't uitspreken dier woorden had hij toch zichzelf verfoeid. Dat hij zich zoo kon blootgeven, in z'n gekwetste ijdelheid: dat hij zóó z'n eigen onmacht bemaskeren moest.

In de consistorie was hem de critiek niet gespaard.

„Kijk es hier, dominé, bij gewone dagelijkse kost doet het er niet zooveel toe, hoe 't op tafel komt. Maar als er eens iets fijns, iets kostbaars is, dan wordt 't met zorg, en netjes opgediend, om het tot z'n recht te doen komen, en het genot ervan te verhoogen.

En zoo moet het ook gaan, bij het brengen van Gods Woord. Want wat is er kostbaarder dan dat?“

Zou daarvoor dan iedere vorm maar goed genoeg zijn?“

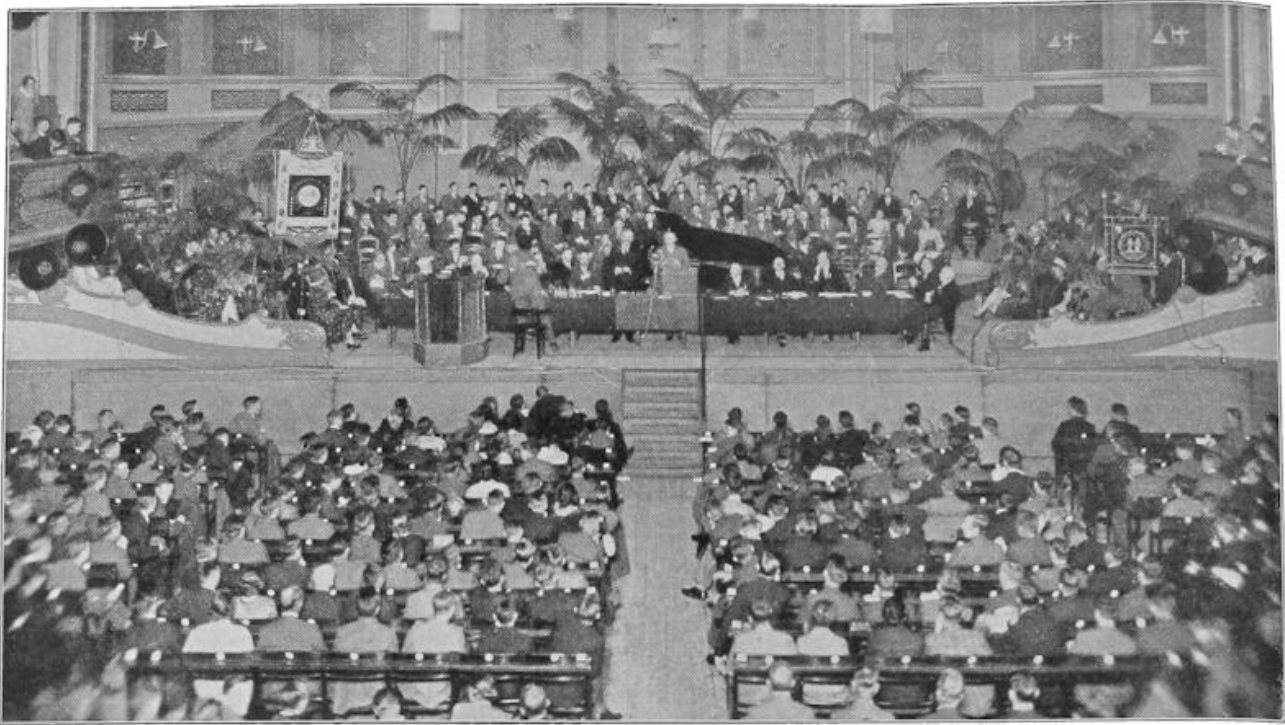
Dominé had gezwegen, verslagen.

Zwijgen, dat had hij geleerd de jaren door. Al maar had hij z'n hoorders-tal zien slinken tot er op 't laatst Zondag aan Zondag alleen maar steeds 't zelfde stelletje plichtsgetrouwen zat, dat niet van „naloopen“ hield.

LINKS: Op eene tentoonstelling van Oud-Berlijn bevond zich de hierbij afgebeelde eigenaardige inzending: links een skelet van een der reuzensoldaten, van de gardesoldaten van den Pruisischen Koning, rechts een skelet van een normaal mensch. — RECHTS: De Hertog van Connaught inspecteert de voor onze begrippen wel wat wonderlijk aangekleede lijfgarde van St. James (Londen).

De Bondsdag van den Bond van Jongelingsverenigingen op Gereformeerden Grondslag, gehouden op Hemelvaartsdag in Tivoli te Utrecht.

Zóó was 't gebleven, nu bijna dertig jaar lang.

Hij had geen liefde ondervonden, wel veel wantrouwen en eigenzinnigheid ontmoet.

Voor al toen men was gaan begrijpen: die raken we niet meer kwijt, die blijft z'n leven lang hier.

Onomwonden liet men z'n spijt hierover blijken. Bij velen leefde de gedachte: man, was maar op je kantoorstuk gebleven, zóó kunnen wij 't ook.

En wanneer zich de gelegenheid voordeed, probeerde men dat ook te bewijzen:

Als de dominé bij een begrafenis in 't stervhuis 't woord gevoerd had, deed een ouderling het na hem, langer en inniger, en de aandacht van allen moest hem zeggen: „zie je, zóó doe je dat!”

Verbittert en bedroefd had het hem, de jaren door. En hij voelde zelf ook wel hoe alles hem steeds slechter afging.

Dat kon ook niet anders.

In plaats van zich gedragen te weten, door de liefde van de zijnen, voelde hij starre vijandigheid, onbarmhartige critiek, die de hoorders voor hem onbereikbaar maakte.

En z'n ambt werd hem een lijden, z'n werk een straf.

Ook nu weer kwam hij ontmoedigd uit de consistorie. Geen van de broeders die een eindje met hem opliep.

„Die zitten nog te beraadslagen wat ze met me aanmoeten!” dacht hij bitter.

Nu weer vergeten te doopen!

Het gaat zoo niet langer. Zóó kan ik niet langer.

Hij zou niets liever willen, dan emeritaat vragen. Den leeftijd had hij er voor. En zijn gemeenteleden zouden hem er dankbaar voor zijn, dat wist hij met pijnlijke zekerheid.

Laatst nog, toen hij een paar weken een griepaanval gehad had, was er, den eersten Zondag dat hij weer preekte al eens terloops geïnformeerd in de consistorie:

„Hèt dominé nog niet zoowat de leëftied veur emeritaat? 'k Wil mar zeggen, as die kwaol es erger wier!”

Die kwaal! Een lichte griepaanval!

Terwijl hij nog sterk en gezond was.

Nee, hij mocht z'n werk nog niet opgeven, en..... hij durfde ook niet, zoolang hij niet ééns vrucht op z'n arbeid gezien had!

Hij wist voor zich, dat hij steeds trouw geweest was, en de gaven, diè hij had, ook werkelijk gebruikt had.

En hij kon zich maar niet voorstellen dat God, als Hij hem werkelijk geroepen had, uit zijn werk zou laten gaan, zonder dat er één, zij 't nog zoo klein resultaat, te zien was, van z'n harde werken.

* * *

Dát werd zijn grootste beproeving, en z'n bijna niet te dragen angst: de vraag, of hij wel werkelijk tot het ambt geroepen was.

En telkens weer vroeg hij zich af, zou God mij willen straffen, met al die miskenning, en tegenslag, en vruchteloosheid, omdat ik me lichtvaardig geroepen waande?

Heb ik misschien toch alleen eigen eer gezocht, me slechts een goede betrekking bereid, zonder meer, en de roeping erbij gedacht?

Telkens zag hij dan in gedachten weer voor zich dien middag, uit z'n studententijd, bij 't graf van een studievriend.

Er werd veel gesproken op 't kerkhof, over den overledene, die zich met zooveel liefde aan de theologische studie gegeven had, omdat hij van jongsaf al roeping voelde tot 't ambt.

„Onzin”, had een vriend toen tegen hem gezegd, „ingebeelde, gesuggereerde roeping. Als God hem werkelijk tot Zijn dienaar geroepen had, zou hij nu niet gestorven zijn, maar ook werkelijk predikant geworden.

Zijn sterven vóór dat hij dat bereikt heeft, is juist 't beste bewijs, dat hij niét geroepen was.”

En hij had gevoeld, dat die woorden waar-

heid waren. Dat daar niets tegenin te brengen was.

In oogenblikken van vertwijfeling werd z'n gebed steeds vuriger, om zekerheid van zijn roeping, door vrucht op zijn werk, en kracht tot voortgaan.

* * *

Die zekerheid kwam, heel onverwachts.

Een vroeger gemeentelid, een jonge boer, die enkele jaren geleden naar Frankrijk getrokken was met z'n gezin, stuurde een langen brief.

„Ik weet, dat Uw werk niet steeds de waardeering vindt, die het verdient, en dat versterkt m'n behoefte om U eens te zeggen, wat U voor me geweest zijt, en nóg zijt.”

Hij vertelde, in dankbare bewoordingen, van de groote geestelijke eenzaamheid daar ginds, van 't verlangen om weer onder zijn prediking te zijn, die hem zoo tot zegen was geweest, juist door z'n eenvoud en duidelijkheid.....

Deze hartelijke brief, op 't oogenblik van den moordendsten twijfel, leek hem een verhooring van z'n gebed, en gaf nieuwe kracht.

Die was echter niet lang meer noodig.

Een plotseling opgekomen, hevige longaan-doening dwong hem eerder dan hij verwacht had, emeritaat aan te vragen.

Zijn ziekbed bracht nieuwen troost.

Toen ze hem misten, zagen velen toch wel, hoe trouw hij steeds gewerkt had; kwam ook wel wat berouw op, over hun hardheid, en liefdeloos oordeel, en ze waren ook zoo eerlijk hem dit te komen zeggen.

* * *

Het einde kwam schielijk, en bijna zonder pijn.

Helder van geest, met allen en alles verzoend, wachtte hij den dood.

Stervend, zag hij de hemelen geopend, en hij hoorde Gods stem:

„Wel gij goede en getrouwe dienstknecht... kom in, in de vreugde uws Heeren.....”

VAN LUILAK EN PINKSTERBRUID DOOR W. A. P. SMIT

HET Pinkster houden, in het bijzonder op Pinkstermaandag, behoorde in vroeger jaren tot de groote volksvermaken. Vermaken is eigenlijk niet het juiste woord, omdat de Pinkstervreugde dikwijls ontaarde in uitspattingen, die Pinkstermaandag in vele plaatsen dan ook een slechte reputatie bezorgden.

We herinneren slechts in dit verband aan de Haagsche boschkermis, waar in den nacht van den 1sten op den 2den Pinksterdag het grauw der Residentie samenstroomde en dan tenten en kramen werden opgeslagen en gedanst en gevocht werd.

Ook Amsterdam kon zich beroemen op het bezit van een dergelijk volksvermaak, wanneer op dien dag stroomden de Muiderpoort uitgetrokken en 's avonds in den regel allesbehalve nuchter weer huiswaarts keerden.

Pinksteren als godsdienstig feest ontleent zijn naam aan het Grieksche pentekostè d.i. 50ste dag (na Paschen). De oude spelling is dan ook sinxen, naar het Fransche cinquantième, 50ste.

Ofschoon de eerste Christenen het feest reeds vierden als een herinnering aan de nederdaling van den Heiligen Geest, kan eerst sinds de 4de eeuw van een algemeene viering worden gesproken.

Pinksteren was bij uitstek een vreugdefeest en in de week, welke er aan voorafging „de Heilige Geest Week” had de kerk eertijds allen arbeid verboden. Het Concilie van Mainz in 813 stond echter reeds toe om de laatste dagen dier week het veld te ploegen en te bezaaien, terwijl het Concilie van Ingelheim den arbeid vrij liet en dat van Constanz alleen nog maar gebood te vieren den 1sten en 2den Pinksterdag en den Pinksterdinsdag, den z.g. Pinksterdrie.

Het Pinksterfeest herinnert ons in zijn gebruiken aan den Meidag. Beide zijn dan ook terug te brengen tot één uitgangspunt: de vroegere vreugdefeesten ter eere van de overwinning, die de zomer op den winter heeft behaald en bij het Pinksterfeest is het merkwaardig, dat de heidensche gebruiken, die geheel of gedeeltelijk gekerstend, in de Christelijke feestdagen zijn overgegaan, bij het Pinksterfeest gescheiden zijn gebleven.

In de middeleeuwen toen het volk bij voorkeur aanschouwelijk werd voorgesteld, wat in het Evangelie werd verhaald, liet men, vooral in Frankrijk, in de kerken duiven los, als symbool van den Heiligen Geest of men liet de lange bloembladen der pioenrozen van boven nederdalen ter herinnering

aan de tongen van vuur, welke zich, volgens het Schriftuurverhaal boven de hoofden der Apostelen nederzeten.

Een intrinsiek deel van een ware Pinksterviering was de Pinksterbruid en de Luilak, welke beider oorsprong tot in het grijs verleden is terug te voeren.

De Pinksterbruid was oorspronkelijk het schoonste meisje van het dorp. In Schermerhorn en den Beemster was het een weesmeisje, dat in het wit gekleed en met bloemen versierd door een weesjongen werd rondgeleid.

De Luilak was de langslaper, de laatkomer, die werd uitgelachen en geplaagd. In dit verband hebben wij in de Pinksterbruid den zomer te zien, die gehuldigd wordt bij zijn komst, terwijl hij in den Luilak gehoord wordt om zijn lang slapen en wegblijven. Dat luilak-zijn heeft niet alleen betrekking op menschen, maar ook op dieren. In Coevorden bestaat b.v. nog het eigenaardige gebruik, dat een koe, die het laatst de weide binnenkomt, versierd met bloeiende braamtakken en groen, onder het juichen en zingen der kinderen naar de stad wordt geleid:

Pinksterbloed
Oranjezoet,

Hoe zit je zoo diep in de veeren
Had je wat eerder opgestaan
Dan had je geen nood gekregen.

Ook in andere streken is het hoonen van den Luilak bekend en tusschen Dachau en Ingolstadt in Noordelijk Ober-Bayern bestaat nog het gebruik, de komst van den zomer symbolisch voor te stellen door den Pflingstl of Pflingstlummel (luilak).

Op Pinkstermaandag trekken de jongens en meisjes in optocht door het dorp met in hun midden den erbarmelijk toetgekelden Pflingstl. Van het hoofd tot de voeten is hij versierd met groen en linten. Juichend en zingend trekken zij de huizen binnen tot het inzamelen van geld, levensmiddelen enz. om later alles in de dorpsherberg te verteren of te verorberen.

De Pflingstl ontvangt een derde van alle revenuen en mag met het mooiste meisje den dans openen. Een kleine vergoeding heeft hij dan ook wel noodig voor alle plagerijen en kwellingen, die hij heeft te doorstaan, want soms wordt hij in het water gedompeld en in de pauze heeft hij tot taak den dansvloer schoon te maken.

In verband met den luilak moeten wij nog noemen de Luilakmarkt, de bloemenmarkt in Haarlem, die jaarlijks gehouden wordt van Vrijdagavond tot Zaterdagochtend vóór Pinksteren en den geheelen nacht voortduurt. Menigeen ziet men dan ook, een Pinksterbloem torsend in den vroegen morgen huiswaarts gaan.

In de Zaanstreek is het Luilakvieren lang in trek gebleven en bestaat hier en daar nog. In dit molenland versierde men de wieden

Vogelschieter (Pinkstervermaak).

met guirlandes, groen en gekleurd papier en het feest duurde vier dagen. Hier en daar ziet men deze versieringen nog wel aangebracht. Met Luilak gingen de jongens niet naar bed of waren reeds heel vroeg op de been en met het noodige lawaai werden de langslapers wakker gepord.

De ongelukkige, die de laatste was, moest plaats nemen op een laag karretje met houten wielen en werd hij geheel met brandnetels en klissen versierd, door de andere jongens, gewapend met luilakstokken voortgetrokken.

Dezen optocht werd dan meerdere luister bijgezet door het schoone lied:

Looilak,
Slaapzak,
Beddejak,
Kermispop,

Staat om negen uren op.

Zoodra twee troepen jongens elkander ontmoetten, werden de stokken gekruist en een verwoed gevecht was het gevolg, terwijl als slot van het feest de langslapers een onderdompeling in de Zaan kregen.

Ook nu nog is het steeds een wedstrijd tusschen de luilak-vierders en de politie, die van haar kant haar best doet de jongens, die er met een sleep op uit trekken te pakken te krijgen. Zoo'n sleep bestaat uit alle mogelijke oude rommel, emmers, kachelpijpen, potdeksels, enz., die aan een touw gebonden, door de straten wordt gesleurd en zoo'n lawaai maakt, dat eventuele langslapers er afdoende door worden gewekt.

De politie mag een dergelijke rustverstoring niet toestaan en vandaar de wedstrijd, wie het slimste is.

Hier en daar in Limburg, Noord-Brabant enz. komt de Pinksterbruid nog voor.

Het rondloopen met de Pinksterbloem, de genius der groei-kracht, gaf vaak aanleiding tot groote pret, maar eveneens tot uitwassen, die tot gevolg hadden, dat de verschillende stedelijke regeeringen verbodsbepalingen tegen het dragen van „pinksterboog” of „eiertak” uitvaardigden, daar deze strekte tot „grote ergernisse ende opspraecke van veele vrome luyden” en beschouwd werd als een overblijfsel van het oude heidendom.

Schermerhornsche Pinkstervreugd.

VAN SCHOOL EN ONDERWIJS

DOOR W. A. P. SMIT

Sal de meester wel regeeren
Dan moeten de kynders obedieeren

DE oudste school, die wij beschreven vinden, is de Domschool in Utrecht, door St. Willibrord in de 8ste eeuw gesticht en waaraan, zooals gezegd wordt St. Bonifacius nog onderricht zou hebben gegeven.

De school was in vroeger dagen ten nauwste met de kerk verbonden en de meeste steden hadden bij haar parochiekerk de groote school, dikwijls genoemd naar den patroon der kerk. Luxueus was ze in den regel niet; een houten gebouwtje met een stroodak en gestampt leemen vloer in het eenige schoollokaal, terwijl het andere vertrek diende tot meester's woning. Die vloer was 's zomers met biezen en 's winters met stroo bedekt, waarop de kinderen zaten bij gebrek aan banken.

Aan een soort lessenaar zat de meester, omringd door zijn attributen, de onmisbare roede en de houten plak. Hij was daar koning, rechter en scherprechter tegelijk en ook buiten de school straalde de glans van zijn koningschap nog door.

Aanvankelijk genoot hij geen salaris. Meestal had hij de school gepacht en de revenuen bestonden uit een paar stuivers per jaar van de ouders der meer gegoede kinderen en in de bijdragen van den oogst of slacht, die door de overigen voor meester werden medegebracht, een gewoonte, die ook nu nog in onze dorpen dikwijls is blijven bestaan.

Verder had hij nog eenige bijverdiensten in de kerk, waar hij hielp bij huwelijk of sterfgeval of bij bijzondere feesten, wanneer hij met de jongens en meisjes deel nam aan de processie of wanneer hij met hen een of ander mysteriespel opvoerde.

Maar naarmate de stedelijke overheid invloed begon uit te oefenen op het onderwijs, namen ook de bepalingen toe, dat de meester een kleine jaarwedde ontving in geld of in natura.

Zoo kreeg meester Aelbert, de eenige schoolmeester op de groote school te Nijmegen in 1420 van de stad een zwart laken. Op de dorpen was het echter met de inkomsten van den schoolmeester in den regel treurig gesteld en op alle mogelijke wijzen moest hij trachten door bijverdiensten eenige aanvulling te verkrijgen op zijn hoogst bescheiden tractement.

Hij was in zekeren zin op het dorp dan ook een „Manusje van alles”. Dirck Adriaensz Valckoogh geeft een geheele lijst van al hetgeen de meester moest doen: de kerk schoonhouden, openen en sluiten, de klok luiden, de klok opwinden, ladders ophangen, boeven en honden uit de kerk jagen, duiven en katuilen vangen enz.

„'t Geboeft sal hy ter kercken ut jagen,
Oock bestellen dat de honden worden geslagen.”

Kinderen op weg naar school (17e eeuw).

In 1629 werd in het dorp Nisse in Zeeland, Cornelis Jansen Hollander van Baarsdorp, op de volgende conditiën als schoolmeester benoemd:

1. Dat hij sal gehouden sijn zoowel des soomers als des winters schoole te houden.
2. Dat hij voor niet sal leeren 12 kinderen van den armen.
3. Hij sal goed versorgen het uyrwerk en op het luyden passen soo des sondays als in weke nae gewoonte.
4. Hij sal vyermaal 's jaars, dat is alle drij maanden eens, de kerke vagen, daartoe hem de besemen van kerken wegen zullen bekostigd worden.
5. Hij sal sondays voor en nae de middag voorlezen en voor-synge, den kerkeraedt in hare vergaderingen dienen, den wijn des Avontmaels houden, en des noots synde in absentie des Dienaers of andersz. door zijn ordre maken dat den dienst des woorts versorgt worde.
6. En eindelijk zal hij hem onderwerpen in alles de goede vermaningen soo van magistraet als van kerckenraedt.

Slechts twee van deze bepalingen betreffen het onderwijs en de overige gelden de kerk, zoodat, gelijk wij zien, de bijbaantjes de groote factor vormden.

Merkwaardig is ook de bepaling, dat er 's zomers school moet worden gehouden, want in den regel was in den zomer de school gesloten en verrichtten meester zoowel als leerlingen arbeid op het veld.

Dan dreunde hem op zekeren dag het versje in de ooren:

Het is vandaag de leste dag,
Dat ik hier zit te schrijven;
Ik zeg den mester goejen dag
Voor al zijn slaan en kijven.

In de 17de eeuw zien wij echter den stadsschoolmeester van Manusje van alles groeien tot een geacht en geëerd man, dien men in brieven betitelde met: „eerwaarde, geleerde, konstrijke”. Hij was dan ook de incarnatie van deftigheid met zijn langen wijden tabbaard met korte mouwen en geplooiden halskraag, zijn bonnet met geborduurd rand en zijden, met gouddraad doorwerkten knop. Zijn rang vorderde, dat hij nooit stond, maar altijd zat.

Naast de stadsschool, de groote of algemeene school, ontstonden langzamerhand ook bijzondere scholen, toen nog niet gegrond op verschil van politieke of godsdienstige overtuiging, maar alleen uit verschil van maatschappelijken welstand, omdat sommige ouders het toen al niet passend vonden, dat hun kinderen naast de arme kinderen op school zaten.

Zij begonnen dan ook bijzondere scholen op te richten, met het gevolg, dat de stadsschool ontvolkt werd. Alleen de kinderen van ouders, die weinig konden betalen bleven, zoodat de meester of rector financieel de dupe werd.

Hier en daar, b.v. in Haarlem werd dan ook verboden de kinderen naar de bijzondere school te zenden, doch in sommige plaatsen werd het wel toegestaan, wanneer de rector van de groote school er maar geen schade van had en in Den Haag kreeg hij in zulke gevallen een vergoeding van twee Karolusgulden per jaar.

Zooals wij later zullen zien, ging aanvankelijk het onderwijs niet heel diep; alleen op de kloosterscholen kon men van goed onderricht spreken. Men moet dan ook niet vergeten, dat de boekdrukkunst, een groot hulpmiddel bij het onderwijs, eerst in de 15de eeuw werd

De meester van de strenge school.

Het Haneboek.

uitgevonden en de geschreven boeken, alsook papier en inkt geen gemeengoed was, zoodat de kinderen van den burgerman wel tevreden moesten zijn met den catechismus, wat schrijven, lezen en rekenen, wat woordjes Latijn, wat zangonderricht en verder waren aangewezen op een praktische opleiding, want als de school verlaten was, kwam de leerling bij den ambachtsman in huis om in diens vak te worden opgeleid.

We zeiden in het begin, dat de meester koning, rechter en scherprechter tegelijk was en vooral in die laatste macht was hij onbekend. Niemand zou er aanmerking op durven maken, want het kastijden van de jeugd was „t werck van den schole”, iets dat alleen den meester aanging en waarmede niemand zich had te bemoeien.

En in die dagen huldigde men den stelregel: „hoe minder vlijt, hoe meer gekastijd”. Als tuchtigingsmiddel had men de plakken, verschillend van model en uitvoering, ronde en ovale, dik en dun van blad, soms met een gladde oppervlakte en andere met ruiten besneden om de uitwerking te versterken. Er waren er zelfs van gevlochten koperdraad of met spelden en naalden erin, die yel en vleesch van de hand openscheurden.

Toch behoorde de plak nog tot de z.g. zachte kastijdingsmiddelen. De straf met de roede was veel heviger en op sommige scholen werd met bullepeezen en riemen geslagen.

Op de binnenplaats, vooral van de geachtsscholen, stonden geeselpalen, waaraan jongens en meisjes gegeeseld werden, terwijl op een school te Amsterdam als tuchtmiddel een zwaar houten blok werd gebruikt, dat geopend en om het been gesloten kon worden en waarmede kinderen soms zelfs lange straten moesten loopen.

Dat men de jongens met drie of meer schoolborden gedurende den schooltijd met uitgestrekte armen boven op een tafel liet staan, was geen uitzondering.

Zoo was nu eenmaal de geest van de opvoeding in die dagen en niemand nam het den meester kwalijk als hij sloeg of trapte. Maar aan den anderen kant ontbraken ook de schoolvermaken niet. Ontspanning achtte men toen ook noodig:

Omdat de memory des clerx niet zal breken
Of deur 't lange studeren worden moe en laf;
Want Erasmus ende meer geleerden
schrijven hier af.

Nu en dan kreeg de jeugd een vroolijken dag, die meestal van stadsweg werd verleend, waarvoor dan bovendien een som gelds werd geschonken om zich te kunnen vermaken.

Ook als de gilden feest vierden, deelde de jeugd in de vreugde en op bepaalde feestdagen: zooda's Driekoningen, Vastenavond en Onnoozele-Kinderendag, werden maaltijden gehouden. Vooral Vastenavond spande de kroon. Dan zetten de kinderen de zotkap op, de meester sloeg op de vlucht en de heele school rende achter hem aan. Hij werd gevangen genomen en teruggevoerd, op zijn stoel vastgebonden en de eenige manier om vrij te komen was, een speeldag geven en tracteeren.

De jongens en meisjes zaten in het lokaal afzonderlijk, volgens den ouden stelregel:

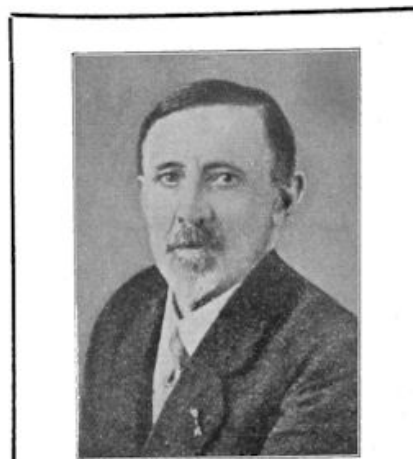
De meyden sullen sitten in een loco alleen
Ende die knechten sullen oock sitten bijeen.

De jongens zaten altijd het dichtst bij den meester, met hun hoeden op, want onze voorvaderen hadden binnenshuis en zelfs aan tafel hun hoed op, doch zoodra de leerling bij den meester moest komen, ging hij af en ook, wanneer de deken van het gilde, de rector of predikant of andere „lieden met eeren” de school binnenkwamen. Dan moesten de jongens „wel reverentelijcken den hoedt lichten”.

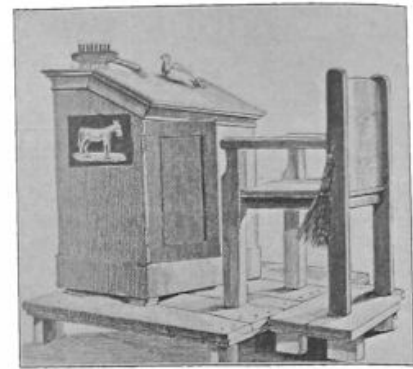
Aan den anderen kant zaten de meisjes onder toezicht van de matres, die ook haar stoel had, maar veel eenvoudiger dan die van meester. Zij was dan ook zijn ondergeschikte. Meester regeerde en hem behoorde de troon.

Van de boeken moeten we op de eerste plaats noemen de abecedariën, de oudste leerboeken, welke reeds in de dagen van Karel den Groote in gebruik waren en die behalve het alphabeth eenige gebeden, waaronder het Onze Vader, bevatten. Oorspronkelijk werden zij op perkament geschreven, en op het laatst van de 16e eeuw ook op bordpapier gedrukt.

Ook na de Hervorming leerde men het geloof, de Tien Geboden en de Bijbelboeken naar de volgorde van het A.B.C. van buiten, waarin de bijbelsche personen werden bezongen, b.v.:

Vorige week is te Nijmegen overleden de heer P. Oosterlee, de bekende paedagoog en directeur van de Kweekschool „De Klokkenberg”, van welke inrichting hij juist dezer dagen afscheid zou nemen.

Lessenaar en attributen.

„David was een groote helt,
Doch hi zen volck heeft geteld,
Goliath die wert gedoot,
Door een steen en niet door loot.”

De inrichting der scholen is tijdenlang dezelfde gebleven. De holle donkere vertrekken bleven bestaan en ook het meubilair onderging geen verandering. Aan den muur hingen de A.B.C.-boeken en de rekenborden. Alleen de haneboeken waren iets nieuws. Een haan versierde de voor- en achterzijde, terwijl opwekkende titels als:

„De haan verkondigt 's Heeren dag” — en
„Kinders leer U lesse wel”

erop aangebracht waren als herinnering aan de jeugd, dat de haan het voorbeeld was van stiptheid en ijver.

Over het geheel genomen, moet men echter niet te minachtend denken over het onderwijs in vroeger dagen.

Zeker, de kinderen leerden veel minder dan tegenwoordig, doch de levensomstandigheden waren ook geheel anders en de zorg, die in de 16de en 17de eeuw b.v. aan het onderwijs besteed werd, was niet minder dan nu.

Een Amsterdamsche keur van September 1623 bepaalde o.a. dat niemand school- en huisonderwijs mocht geven, dan na een examen voor de stedelijke schoolcommissie te hebben afgelegd en van den burgemeester een acte van toelating te hebben ontvangen, terwijl ook de ondermeesters aan dezelfde bepalingen werden onderworpen. Het gevolg was dan ook, dat buitenlanders zeer goed te spreken waren over ons onderwijs en we kunnen het den schrijver uit „De Oude Tijd” dan ook volkomen nazeggen, wanneer hij eerbied vraagt voor ons onderwijs in de 17de eeuw:

„Heb eerbied voor de oude Hollandsche school. In die school zijn uwe vaderen opgevoed, en zij zijn helden geworden, op wier daden wij nog roem dragen.

Heb eerbied voor 't oude Hollandsche onderwijs. Dat onderwijs heeft geslachten helpen vormen, die groot waren in den strijd en kloek in den raad; een volk, dat uitblonk in handel en nijverheid, in wetenschap en kunst dat onder de natien van Europa fier 't hoofd verhef, en in geestkracht en moed, in ware beschaving en echten vrijheidszin allen anderen ten voorbeeld strekte.”

NIET ALLEN DIE DAAR ZEGGEN HEERE HEERE....

DOOR G. J. PEELEN

DE vroolijke zomerzon, die buiten alles in glans zet, dringt slechts vaag door de neergelaten zwarte gordijntjes van de rouwkoets, en vermog er niet de duffe donkerheid te verdrijven.

Twee broers van den overledene hebben 't samen druk over het hooge water, en 't gevaar dat hun weiland loopt.

„'t Zou zonde zijn als 't er onder kwam, nou alles er zoo prachtig bijstaat, en de koeien 't er zoo goed in doen!”

En van 't water en de wel en de koeien raken ze op de hooge veeprizen, en den komenden melkoorlog, en er wordt zelfs onderdrukt gelachen over een mop die een vertelt, over een vergadering van melkveehouders waar 't er rumoerig naar toe ging.....

Over den gestorvene rept niemand een woord.

En de derde in 't rijtuig, een vriend, de eenige vriend die meegaat, ergert en verwondert zich. Uit de verte klinkt marsmuziek, en 't geroesemes van veel volk:

„Het fanfarecorps dat een serenade brengt bij z'n voorzitter, die vijf-en-twintig jaar getrouwd is”, denkt hij hardop.

Als de lijkstoot nadert, breekt de muziek midden in den feestmarsch af, en de menschen worden even stil.

Maar weldra gaat 't leven z'n gang weer, en schetteren weer de fanfares.

En plotseling schiet hem een gezegde te binnen, van den vriend, dien hij nu mee grafwaarts brengt:

„Ik ga liever naar een begrafenis dan naar een bruiloft. Bij een begrafenis hoor je tenminste nog eens een goed woord!”

Het duurde op het kerkhof maar even.

't Was vlug wegbrengen, zonder meer. Er werd niet gesproken, en al gauw ratelden de rijtuigen, nu zonder lijkkoeits en vlugger, den grintweg weer op, huiswaarts.

„Daar hoor je nog eens een goed woord!”

Dat liet hem maar niet los.

Wat klonk dat sarcastisch nu! Er was geen dominé aan het sterfhuis geweest. De zoons waren zelfs over zaken gaan praten. Op 't kerkhof ook geen woord!

Dat moest Jan zelf nu eens kunnen zien, en beleven! Dat had hij nooit kunnen denken of gelooven! En ondanks de warme middagzon, huiverde hij. Terug aan 't sterfhuis had hij wel kunnen huilen. De broers, boeren, hadden hun hoogen hoed weer in de doos gedaan, en de zwartrijden pet op, 't gesprek over de melkprizen weer voortgezet. De zoons, druk, beleefd hadden geanimeerd, om toch eens op te steken, dure, geurige sigaren.

En aan de rijk voorziene koffietafel hadden ze zich tegoed gedaan als aan een feestmaal. De eenige die werkelijk bedroefd geweest was, de huishoudster, die met roodbeschreide oogen koffie rondziede, had hem aangezien met een wanhopigen blik.

En stug, als met een brok in z'n keel, was hij gegaan.

„Als Jan dat zelf eens had kunnen zien!”

Ja, als Jan Koker dat zelf ooit had kunnen vermoeden, misschien zou hij dan.....

Het was Jan Koker steeds voor den wind gegaan — en jong nog, kon hij al gaan rentenieren.

Hij was een zéér vroom man, die ook graag als zoodanig erkend werd.

Oorspronkelijk Gereformeerd, had hij die kerk al gauw den rug toegekeerd, en 't steeds zwaarder, dieper gezocht. „Dat gesprek van die jonge, onbekeerde dominé's dat deed 't hem niet”, en ten slotte was er maar een enkel predikant die hem voldeed — en

meer en meer werd hij een „gezelschapjes-mensch”. Hij werd op 't platteland, onder mystieke boerenbevolking een graag geziene gast, die, bij hoogtijden en begrafenissen steeds gevraagd, langzamerhand als voorganger ging fungeren.

Hij was ruim bedeeft met de gave des woords, en maakte daar niet karig gebruik van: met een glans van verrukking over z'n gelaat vertelde hij z'n bevindingen, z'n krachtdadige bekeering, met welbehagen uitwendend over de diepte der zonden waarin hij geleefd had, totdat hij „gegrepen” werd.

Zoo bracht hij avond aan avond bij de broeders en zusters door, en was opgetogen als hij weer een „innig menschje”, zooals hij ze noemde, gevonden had.

Af en toe doken er boosaardige geruchten op, dat hij 't liefst met de zusters sprak, als de broeders op 't land werkten, maar z'n vrienden — en die had hij er vele — spraken verontwaardigd dergelijken schandelijken laster tegen.

Intusschen verwaarloosde hij z'n gezin.

't Scheen, dat hij al z'n liefde en goede woorden steeds in 't gezelschap uitputte; thuis was hij lastig en kortaf, en had hij alleen maar afkeurende opmerkingen.

Z'n vrouw, een zacht, goedig mensch, had veel verdriet. Zij voelde dat Jan z'n weg buiten haar om ging; zelden had hij voor haar een goed woord, en de jongens kon hij alleen vermanen, zonder te voelen dat ze steeds meer van hem vervreemdden.

Vaders voorbeeld werkte verkeerd; als hij Zondags in plaats van naar de kerk te gaan, zelf in z'n toegewijde kringetje voorging, probeerde z'n vrouw in 't begin nog met de jongens haar plicht te doen.

Maar dan had hij 's middags slechts schampere opmerkingen, „haar dominé”, „of die z'n lesje weer mooi voorgelezen had!”, of: „die man had schoenmaker moeten worden!”

Dan zweeg ze, verdrietig, maar den jongens begon het den eerbied voor 't geloof te ontnemen.

Wetend dat vader er toch om lachte, begonnen ze grooter geworden, onder kerktijden hun genoegen op straat te zoeken, maakten fietstochten of voetballen. Wat ze thuis zagen als de practijk van vaders bekende vroomheid was slechts in staat om ze, opgroeiend, des te afkeeriger te maken van alle geloof. En z'n vrouw leed, en zuchtte: „als Jan toch maar den gewonnen, ordelijken weg bewandeld! Dan zou hij tenminste niet schuldig zijn aan den ondergang van onze jongens. Maar Jan zag niet, en..... stichtte de broeders en zusters.....”

In een van de huisjes, waarin hij z'n geld belegd had, was een nieuwe huurster gekomen, een nog jonge weduwe.

„Een gul hartelijk mensch”, vertelde hij aan z'n vrienden, „jammer dat ze nog in de wereld en de zonde leefde.....”

En hij achtte het z'n plicht om veel bij haar te gaan praten, om haar van haar weg zonder Koker terug te brengen.

En ook daar zochten booze tongen allerlei kwaads achter, maar de broeders bewonderden Jan's goedheid en moed: hij bleef geduldig doorgaan, om de weduwe Winter tot inzicht te brengen.

Z'n vrouw was na een zware longontsteking blijven sukkelen, en had veel verdriet over de praatjes die ook haar bereikten, maar ze zweeg.....

Op 't onverwacht kreeg ze weer zware koorts, die haar toch al zwakke lichaam in korten tijd sloop-

In den Rotterdamschen Dierentuin: een gevlekte zwarte jonge panter voor het eerst buiten, kijkt weemoedig naar den fotograaf.

ten. Toen ze stierf zat Jan te praten bij de weduwe Winter..... en de bedroefde jongens, die met hun moeder dweepten, voelden aan haar sterfbed den laatste band met hun vader breken.

Zij waren al een jaar het huis uit, woonden op kamers in hun universiteitsstad.

De villa werd Koker nu te groot, zoo alleen, en..... hij trok bij de weduwe Winter in.

Nu konden de vrienden van 't gezelschap hem niet langer verdedigen, — de welmeenenden onder hen kwamen hem ernstig vermanen, en wijzen op 't kwaad dat hij deed, ook aan 's Heeren naam; ze herkenden in hem niet meer den voorganger met z'n zalvende innigheid. Hij kwam ruw en scherp uit den hoek: Ze hadden zich niet met hem te bemoeien, wat hij deed was zijn zaak. Hij was niet op hun curateele gesteld. Een werkelijk bedroefd, hadden ze hem, van wien ze zooveel verwachtten, verlaten.

Anderen hadden schamper gezegd, dat ze 't allang hadden zien aankomen: dat hadt je van zulke mooi-praters, die moest je in de gaten houden.

Alleen z'n broers, kleine boerenmannetjes, die niet zoo'n voorspoed hadden, bleven bij hem komen, ze waren door hypotheek financieel van hem afhankelijk, en werden, nu hij zoo door al z'n kennissen in den steek gelaten werd, dubbel hartelijk ontvangen..... en hun beuzen leden er geen schade bij.

Zoo leefde hij eenige jaren in zichzelfgekeerd en ontevreden, zich zelf tot een last, zonder kracht tot terugkeer.

Een beroerte wierp hem op zijn ziekbed, dat hij niet meer verlaten zou.

Vrijwel verlamd, en niet wel bij z'n hoofd, leed hij maanden lang lichamelijk en geestelijk. Z'n zoons, afgestudeerd, samen een zaak drijvend, reeds lang vreemden voor hem, kwamen uit vrees voor onterving op z'n dringend verzoek een keer over, maar vonden een nu geheel verkinschten, gebroken man, die nu eens aan den hevigesten angst ten prooi was, dan weer de godslasterlijkste taal uitsloeg.

Die verschrikkelijke ommekeer trof hun toch meer dan ze bekennen wilden, en toen hij een kort oogenblik volkomen bij kennis was, vroeg hem z'n oudste zoon of hij niet eens een dominé bij zich hebben wilde.

„Met die praatjesmakers heb ik afgerekend!” was zijn vlijmscherp antwoord, zoo vol haat, dat 't hun, die zelf reeds lang met alle geloof gebroken hadden, nog pijnlijk aandeed.

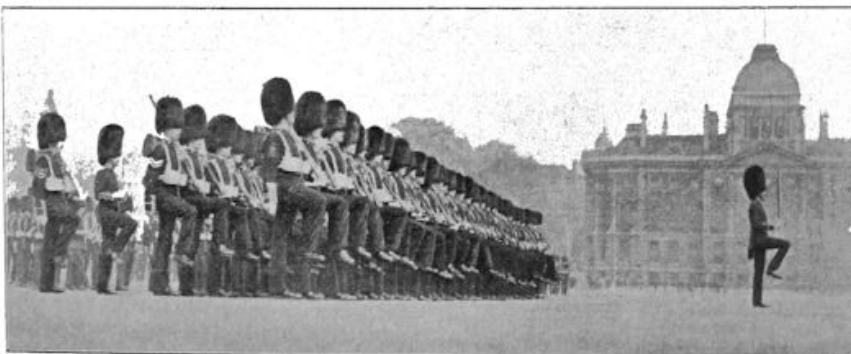
Van al z'n vroegere vrienden kwam één hem nog opzoeken, op den dag dat hij knarsetandend stierf.

Hij was alleen op de begrafenis geweest, met de broers die op een legaatje hoopten, en de zoons.

„Ik ga liever naar een begrafenis dan naar een bruiloft, daar hóór je nog eens een goed woord”, had Koker vroeger vaak gezegd, zonder te kunnen vermoeden, dat hij begraven zou worden, door menschen die hem bijna als een vreemde beschouwden, zonder een woord van droefheid zelfs.

Alleen de weduwe Winter, door de zoons beleedigd afgesnauwd, en dien dag als meid gebruikt, snikte hartstochtelijk in het kleine keukentje.

En de zoons maakten de balans op.....

Dat niet alleen bij het vroegere Duitsche leger een wonderlijke paradepas in gebruik was, blijkt wel uit bovenstaande foto. Een afdeling der Engelsche Koninklijke garde oefent zich voor eene parade.

Het Beeldhouwwerk van Rodin

door Mevr. A. van Hoogstraten-Schoch

WAT hebben wij leeken feitelijk te maken met de kunst van een man als Rodin? Waarom zijn in Amsterdam de menschen heengestroomd naar het Museum waar deze geëxposeerd was?

Waarom zullen ze het in Den Haag doen? Het is niet, omdat de couranten er over schreven, die geven elke nieuwe ster een eerlijke kans om bekend te worden.

Weten we niet, dat de kunst feitelijk alleen voor de uitverkoornen is. Men heeft in onzen tijd wel geroepen, dat men de massa moest opvoeden voor de kunst. Een vergeefsche poging — schoorvoetend moet men er van terug komen, want onwillig keert zich de man van de straat af, van dingen, die hem opgedrongen worden.

Albert Dürer heeft in zijn tijd al gezegd, dat schilderkunst slechts door schilders kan beoordeeld worden en voor de gewone menschen een vreemde taal is. Sinds zijn tijd, zou ik zeggen is de klove tusschen het publiek en den kunstenaar nog grooter geworden.

Wat is dan de magneet, die de menschen er heen trekt? Zou het misschien zijn, omdat men elkaar vertelt dat het zoo anders is dan gewoon — je gaat er niet heen om koude, naakte of aangekleede beelden te zien, die ideaal mooie lichamen te zien geven, gemaakt door hen, die meesters zijn over den vorm. Je gaat er heen om het werkelijke leven te zien.

Het is waar..... Wie er komt, en bewust alles op zich laat inwerken, vraagt zich hilverend af: „Is het leven zóó?” — Is het maar een sprookje uit vroeger eeuwsche kinderboeken van „dat zij gelukkig en tevreden samen leefden, tot het einde”. — Is het berusting — opstand, wrok? Is het strijd? en val? en zoeken, en worsteling en vaak doffe wanhoop? Je kijkt naar den man met den gebroken neus, naar dat voorhoofd vol diepe groeven, naar die oogen, die zooveel in zich op-

genomen hebben, en men herinnert zich den zwaren zielestrijd van den fijnen geest van Michel Angelo, die zich maar niet neer kon leggen bij het feit dat hij zelf zoo leelijk was, terwijl zijn geest en zijn handen zich uitfeestten aan de schoonheid van zijn werk.

De „Salon” in Parijs, de plaats waar beeldhouwers hun arbeid tentoonstellen, heeft dien kop van Rodin geweigerd. Bijna zouden we zeggen: „ze hebben gelijk”. Wie kijkt nu graag naar zoo'n ouden leelijken man, zonder mooi aristocratisch profiel nog wel, een man met een gebroken neus, een man uit de ongetletterde klasse, niet eens interessant.

„Kijk” — zegt Rodin, door dat beeld — help ik je leeren zien: kijk door mijn oogen. Ik eer het leven met dit beeld in al zijn uitingen. Oude menschen zijn niet leelijk, ze zijn karaktervol, en in de kunst is slechts dat mooi wat karakter heeft. Deze oude man heeft geleden, je ziet de diepe lijnen op zijn voorhoofd, om zijn mond is de plooi der berusting, zijn oogen staren in de verte, hij herinnert zich wat voorbij is, maar hij kijkt naar het onbekende, dat komen gaat.

De zelfde gedachte vinden wij terug in zijn stokoude vrouwtje „la vieille Héaulmière” noemen ze haar, die eens de mooiste van het dorp was — vol schaamte en afgrijzen buigt ze zich over hare ontakeling heen — „zoo is het leven”, zegt Rodin.

Hij maakt, de Denker, de figuur van een robust man, die diep zich neerbuigt in zichzelf. Wroetend in zijn denkvermogen, om zich maar af te vragen: waartoe dit alles?

Maar, zegt Just Havelaar, Rodin was geen pessimist, het leed is bij hem de heiliging van het leven, hij is de dichter van den bevrijdenden wil ten leven, van het moedige willen, dat 't negentiende eeuwsche pessimisme overwon”. Hij ziet dat voor zich in de gebaren van zijn beelden, het ontwakend verlangen in dat van het Bronzen tijdperk, het strevend en triomfeerend verlangen van den Johannes den Dooper, het verdoemd verlangen van Eva, het gebroken verlangen der Burgers van Calais, het onmogelijk en heroisch verlangen in het beeld van Balzac..... Hij eerde den mensch als dader en schepper, die in zijn daden en in zijn denken den arbeid verheerlijkt heeft en zeide: de wereld zal dan slechts gelukkig zijn als al de menschen artistenzielen hebben, dat wil zeggen, als zij allen menschen zijn, die plezier hebben in hun taak..... Je moet je leven geven, geduldig, maar hartstochtelijk om het leven te begripen”. En toch als wij rondkijken is er zooveel beklemmends en melancholies in zijn beelden.

Manclair, een zijner beste levensbeschrijvers, zegt dat hij in elk menschlijk wezen de melancholie van de oververzadiging aanvoelt, en dat hij van de zinnelijkheid het lijden weet, van het vleesch en den geest.

Is er dan geen vertroosting? zei iemand tot me, die de zalen der tentoonstelling had rondgedwaald, en het aanvoelde als Manclair.

Nergens, op geen dezer beelden is de uitdrukking te zien, die het vergeestelijkte gelaat van Paulus moet gehad hebben. Ook een oud man, ook een man met een doorn in het vleesch, ook een met groeven in zijn voorhoofd, maar zeker met lichten achter zijn

De gedachte.

oogen als hij de fiere taal uitspreekt.....

„Van dit ben ik zeker, dat noch dood, noch verdrukking of benauwdheid of vervolging of naaktheid, of gevaar of zwaard, ons zal kunnen scheiden van de liefde van Christus.”

Zou deze wetenschap geen andere uitdrukking op de gezichten van zijn beelden hebben gegeven? Ondanks het moeilijke leven, toch feest in de ziel.

Auguste Rodin is een eenzame onder de menschen geweest.

Hij werd 14 Nov. 1840 in een volksbuurt geboren, zijn vader was een eenvoudig schrijvertje die een karig loontje verdiende. Zijn jongen was echter een genie zooals hij gewerkt heeft, acht uren en meer bij een ornamentist vanaf zijn 14de jaar, om zijn brood te verdienen, en dan studeerde hij naar de natuur, altijd studies makende met zijn schetsboek in de hand. Hij gaf zich rust noch duur. Hij wilde de techniek van schilderen beeldhouwkunst beheerschen. Hij was een origineel, men miskende hem, men lachte hem uit, op de teekenschool lieten ze hem 3 maal zakken en zijn beelden werden op de tentoonstellingen geweigerd. Toch werkte hij door, hij had een ijzeren wil, nooit zou hij succes koopen door een voetval voor de openbare meening. Uit dit eenvoudige volkskind was een diepe denker gegroeid, die zijn tijd wat te zeggen heeft.

Als hij de opdracht krijgt om de burgers van Calais te maken door de stad Calais zelve, geeft hij een gansch andere schepping dan men verwacht had. Niet de groote daad der zelfovergave verheerlijkte hij, maar den zwaren gang van een gewoon menschenkind dat vader, geliefde, geëerd magistraat is en terugschrikt voor het offer.

Toen de roem voor Rodin kwam, was hij overweldigend. Hij bleef er echter even rustig over als vroeger over de miskenning. In 1917 is hij gestorven. Een eenvoudige vrouw, Rose Beuret heeft hem heel haar leven liefgehad en gediend. Op zijn ouden dag heeft hij haar getrouwd.

De denker van Rodin.

Kits Teleurstelling Joh. Breevoort

KIT had Dora nooit mogen lijden van het oogenblik af dat zij Dora's moeder als de aanstaande vrouw van haar vader begroette. Het meisje keek met souvereine minachting op Dora en haar moeder neer. Hoe kon vader er toe komen eene ongehuwde moeder tot vrouw te verkiezen?

Zij vond het minderwaardig van vader. Al bewoende Dora's moeder een snoezig villaatje en had zij een aardig inkomen. Natuurlijk zondeloon, overlegde Kit schamper, maar zij zou er wel voor oppassen daarvan iets te genieten; ze ging veel liever haar eigen brood verdienen.

Nog voor vaders trouwen had Kit een goedbetaalde betrekking als kinderjuffrouw gekregen, vader had haar nu toch niet meer noodig. Hij zou nu twee huishoudsters hebben, die nette moeder met haar mooie dochter!

Mooi was Dora, Kit moest 't toegeven. Zoo blank en blond met zachte blauwe oogen, lieflijk in spreken en doen. Kit wist zich ook knap, doch anders, met haar glanzend donker haar, tintelende bruine oogen en pittigen frisschen mond.

Het was vader goed gegaan in zijn huwelijk, dat moest Kit tegen haar wil ook toegeven. Zij had vader heel dikwijls alleen gelaten in zijn rouw over moeder, zocht haar eigen vermaak in hare vroolijke gezelschappen. In den lieflijken gezinskring van Dora's moeder knapte hij zichtbaar op van zijn sleepende ziekte.

Welja, ze kunnen er makkelijk komen, hoorde Kit. Vaders pensioen en haar zondeloon gaf een aardig inkomen.

Dora had altijd de vijandschap van Kit als iets heel pijnlijks gevoeld, en toen al haar goedgemeende pogingen om Kitty te naderen schipbreuk leden, sloot zij zich te inniger opnieuw bij moeder aan.

Zij hield van haar stiefvader, een stillen, rustigen man, die jaren lang zijn vrouw had gemist en zeer eenzaam was geweest. Zoolang hij werken kon, was hij weduwnaar gebleven, eenmaal gepensioneerd kon hij 't niet harden op zijn stille stadsbovenhuisje, slap en zwak als hij was.

Dora's moeder was zijn jeugdvriendinnetje geweest. Zelf reeds gehuwd, hoorde hij van den slag en de schande die haar trof. Haar bruidegom stierf in de bruidsdagen en een ruim half jaar daarna werd Dora geboren.

Kit's vader had de jonge moeder nooit meer ontmoet na zijn huwelijk; hun wegen liepen geheel uiteen.

Wel hoorde hij van anderen, dat zij als de boetvaardige zondares tot Jezus haar toevlucht had genomen, dat zij zich alle zonden vergeven wist in het bloed van haar Heiland.

Al die jaren tot haar huwelijk, leefde Dora's moeder heel teruggetrokken en uiterst ingetogen met haar dochtertje. Haar ouders lieten haar mettertijd een klein erfensje na en zoo kon zij rustig leven en zich geven aan armen en zieken en kleine kinderen.

In haar dorpje genoot zij een zeker aanzien, of-

schoon ieder van haar omstandigheden wist. Maar Kit, geheel onkundig, verachtte Dora's moeder met heel haar trotsche ziel.

Zij was dit blijven doen, al den tijd van vaders leven en keerde zich geheel van Dora af na den dood van haar stiefmoeder.

Dora leefde als haar moeder — voor anderen. Zij had Kitty steeds op feest- en verjaardagen geschreven, de oudere zuster uitgenoodigd om te komen logeeren. Kit wilde niets van Dora weten. Zij was getrouwd, kreeg kinderen, werd weer weduwe, haar kinderen verlieten het ouderlijk nest. Kit bleef alleen. Dora zocht zij nimmer — en Kits kinderen leerden nooit tante Dora zeggen. Een enkel bezoek van Dora aan Kit bekwam haar zoo slecht, dat zij nimmer de tamelijk groote reis naar Kit ondernemen wilde.

Toch dacht Kit dikwijls aan Dora. „Moeder ik vind het heel dom van u”, had haar oudste zoon gezegd, die in geldelijke moeilijkheden zat, „je moest tante Dora in waarde houden, er valt allicht wat te erven.”

De daad bij de gedachte voegend, had hij tante Dora opgezocht en waarlijk iets losgekregen.

De oude juffrouw kon niet goed tegen klachten over gebrek en armoede. Zelve had ze steeds zoo weinig noodig gehad.

Schoorvoetend had Kit de vriendschap met Dora gezocht, al vond zij het allesbehalve prettig bij zoo'n fijne beschuit te moeten logeeren. Bijbellezen, luisteren naar iets godsdienstigs in de Radio, 't Verveelde Kit allemaal gruwelijk. Maar je moest iets doen voor je kinderen. Kit had haar jongens beloofd Dora's erfensje voor hen „in de wacht te sleepen”.

Innerlijk wrokte Kit tegen Dora, keek zij in haar zelfgenoegzamen hoogmoed neer op Dora, de onge-trouwde stiefzuster, die niet wist wat er in de wereld te koop was en maar rustig leefde van haar moeders zondeloon. Dat Dora's moeder nooit een cent ontvangen had van de familie van haar bruidegom, wist Kitty niet. Noch haar vader, noch haar stiefmoeder vertelde Kit ooit iets van Dora's grootouders.

Dora voelde Kit's minachting wel, die was trouwens ook moeder na haar huwelijk tot een doorn in het vleesch geworden. Kit's verquizing had haar steeds weer tot God gedreven en zij wilde met heel haar ziel Kit's kwaad met goed goet vergelden. Moeder had 't Dora op haar sterfbed nog gezegd. Wees goed voor tante Kit en haar kinderen. Zij leven als onbekende menschen zelfgenoegzaam voort, toon dat je een Christin bent, dat je Jezus volgt in Zijne vermaning: Vergeef niet zevenmaal doch zeventig maal zeven maal.

Dora wilde Kit vergeven. Haar gezindheid was niet best in de laatste jaren. U hebt een zwak hart juffrouw, zei dokter telkens weer, geen vermoeienis, geen emotie, geen inspanning, hoor.

Nu logeerde Kit weer bij haar. Dora kreeg lange verhalen over de zorgen van Kit's kinderen, die maar heel schraal voor hun moeder konden zorgen, en Dora nam zich voor haar testament te wijzigen. Zij had noch Kit noch haar kinderen vergeten, maar 't leeuwenaandeel ging toch naar de armen en de zieken van haar gemeente, naar Gods volk dat Dora liefhad.

Zij overlegde, dat zij Kit wel wat ruimer bedeele kon dan zij eerst van plan was, toen zij meende dat Kit's kinderen het zelf heel ruim en royaal hadden.

Op haar ruststoel liggend dicteerde Dora den notaris haar uitersten wil. Zij voelde zich erg afgemat dezen dag, nu maar niet uitstellen wat heden gedaan kon worden.

Kit, buiten in het priëel gezeten, was ongemerkt getuige van deze handeling en zij kookte van woede. Kreeg zij dat maar, ging er zooveel heen aan vreemden, aan die fijne lui?

Dora wist niet hoe 't kwam, dat Kit dien dag zoo innerlijk nijdig tegen haar deed. Zij werd zenuwachtig van dat koppige, wrokkige gezicht, het wond de zwakke vrouw op.

„Kit, wat mankeer je toch”, vroeg zij 's avonds gelaten. „Hindert je iets.”

„Mij? Niemendal, ik ben gewoon”, snauwde Kit. „Neen Kit, er hindert je wat, zeg het maar gerust.”

Toen viel Kit uit. Haar opgekropte hart en teleurstelling. Eigen ging toch voor. Zij waren ruim dertig jaar stiefzusters geweest. Om haar, Kitty, zoo schraal te bedeele en vreemden voor te trekken.

„Heb je geluisterd?” vroeg Dora uiterlijk rustig. „Ja, dat kon ik niet helpen. Ik zat in 't priëel.”

„Dan heb je toch ook gehoord, dat ik den notaris jouw ten voordeele een nieuw testament liet opmaken.”

„Mij ten voordeele. Mij ten voordeele. Niet eens de helft van jouw geld.

„Maar Kit, ik ben toch vrij!” Dora's hart hamerde wild. Zij kreeg een aanval, voelde de benauwdheid opstijgen.

„Vrij, ja, dat ben je. Enfin hqu je geld hoor om 't

Te Zevenbergen veroorzaakte zware hagelslag groote schade aan de veldgewassen. Op de foto: Wat er van een paar veel belovende bloemkoolen overbleef.

anderen te geven. Ik moest eigenlijk heelemaal niets van je willen hebben.”

Dora keek Kit vragend aan. „Waarom niet Kit?”

„Waarom niet? Omdat jij heel je leven van je moeders zondeloon hebt geleefd.”

„Mijn moeders zondeloon!” Dora's oogen sperden zich wijd open. „Mijn moeders zondeloon!”

Plots viel Dora voorover. Kit ving haar op in haar sterke armen, legde Dora op den grond en riep de diensthode.

Een hevige hartaanval, constateerde dokter. Dora kwam niet meer bij. Een hartverlamming maakte een eind aan haar zwakke leven.

Later op de begrafenis las de notaris Dora's testament voor. Het oude van jaren terug.

„Maar er is een nieuw, mijnheer”, vinnigde Kit boos. „Ik heb 't zelf gehoord, dat mijne zuster dat met u besprak.”

„Ja, met mij besprak”, stelde de notaris niet zonder leedvermaak vast. „Maar 't moest allemaal nog in orde gemaakt worden. Ik zou juist vandaag met de getuigen komen. Het nieuwe testament is niet geteekend.”

Kit kon aftrekken met haar beperkt erfdeel en haar teleurstelling was groot.

JOH. BREEVOORT

Molly Maloney, een langharige terrier, een der prijswinnaars op de Terrier-tentoonstelling te Londen.

Hoe de jeugd zich op de zoo warme dagen der afgeloopen week in het water vermaakte.

DE BRIEVENPOST

HOE VROEGER BRIEVEN BEZORGD EN VERZONDEN WERDEN

door W. A. P. SMIT

ONZE tegenwoordige uitgebreide brievenpost heeft natuurlijk niet altijd een dergelijken omvang gehad. De brievenpost is gegroeid met den handel en vooral met de uitbreiding van het verkeer, doch van de vroegste tijden af zijn er brieven en ook postboden geweest, die ze te voet of per rijdier overbrachten.

De Romeinen belastten met dit werk hun slaven en in den tijd van Julius Caesar bestonden er reeds postiljons en koeriers.

In Duitschland had men ook reeds vroeg z.g. boden of briedragers, gelijk we kunnen lezen bij Voigt: „schon zu Ende des vierzehnten Jahrhunderts durch ganz Preussen eine formlich eingerichtete Reitpost, die aber ausschliesslich nur für den Hochmeister des Deutschen Ordens und die Ordensbeamten vorhanden war und deren Mittelpunkt immer die Hof und Aufenthalt des Meisters blieb.“

Lodewijk XI (1423—1483) zou in Frankrijk de rijdende post hebben ingesteld, maar eerst in 1684 onder Lodewijk XIV ontstonden officieel de posterijen.

In ons land hadden de graven en vorname edelen in de 14de eeuw hun eigen boden, die te paard of te voet of per schip de brieven overbrachten, maar de post kwam eerst tot ontwikkeling bij de opkomst der steden en van den koopmansstand in de 15de eeuw. Het waren echter nog particuliere boden, die de vorname kooplui voor eigen rekening hielden, doch die soms ook voor anderen de brievenpost medenamen. In het algemeen was er echter voor den gewonen burger en koopman geen ander middel van verzending dan „bij gelegenheid“ d.w.z. een brief mede te geven met iemand, die de plaats van bestemming bezocht of met den schipper.

In 1549 had de stad Amsterdam vier boden aangesteld en beëdigd „omme der stede of der goede gemeente boetscappen te doen ende brieven buyten dezer stede te dragen.“

In 1598 besloot de stadsregering het Paalhuisje aan de Nieuwe Brug in te richten als een soort postkantoor, waar de brieven konden worden afgegeven en de Paalknecht of havenmeester, die stadsambtenaar was, te belasten met het in ontvangst nemen der brieven van de schippers. Hij moest de post van

een nummer voorzien en inboeken in registers met vermelding van den naam van den schipper en de plaats van afzending. Ziehier de eerste directeur van het eerste Amsterdamsche postkantoor!

De kooplieden konden nu daar hun brieven afhalen tegen betaling van 1½ stuiver per stuk. In provincies, waar niet zooveel waterwegen waren, ging men als vanzelf over tot het oprichten van een paardenpost. In elke stad, waar vroeger boden dienst deden, richtte men eigen postkantoren op voor de verschillende routen.

In de 16de eeuw waren bijna overal bezoldigde stadsbrievenboden, doch deze gingen in den regel niet verder dan Den Haag of de plaats, waar de vergadering der Staten werd gehouden.

Den 29sten Juli 1659 werd A. van Bergen door den burgemeester van Den Haag aangesteld tot postmeester of zooals men het toen noemde, „tot bode te paard tusschen Amsterdam en Den Haag“. Iederen avond om half tien ging een bode te paard van Amsterdam naar Haarlem en moest daar afstijgen en te voet gaan langs den singel, waar een boot hem over het Spaarne zette. Bij de Houtpoort stond dan een versch paard klaar, waarmede hij naar Lisse moest rijden. Daar werd hij opgewacht door zijn Haagschen collega en beiden verwisselden nu hun brieven-tasschen. Vervolgens keerden de Amsterdamer en de Hagenaar terug, die geen van beiden later dan 5 uur in den morgen weer op de plaats van bestemming mochten zijn en waar de brieven zoo spoedig mogelijk besteld werden. Ook wel werd de weg genomen door de venen bij den Leidschendam en vandaar langs het Huis te Swieten over den Rijn dijk tot Rijn Noord, waar dan de verwisseling der post plaats had.

Het porto voor een enkelvoudigen brief was drie stuivers, echter op voorwaarde, dat de bezorging 's zomers vóór 7 uur en 's winters vóór 8 uur geschied was. Had de bestelling later plaats dan mocht slechts twee stuivers port geheven worden.

In de eerste helft der 17de eeuw werden bij het Paalhuisje te Amsterdam twee gesloten brievenbussen geplaatst met het wapen

van Enkhuizen en Hoorn en in 1624 werd de eerste eigenlijke brievenbesteller door de stad aangesteld.

In de geschiedenis der posterijen treffen we den naam aan van de familie Taxis, een geslacht, afkomstig uit Bergamo uit Noord-Italië, dat in de ontwikkeling van het postwezen in Nederland en Bourgondië een groote rol heeft gespeeld.

In 1504 had Philips de Schoone een overeenkomst gesloten tot het instellen en in stand houden van een geregelde postverbinding tusschen de Nederlanden, het Keizerrijk, het Fransche en het Spaansche hof, terwijl dit contract onder de regeering van Karel V werd uitgebreid door Frans en Johan Baptist van Taxis, die zich bij verdrag van 12 November 1516 hadden verbonden ook Rome, Napels en de verdere bezittingen der Habsburgers in Italië op te nemen in het postverkeer.

Eveneens werden verbeteringen tot stand gebracht tusschen Neurenberg, Frankfort am Main en Schaffhausen en verder ook met Hamburg. De benoeming van Lamoral van Taxis tot erfelijk rijkspostmeester heeft later een strijd tengevolge gehad, die eeuwen duurde tusschen de vorsten, die het recht van het postwezen in hun eigen rijk voor zich opeischten en de erven van Taxis. Eerst de oprichting van den Duitschen Statenbond heeft een einde gemaakt aan het Taxische postwezen.

In den eersten tijd was het ambt van postmeester absoluut niet in tel, maar toen later bleek, welke groote reuvenen eraan verbonden waren, steeg ook het animo voor het ambt. Het was een ware goudmijn voor den gene, aan wien het ambt was vergeven, in den regel aan vriendjes, tegen een bedrag, dat eigenlijk niet meer dan een fooi was. Als we lezen, dat de Brabantsche en Fransche post van 1738 tot 1749 bijna 100.000 gulden netto opracht en dat de postmeester niet veel meer te doen had dan zijn naam te zetten en te controleeren of de ambtenaren hun plicht deden, dan begrijpen we, dat de liefhebberij hiervoor groot was en de eerste helft der 18de eeuw kunnen we dan ook met recht het glorieusperk der postmeesters noemen. Juist omdat het zoo'n begeerd baantje was, was de benoeming dikwijls niet vrij van corruptie, tenminste zoo kunnen we noemen de aanstelling van kinderen tot postmeesters, gelijk burgemeester van Slingeland in Den Haag zijn 6-jarigen zoon Barthout tot post-

LINKS: Postjacht neemt de post over van zeeschepen. — RECHTS: Paalhuisje aan de Nieuwe brug te Amsterdam, waar de brieven afgegeven werden.

meester aanstelde van de zoo belangrijke post op Hamburg. Het baantje werd tot de meerderjarigheid van zoonlief zoolang door een knecht waargenomen.

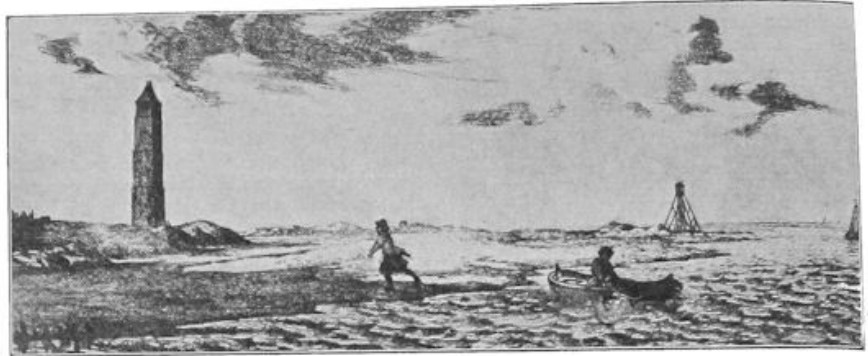
Ph. Koninck, leerling van Rembrandt, was niet alleen schilder, maar in 1668 eveneens schuitenvoerder van Amsterdam naar Rotterdam. Dit baantje liet hij echter aan anderen over en trok er zelf de voordeelen van. Eerst in 1748 zou deze wantoestand verbeteren, toen de magistraat van Den Haag de inkomsten van de posterijen aan den Prins aanbod, een voorbeeld, dat door de meeste steden werd gevolgd. Deze accepteerde het aanbod en stond op zijn beurt het postmeesterschap af aan de Staten. Alleen Amsterdam talmde, maar omdat het prinsgezinde volk opstootjes veroorzaakte, was de stadsregering genoodzaakt toe te geven.

In iederen stadsalmanak kon men een wegwijzer vinden voor de vertrekuren der post met bijvoeging der porti, die de verschillende brieven kostten.

Geleidelijk breidden de posterijen zich nu

uit. De postzegels en dikwijls de verlaagde vracht deden het briefverkeer nog meer toenemen en een goedgeregelde post is nog steeds, gelijk men in de 18de eeuw schreef: „een der grootste gemakken in een land of

republiek; zij bevorderen de commercie, en allen handel en wandel, en brengen de menschelijke gemeenschap grooten onderstand en hulpe toe. Zij doen ons vriendschap onderhouden met de einden der aarde.”

Postiljon komt aan het strand.

„Ben ik dan niet lief?”

HUIB van acht was er en Dieneke van vijf en toen werd er nog een broertje, Fritsje, geboren. Huib was dol blij met dat broertje: hij praatte tegen Fritsje, hij aaide hem, hij tikte hem tegen z'n wangetjes en hij zei lieve woordjes tegen dat wiegekindje.

Dieneke echter, deed alsof broertje niet bestond; ze leefde haar kleine kinderleventje voort, precies, zooals eerst, toen Fritsje er nog niet was.

„Fritsje is nog te klein voor Dieneke, denk ik”, zei Moeder. „'t Valt haar tegen, dat ze nog niet met hem spelen kan. Als hij een paar maanden verder is, zal het wel beter gaan.”

„Ik begrijp het anders niet van Dieneke”, vond Vader. „Ze speelt altijd zoo lief met haar poppen. En nu er zoo'n levende pop in haar nabijheid is, kijkt ze er niet naar om.”

„'t Zal over een tijdje wel veranderen”, hield Moeder vol.

Maar, zooals Moeder dacht, gebeurde niet. Dieneke keek nooit naar broertje, ze lachte nooit tegen hem, ze babbelde nooit wat tegen Fritsje. Integendeel — Moeder merkte, dat

ze de wieg ontweek. Als Moeder Fritsje aan 't helpen was, keek ze soms met schuwe blikken van Moeder naar Fritsje en van Fritsje naar Moeder. — Neen, Moeder kon het van Dieneke ook niet begrijpen.

„Vindt je Fritsje niet lief, Dieneke?” vroeg Moeder eens.

— Neen — schudde de kleine meid.

„'t Is vreemd”, zei Vader.

Doch spoedig werd het vreemde in Dieneke's gedrag opgelost.

Op een keer, toen Moeder Fritsje aan 't wasschen was en toen Moeder tegen haar jongste allerlei aardige woordjes zei, zat Dieneke onder de tafel haar popje uit- en aan te kleeden.

Echter alle aandacht bij dit werkje had ze niet. Ze luisterde naar Moeder.

„Ja zeker”, keuvelde Moeder tegen Fritsje. „je wordt al groot. Wil je al gaan staan klein ventje? O, o, dat kan nog niet hoor schatje. Je beentjes en je voetjes zijn nog veel te slap.”

Bij wijze van antwoord mummelde Fritsje wat terug.

„Je bent lief; o je bent zoo lief, mijn jongetje”, zei Moeder.

Dat was te veel voor Dieneke. Ze had onder

de tafel alles zitten aanhooren. Ze kroop onder de tafel vandaan; ze vloog naar Moeder toe, wild trok ze Moeder aan haar arm en met groote, hongerende oogen, riep ze tegen Moeder: „Ben ik dan niet lief?”

Moeder schrok er van en meteen ging haar nu een licht op. Dieneke was jaloersch. Gelukkig, dat Moeder in één oogenblik alles begreep en gelukkig, dat Moeder voelde, hoe met Dieneke te doen. Ze sloeg haar ééne arm om Dieneke heen en ze trok het kind dicht tegen zich aan en zei: „O, zeker mijn lieve meisje, jij bent ook lief, heel lief. Net zoo lief als Fritsje.” Moeder ging voort met teere, zachte woordjes. In kindertaal probeerde ze Dieneke een heel klein beetje te laten begrijpen, waarom ze altijd zoo tegen Fritsje praatte. En Dieneke begreep. — Haar gezichtje klaarde op; ze lachte tegen Moeder en ze lachte tegen Fritsje. — Van af dien dag werd Dieneke heel anders voor haar broertje.

Voor Moeder was dit ééne zinnetje: „Ben ik dan niet lief?” een lesje. Moeder snapte hierdoor dat ze voor haar Benjamin, vooral haar andere, grootere kindje, niet in 't minst mocht verwaarloozen.

M. DRENTH—BOKHOUT.

Hierbij een aantal wonderlijke modekiesjes! De drie eerste foto's hebben op de moderne mode betrekking en stellen voor de meest moderne costuums zooals die te zien waren, respectievelijk bij Engelsche, Fransche en Oostenrijksche Modeshows. Welke bezwaren men ook moge hebben tegen de vorige mode: deze was tenminste frisch en practisch, terwijl wat nu mode is o.i. smakeloos en onhygiënisch is, vooral door de lange rokken. Geheel rechts: hoe de mode twintig jaar geleden was. We gaan weer aardig dien kant uit!

Waarom zij niet getrouwd was

door J. HUISMANS-SCHIPPER

„DAG tante! — Stoor ik u soms?“
klonk een heldere, vroolijke meisjesstem in de half-geopende kamerdeur.

„Nee kind, kom maar verder hoor! Je bent altijd welkom. — Zullen we licht maken?“

„Hé nee, tantetje, laten we nog wat schemeren. Dat 's zoo echt knusjes bij uw gezellig theelichtje. Net geschikt voor vertrouwelijke mededeelingen.“

„Wel ja, Ida, is 't weer zoo laat?“ lachte tante. „Kom maar voor den dag met je geheimpjes, kind. Bij tante zijn ze veilig, zooals je weet.“

„'t Is geen geheim dit keer, tante. 'k Wou alleen even komen vertellen, dat Wim geslaagd is voor zijn examen. Er is zoo straks bij hem thuis een telegram gekomen. Nu is onze verloving nog maar een kwestie van enkele dagen. — O, tante, ik ben toch zoo blij!“ juichte het jonge meisje.

„Kan 'k me begrijpen, Ida. Ik voel van harte met je mee.“

„Dat weet ik, tante. En daarom kom ik ook 't eerst bij u met mijn heuglijke tijding. Er zijn zoo weinig menschen, die oprecht met je meê voelen, vind ik.“

„Zóó — heb je die levenswijsheid nu al opgedaan? Dat is vroeg, hoor! De meesten leeren pas veel later schijn en werkelijkheid van elkander te onderscheiden. Ja, in droeve dagen vind men nog wel oprechte deelneming. Dan laten velen hun gevoel, hun hart spreken. Maar als 't ons bijzonder goed gaat, vieren nijd en afgunst zoo dikwijls hoogtij.“

„Daar hoef ik bij u niet bang voor te wezen, tante. U hebt altijd zoo echt meegeleefd met onze kleine vóór- en tegenspoeden.“

„Tegenspoeden.....? Noem je dat tegenspoeden.....? Och kind, er komt in de wereld nog heel wat anders kijken. Geloof dat maar.“

Ida antwoordde hier niet op en ook tante bewaarde het stilzwijgen. Bij den flauwen, onzekeren schijn van het theelichtje zag Ida haar tante in voorovergebogen houding onbeweegelijk vóór zich uitstaren, alsof ze opeens belangrijke tafereelen uit een ver verleden zag opdoemen.

Toen flitste plotseling een gedachte door Ida's hoofd, die ze ook dadelijk in een daad omzette.

„Tante.....!“

De aangesprokene schrok op, richtte zich en vroeg toen kalm: „Wat had je, kleine?“

„Als ik vragen mag: „Waarom bent u toch nooit getrouwd, zooals moeder en..... nou ja, al uw andere zusters en broers?“

„Voor trouwen moet je met z'n tweeën zijn, Ida“, grapte tante.

„Nou maar — die tweede is er vást wel geweest.“

„Zou je denken?“ ontweek tante.

„Natuurlijk. U heeft een aangenaam karakter. En wat het uiterlijk betreft — ik zou denken, dat u er als jong meisje lang niet onaardig moet hebben uitgezien.“

„Niet vleien, kind!“

„Dat was ook mijn bedoeling niet. Maar de waarheid mag toch wel gezegd worden, is 't niet? — Toe tante, biecht eens eerlijk op en antwoord me nu 'es op m'n vraag. Of“ — voegde zij er haastig en een beetje weifelend bij: „Ben ik soms onbescheiden, tante?“

„Nee kind, je mag 't wel weten, omdat je me nu begrijpen zal. Luister dan maar.“

„Ja, er is wel zoo'n „zeker iemand“ in mijn leven geweest. Ik was zoowat van jouw jaren, misschien iets ouder, toen ik kennis aan hem kreeg. Hij was een eenvoudige arbeiderszoon, dus beneden mijn stand. Niet dat me dit hinderde, hoor! Ik was toen al gewoon de menschen niet te schatten naar geld of positie, maar naar hun innerlijke waarde. Misschien is dat wat te boud gesproken voor een achttien-jarige. Laat ik dan liever zeggen, dat ik ieder beoordeelde naar den indruk, dien hij op me maakte. Maar Hans — zoo heette hij — dacht daar wel een beetje anders over. Hij was een paar jaar ouder dan ik en had dus al wat meer levenservaring opgedaan. Dat ik uit een ander milieu kwam dan hij, kon hem soms erg hinderen. En dat niet zoozeer wat hem zelf betrof, maar meer voor mij. 't Eenige, wat er volgens zijn inzicht op zat was, dat hij zou probeeren in de wereld flink vooruit te komen en dan pas aan vader en moeder om toestemming voor onze verloving vragen. — Maar dat lukte niet. Na een paar jaar waren we nog ongeveer even ver. — Toen drong ik er bij hem op aan, dat hij eens met vader zou gaan spreken. Vader, met zijn vele connecties, kon hem licht aan een goede betrekking helpen. Slechts schoorvoetend en op mijn aandringen ging hij eindelijk hierop in. Van 't gesprek tusschen die twee heb ik nooit het rechte geweten. Maar ik vermoed, dat vader Hans heeft attent gemaakt op Canada, hem in die richting heeft gedreven, misschien dit wel als voorwaarde heeft gesteld voor onze latere verbintenis. Hoe het ook zij — Hans kwam al gauw met zijn vaststaand plan voor den dag om naar Canada te gaan en daar zijn geluk te beproeven, zooals men dat noemt. — Je begrijpt, dat ik er eerst raar van op keek. Maar na eenig nadenken en vooral ook door het enthousiasme van Hans, ging ik er langzamerhand gunstiger over denken. We waren immers allebei nog jong. En Hans moest daar wel slagen. Natuurlijk sierde ik hem in mijn verbeelding en jeugdig optimisme met alle mogelijke deugden en schitterende eigenschappen. Dat kón niet misgaan. Hij zou toch de eerste niet zijn, die daar rijk werd. Je hoorde het zoo vaak. Om kort te gaan — Hans vertrok, vol moed en vol idealen. Nog een bitter pilletje viel er voor mij te slikken. Hans had aan vader beloofd, dat we geen briefwisseling zouden houden.“

„En heeft hij zich daaraan gehouden, tante?“

„Natuurlijk — net iets voor hem. In geen vijf jaar heeft-ie me geschreven.“

„Vreeselijk — wat een tijd! — En hebt u al die jaren niets van hem gehoord?“

„Ja, eens — toen hij zoowat een jaar weg was. Iemand kwam mij zijn groeten overbrengen en tevens mededeelen, dat het hem daar nog niet meeliep.“

Dat was een reusachtige teleurstelling. Ik had het me zoo geheel anders voorgesteld. Je weet niet wat het is, kind, van week tot week en van maand tot maand zoo half en

half naar een brief uit te zien en steeds tevergeefs. Soms nam ik 't hem in stilte kwalijk, dat-ie toch maar niet schreef. Maar later had ik er hem des te liever om.

Eindelijk, na ruim vijf jaar, kreeg ik dan een brief, niet rechtstreeks, maar ingesloten bij een kort epistel, dat aan vader gericht was. — Ik snelde er mee naar mijn kamer. En daar heb ik onder het storten van heete tranen de dicht-beschreven zijdes gelezen en herlezen. 't Was zijn eerste, maar helaas ook zijn laatste brief. Hij had, om wat spoediger vooruit te komen, al een geruimen tijd ver boven zijn krachten geëefd. En zoo had-ie geen weerstandsvermogen, toen die vreeselijke ziekte — de tering — een snel einde maakte aan dit voor mij zoo dierbare leven.

Ik spaar je liefst alle bijzonderheden over dien eersten tijd na dat smartelijk bericht. Thuis waren ze heel lief en hartelijk voor me, toen ze zagen, hoe ik leed. Ik dacht werkelijk, dat ik het nooit te boven zou komen, dat ik nooit meer opgewekt en vroolijk zou kunnen wezen. Maar de tijd heelt alle wonden, al blijven ook de littekens achter. Dat heb ik ondervonden.

Wat het ergste was — in dien eersten tijd heb ik bijna mijn geloof verloren. 'k Begon er aan te twijfelen, of wel een liefhebber Vader ons lot bestuurt. Ik bleef maar staren op mijn droevig verlies en zocht mijn troost niet, waar die alleen te vinden is. Voor de geestelijke dingen bleef mijn hart koud en ongevoelig. En toch waren er oogenblikken, dat ik er naar smachtte geloovig te kunnen berusten in Gods ondoorgroedelijken Wil. Ja, die innerlijken strijd was verreweg het zwaarste van alles.

In een van mijn moeilijkste, schier wanhopige oogenblikken besloot ik de moeder van Hans op te zoeken. Zij, die in haar eenigen zoon alles verloren had, zou mij beter kunnen begrijpen dan mijn eigen familieleden, zoo meende ik. Dus ging ik er heen. En dáár, in die armoedige woning, mocht het eenvoudige, vrome moedertje het middel in Gods hand worden, om mij terug te voeren naar Gods Vaderhart. Later, toen ik volkomen vrede had gevonden, kon ik den Psalmddichter nastamelen: „'t Is goed voor mij verdrukt te zijn geweest“.

Nu leef ik maar rustig en tevreden — alleen — in mijn eigen woninkje. — Mijn broers en zusters heb ik den een na den ander het ouderlijk huis zien verlaten. Nog een paar maal is mij de gelegenheid geboden om een goed huwelijk te doen, zooals men wel eens zegt. Maar ik kon er niet toe besluiten; want dan zou ik het beeld van en de herinnering aan Hans uit mijn hart moeten verdrijven. En dát ging niet.“

„Zou ik ook niet kunnen“, fluisterde de achttienjarige in het volle besef van haar jonge, bloeiende liefde.

't Werd stil in de kamer. Onder 't verhaal had Ida liefkozend tantes hand gevat. Zoo zaten ze — de oude spoedig verloren in droeve, maar tevens dierbare herinneringen, de jeugd weldra turende in een meer zonnige toekomst.

Het theelichtje was uitgegaan, maar zij merkten het niet.....

VAN WEEK TOT WEEK

President Hindenburg heeft weder van zich doen spreken. Nu op een wijze, die hem niet zoo algemeen de toejuiching deed oogsten dan dat wel vroeger het geval was. De anti-republikeinsche Stahlhelmbond was in het Rijnland verboden, omdat deze organisatie de rust en den vrede allerminst in deze streken bevorderde. Nu kwam de uitnodiging aan Hindenburg om het Rijnland — thans geheel verlost van alle bezettingsnariigheden — te bezoeken. Hindenburg heeft dat geweigerd, want eerst moest ook Stahlhelm weder worden erkend. Een en ander heeft nogal beroering gewekt. Maar lang heeft deze niet geduurd, want de Regeering, die steeds bereid was gebleven met Stahlhelm te onderhandelen, opdat deze Bond zich wat voorzichtiger zou gedragen, heeft onmiddellijk op verzoek van den Bond de onderhandelingen heropend en zoo is dat been weder in het lid gekomen. Hindenburg ging naar het Rijnland om het feest van de verlossing uit de bezetting luister bij te zetten. In tal van plaatsen werd de krasse grijsaard met blijde geestdriften ontvangen. Zoo bijvoorbeeld te Mainz. De groote rede werd gehouden door den Rijksminister van Buitenlandsche Zaken, Dr. Curtius, die wees op de opfferingsgezindheid en vrijheidszin van het Deutsche volk, die aan den Rijn hun bakermat hadden gevonden. Na een kort woord van Von Hindenburg, dat met luiden bijval werd begroet, waarbij hij vooral Stresemann herdacht, werd de bijeenkomst met een gedeelte uit Wagner's „Meistersinger" besloten. De Rijkspresident keerde naar het paleis terug, waar zich inmiddels een eere-wacht van 5000 man Reichswehrtroepen opstelde, die, toen de president het Paleis weer verliet, door hem geinspecteerd werd. Von Hindenburg begaf zich naar het voormalige Keurvorstelijk Slot, waar het Gemeentebestuur van Mainz den hoogen gasten een lunch aanbood. De Rijkspresident werd dan ook voor den aanvang van den maaltijd door den Oberbürgermeister van Mainz in bewogen woorden toegesproken. Toen de lunch juist was begonnen verscheen het luchtschip „Graf Zeppelin" boven de stad, luide toegejuicht door de bevolking. Geruimen tijd bleef de luchtrens boven Mainz kruisen. Op dat uur verzond President von Hindenburg het volgende telegram aan mevrouw Stresemann: „Bij de bevrijdingsfeesten in de Stadthalle te Mainz hebben wij met droefenis en dankbaarheid uw overleden echtgenoot herdacht, wien het niet beschoren was den dank der bevolking voor zijn opoffering en plichtsetrouwheid te beleven. Ik bied u bij deze gelegenheid de uitdrukking aan van mijn gedachtenis en mijne groeten." Tot zoover deze triomftocht in het Rijnland. Intusschen staat het er in Deutschland nog altijd zeer moeilijk voor. Wat gevreesd werd, is eindelijk geschied: de Rijksdag is ontbonden. Er werd gestemd over het voorstel van de sociaal-democraten om de noodverordeningen op te heffen. Dit voorstel werd met den steun van de Duitsch-nationalen aangenomen. Gevolg — ? Dat de Rijksdag ontbonden is. De nieuwe verkiezingen zullen waarschijnlijk eerst met September plaats hebben, dus zullen we althans in de Augustusmaand niets meer van dit woelige lichaam hooren. Hetzelfde kan worden gezegd van de Fransche Kamer. Daar heeft men het zoo

De nationale feestdag — 14 Juli — werd in Frankrijk weer met groote opgewektheid gevierd! Op onze foto: de autoriteiten bij het troependefilé. V.l.n.r.: Tardieu, Buisson, Doumer, de broeder van den Japanschen Keizer, de Bey van Tunis, President Doumergue en de Prins van Monaco.

bont gemaakt, dat Minister Tardieu eenvoudig heengegaan is en „de zaak" heeft laten sluiten tot na het reces. Want er was zulk een leelijke oppositie, dat de Minister verklaarde, dat hij zijn tijd nuttiger gebruiken kon, dan om met zulk een Kamer samen te werken. De heeren moeten eerst maar eens tot rust en misschien daardoor tot bezinning komen. Ook in Engeland botert het niet. In Egypte heeft een felle oppositie tegen de Regeering tot een formeelen opstand geleid. In Alexandrië vielen veertien dooden en 'n paar honderd gewonden, waaronder ook Europeanen. De Engelschen hielden zich afzijdig tijdens deze moeilijkheden, want ze meenden, dat ze Koning Foad van Egypte niet noodig hadden te beschermen. Een en ander heeft in de Egyptische Regeeringskringen kwaad bloed gezet. Er is onder vele andere in Engeland, nog een kwestie, die moeilijkheden oplevert. De liberalen en de conservatieven willen afgevaardigden zenden naar de zoogenaamde Ronde Tafel Conferentie, waarin over Indië moet worden gesproken. Neen, zegt de Regeering, dat gaat niet, want we willen een Regeeringsconferentie. Dat wil zeggen een samenkomst, voor welke besluit de Regeering slechts verantwoordelijk is. Drijven nu beide groepen in het Parlement hun zin door en stellen ze een motie waarin wordt uitgesproken, dat conservatieven en liberalen mee moeten beraadslagen, dan ligt voor de hand wat er gebeuren zal, dan wordt ook het Engelsche parlement ontbonden. Het zou best mogelijk wezen, dat we de volgende week in ons werelddeel drie naar huis gezonden Parlementen zouden hebben: het Engelsche, het Deutsche en het Fransche, het laatste omdat het niet in staat bleek met de Regeering samen te werken vanwege haar oppositie. Dit is dan wel de meest onschuldige naar huis zending.

Een boek dat
iedere Schouw-
vensterlezer
hebben wil!!

Goud op Oranje

door

L. Penning

L. PENNING.

Van de hand van wijlen L. Penning verschijnt thans deze populaire levensschets van H. M. de Koningin! Deze copy hebben wij bewaard, om thans, bij den vijftigsten verjaardag van onze geliefde Koningin tot ons volk nog eens te doen spreken door den bij oud en jong zoo geliefden auteur! Penning had steeds wat te zeggen tot ons

volk en hij deed dat op zijn eigen, pakkende wijze. Nu spreekt hij tot ons over het graf..... en wij luisteren. Wij bewaarden Penning's copy zorgvuldig, gedachtig aan het spreekwoord: „Wie wat bewaart, heeft wat!"

AAN DE LEZERS VAN „HET SCHOUWVENSTER"

bieden wij deze jubileum-uitgave, met mooie foto's uit het leven onzer geliefde Koningin aan voor den prijs van slechts f 0.55 (franco thuis, of afgehaald aan ons bureau N.Z. Voorburgwal 68, Amsterdam (C.).

Men bestelle het omgaand, of hale het direct na verschijning — 28 dezer — af! Dit is nu eens een gelegenheid goedkoop een echt „Oranje"-boek in bezit te krijgen.

Een stukje geschiedenis van Neerland's eerste Badplaats

door W. A. P. Smit

VAN klein visschersdorp is Scheveningen in 100 jaar gegroeid tot een moderne badplaats. Of feitelijk behoeven we hiervoor geen 100 jaar terug te gaan, want de groote ontwikkeling dateert pas van het begin dezer eeuw.

Van de allervroegste geschiedenis van Scheveningen weten we slechts weinig. Vóór den grooten stormvloed van 1470, waarbij de kerk en de helft van de huizen door de zee werden verzwolgen, moet Scheveningen een tamelijk groot dorp geweest zijn, volgens sommigen zelfs grooter dan het toenmalige Den Haag, waarvoor de bewijzen echter ontbreken.

In ieder geval was het in 1483 een armoedig dorp, waarvan 1/5 der bewoners armlastig was, afgescheiden van de bewoonde wereld door de woeste duinen en met Den Haag verbonden door een zandpad, dat in den zomer mul en in den winter onbegaanbaar was.

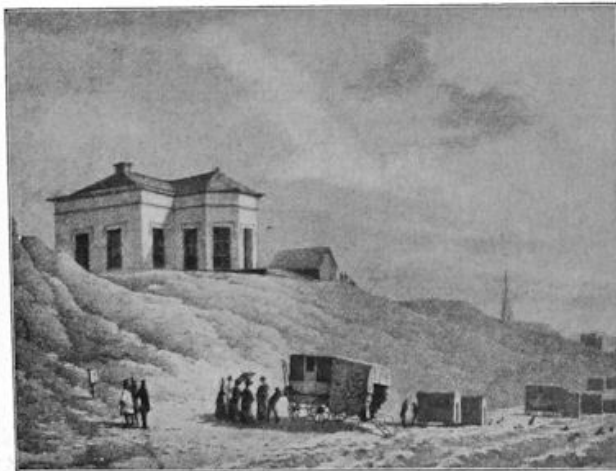
Na den storm van 1470 trachtte men zoo goed en kwaad als het ging door het ophoogen der duinen het dorp voor verdere verwoesting te beveiligen, maar zestig jaar later, 5 November 1530, werd het door een hevigen storm uit het Noordwesten opnieuw met volkomen ondergang bedreigd en het volgend jaar gelastte dan ook het Hof van Holland aan het Hoogheemraadschap van Delfland, om door het bepoten en beplanten der duinen verdere rampen zooveel mogelijk te keeren, daar men vreesde, dat anders geheel Delfland zou vallen als slachtoffer van de zee. Hiervoor werd een omslag geheven van vijf penningen op iederen morgen grond over geheel Delfland.

In 1538 werd bij een zwaren storm alles weer weggerukt en de wanhopige Scheveningers dreigden hun woonplaats te verlaten, als ze niet geholpen en bijgestaan werden. Het gevolg was, dat ze een subsidie kregen tot herstel van de zeewering.

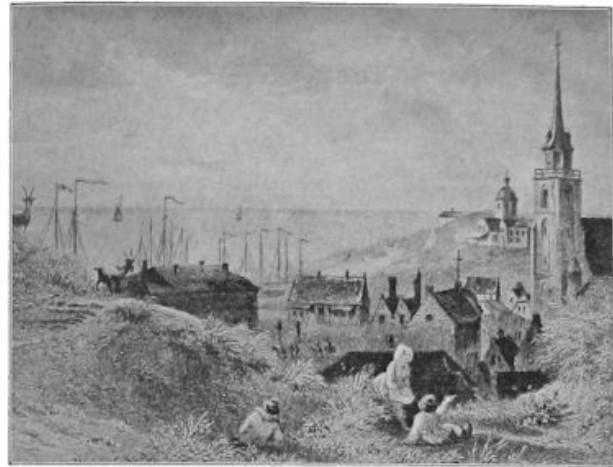
Maar al deze rampen werden overtroffen door den „schrikkelijsten en gevaarlijksten vloed van alle, die ooit Schevelinge is overkomen” en wel op Allerheiligen (1 Nov.) 1570.

Het was juist een eeuw geleden, dat het grootste deel van het dorp in de zee was verdwenen. Wel bleef nu de kerk, die inmiddels herbouwd was, staan, maar het geheele strand en het gedeelte dorp vóór de kerk werden van gedaante veranderd. De huizen, welke eerst aan den zee kant stonden, werden weggespoeld of vernield, zoodat de kerk buiten het dorp aan de strandzijde kwam te staan:

In 't jaar van seventig en vyftien hondert
Gebeurdet hier t' Scheveling op Alder-heyiligen dag
't Zeewater liep in deze kerk elks verwondert,
Drie voet en twee duym hoog, als men doen zag,
Ook mede aan den hoogen outaer, hoort dit gewag,
En in de Sakristye en Comptoir met list,
Omme werpende met des waters geslag
Eenen grooten swaeren ysere kist,
Men heeft 'er wel hondert 28 huysen gemist,
En weinig synder ongeschent gebleven,

Koninklijk Paviljoen te Scheveningen.

Scheveningen (oude kopergravure).

Die Schepen waren door 't Dorp gedreven,
Doende groote schade; elk maekt daer af mentie;
Drie menschen verdrongen gelaeten het leven,
Dus was hier grooten druk beleven.
Waerom het geschiede, laet ik God die sententie.

Nog meermalen stuwde de storm het water in later jaren tegen de duinen en we kunnen dan ook met recht zeggen, dat Scheveningen zich met hand en tand verdedigd heeft tegen de zee, waaraan het echter tegelijk zijn opkomst heeft te danken.

Scheveningen bezit, in tegenstelling met andere badplaatsen, een directe verbinding met de achterliggende groote stad, o.a. door den beroemden Ouden Scheveningschen weg, aangelegd door Constantijn Huygens, ter vervanging van het zandpad, dat eertijds Scheveningen met Den Haag verbond.

Ik Was eertyds sand en duin, nu leg ik vast in steen,
Van wandelaars bezocht, van duizenden betreen.
Voetknechten, ruiteren, die 's avonds, voor het dalen
Der Son, na hunnen lust, gaan een Zeeluchjen halen.

Huygens had echter heel wat bezwaren te overwinnen. Men opperde allerlei moeilijkheden, waarvan de voornaamste waren, dat de weg zou verstuiven, dat toch bijna niemand er gebruik van zou maken en derhalve de tol, dien hij van plan was te heffen, niets zou opbrengen. En ook, dat de 4 miljoen klinkers, die hij voor de bestrating noodig had, onmogelijk bijtijds klaar zouden kunnen zijn.

Huygens wist echter aan te toonen, dat al deze schijnbare moeilijkheden niets beteekenden. De verstuiving zou hij tegengaan door het aanleggen van twee dijken met aan beide zijden een doornenhag. De tol zou zeker veel opbrengen, omdat hij voorzag, dat de weg druk zou worden bereden. „De gedurigheyt deser wandelinghe houde ick soo seker, dat ick geloove den steenweg dagelijcx sonder ophouden voll gegaens ende gerijds, ende van verre als een begraeffenisse aan te sien soude wezen.”

Hij had ook gezorgd voor de belangen van de Scheveningers, die hij vóór alles vrij wilde stellen van tolbetaling. Ieder ander, die niet te Scheveningen zijn vaste woonplaats had, zou bij het passeeren vier penningen moeten offeren.

Den 1sten Mei 1664 werd met het werk begonnen en 5 December 1665 was de weg klaar. De kosten bedroegen f 62.000.—.

Sommige enthousiasten hadden nog verder willen gaan, n.l. naast den straatweg een vaart maken naar zee, een plan, dat de oorspronkelijke uitvoering van het plan-Huygens eenigen tijd tegenhield.

Wanneer men zou meenen, dat de Scheveningers nu uitermate dankbaar waren voor de tot stand gebrachte verbetering, nu zij niet meer door het mulle zand of de ondergelopen duinpannen behoeften te gaan, vergist men zich. Want ze behoorden nu eenmaal tot de menschen, die de gewoonte hebben, om alles, wat nieuw is, aanvankelijk af te keuren. Ja, zeiden ze, de weg is wel mooi, maar nu moeten we onze kousen en schoenen op de steenen verslijten of onze voeten wonden op het harde pad en in het groen nestelen misschien wel slangen!

De verbinding met Scheveningen was er dus, maar vóór de helft van de vorige eeuw kwam er westelijk van het Noordeinde niet veel verandering.

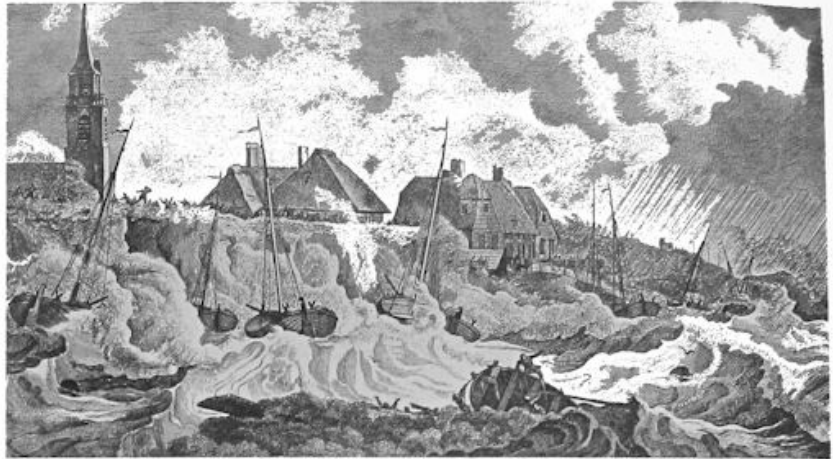
Reeds de Romeinen gebruikten, toen zij onze streken bezetten, de

zeebaden en sommigen zien in het Huis te Britten, dat zij bouwden aan den mond van den Rijn bij Katwijk een soort Romeinsch kurhaus!

De opkomst van de eigenlijke zeebadplaatsen in Engeland, Duitschland, Frankrijk en Italië, is echter van veel later datum. In de 18de eeuw vinden wij er melding van gemaakt. En wat Scheveningen betreft, wel kunnen we natuurlijk aannemen, dat er altijd individueel baden zijn genomen, maar van badplaats kunnen we toch niet spreken vóór 1818, toen Pronk vergunning kreeg op het duin een houten gebouw te maken; dat 's winters uit elkander genomen kon worden.

Dit eerste Scheveningsche kurhaus was wel het toppunt van primitiviteit: een ontvangkamer en 4 badkamers. Toch zou het worden de bakermat van Scheveningen-badplaats en al dadelijk had Pronk succes, want in het eerste jaar werden in zijn „etablissement” reeds 1400 baden genomen. Er kwam ook reeds een soort badverordening, dat een ieder, die wilde baden, dit mocht doen zuidelijk van den vuurtoren, tenzij men gebruik maakte van de badkoetsjes, d.w.z. van de twee badkoetsjes, die Pronk exploiteerde. In 1820 zien wij reeds dat Pronk een steenen gebouw heeft. De provincie had hem f 8000.— subsidie gegeven. De twee badkoetsen waren er 8 geworden en het aantal baden was naar evenredigheid toegenomen. Dr. Mol, een groot voorstander van de zeebaden, koesterde reeds lang plannen voor verdere uitbreiding en had hierbij de medewerking van het gemeentebestuur van Den Haag, dat bang was voor concurrentie van Zandvoort: een prijsvraag werd uitgeschreven om te komen tot den bouw van een goed-ingericht „zeebadhuis”.

De toenmalige burgemeester van Den Haag, Copes van Cattenburch, had zich in het buitenland persoonlijk op de hoogte gesteld en adviseerde in 1826 den Raad 3 ton te besteden voor den bouw van een gemeente-zeebadhuis plus nog ongeveer een halve ton voor meubilering etc. In 1828 was het voltooid. Den eenvoudigen Pronk kon men moeilijk directeur maken van deze, voor haar tijd reeds vrij luxueuze inrichting. Hij werd daarom benoemd tot badmeester op een tractement van f 1000.— en ontving bovendien een vrij aanzienlijk bedrag als een soort uitkopsom.

De storm van 1775.

De Hagenaars waren wat trotsch op hun nieuw monument. Het werd dan ook met hoog bezoek vereerd. De koning en de koningin met gevolg en de prinsen van Pruisen en Zweden bezochten het in Mei 1828. De kwalificatie van een schrijver uit die dagen, die het gebouw vergeleek met een middeleeuwsch paleis aan de Italiaansche kust, doet thans in onze oogen echter wel een weinig belachelijk aan.

Als besturend geneesheer werd benoemd Dr. J. F. d'Aumerie en vol moed zag men de toekomst in. De teleurstellingen bleven echter niet uit. Vooreerst gaven verschillende badgasten er de voorkeur aan in het dorp op kamers te wonen, zoodat de appartementen van het gemeente-badhuis dikwijls leeg stonden, met het gevolg, dat het eerste jaar een nadeelig saldo aanwees van f 3000.—

Bovendien stond het stedelijk badhuis in het buitenland in een slecht blaadje, omdat het er, naar het heette, duur en slecht was.

Hierdoor werd Scheveningen door de rijke Russen en Duitschers geboycot.

Haarlem maakte hiervan gebruik ten profijte van Zandvoort, door den bouw van een badhuis aldaar te steunen, waar de prijzen veel lager werden gesteld. Ook Ostende was aanmerkelijk goedkooper en de vreemdelingen, die in Scheveningen kwamen, logeerden

overal, behalve in het stedelijk badhuis.

Men besloot het nu te verpachten voor slechts f 1000.— per jaar. Men trof het met den pachter en in 1855 was de slechte reputatie van Scheveningen uitgewischt. Inmiddels kwam er concurrentie voor de stedelijke onderneming, hotel Garni werd gebouwd, doch beide hotels marcheerden naar wensch.

Circa 1880 werd de exploitatie van het badhuis een brandende kwestie, die heel wat brochures pro- en anti-gemeente exploitatie het licht deed zien. Op advies van den toenmaligen burgemeester Pattijn werd tenslotte een overeenkomst gesloten met de heeren Reiss, de Sonnaville en Uyttenhoove, waarbij het gemeente-badhuis met toebehooren in erfpacht werd gegeven. Behoudens enkele kleine wijzigingen heeft deze transactie gevoerd tot den tegenwoordigen toestand: de Maatschappij Zeebad Scheveningen.

1 September 1868 verbrandde het badhuis en het tegenwoordige Kurhaus werd zijn plaatsvervanger.

Maar eerst de 20ste eeuw zou Scheveningen groot doen worden. De aanleg van de boulevard, van het wandelhoofd en vooral ook de gemakkelijke verbinding met Den Haag deden Scheveningen steeds meer bekend worden in binnen- en buitenland. Toch dateert de allergrootste uitbreiding, een ware metamorfose, pas van de laatste 10 jaren.

Tijdens den oorlog toch was het bouwen stop gezet en Scheveningen bleef op één punt staan, d.w.z. was architectonisch vrij leelijk.

Groote open plekken, die als het ware om bebouwing schreeuwden, lagen tusschen Scheveningen en de stad en terwijl andere Nederlandsche badplaatsen, Noordwijk, Bergen, enz. bouwden zooveel ze konden, bleef zelfs het groote plein achter het Kurhaus, het Gevers Deynootplein, langen tijd iets kermisachtigs houden.

Kortom Scheveningen was te kaal, maar nu is het plotseling alsof een tooverfee het heeft aangeraakt, alsof men de schade wil inhalen en Scheveningen in alle opzichten in doen beantwoorden aan zijn naam: de eerste badplaats van Nederland.

De moderne badplaats Scheveningen. Zoo ziet ze er althans uit als..... het mooi weer is.

Eerbiedig opgedragen
aan H. M. de Koningin Moeder

ORANJE NASSAU'S OORD

De grijze majesteit van vele eeuwen hangt
hier wijding tusschen 't statig boomgerij; zacht vliet
het beekje verder, murmelend 't eeuwen eend're lied,
dat 't naar zijn doel, 't oneindig waterveld, verlangt —

Door zachte wind gewiegd, gaan oude takken spreken
van al 't geluk dat z' in hun donk're schaduwhoeken
beluisterden, maar ook van smart, die 't hart deed breken
van hen die troost in d' eenzaamheid hier kwamen zoeken.

't Dorverhaal: „geslachten kwamen... gingen naar hun graf”
herkreeg weer kleur en gloed toen onze soeverein
dit paradijs verwierf en 't Zijner Vrouwe gaf
om Haar tot lusthof van Haar ouderdom te zijn —

530

Zij toonde in Haar daden ware Vorstlijkheid
toen Zij op 't diepst geroerd door al 't ondraaglijk leed
dat zwaar de menschheid drukt, in koninklijk beleid
van 't waardevol geschenk blijmoedig afstand deed —

...De oude windgewiegd takken spreken zacht,
ontroerd aan 't eind van hun verhaal, van deze trouwe
landsvorstin, van hoop, die hier door Haar weer groeide,

geluk dat werd hervonden, troost die werd gebracht
van leed dat werd verzacht, gezondheid die herbloeide
door d' offergrage liefde dezer eed'le Vrouwe.

G. J. PEELEN.

HET LOT

DOOR

J. HUISMAN-SCHIPPERS

„A! — van Houten! 'k Moet je net hebben man. Dat komt goed uit.”
„Zoo Hekman, wat had je? Valt er wat voor me te verdienen?”

„Dat zou wel 'es kunnen wezen”, lachte Hekman geheimzinnig.

„Kom, vooruit er mee; 'k heb niet veel tijd.”

„Je hebt gelijk, tijd is geld. — Kijk, hier heb ik een lot voor je; 't kost maar één pop. Een prachtloterij is het, man! Veel prijzen, en... ze mogen gezien worden, hoor! Stel je voor, dat je eens een radiotoestel trok. Tusschen haakjes — je hebt er immers nog geen een?... En als ik me niet vergis, hou je nog al van muziek. Nou man, dan zou je kunnen profiteeren. Iederen dag voor elk wat wils. Een keur van programma's. Nu, wat zeg je er van?..... En als je al dat moois nou's voor één gulden had.....?”

„Schei maar uit, Hekman — ik doe niet aan loterij.”

„Nou, wat dat betreft — 'k houd er ook niet bijzonder van. Maar 't is voor een goed doel, zie je. 't Geld komt ten goede aan de Vereeniging tot uitzending van zwakke kinderen. De kas van die vereeniging staat er niet al te best bij. En nu heeft het Bestuur een bazar georganiseerd met deze verloting er aan verbonden. Een van de Bestuursleden — Walter, je kent 'm wel — heeft me dringend verzocht zoo'n tiental loten te plaatsen. En och, wat doe je dan, hè? 'k Heb Walter wel eens nodig en daarom wil ik 't niet weigeren. Maar je begrijpt, dat ik niet van plan ben bij Jan en alleman aan te kloppen. 'k Zoek zoo m'n kennissen uit, zie je. En dat gaat best. 'k Ben er haast doorheen. — Kom, van Houten, doe me nu 'es een plezier en help me er af. Vooruit, de eene dienst is de andere waard.”

Van Houten stond in tweestrijd. 't Liefst wou hij er voor bedanken. Maar hij deed met Hekman wel 'es zaken; en altijd héél geschikt. Zoo'n weigering kon soms verkeerde gevolgen hebben. En dat zou toch erg jammer wezen. 't Was ook maar één gulden, en 't gold een liefdadig doel. Neen, je kon er eigenlijk niet van buiten.

„Nou, geef je lot dan maar op — voor één keer wil ik eens een uitzondering op den regel maken. 'k Wijk er anders nooit van af. Om 't goeie doel dan en..... om jou plezier te doen.”

„Hier is het — geluk er mee, hoor!”

„Zeg, Hekman — niet tegen mijn vrouw zeggen, hoor!”

„Nee, nee”, lachte Hekman. „'k Begrijp 's best, man. 't Moet een verrassing voor haar wezen, als er wat op valt.”

„Dienzelfden middag wist Hekman juffrouw van Houten ook te bepraten om een lot te nemen.

„'t Zijn zulke mooie prijzen, juffrouw”, schilderde hij haar voor oogen. „Een prachtige vulhaard, om jaloersch op te worden. En dan verder zulke kostbare schilderijen, fijne handwerken, allerlei nuttige huishoudelijke artikelen, te veel om op te noemen. Kijk 'es nummer 99, een dubbel staartnummer. „Dat brengt geluk aan”, zegt de volksmond”

„Foei Hekman, wat een bijgeloof! En dat is onze verlichte eeuw.”

„Ja, dat kan best wezen. En 'k wil u ook niet tegenspreken. Maar een feit is het, dat

staartnummers nog al gezocht zijn. En met nummer 99 blijf ik vast niet zitten. Als u er geen zin in hebt — een ander is er tuk op.”

't Einde van 't gesprek was, dat juffrouw van Houten het aangeboden lot nam. En ze was er maar wát mee in haar schik. Als ze daar toch dien haard eens op trok! Je kon nooit weten..... één moest 'm toch hebben. Waarom zou zij dat niet kunnen wezen? — Wat zou-ie daar in de voorkamer mooi staan. Dat ouwe kachelkje kon verkocht worden. 't Zou wel niet veel opbrengen; 't ding was heelemaal uit de mode. Maar Willem — haar man — wou het niet wegdoen, omdat het zooveel warmte gaf. — Maar niks tegen Willem zeggen..... van dat lot. Licht ergerde hij zich anders nog; want ze wist wel, dat hij van zulke dingen als loterij en bazar niet gediend was.

In de eerstvolgende dagen hielden haar gedachten zich nog al dikwijls met het lot en de aanstaande trekking bezig. Ja, soms was ze zoo verstrooid door de stoute vlucht van haar fantasie, dat ze niet eens hoorde, wat haar man zei, of een verkeerd antwoord gaf: In zoo'n geval nam ze zich voor, toch wat voorzichtiger te worden, dat Willem niets merkte. Of..... had-ie al wat gemerkt? Hij kon haar soms zoo vreemd aankijken. En ja, prikkelbaar was-ie de laatste dagen ook. En dat was toch anders zijn natuur niet. Beter oppassen maar, en niet meer aan dat lot denken.

Er niet meer aan denken — ja, dat hield van Houten zich ook telkens voor, als zijn verbeelding hem met open oogen deed droomen. Hij kon geen radiotoestel zien, of hij dacht aan zijn lot en de aanstaande trekking. 't Zou toch mooi wezen, zoo'n fijn toestel voor één pop. En anders kwam je er niet zoo licht toe. Die dingen waren voor smalle beurzen veel te hoog in prijs, als je tenminste iets goeds wou hebben. Zoo'n goedkoop radio met minderwaardige onderdeelen — neen, dat was niets gedaan. Telkens averij, en zoo werd het nog een dure geschiedenis. Natuurlijk was dit een eerste klas; dat sprak immers van zelf. Hè, als je zoo'n pracht-exemplaar eens in huis kreeg! Iederen avond muziek, te kust en te keur — om van al het andere, dat de radio gaf, nog maar niet te spreken.

Foei, wat had-ie zich weer laten gaan! Daar had hij toch dat lot niet voor genomen. 't Was immers alleen om die zwakke vereeniging wat te steunen. En dan ook nog om Hekman een plezier te doen. Vooruit, niet meer aan denken. — Maar dat was gemakkelijker gezegd dan gedaan. En als zijn gedachten dan toch telkens weer den verkeerden kant uitgingen, werd hij kregelig en prikkelbaar.

Aan den avond van den trekkingsdag kregen ze nog laat bezoek van..... Hekman. „Dat staat in verband met mijn lot”, dachten ze allebei dadelijk.

„Goeien avond samen! Dat 's nog laat visite, hè? Maar 'k zal 't niet lang maken, hoor! 'k Moet noodig naar huis; den heelen avond al weg geweest, moet je weten.”

„Een kop koffie, Hekman!”

„Nou één kopje dan. Bij zoo'n kou als we nu hebben, hoort wel wat warmes — wat u, juffrouw?”

Hè, wat zei hij dat eigenaardig, dacht

juffrouw van Houten. Sloeg dat nou alleen op de koffie of..... had het ook nog een andere beteekenis? 't Zou toch best kunnen wezen, dat..... Wel ja, wat deed-ie anders nog zoo laat hier? 't Was zijn gewoonte niet, zoo maar eens te komen aanwippen. Wat had-ie ook weer van dat staartnummer gezegd?..... Och, onzin natuurlijk — te mal om over te praten.....

Op dit stramien borduurde juffrouw van Houten nog even voort, zoodat ze maar half hoorde, wat haar man en Hekman met elkaar bespraken.

„.....Ja, we hebben vroeg winter”, stemde van Houten toe, na een opmerking van den bezoeker.

„En dan al zulke lange avonden. Je mag waarlijk wel wat hebben om den tijd te korten.”

Hier lachte Hekman zoo geheimzinnig, dat van Houten opeens weer aan dat radiotoestel herinnerd werd. Zou hij dat bedoelen?.....

„Maar nu het doel van m'n komst”, ging Hekman voort. „Op je lot is een dambord met schijven gevallen, man. Nu kunnen jullie samen de lange avonden korten met dammen.”

Van Houten keek even schuin naar z'n vrouw, die groote oogen opzette bij het hooren van dit nieuwtje. Maar beiden bewaarden hierover het stilzwijgen. Alleen bromde van Houten nog in de richting van den laten bezoeker: „'k Hou niet van zulke spelen.”

Maar deze ging daar niet verder op in. Onverstoorbaar wendde hij zich nu naar den anderen kant.

„En u moet ik teleurstellen, juffrouw. Het staartnummer heeft zija naam ditmaal geen eer aangedaan. — Maar kom, nu ga 'k maar weer. Mijn vrouw zal niet weten waar 'k blijf”.

Na zijn vertrek barstte van Houten uit: „Ziezoo — voorbij gelukkig! Dat 's eens — maar nooit weer, ook niet voor een liefdadig doel. Geen loterij meer; 't wekt de begeerigheid maar op. En 't is in den grond der zaak een speculeeren op de hebzucht van de menschen, omdat men op de gewone manier niet zooveel geld binnen krijgt.

„Laten we 't maar eerlijk bekennen: Men geeft wat, maar wil er ook iets (liefst véél) voor terug hebben. Zoo zal het den meesten wel gaan, denk ik. Maar dat is 't rechte geven niet, al vaart zoo'n vereeniging er doorgaans wél bij. Voortaan geven we weer rechtstreeksch, zooals we gewoon zijn. Vind je ook niet, vrouw?”

„Je hebt groot gelijk, Willem; ik denk er ook zoo over. — Maar dat dambord.....?”

„O, dat geven we aan 'de jongens van hier naast. Die zullen er blij mee wezen.”

Een oud-Walchersch binnenhuis. De baas en z'n vrouw zitten bij de schouw. Langzamerhand beginnen dergelijke interieurs helaas te verdwijnen.

Als de eerste gloed verdooft

door G. J. PEELEN

DE tram zal pas over tien minuten vertrekken van z'n eindpunt, maar loopt reeds aardig vol.

't Is Zaterdagmiddag.

Dan gaan de arbeidersvrouwen met het pas ontvangen weekloon naar stad, hun inkoop doen, en de mannen, hun vrijen middag genietend, slungelen mee, hun biertje drinkend, terwijl de vrouwen koopen.

Deze komen nu terug, — de vrouwen vol pakjes en dozen, de mannen de witte sloop met spek en vet over den schouder, — en vul-len den wagen met schreeuwerig gepraat van de eene bank naar de andere, in 't donkere, sappige dialect.

Na dagen van troosteloze gure regens, schijnt voor 't eerst weer de zon, die bonte tafreeltjes weerspiegelt op de tramruiten: Links leeft het haventje van de kano's en roeiboortjes, die schriel tusschen de statige woonschuiten doorglippen.

Rechts, voor het groote hotel, komt een auto vol gasten aan: de portier glimmend, goud gegalonneerd houdt met een buiging de draaideur geopend — kruiers sjouwen koffers aan. — Daartusschen door slentert een groote bierwagen, door twee plompe Belgische paarden getrokken de keien over dat de ruiten rinkelen. —

Het gele stadstrammetje glijdt vroolijk bel-tink-tinkend, de bocht om, gil-knerpend over de rails. —

En alles is vol leven en kleur, en beweging.

* * *

'k Krijg gezelschap tegenover me:

Een frisch jong vrouwtje, dat, vol trots tot hem opziend, tegen haar man verder babbelt. Hij, klaarblijkelijk voor herhalingsoefeningen onder de wapenen, is in uniform; 't grauwe jasje, veel en veel te klein geworden, spant om

z'n lijf, de haken van z'n kraag kunnen niet meer dicht; onhandig geworden putters geven z'n beenen wanstaltige vormen; z'n veldmuts staat als een papieren kermis petje midden op z'n hoofd. —

Wrevelig beknaamt hij z'n sigaar, terwijl z'n vrouwtje zichtbaar blij, hem uitvraagt:

„Wat dach je wel, toe de kurperaol je kwam roepte, en je mijn daor veur 't hek zag staon?”

„Dat ha je niet gedoch, hè, da 'k je nou heelemaal uut Rhenen in Aorem op zou komme haole, hè; net as toe we nog verloof ware!” Haar oogen stralen. Hij blijft verveeld en stug uit 't raam zien.

„Toe Jan, zeg dan es wat, vin je 't niet plezierig?” en haar warme oogen smeeken een lief antwoord. —

Hij zegt alleen, kort: „Och, ik bin Woensdag toch pas weggegaon!”

„Ja, maor 't zoo toch veul gezelliger, zoos vanaovend en morrege de heele dag, zoo'n gansche Zondag alleen, in zoo'n naore kantine?”

„'k Had toch volgende week kunnen komme, as 't vier en twintig uurs-verlof was. Da was toch vroeg genog gewees!”

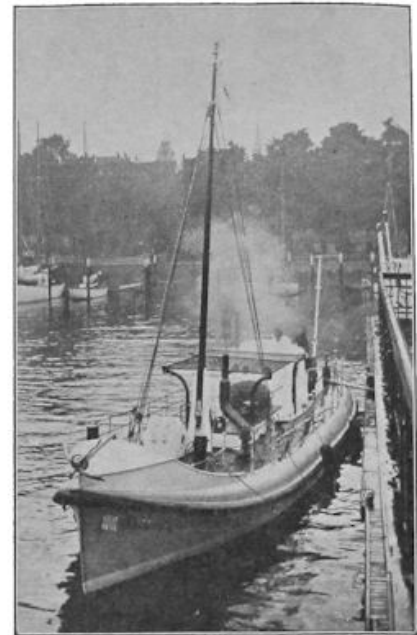
Het zacht gezichtje van de vrouw betreft, ze worstelt met haar tranen en teleurstelling. Gedwee zoekt ze de schuld bij zichzelf:

„Hij vindt het misschien kinderachtig van me, denkt ze, en ze doet een poging om zich een flinke houding te geven, maar ik voel hoe ze jukt als ze zegt:

„Ja, daor hei je geliek in. — Je bin ok pas een paar dage weg. — En dan mar veur zeuventien dage, w's.

En ik heb 't goed, ik bin bijna den heelen dag bij m'n ouwers. —

Ik zou ok wel nie gekomme zijn, want 't kòs toch ok mar weer, maar de buurvrouw,

De nieuwe motorreddingsboot „Jan Lels” maakte vorige week een proefvaart op den Nieuwen Waterweg bij Rotterdam.

zie je, die hebbe zoo'n meelje met me.”

Ze praat maar door, vlugger, scheller, om 't zelf bijna ook te gaan gelooven, met steeds sterker argumenten:

„Buurvrouw die zee vanmorrege: gasje vanmiddag je man niet affhaole in Aorem?; ik zeg: die zal nou toch wel niet overkomme, nou derekt al; Noul zee ze, da dee ik vas.

Ik zeg: mar da kos me'n een gulden tram-geld! mar toe zeit ze: as ge dà nog nie veur je man over heb. —

Nou, enne, daor ha ze toch geliek in, is nie? en..... 't zou de eerste Zondag in onze trouwdag zin, dawe niet bij mekaor binne. En ik kos de kleine Wimmie zoo goed bij moeder brenge vanmiddag.....”

Heel langzaam zie ik een traan, dien ze krampachtig probeert terug te dringen, ver-raderlijk aangroeien.

Maar ze beheerscht zich, en veert hoopvol weer op: „zeg, je vin 'et toch niet akelig da 'k Wimmie niet meegebroch heb?”

„Och, wel nee, die za 'k vanavond toch nog genoeg kunne zien!

Nou ha 'k nog wel afgesproke, vanavond een kaartje te legge mè m'n kamerasjen in de kantine —”

De traan rolt op haar mantel..... Aan de overzijde van het gangpad zit een jong paar, dat bij de vorige halte binnen ge-komen is.

Zij ziet hem zonnig aan en vraagt: „Wat lief van je om me af te halen, hoe wist je dat ik deze halte op zou stappen?” en hij, blij en voldaan: „dat kon ik toch wel raden, en ik wist dat je 't leuk zou vinden!” Hun woorden gaan over in zacht gefluister en hun oogen lachen, lachen zon en jeugd.....

Ik zie dat de vrouw tegenover mij ook naar hen kijkt —, met een blik vol heimwee, naar wat haar verloren ging —.

Zóó had ze 't ook gehad, Zóó was hij ook geweest. Ze zucht en vecht met haar tranen....., tevergeefs.

Hij ziet het, en moppert: „flauwe kul, da gegrien!”

Groote historische quadrille van 1830, uitgevoerd door de bereden politie te Amsterdam en leden van de landelijke Rijvereening, op het jaarlijksche concours-hippique te Hooftdorp.

Van Poppen en Poppenhuizen

door W. A. P. SMIT

*Al wat men hier op Aerden siet,
Is poppe goet en anders niet,
De mensch, al wat hij daar van vint,
Die speelster mee, gelijk een Kint.*

De pop is het eerste en natuurlijkste speelgoed van het kind, vooral van het meisje, dat in haar nabootsingszucht om „moedertje” te spelen een willekeurig voorwerp tot pop promoveert.

De pop vindt men zoowel in de armste hut als aan het hof. Men had ze vroeger in allerlei soorten en vormen, van zilver, hout, papier en was, zelfs met beweegbare oogen.

Het kind wil vóór alles beweegbaar speelgoed en met dien kindereisch is dan ook door alle eeuwen heen rekening gehouden. De kleine meisjes van de Romeinsche patriciërs speelden met uit klei vervaardigde poppen, die armen en beenen konden bewegen, wanneer men aan een touwtje trok. Ook in Athene hadden de kinderen poppen, die later in de graven werden teruggevonden. Het kinderspeelgoed was een heilig symbool van een gelukkige jeugd en als een kind stierf werd zijn speelgoed in een mand op of in het graf geplaatst.

De pop heeft zich dus wel in alle tijden kunnen handhaven en in dagen van welvaart had men ze in Noord-Hollandsche kleeding en zelfs van zilver verguld.

Waschdag in een poppenhuishouden.

Cats kon dan ook met recht zeggen:

'k En weet niet dat 'er iemand leeft,
Die niet sijn kintsche poppen heeft,
Het meysje speelt met poppe-goet,
Het knechtje toont een hoger moet,
Het meysje doet de wiege gaen,
Het knechtje laet de trommen slaen,
Het meysje sleept met kleyn beslach
Dat tot de keucken dienen mach.

Bij poppen behoorden de poppenhuizen en Amsterdam bezit thans nog het poppenhuis, dat Czaar Peter de Grootte bij zijn bezoek aan Holland liet vervaardigen. De kosten mochten f 20.000 zijn.

Hieruit is af te leiden, dat een poppenhuis niet alleen als tijdverdrijf voor de kinderen diende.

Niettegenstaande het grootte bedrag, dat beschikbaar werd gesteld, vroeg de maker, toen het gereed was, er maar even f 30.000 voor. Czaar Peter was hierover allesbehalve tevreden en weigerde het poppenhuis te accepteren. Het schijnt, dat het besteld werd door C. B. Brants, die consul van Rusland was, of zooals men het toen noemde „resident van Moscovië”, doch dat de Czaar met dezen ongenoegen heeft gekregen over het poppenhuis, dat hem te duur werd. Brants zou toen gezegd hebben, dat hij het zelf wel zou houden.

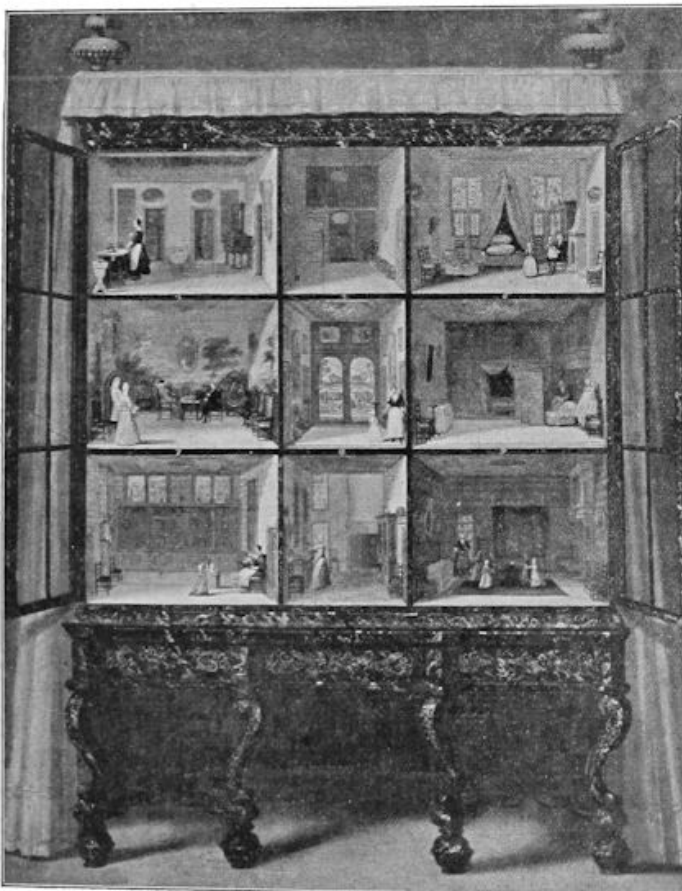
Er moet 25 jaar aan gewerkt zijn en de theorieën over de reden der bestelling, o.a., dat de Czarina belang stelde in de inrichting van een Amsterdamsch huis, zijn niet meer dan gissingen.

In 1828 werd het poppenhuis aangekocht door het Koninklijk kabinet van Zeldzaamheden en later is het overgebracht naar het Rijksmuseum, waar het nog te zien is.

Uit hetzelfde tijdperk dateert ook een poppenhuis, dat Madame de Thiany aan den Hertog de Maine geschonken heeft. Alle groote dichters uit dien tijd waren daar bijeen, aandachtig luisterend naar de verzen, die werden voorgedragen. Het komische van het geval is echter, dat bij den uitgang de heer Despreaux staat met hooivork gewapend, waarmede hij de slechte dichters verjaagt. Jammer genoeg is het huis niet bewaard gebleven en dat is jammer, omdat de poppenhuizen dikwijls nauwkeurig de mode uit die dagen aangaven.

Obk had men pronkkasten, die geheel tot een poppenhuis waren ingericht, of waarin het poppen-speelgoed werd bewaard. In dergelijke kasten bewaarden sommige families ook het zilveren speelgoed, dat van geslacht tot geslacht overging.

Ongetwijfeld is het speelgoed ook met zijn tijd meegegaan. Het is ingenieuzer en vooral ook veel kostbaarder geworden, maar wie de jeugd in haar element wil zien, kan dit het beste doen, wanneer ze bezig is met een spel, waarbij de nabootsingszucht tot uiting komt: huishoudentje of soldaatje spelen, en wat het meisje betreft, vooral het spelen met de pop en alles wat daarmee annex is.

Het inwendige van een Poppenhuis, waarschijnlijk besteld door Czaar Peter de Grootte.

HET SCHOUWVENSTER

WEEKILLUSTRATIE VOOR HET CHRISTELIJK GEZIN

1880

1930

31 AUGUSTUS

H.M. KONINGIN WILHELMINA

EENZAAM DOOR G. J. PEELLEN

EENZAAM was hij tot in de kerk toe.

Hij was organist.

Klein, pover manneke, in elkaar gedrongen, zat hij op een hoekje van zijn speelbank, de elleboog gesteund op den zijrand van het klavier aandachtig te luisteren naar den spreker, dien hij niet zien kon, maar wiens klankvolle stem hem boven in z'n afgeschoten hoekje toch duidelijk bereikte.

Een verschrompeld levenloos manneke, zóó zoals hij daar stil alleen zat te luisteren.

Maar in hem leefde het, en zong het, en was het warm.

Dat bleek bij den tusschenzang, die één werd met de preek. Bijna liefkozend gleden zijn vingers over de toetsen, totdat hij met steeds aanzwellend geluid, een en al actie en beweging, schuivend en glijdend over z'n bank aan 't koraal begon, dat als een jubel, als een persoonlijke, zingende belijdenis de gewelven doordreunde.....

Maar stond daarna zakte hij weer ineen, grauw, als het moeilijk door het dakraampje heenbrekende daglicht.

Zacht fantaseerde hij verder, bij 't uitgaan der kerk, nu vrij in z'n spel; traag sleepten de klagende klanken elkaar 't geluid na, maar 't werd steeds minder droef, en lichter, vlugger, en hij eindigde met 'n teer blijden triller.

Zuchtend sloot hij de klavieren af, zocht wat onzeker naar z'n hoed.

Stuntelig strompelde hij het steile trapje af, en groette wat stug den koster.

De kerkangangers waren allen al weg, liepen druk pratend in groepjes voor hem uit..... hij slofte oud en gebogen alleen verder, eenzaam.....

Eenzaam was hij geweest van z'n vroegste jeugd af. Z'n moeder was als jong, onwetend boerenmeisje in de stad gaan dienen, bij een ongetrouwd notaris, die al gauw het frissche dorpskind gebracht had waar hij wilde.

Verslagen, klein van schaamte en berouw was ze op haar hofsteeje teruggekomen, met haar kindje; door 't praatzieke dorpie nagewezen, en door haar ouders gescholden en minachtend beschimpt.

Niet lang was ze alleen gebleven.

Een, een al wat oudere, luie boer, vooral aangelokt door het weeggeldje dat de notaris haar betalen moest — „dat was licht meegenomen, nie waar?" —, had „samenigheid" in haar gekregen. Ze was nog steeds een frissche, knappe vrouw, en hij spaarde er een huishoudster mee uit!

Op dien hechten, liefdevollen grondslag had hij haar „gevraagd" — en haar ouders hadden niet nagelaten haar op weinig vleierende wijze aan het verstand te brengen dat ze met beide handen die praktkans aan moest grijpen. Zooiets werd haar geen tweede keer geboden! Wat had iemand als zij beters te wachten?

Met tegenzin had ze „ja" gezegd.

Haar huwelijk werd diep ongelukkig, maar ze verloorde al gauw te klagen, want haar ouders en haar man verzekerden haar telkens weer om strijd, dat „ze zoo geboft had", en nog zóó goed terecht gekomen was —, en dubbel en dwars tevreden moest zijn. En in haar bitterheid en wrevel gaf ze dan den kleinen Arie de schuld: Dat kind ook, dat blok aan d'r been, dat had haar heele toekomst bedorven, haar al die ellende aangedaan.

Zoo werd het tengere kereltje, geneeerd door z'n nieuwen vader, het mikpunt van de booze buien van z'n moeder.

Zelden een vriendelijk woord hoorend, liep hij al gauw eigenzinnig en stug in z'n eentje over de akkers te dwalen, en ontliep zooveel mogelijk die anderen, die hem haatten, want dit voelde 't kind maar al te gauw.

Dat werd er niet beter op, toen hij broertjes kreeg; dikke roode boeren-jochies, die 't weinige ouderlijke geheel tot zich trokken.

En jong nog, kwam al in hem 't gevoel van jaloezie op die anderen, en van trieste eenzaamheid.....

Groot was 't verschil tusschen Arie en z'n jarenjongere halfbroers, die, veel pootiger, hem al gauw de baas waren, en er een boosaardig genoeg in vonden het schuwe, veel fijner gebouwde ventje te zarren. Als zij thuis uit school kwamen, hielpen ze handig wat mee; haalden de koeien voor 't melken thuis, sneden haksel, veegden de deel, allemaal kleine karweitjes die Arie altijd even averechts afgingen.

Als hij 't eenigszins klaar kon spelen, ontliep hij al dat werk, en sloop hij den hooiberg in met z'n boek uit de schoolbibliotheek. Want lezen, dat kon hij. Meester was eigenlijk de eenige die schik in het in zichzelf gekeerde, stugge jochie had, die ze toch allen in de klas de baas was in het leeren. Hij moedigde hem aan, gaf hem soms een boek extra mee.

Vaak ook zwierf Arie door de bosschen, en op een stil plekje kon hij dan uren liggen dromen, of zachtjes blazen op een mondharmonica, z'n eenige stuk speel-

goed.

Zoo had meester, op een fietstochtje, hem eens aangehouden; en hij was verbaasd geweest over dien onbegrijpelijken jongen, die daar zoo in z'n eentje droomerig muziek lag te maken.

Den volgenden morgen had hij hem gevraagd of hij van muziek hield, en of hij eens bij meester aan huis wilde komen, dan zou die hem orgel leeren spelen.

Meester had een dankbaren leerling aan hem, maar z'n vader werd steeds ontevredener over die „bijloop met z'n chagrinnige stijfkop", en toen Arie eindelijk van school moest, ondanks 't aandringen van meester, om hem nog wat te laten „doorleeren", was 't een dagelijksch botsen geworden tusschen die twee —.

Er stak nu eenmaal geen boer in Arie, maar zijn vader zag 't aan voor onwil, en koppigheid van dat „eigenwijze jonk".

Maar 't ging niet, dat zag hij wél, en op aandringen van z'n vrouw, verhuurde hij Arie als winkelknechtje bij den ouden kruidenier.

„Dan kan die 't heertje worden", smaalde hij en dat werd al gauw Arie's bijnaam: „het heertje".

Z'n broers, in 't opgroeien zware, plumpe kerels geworden, lieten hem volkomen links liggen, en als ze wat tegen hem zeiden, was het om hem te bespotten om z'n blanke handjes, of z'n „stadsche praot".

Hij zou graag een vriend gehad hebben, maar om z'n verlegenheid te verbergen, maskeerde hij zich met stugheid, en z'n schuwheid werd opgevat als „groot-sigheid".

De boeremieden giechelden om dat heertje. En Arie bleef eenzaam.

Hij was vier en twintig jaar, toen zijn baas, de oude Thomassen, die op 't laatst steeds meer alles aan hem was gaan overlaten, op een morgen dood in z'n bed gevonden werd. Een neef, de eenige erfgenaam, liet alles verkoopen, het huis, en het verwaarloosde ouderwetsche inboedelje.

De notaris uit de stad, die de verkoop leide, hield in een onberedeneerde gril het heele zaakje op, en liet het overschrijven op Arie, zijn zoon, om wien hij zich nooit buiten z'n wetmatige verplichting om, bekommerd had.

De tien jaar dat Arie er gewerkt had, waren een kwelling voor hem geweest —, en alleen 't schrikbeeld van weer boer te moeten worden, wanneer hij hier wegging, had hem daar gehouden. Hij had steeds gevoeld tot wat beters in staat te zijn, zonder de energie en durf te hebben, om zich zelf mogelijkheden te openen.

Maar nu voelde hij iets van voldaanheid.

Hij zou nu z'n eigen baas zijn; hij had nu iets, wat hij z'n eigendom kon noemen.

Het oude huisorgel, bijna het eenige van waarde tusschen het rommelig meubilair, maakte hem rijk.

In 't begin liep z'n zaak wel. De jonge meisjes van 't dorp vonden hem, nu hij zelf baas was, niet zoo belachelijk meer, en waagden een kansje; maakten eens een extra boodschap, en treuzelden langer dan noodig was, voor de toonbank. Maar hij merkte dat niet op, en bediende met afgemeten woorden zijn

prantgrage klanten.

Een goed winkelier was bij hen iemand, die steeds het eerst de schokkendste nieuwtjes tot in de fijnste details te vertellen wist, en even bereid was, ze met de meeste belangstelling aan te hooren, om ze een volgenden klant liefst wat treffender weer door te geven. En niemand die minder aan die eischen voldoende dan Arie.

Van z'n jeugd af tot eenzaamheid veroordeeld, was hij daaraan gewend, zóó, dat hij later niet meer de macht en den lust had zich eraan te ontworstelen, toen het kón. Hij had met niemand omgang; eerst had men hem dien geweigerd, en nu die te bereiken zou zijn, zocht hij hem niet meer.

En gaandeweg verliep z'n zaak.

Die weinige klanten, die uit medelijden nog bleven komen, oogstten daarvoor weinig dank.

Als hij in z'n orgelspel verdiept was, en soms uren achtereen te fantaseeren zat, voelde hij bij 't hooren van 't nijdige winkelschellelje slechts ergernis om de stoornis, en hij liet ze wachten, of hielp ze met een snauw.

Hoe sober hij ook leefde, de winkelopbrengst was al gauw bij lange na niet voldoende: een hypotheekje redden enkele jaren; hij zag zelf ook wel in, dat het op den duur niet ging, doch miste kracht en koopmanstalent om verandering in den toestand te brengen.

Z'n winkel vervulde, z'n étalage werd een grauwe stofmassa, vol spinnewebben, en hij zelf steeds meer een in zichzelf gekeerde zonderling.

Op een morgen prikte hij een briefje op zijn winkeldeur: „Hier wordt niet meer verkocht", en haakte hij het winkelbelletje af —; hij had besloten verder te teren op het restje van de hypotheek, en dan.... dan moest hij maar verder zien.

En de gele toetsen van het huisorgel kreunden onder zijn vingers....

Eindelijk was de diaconie eraan te pas gekomen, maar trotsch had Arie alle hulp geweigerd, hij wilde geen genadebrood.

De oude dominé, die iets van de tragedie in het leven van dezen eenzame begreep, vond een kieschen uitweg:

Of Arie organist wilde worden, tegen een vast jaargeld —?

En dat had hij norsch, alsof hij daarmee een gunst bewees, aangenomen.

Een gevoel van medeverantwoordelijkheid aan 't goed verloop van den dienst had hem van 't begin af gedwongen tot goed spel.

Maar heel langzaam, geleidelijk, was er iets bijgekomen.

De vanaf zijn stille, eenzame plekje beluisterde preken gingen niet zonder indruk langs hem heen. Ongemerkt waren ze een genot voor hem geworden, en had hij getracht met z'n begeleiding één harmonisch geheel er mee te vormen.

Tot in stilte zich dat groote wonderde in hem voltrokken had.

Vol ontroering had dominé het gemerkt: het spel ging leven, werd instemming, jubel, belijdenis.

En op zijn huisorgel werden aarzeland jaren lang ongebruikt gebleven, blijde registers opengetrokken.

Voor de buitenwereld bleef hij de eenzame.

Hij was ook nog eenzaam.... maar, met God gemeenzaam.

Te Utrecht werd dezer dagen de oprichtingsvergadering gehouden van den Bond van Chr. Geref. Jongedochtersvereeningen. Meer dan 40 vereeningen hebben instemming betuigd met het streven.

H. K. H. Prinses Juliana

Foto F. Ziegler

TROOST

door MARY POS

ZIJN leven was ontzettend eentonig..... Dag aan dag, maand aan maand en jaar na jaar ging voorbij, zonder dat daarin eenige verandering kwam..... Hij had een boekwinkeltje in een nauwe straat van het kleine stadje en woonde daar met z'n moeder..... Ze hadden nooit veel noodig gehad en met wat overleg wel van de opbrengst van het winkeltje kunnen leven, doch het laatste jaar was dit veranderd..... Moeder was ziek geworden en had veel gedokterd..... Ze moesten zich op alles bezuinigen, doch hij klaagde daar nimmer over..... Wat moeder noodig had, moest zij hebben..... Als zij 'maer weer beter werd..... Doch Dokter had gezegd, dat dit nog wel heel lang kon duren en dat ze nimmer alleen gelaten mocht worden..... En dat was het, waarover hij nu al maanden liep te tobben..... Niet dat hij haar geen oogenblikje alleen durfde laten..... Als zij zich goed gevoelde ging hij elke Zondagmorgen naar de kerk en liet zich twee maal per week scheren..... Bovendien ging hij 's avonds na sluiting altijd even een straatje om..... Buurvrouw Bakker, moeders oude vriendin paste dan op, en hij zorgde er voor in de buurt te blijven, zoodat ze hem direct kon roepen, als 't noodig was..... Neen, er was iets anders waarover hij tobde.....

Behalve zijn moeder was er nog iets wat een zeer groote plaats in zijn leven innam: de Zeel Die liefde voor de zee was er al gekomen, toen hij nog maar een heel klein jongetje was..... jaren en jaren geleden..... Ze kregen boot-uitje op school en hij mocht ook mee..... Hij had zich nimmer een duidelijke voorstelling van de zee kunnen maken en daar opeens, daar opeens, toen ze den laatsten, hoogen duintop opgesjokt waren, had hij haar zien liggen: een ontzaglijke, eindeloze, matblauwe spiegel en daar boven de hemel, zoo groot, zoo wijd, dat het hem overweldigde.....

Hij staarde maar rond en zuchtte telkens weer..... hij kon zoó groote heerlijkheid haast niet verwerken..... Beneden hem lag het gele strand, eindeloos ver..... De zee spoelde er over heen met groote golven, die in schuim uiteen spatten..... En in de golven liepen menschen en ook kinderen!..... Hij had zijn oogen niet kunnen gelooven.....

Met een juichkreet waren z'n kameraadjes naar beneden gehold, hadden haastig hun schoenen en kousen op het strand uitgetrokken en waren toen ook in die golven gaan loopen!.....

Met groote angstigheid had hij het aangezien en midden op het strand was hij blijven staan, ver van hen af..... Maar opeens was de Meester op hem toegekomen..... „Toe m'n jongen, trek ook gauw je schoenen en kousen uit; het is heusch niet gevaarlijk, ik blijf vlak bij jullie!.....

Doch hij duwde hem terug..... „Nee Meester, alstublieft niet..... ik ben zoo vreeselijk bang..... ik durf heusch niet.....“

Met een verwonderde blik had hij in het bleeke, smalle gezicht van den knaap gekeken, waarop nu de angst te lezen stond.....

Toen had hij zijn hand op zijn hoofd gelegd: „Ben je nu werkelijk nog bang, terwijl Meester vlak bij je is?“

„Ja, ja..... nee, hier niet, nee..... maar daar wel, daar in die golven.....“ Hij rilde van angst.....

„Maar je kunt hier toch niet alleen blijven staan?“ Nee..... doch opeens begonnen z'n bange oogen te stralen.....

„Mag ik misschien daar gaan zitten, daar op dat duin? Ik zal heusch niet verder gaan, heusch niet, en daar zal ik alles zoo goed kunnen zien.....“

„Nu, vooruit dan maar..... doch eerlijk beloven, dat je daar blijft zitten.....“

„Ja, heusch Meester.....“

„Nu, ga dan maar.....“

Hij was er heen gesnel zoo vlug z'n magere beentjes hem dragen konden, z'n veel te groot hoofd weggezaakt tusschen z'n hooge schouderjes. Hijgend was hij boven gekomen en op het duin gaan zitten.....

De zee en het strand beneden en de wijde, blauwe hemelvlak boven hem..... Wat had hij toen intens genoten..... Nu eens had hij op z'n rug gelegen, kijkend naar de zeemeuwen, die soms vlak over hem heen vlogen..... Dan weer had hij zich omgekeerd en getuurd naar de zee en de schepen geteld, die ver weg bij den horizon voeren..... Soms was hij gaan staan en had diep gezocht en de armen wijd uitgestrekt, omdat zooveel heerlijkjes haast teveel voor hem was..... Hij had de frissche zeewind z'n klamme slapen laten streelen en geluisterd naar het gebruis der zee en naar den roep van de meeuwen..... Toen had hij het uitjubeld.....

Nooit was de liefde voor de zee in hem gedooft, maar ieder jaar groeter en sterker geworden..... En elk jaar, als die heerlijke dag weer voorbij was, verlangde hij alweer naar het volgend jaar en telde de weken en maanden, die er nog aan vooraf gingen.....

Nadat hij de school verlaten had, mocht de gebochelde jongen toch elk jaar met meester mee..... Hij had dan op de andere jongens gepast en meester geholpen zoo goed hij kon, om toch maar uiting aan zijn dankbaarheid te geven.....

Doch als zij dan het strand bereikt hadden, zei Meester altijd, terwijl hij met zijn stok naar een hoogen duintop wees:

„Ga jij daar nu maar eens een poosje zitten..... nu kan ik het alleen wel af.....“

O, de heerlijke uren, die hij daar, op die duintoppen doorgebracht had.....!

Ook nadat Meester het stadje verlaten had, was hij toch elk jaar naar zee gegaan..... De eerste maal met zijn moeder. Ofschoon ze er niets naar verlangde, had ze er zich toch eindelijk toe over laten halen, om hem een plezier te doen..... Doch toen ze 's avonds van hun reis terugkwamen, zei ze er nooit meer heen te willen, want dat ze veel liever een gezellige visite maakte, of achter hun huis op de bank zat..... Dat was een groote teleurstelling voor hem geweest en vanaf dat oogenblik was hij alleen gegaan..... Al de boeken uit zijn winkeltje, waarin de zee beschreven werd, had hij gelezen en z'n slaapkamerje hing vol platen van de zee..... Soms, als het een prachtige zomerdag was, of een stille herfstavond, of helder vriezende winterweer, kon er zoo'n vreemd wild verlangen in hem opruisen, een verlangen, dat hij niet onder woorden kon brengen..... Dan snakte hij er naar, het stille, doodsche stadje, met haar nauwe straatjes en harde keien te ontvluchten, ver weg, ver weg, en naar de zee te gaan en op dien hoogen duintop te liggen en uit te snikken z'n wild, onbestemd verlangen en het heimwee, dat hij in zich voelde knagen.....

Nu was hij maar zoo bang, zoo héél bang, dat hij dit jaar niet zou kunnen gaan..... Niet wat het geld betrof..... Dat was ook wel een heele zorg, maar niet de ergste..... Dat betrof alleen de reiskosten en misschien een kop koffie. Brood nam hij altijd van huis mee..... Maar..... zou hij zijn moeder wel een heelen dag alleen durven laten? O, hij zou het zichzelf nooit, nooit vergeven, indien er juist op dien dag eens iets met haar gebeurde..... Dokter had immers gezegd, dat ze het aan het hart had.....?

Doch aldoor werd het verlangen naar de zee sterker in hem..... met den dag groeide het..... en toen eindelijk Augustus aanbrak, kon hij bijna het einde van de maand niet afwachten..... Hij nam altijd weer Koninginnedag voor zijn reis. Het was de eenige werkdag waarop alle winkels in het stadje gesloten waren en hij dus veilig weg kon gaan. Maar dit maal, zou hij het ditmaal wel durven wagen?

Al weken lag hij 's avonds uren lang, met gesloten oogen wakker en verbeeldde zich, dat hij op zijn duintop lag. Soms nam hij stil de twee groote schelpen, die hij eens voor zijn moeder meegenomen had, van het kastje en hield die tegen zijn ooren..... Ja, nu hoorde hij de zee ruischen.....

Voor niets ter wereld zou hij iets van zijn verlangen naar de zee aan anderen hebben laten merken..... Ze zouden het niet begrijpen en hem er om uitlachen. Ze zouden het bespottelijk vinden en hem een geenoemen. In zulke oogenblikken dacht hij met groote bitterheid aan zijn dor, eentonig, kleurloos bestaan, dat immer zoo voort zou gaan, tot aan z'n dood toe. Voor geen ander werk was hij geschikt, dus bleef hem niets anders over dan dag aan dag, week aan week, ja maand aan maand te staan achter zijn toonbank of rond te scharrelen in zijn winkeltje, met geen ander uitzicht dan een blinden muur, vlak tegenover hem, of te zitten in de donkere huiskamer, die haar licht door den winkel moest ontvangen..... Dan dacht hij aan de vele en groote idealen, die ook hij gekoesterd had, maar die nu geheel in puin lagen, en verwenschte hij zijn vreugdeloos bestaan..... Zoo lang zijn moeder nog gezond was, had hij er niet zoo a erg in gehad, doch nu steeds weer de angst hem overviel, dat hij haar misschien spoedig zou moeten missen en er dan niemand meer zou zijn, die iets om hem gaf, werd hij hoe langer hoe somberder.....

„Volgende week Koninginnedag, m'n jongen.....“ zei z'n moeder op een avond, toen hij in het schemerdonker aan haar bed zat te praten.

„Ja, moeder, doch wat zou dat.....?“

„Nu, dan ga je toch naar zee.....?“

De donkerde verborg de uitdrukking van zijn gezicht, doch met een van vreugde bevende stem zei hij:

„Denkt u dan, dat het zou kunnen? Zou ik u wel zoo lang alleen kunnen laten?“

„Wel zeker, m'n jongen, het gaat tegenwoordig toch ver goed met me? Ik heb alle reden om dankbaar te wesen.....“

Hij kromp in elkaar en opeens wierp hij zich op de knieën voor haar bed.....

„O moeder, moeder..... wat bent u toch heel anders dan ik..... Ik ben tegenwoordig zoo vreeselijk ontevreden..... Ik hunker naar iets anders..... naar afwisseling..... Het is altijd weer hetzelfde, elken dag weer..... Maar als u nu nog zoo tevreden is, terwijl u nu al maanden hier ligt..... hoe moet ik dan niet dankbaar zijn, dat ik gezond ben en u nog heb.....“

Stil liet zij hem uitspreken, terwijl haar magere hand op zijn gebogen hoofd lag en ze haar blik vol teedere liefde op z'n misvormde gestalte liet rusten.....

Langzamerhand werd hij kalmer, en toen vertelde hij haar alles, waarover hij den laatsten tijd getobd had..... En ze troostte hem, zooals alleen een moeder dat kan doen, en ze beloofden elkander héél veel voor elkander te bidden.....

„En m'n jongen“, zei ze zacht, toen hij opstond om naar bed te gaan, „ik zal God ook bidden of jij een dag naar zee zult kunnen gaan. Het zal je zoo goed doen er eens een dag uit te zijn en buurvrouw zal bij me oppassen..... Ik heb het haar al gevraagd.....“

Hij had haar hoofd in zijn handen genomen en haar goedennacht gekust..... toen was hij weggegaan.....

Vanaf dat oogenblik nam de groote dag al zijn gedachten in beslag..... Zou zijn reis nu heusch doorgaan? Zou er nu niets tusschen beide komen.....? En wat voor weer zou het zijn.....? Hij was aan zee geweest, bij prachtig zomerweer en ook bij storm en regen..... Ook toen was de zee mooi geweest, doch het liefste had hij maar een stillen, mooien zonne-dag.....

Den avond van te voren bladerde de storm en goot de regen in striemende stralen neer..... Met een bezwaard hart legde hij zich ter ruste. Zulk weer morgen..... dat zou jammer zijn.

Met een ruk vloog hij overeind. Gelukkig! Hij had zich niet verslapen! Vlugs liep hij naar het raam en tilde haastig het gordijn op. Doodstil was het daar buiten. Kleine wolkjes dreven zachtjes voort, teer getint door de opkomende zon. Hij kon haast zijn oogen niet gelooven. Wat een verschil met gisteravond.....

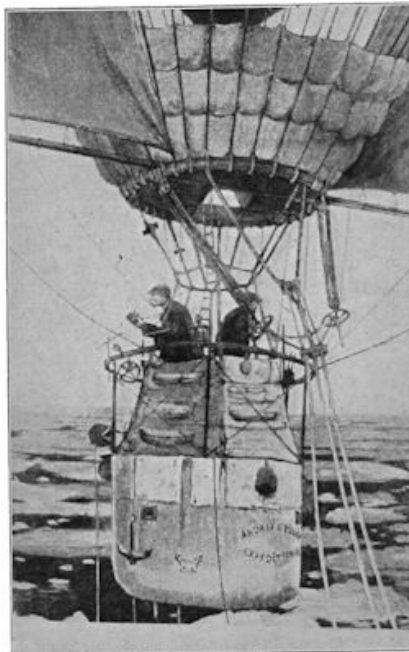
Een uur of drie later stond hij bovenop zijn duintop, leunend op zijn stok en tuurde naar de zee, terwijl hij de frissche morgenlucht indronk. De grootheid der schepping bracht hem tot aanbidding.....

Toen zette hij zich in het warme zand en bracht den dag droomend en genietend op zijn duintop door..... en ook biddend... al zijn noden aan God vertellend.....

Langzamerhand werd het heel rustig in zijn hart... Zou hij zijn geheele leven niet kinderlijk geloovig in Gods hand leggen? Want zou Hij, de Almachtige, Die de zee geformeerd had en alles wat daarin was, niet weten wat goed voor hem was?

Met een gerust hart kon hij nu de toekomst weer tegen gaan, ook al scheen deze hem nog zoo donker toe, want nu wist hij weer, dat die groote, heerlijke God, Schepper van hemel en aarde zich nimmer vergist..... Ook niet, toen Hij den levensweg van elk Zijner kinderen uitstippelde.....

Ook zijn eigen donker levenspad zou een lichten! einde hebben en hem voeren tot zijn Heiland.....

Zooals men weet, is het lijk gevonden van den koenen poolvaarder Andrée, die in 1897 per luchtballon den tocht naar de Noordpool wilde ondernemen. Hierboven geven wij de reproductie van een teekening uit 1897: Andrée boven het poolijs.

OP DE GRENS

DOOR JOHANNA BREEVOORT

„Ik ben echt nijdig op je!“
Het jonge vrouwtje zette de schaal vol eieren, pas uit het leghok gehaald, driftig neer, zoo driftig, dat de eieren opwipten en enkele scheurden: „Ik ben echt nijdig op je“, herhaalde zij weer, toen haar man verschrikt opkeek van zijn boeken.

Het uit elkaar houden van zoo'n boerenboekhouding kostte inspanning, groote inspanning; de man kon beter ploeg en mestvork hanteeren dan de pen.

„Waarover ben je nijdig vrouw? De eieren kunnen anders toch wel kapot hoor.“

„Ja, je weet niet waarover ik boos ben?“ antwoordde de jonge boerin netelig, toch 'n beetje zachter dan zoeeven. Als geborene op het land, kon zij eigenlijk niet ruw met de producten van haar boerderij omgaan, maar zij was nu eenmaal kwaad op haar man.

„O, is 't over die advocaat?“ herinnerde zich de man over het voorhoofd strikend en tevens weer turend op die hatelijke cijferkolommen.

„Ja zeker over die advocaat“, snibde zijn vrouw. „Ik ben morgen voor de eerste maal sinds ons trouwen jarig, al mijn kennissen komen, mijn familie is gewend aan een borreltje en nu wil je niet eens dat ik advocaat maak. Wat kun je toch onschuldiger verzinnen zeg!“

„Er gaat brandewijn in en we hebben afgesproken voor ons trouwen, dat er geen alcohol in huis zou komen dan alleen als medicijn.“

„Ik heb me aan die afspraak gehouden“, barstte het jonge vrouwtje los. „Op de bruiloft geen wijn, geen likeurtje, geen borrel voor 't volk zelfs. M'n heele familie lachte me uit.....“

„Ze zien toch allemaal, dat ze nooit zoo'n prettigen gezelligen bruiloft hadden bijgewoond“, viel de baas in.

„Ja goed, ze zien het, en 't was ook mooi. Maar vader vond toch, als ik thuis kom neem ik dadelijk een hartig slokje, ik zou 't op den duur niet met dat blauwe goed uithouden.“

„Jouw vader doet wat hij wil op zijn spul, ik doe 't op 't mijne. Ons volk is tevree met koffie, thee, chocolaad en melk, zelfs nu in den hooibouw, en ik heb geen plan alcohol toe te laten in huis. Laat me nu alstublieft met rust. Wanneer ik niet dadelijk aanteeken, gaat 't me door den kop!“

't Vrouwtje liep morrend naar den kelder, waar zij de eieren op het rek plaatste, de gebrokenen zijn goed voor pannekoeken morgen, overlei ze met een zucht.

Toen liep ze weer met korten boeren stap naar boven en greep de karn.

Het volk verliet de boerderij reeds, de avondpap pruttelde op het kooktoestel. Buiten verguldde late zon nog de boomtoppen, de lucht was nog warm en overal hing de geur van pas gekeerd hooi.

Mopperend drentelde zij later over de werf, sloot de stallen en keukenrennen, voerde nog even de varkens en droeg wat turf aan voor morgenochtend onder den driepootigen ketel, waarin 't broeiwater voor de melkkannen werd gekookt.

Een meid hield ze nog niet. 't Kon wel, maar haar man was zuinig, moest zuinig zijn om de door zijn vader verwaarloosde boerderij er weer bovenop te krijgen.

De jonge vrouw keek eens naar binnen.

Aan de keukentafel zat haar man gebogen over zijn papieren, moe als hij was, van 't harde meewerken.

Zij kwam van de vette Zeeuwsche gronden, waar 't zaad moeilijk door de dikke zware klei opschieten kon. Maar was het goed boven, dan zag je alles groeien. Hier op schralen zandgrond moest je mesten en weer mesten, hard werken en je bleef nauwelijks overeind. Zij had verwonderd rondgekeken toen zij met haar verloofde dit vervallen ge-doetje bekeken had. Vader zei: „Je wou Toon hebben. Hij is een goeie knecht voor ons geweest, hij zal 'n goeie boer zijn ook, maar je komt niet bij een vetpot, meid.“

Toch had de jonge vrouw zich al de tien maanden van haar huwelijk gelukkig gevoeld, maar nu 't was zij boos op haar man. Om zijn weigering „Nee vrouw je maakt geen advocaat.“

Kijk, nu stond hij op, en kwam naar buiten, zij zat nu op de bank onder de linde en hij zette zich naast haar.

„Vrouw luister eens.“

„Loop naar de pomp. Ga maar naar bed.“

„Nee vrouwtje, ik moet je eerst iets ver-

tellen.“ Hij schoof naast haar en nam haar flinke roode werkhand tusschen zijn stevige knuisten.

Zij luisterde, eerst onwillig, later met belangstelling, op 't laatst werden haar oogen vochtig.

„Ik heb 't je nooit verteld vrouw. Nu moet ik. Mijn grootvader heeft niet gedronken, maar gezopen. Heel de boerderij naar den kelder meid! Vader, eenige zoon, was geen dronkaard, lustte toch wel een slokje. Ik zelf was geheelonthouder van mijn jeugd af. Moeder smeekte me haar te beloven nooit te drinken.“

Ik heb beloofd. 't Kostte me geen moeite van den drank af te blijven, moeder hield ze ver van me.

Op mijn twintigste jaar kwam ik tot bekeering tot groote vreugde van mijn moeder. Maar vader vijandig tegen God zocht telkens ruzie met me, zoodat moeder zelf zei: „Ga de deur uit jongen, dan leer je het boerenvak beter. Ik kwam bij jullie op de klei. Je weet ik weigerde altijd wanneer je vader den dagelijkschen borrel aan 't volk gaf. Maar meid, 't water liep me soms tot over de tanden, wanneer ik den geur van alcohol rook. Wij raakten verloofd en toen moeder heel kort na vader stierf besloten we te trouwen.“

Op een morgen kwam ik in de kast waar je moeder de goedkoope jenever voor 't volk had staan. Je kunt niet beseffen welk een razende begeerte naar drank me overviel. Ik voelde toen pas goed wat erfelijke belasting was. Ik greep de flesch, trok de kurk er af, en schonk in, zoomaar in een kommetje en zette de drank aan mijn lippen.

Toen leek het me of er iemand schudde aan mijn arm, de kom trilde. Ik voelde op de grens te staan. Op de grens van drankbestrijder en dronkaard. Dronk ik door, was ik wég, totaal weg. De felle begeerte zou me telkens weer overmeesteren. Ik had het aan grootvader gezien, die telkens huilde als een kind na een roes. „Wedersta den duivel en hij zal van u vlieden“, riep God me toe, en ik nam den kom en gooide dien met inhoud en al in de sloot.

Toen verstond ik wat de Heiland bedoelde met z'n: wee die een van deze kleinen ergert. Ergeren is niet: boos maken, (zooals jij nu bent — hij kneep haar hand) maar ergeren is steenen leggen op het pad zoodat iemand vallen kan.

God heeft me bewaard, liet me niet vallen. Maar ik heb als nooit te voren gevoeld dat ik geen steen op iemands pad leggen kon. Mijn schuld zou 't zijn, indien er iemand over de grens kwam door mijn verstreking van alcohol. Begrijp je 't nu vrouwtje? Ons land is vol erfelijk belastingen.“

De jonge vrouw schikte dichter naar haar man toe.

„Ik begrijp 't man, en zal je niet meer hinderen.“

„Och hinderen“ antwoordde hij zacht: „God heeft me tot nu toe kracht gegeven, om in uitspanningen en overal, den drank te mijden. We moeten dat alles laten ook uit naastenliefde. Laat door onze schuld niemand over de grens komen.“

't Zal aan mij niet liggen man.“

Stil ging de vrouw achter haar man het huis binnen. Zij maakte geen advocaat op haar jaardag, maar bakte flensjes.

De bekende lood- en zinkwerkzaamheid der firma Hesselings, Wolvenstraat 5 te Amsterdam, bestaat 18 dezer 150 jaar. Hierboven een foto van het mooie oude gebouw waarin deze zaak sinds meer dan een eeuw gevestigd is.

VADER HAD TOCH „GEBID”

DOOR J. H. HUISMAN-SCHIPPERS

't LAATSTE huisje van de Zeestraat — daar woonde Bertus Jansen. Van zijn jongensjaren af had hij al op zee gevaren, eerst met vader mee, later zelfstandig. En hij deed het steeds van heeler harte. De zee was zijn element; daar voelde hij zich thuis. 't Klonsen der golven tegen den boeg klonk hem als streeklende muziek in de ooren. Hoewel het visscherijbedrijf in 't algemeen geen ruim bestaan gaf, toch was Bertus altijd tevreden. Hij placht te zeggen: „de zegen des Heeren maakt rijk.” — En dit ontwapende meermalen een mopperenden kameraad, die zich met een schrale vangst maar niet vereenigen kon.

Deed Bertus steeds zijn dagelijksch werk met opgewektheid, toch was hij blij en dankbaar, als er weer een reisje achter den rug was en hij gezond en wel een poosje bij vrouw en kind mocht terugkeeren. Daar bij den gezelligen, huiselijken haard vloten alle zorgen weg en gaf hij zich geheel aan de weldadige rust over. En wat een genot om 's Zondags met elkaar op te gaan naar de voorhoven des Heeren, om daar te ontvangen geloofsmoed en geloofskracht voor de moeilijke uren, die soms wachten. Ja, dat waren hoogtijden in zijn leven, die hem opvoerden uit de sleur van 't gewone leven. Wat kon hij dan soms van ganscher harte en uit volle borst meejubelen: „De Heer, 't zij ge in of uit moogt gaan, of waar ge u heen moogt spoeden, zal eeuwig u behoeden.” —

Wat vreemd was?... Dat Bertus soms kort vóór zijn vertrek naar zee een wonderlijke beklemdheid gevoelde, een zonderlinge gedruktheid, die heel niet bij hem paste, en die hij ook niet verklaren kon. Maar ze was er... dat stond vast.

Ook nu weer. Voortdurend blies hij uit zijn kort pijpje dikke rookwolven vóór zich uit, terwijl hij zijn bedrijvig vrouwtje gadesloeg, die rustig haar gang ging en hem niet stoorde in zijn overpeinzingen. Ze zag wel, dat hij weer moeite deed zich over dat drukkende gevoel heen te werken. Maar ze vroeg niets, omdat ze wist — daar hield Bertus niet van. — Nu zwierf zijn blik naar zijn kleinen jongen, die rustig speelde met het scheepje, waaraan vader pas de laatste hand gelegd had. 't Was wat lomp gebouwd en sieraad zat er heelemaal niet aan. Maar kleine Klaas vond het een juweel, omdat vader 't gemaakt had.

Moeder had de koffie al klaar en de tijd van vertrek naderde. Bertus voelde telkens den heimelijken blik van zijn vrouw op zich gevestigd. En om zich een houding te geven en tevens aan die beknelling te ontkomen, ging hij naar zijn jongske toe, speelde wat met hem, en beantwoordde naar zijn beste weten al de belangstellende vragen en opmerkingen van den kleinen vent.

„Als ik groot ben, mag ik ook mee naar zee, hè vader?”

„Ja, als je groot bent. Maar dat duurt nog zoo lang. Je gaat nog niet eens naar school.”

„Maar als ik van school af ben, dan toch wel, hè vader?”

„Ja, dan wel.”

„Moeder mag niet mee, hè?”

„Nee, moeders blijven altijd thuis.”

„Ze zouden overboord vallen, hè vader?”

„Ja, dat kon wel 'es gebeuren”, lachte Jansen, met een knipoogje naar zijn vrouw.

„Wij vallen nooit overboord, hè vader?”

„Moet je niet zeggen, jongen. Als het

stormt...”

„Ja maar — als je „gebid” hebt, dan val je niet overboord, hè vader?”

Jansen antwoordde niet. Hij spon die gedachte van zijn jongen verder voor zich zelf uit.

Klaas kende dat al. Als vader zoo strak keek, hoefde je niets te vragen. Hij hoorde je toch niet en gaf je ook geen antwoord. Maar welbewust herhaalde 't ventje: „Als je „gebid” hebt, dan val je niet over boord.” — 't Werd nu tijd om te vertrekken. Moeder schonk de koffie in. Na het tweede kopje trippelde Klaas naar het hoektafeltje en haalde den grooten Bijbel, dien hij triomfantelijk en met een kleur van inspanning bij vader bracht.

Jansen sloeg het Woord open en las: „Die in de schuilplaats des Allerhoogsten is gezeten, die zal vernachten in de schaduw des Almachtigen”.....

Moeder en kind luisterden eerbiedig.

Na de lezing volgde een kort maar innig gebed, waarin Jansen zich zelf en de zijnen aan de hoede van zijn hemelschen Vader opdroeg. Daarna mocht Klaas den Bijbel weer op het tafeltje leggen en volgde er een hartelijk afscheid. —

De eerstvolgende dagen gingen voor vrouw Jansen stil en eentonig voorbij. Gelukkig — het stormde niet in dien tijd, al stond er ook soms een „stuk wind”.

Eindelijk was de dag van terugkeer aangebroken. Klaasjes moeder voelde zich nu veel lichter van hart; en ze deed met meer opgewektheid haar huiswerk. Hoe verder de dag verstreek, hoe levendiger het in de straat werd. Zoo nu en dan keek ze eens door het zijraam, waar je zoo ver de straat af kon zien.

Wie kwam daar in de verte aan.....? 't

Een landingsoefening bij de Vlootmanoeuvres der Nederlandsche Marine.

Leek de dominé wel, die langzaam en met gebogen hoofd voortschreed. Een felle schrik sloeg haar opeens om 't hart. Op dit uur de dominé in de straat..... iedere visschersvrouw wist, wat dat betekende. En menig angstig oog volgde den predikant, die zoo'n uiterst moeilijke taak had te volbrengen. — Ons moedertje had geen oog van hem af. Hij hield maar steeds het midden van de straat. Zou hij nog niet afslaan naar een der kleine huisjes, om daar zijn droeve boodschap te brengen.....? Neen, hij schreed maar stil voort. Nu was hij bij de laatste huisjes. In hevige spanning volgde vrouw Jansen al zijn bewegingen. En toen..... neen, toen hoopte ze niet meer....., toen wist ze. En daarom keerde ze zich met een bonzend hart en knikkende knieën van 't raam af en wachtte, wachtte.

De predikant had niet veel woorden nodig om zijn komst te verklaren. Rustig en schijnbaar kalm hoorde het visschersvrouwtje de schrikkelijke tijding, die een wereld van weedom met zich bracht. Hier geen heftige beroering en smartelijke uitroepen, geen opstandigheid en vertwijfeling, maar stille droefheid, die eerbied afdwong. De hartelijke vertroosting van den predikant vielen in een week, ontvankelijk gemoed. Ze dronk zijn woorden als 't ware in. En al vatte ze nog niet dadelijk den schat van waardij, die vastgelegd is in de beloften, welke de dominé uit Gods Woord voor haar opdolf, toch luisterde ze er eerbiedig naar en sloeg het geloofsog vertrouwend naar Boven.

Klaasje had bij dit alles verbaasd toegezien. Tijdens het bezoek had hij niets durven vragen. Maar toen de dominé afscheid had genomen, kwam het ventje naar voren om moeder te vragen naar dat vreemde, dat geheimzinnige, 't welk hij niet begreep.

„Moe, wat is er met vader?..... Komt hij niet meer terug?”.....

„Nee, m'n jongen. Vader is overboord geslagen en verdrinken”, klonk het smartelijk.

Even was het stil, doodstil. Klaas had tijd nodig, om dat nieuwe, dat vreemde te verwerken.

Maar toen barstte hij opeens uit: „Ik ben boos op den Heere!”

„Kind!” riep de weduwe verschrikt uit, „je weet niet wat je zegt.”

Maar Klaas herhaalde onverstoort: „Ja, ik ben boos op den Heere..... Vader heeft toch „gebid”.....?”

Onmiddellijk vatte moeder zijn gedachten-gang. Hier dreigde iets scheef te gaan, wat ze dadelijk recht moest zetten, om erger te voorkomen.

„Kom eens hier, broer, kom eens bij moeder..... Ja Klaas, vader heeft net als altijd gebeden, of de Heere hem wilde bewaren en weer veilig bij ons terugbrengen. Maar de Heere vond het nu beter om vader niet meer thuis te laten komen, maar hem op te nemen in den hemel der heerlijkheid. Daar is vader nu. O kind, hij is daar zoo gelukkig! Altijd bij den Heere Jezus en bij de engelen — denk eens aan.....”

„O, maar dan is het goed, hè Moe?” zei de kleine man met kinderlijke overtuiging.

„Ja, dan is het..... goed,” antwoordde ze met een drogen snik.

Klaasje merkte niets van moeders ontroering. Zacht liet hij zich van haar schoot glijden en zette het spel met zijn scheepje voort, waarin hij weldra met gelukkige onbevengheid geheel verloren was.....

